

MAO ZEDONG
TALLANMA ƏSƏRLİRİ

3-tom

毛泽东选集

第三卷

一九七一年·北京

**MAO ZEDONG
TALLANMA ƏSƏRLİRİ**

3-tom

1971-yil Beyjing

**PÜTÜN DUNYA PUROLETARLIRI,
BIRLIXINGLAR!**

MUNDƏRIJƏ

YAPON BASKUNQILIRIOIA QARXI URUX DƏWRI (2)

«YEZILARNI TƏKXÜRÜX»KƏ KIRIX SƏZ WƏ	
AHIRKI SƏZ (1941- yil 3- , 4- ay).....	1433—1442
Kirix Səz.....	1433
Ahirki Səz.....	1438
ÜGINIXIMIZNI ÖZGƏRTƏYLI	
(1941- yil 5- ay)	1443—1457
YIRAQ XƏRK MYUNHENI SÜİKƏSTINI EQIP	
TAXLAYLI(1941- yil 5- ayning 25- küni) ...	1458—1460
FAXIZIMOIA QARXI HƏLKARA BIRLIKSƏP TOOL-	
RISIDA (1941- yil 6- ayning 23- küni)	1461—1462
SHƏNXI-GƏNSU-NINGXIA QEGRA RAYONI CƏN-	
YIHUYIDA SƏZLƏN'GƏN NUTUQ	
(1941- yil 11- ayning 21- küni)	1463—1469
PARTİYƏ ISTILINI TÜZITƏYLI	
(1942- yil 2- ayning 1- küni).....	1470—1501
PARTİYƏ BAGUSIOIA QARXI TURAYLI	
(1942- yil 2- ayning 8- küni).....	1502—1530
YƏN'ƏN ƏDIBIYAT - SƏN'ƏT SƏHBƏT YIOINIDA	
SƏZLƏN'GƏN NUTUQ (1942- yil 5- ay) ...	1531—1587
Kirix Səz.....	1531
Hulasə	1541

INTAYIN MOHİM BİR SIYASƏT

(1942- yil 9- ayning 7- küni)1588—1594

IKKINQI DUNYA URUXINING BURULUX NUQTISI

(1942- yil 10- ayning 12- küni)1595—1604

ƏKTƏBİR İNKİLAWINING 25 YILLIĞINI TƏBRIK-

LƏYMİZ (1942- yil 11- ayning 6- küni).....1605—1606

YAPON BASKUNQILIRIĞIA KƏRXI URUX DƏW-

RIDIKI İGILIK MƏSİLISI WƏ MALİYƏ MƏSİ-

LISI (1942- yil 12- ay)1607—1617

RƏHBƏRLİK USULIĞIA DAİR BIRKƏNQƏ MƏSİLƏ

(1943- yil 6- ayning 1- küni)1618—1628

GUOMINDANGIYA SORAQ

(1943- yil 7- ayning 12- küni)1629—1641

GENJÜDİLƏRDƏ İJARƏ KEMƏYTIX, İXLƏPQIKI-

RIX WƏ HƏKÜMƏTNI HİMAYƏ KILIX-HƏLKNI

SƏYÜX HƏRKƏTLIRINI KƏNAT YAYDURAYLI

(1943- yil 10- ayning 1- küni)1642—1650

GUOMINDANG ZHONGYANGINING 11-OMUMYI-

ĞINIĞIA WƏ 3-NƏWƏTLİK GUOMIN CƏN-

ZHENGHUYNING 2- YIĞINIĞIA BAĞA

(1943- yil 10- ayning 5- küni).....1651—1678

TƏXKILLINƏYLI

(1943- yil 11- ayning 29- küni)1679—1694

ÜGINIX WƏ WƏZİYƏT

(1944- yil 4- ayning 12- küni)1695—1719

HƏLK ÜQÜN HIZMƏT KILAYLI

(1944- yil 9- ayning 8- küni)1720—1722

JIANG JIESHINING 10-ƏKTƏBİR BAYRIMIDA

SƏZLİĞƏN NUTKIĞIA BAĞA

(1944- yil 10- ayning 11- küni)1723—1730

MƏDINIYƏT HIZMITIDIKI BIRLIKSƏP

(1944-yil 10-ayning 30-küni)1731—1735

IGILIK HIZMITINI IXLƏXNI ÜGINIWELIX KERƏK

(1945-yil 1-ayning 10-küni)1736—1748

PARTIZAN RAYONLIRIDIMU IXLƏPQIKIRIX ELIP

BARØILI BOLIDU

(1945-yil 1-ayning 31-küni)1749—1755

ZHONGGUONING IKKI TƏKDİRİ

(1945-yil 4-ayning 23-küni)1756—1760

BIRLƏXMƏ HƏKÜMƏT HƏKQIDƏ

(1945-yil 4-ayning 24-küni)1761—1888

1. Zhongguo Həlkining Asasiy Tələpliri.....1761
2. Həlkəra Wəziyət Wə İqki Wəziyət1763
3. Yapon Baskunqiliriqə Qarxi Uruxtiki Ikki
Luxiən1767
Zhongguo Məsililirining Tügüni1767
Əgri-Tokay Yollar Bilən Ketiwatқан Tarih1770
Həlk Uruxi1777
Ikki Urux Məydani1783
Zhongguo Azat Rayonliri1788
Guomindang Həkümranlıqidiki Rayonlar1790
Selixturma.....1794
“Yapon Baskunqiliriqə Qarxi Uruxni Buzoqan, Dəlatkə
Həwp Yətküzgən” Kim?.....1797
“Məmuri Buyruk Wə Hərbi Buyrukka Boysunmidi”
Diyixlər1799
İqki Urux Həwpi1801
Tənpən1802
Ikki İstikbal1803
4. Zhongguo Gongchəndangining Siyasiti1806

Bizning Omumi Ganglingimiz	1808
Bizning Konkirit Ganglingimiz	1821
Zhongguoning Guomindang Hökümränlik Kiliwatқан Rayonliridiki Wəzipilər.....	1866
Zhongguoning Koldin Kətkən Rayonliridiki Wəzi- pilər	1869
Zhongguoning Azat Rayonliridiki Wəzipilər	1872
5. Pütün Partiyə Ittipaklixip, Partiyining Wəzipi- lirini Orunlax Üqün Kürəx Kılayli.....	1877
YÜGONGNING TAÖINI YÖTKIXI (1945- yil 6- ayning 11- küni)	1889—1895
ARMİYİNİNG IXLƏPQIKIRIX ARKILIK ÖZ ÖZİNİ TƏMINLIXI TOÖRISIDA HƏM ISTIL TÜZITIX WƏ IXLƏPQIKIRIXTIN IBARƏT IKKI QONG HƏRKƏTNING MOHİMLİÖİ TOÖRISIDA (1945- yil 4- ayning 27- küni)	1896—1904
HERLI BİLƏN JIANG JIESHİNİNG SHUANG- HUANG OYUNI BƏRBAT BOLDI (1945- yil 7- ayning 10- küni)	1905—1911
HERLI SIYASITİNİNG HƏWPİ TOÖRISIDA (1945- yil 7- ayning 12- küni)	1912—1915
YOLDAX FOSTERÖIA ƏWƏTİLGƏN DİƏNBAO (1945- yil 7- ayning 29- küni)	1916—1918
YAPON KARAKQILIRIÖIA KARXI ƏNG AHIRKI JƏNG (1945- yil 8- ayning 9- küni)	1919—1920

**YAPON BASKUNQILIRIOIA
QARXI URUX DƏWRI**

(2)

«YEZILARNI TƏKXÜRÜX»KƏ KIRIX SƏZ WƏ AHIRKI SƏZ

(1941-yil 3-, 4-ay)

Kirix Səz

(1941-yil 3-ayning 17-küni)

Hazir, partiyaning yeza siyasiti 10 yillik iqqi urux dəwridikidək yər inkilawi siyasiti əməs, bəlki Yapon baskunqiliriqə qarxi milli birliksəp siyasiti. Pütün partiyə zhongyangning 1940-yil 7-ayning 7-künidiki wə 12-ayning 25-künidiki yolyorukliri^①ni ijra kilixi, eqilix aldida turəan 7-kurultayning yolyoruklirini ijra kilixi lazim. Bu matiriyal yoldaxlarning məsililərnə tətqiq kilix usulini tepiwelixiqə yardəm berix üqün besildi. Nurəun yoldaxlirimizda ixta biperwalik kilix, əhwalni toluk qüxinixkə tirixmaslik istili hazirəiqə saklinip kəlməktə, ular hətta təwənnəg əhwalidin pütünləy həwərsiz, xundak bolup turukluk, yetəkqilik hizmitini etəwatidu, bu—intayin hətərlik əhwal. Zhongguodiki ijtimai siniplarning əmiliy əhwalə həkqidə həkiki, konkirit qüxənqə bolmay turup,

həqiqi yaxşı rəhbərlikning boluxi mümkün əməs.

Əhwalni qüxinixning birdin-bir usuli jəmiyətni təkxürüx, jəmiyəttiki siniplarning janlıq əhwallirini təkxürüxtin ibarət. Yetəkqilik hizmitini ətəwatқан kixilər üqün eytkanda, pılanlıq türdə birnəqqə xəhər wə birnəqqə yezini tutup, Marksizimning tüp nuktiinəziri yəni sinipiy təhlil usulini qollinip, birnəqqə ketim puhta təkxürüx elip berix əhwalni qüxinixning əng tüp usuli. Pəkət xundak kılqan-dila, Zhongguo jəmiyitidiki məsililər toqrisida əng asasiy bilimgə igə bolalaymiz.

Buning üqün, birinqidin, gidiyip asmanqıla kari-walmay, təwən'gə nəzər selix kerək. Təwən'gə nəzər selix həwisi wə niyiti bolmay turup, Zhong-guodiki ixlarni həqiqi qüxinix əmürwayət mümkün əməs.

Ikkinqidin, təkxürüx məjlisi eqix kerək. Həngwe-kip yürüx, mix-mix gəplərgə kulak selix bilən hərgiz toluq bilim hasil kılqili bolmaydu. Mening təkxürüx məjlisi eqix usuli bilən toplıqan matiri-yallirimdin Hunən'gə wə Jिंगgangshən'gə dair bolqanliri yökilip kətti. Bu yərdə besilqini, asasen, «Xingguo nahiyisini təkxürüx», «Changgang yezisini təkxürüx» wə «Cəyxi yezisini təkxürüx»tin ibarət. Təkxürüx məjlisi eqix əng addi wə asan xuningdək əng həqiqi wə ixənqlik usul, mən bu usuldin nahə-yiti kəp nəp aldim, bu—hərkandak daxüedinmu üstün turidıqan məktəp. Bundak məjliskə katnaxku-

qilar həkikətən təjribilik bolğan ottura wə təwən dərjilik kadrlar boluxi yaki laobəyxinglar boluxi lazim. Mən Hunəndə bəx nahiyini wə Jिंगgangshəndə ikki nahiyini təkxürgəndə, xu nahiyilərnin ottura dərjilik məs'ul kadrliri bilən kərüxtüm; Xünwu nahiyisini təkxürgəndə, bir kisi ottura dərjilik kadrlar, bir kisi təwən dərjilik kadrlar, bir kəmbəqəl xiucəy, sodigərlər jəmiyitining bir sunqan huyzhangı, xən'gən yamulda qəllə-parakqi bolğan. keyin ixsiz qalğan bir kiqik əməldar bilən kərüxtüm. Ular manga tehi anglap bakmiqan nuroqun bilimlərnı bərdi. Hunəning Hengshən nahiyisini təkxürgəndə, xu nahiyidiki bir kiqik gundipay meni Zhongguo türmilirining pütkül qirik əhwalidin birinqi kətim həwərdar kildi. Xingguo nahiyisini wə Changgang. Cəyxi yezilirini təkxürgəndə, yeza dərjilik orunlarda ixləwatkan yoldaxlar wə addi dihanlar bilən kərüxtüm. Bu kadrlar, dihanlar, xiucəy, gundipay, sodigər wə qəllə-parakqi əməldar mening hərmətlik ustazlirim boldi, manga əzəmni ularning xagirti hesaplap, ulardin hərmət bilən tirixip üginixkə wə ularqa yoldaxlarqə munasiwəttə boluxka toqra kəldi, undak kilmisam, ular manga pisənt kilmioqan bolatti, bilgənlirini səzləp bərmigən, səzligəndimu toluk səzləp bərmigən bolatti. Hər kətimki təkxürüx məjlisidə adəmining kəp boluxining həjiti yok, 4-5 yaki 7-8 adəm bolsila kupayə. Məjliskə wakıt berilixi, təkxürüx

tigangi boluxi lazim, təkxürgüqi yənə öz aqzi bilən sorap, öz qoli bilən yeziwelixi wə məjliskə katnaxkanlar bilən muzakirə elip berixi lazim. Xuning üqün, tolup taxkan kizəqinlik bolmisa, təwən'gə nəzər selix niyiti bolmisa, bilim elix təxnaliqi bolmisa, sesik kebrini taxlax, xagirt boluxni halax rohi bolmisa, bu ixni qokum kiləqili bolmaydu, kiləqandimu, qokum yahxi kiləqili bolmaydu. Qüxinix lazimki, amma—həkiki kəhriman, biz bolsak kəp hallarda gədəklik kilip külkigə qalimiz, bu nuktini qüxənməy turup, əkəlli bilimgimu igə bolqili bolmaydu.

Təkrar eytip ətımən: bu paydilinix matiriyalini nəxr kilixtin asasiy məksət yoldaxlarning bu konkirit matiriyalni wə uningdiki hulasiləрни yadliwelixini tələp kilix əməs, bəlki təwəning əhwalini qandak qüxinixning usulini kərsitip ətux. Omumən eytkanda, Zhongguoning gədək burzuaziyisi, Yawropa. Amerika əllirining wə Yaponiyining burzuaziyisi təyyarliqinidək, biz üqün jəmiyət əhwalı toqrisida mukəmməlrək hətta əng addi matiriyalnimu təyyarlap berixkə ülgürəlmidi wə heqqaqan təyyarlap berəlməytti, xuning üqün matiriyal toplax hizmitini əzimiz ixliməy bolmaydu. Alahidə eytkanda, əmiliy hizmət ixligüqilər əzgirip turəqan əhwalni hər wakit bilip turuxi lazim, buningda hərəkandak əlning gongchəndangimu baxkilarning təyyarlap berixigə yələnsə bolmaydu. Xuning üqün, barlik əmiliy

hizmət ixligüqilər təwəning əhwalini təkxürüxi lazim. Nəziriyinila bilip, əmiliy əhwalni bilməydi-
oqanlar üqün bundak təkxürüx hizmiti bolupmu zərür, undak kilmaydikən, ular nəziriyini əmiliyət bilən birləxtürəlməydu. “Təkxürmigəning pikir bayan kilix həkuki yok” digən səzümni bəzilər “tar təjribiqilik” dəp zanglik kilixkən bolsimu, lekin mən bu səzümgə hazirmu puxayman kilmaymən; puxayman kilix u yakta tursun, bəlki, təkxürmigəning pikir bayan kilix həkuki boluxi mümkin əməs, digən səzümdə helimu qing turimən. Nuruqun kixilər “harwidin qüxə-qüxməyla” walaklap səzləp ketidu, pikir beridu, buni tənkitləydu, uni əyipləydu, halbuki, bundak adəmlərdin oni bolsa, oni məqlup bolidu. Qünki bundak səz yaki tənkitlər puhta təkxürməy turup kilinqan nadanlarqə biljiraxtin baxka nərsə əməs. Partiyimizning “qinchəy dachen” lardin tartkən ziyanliri san-sanaksiz. Halbuki, bundak “qinchəy dachen”lar tolup yetiptu, həmmə jayda digüdəkla bar. Stalin toqra eytidu: “Əgər nəziriyə inkilawiy əmiliyət bilən birləxtürülmisə, düyxiangsiz nəziriyə bolup qalidu.” Əlwəttə, uning munu səzimu toqra: “Əgər əmiliyət əzigə inkilawiy nəziriyini kiblinamə kilmisa, qarəu əmiliyət bolup qalidu.”^② Qarəu, istikbalsiz, yirakni kərəlməydiqan əmiliyətqilərdin baxkılarni “tar təjribiqi” digili bolmaydu.

Mən Zhongguo ixliri wə həkara ixlarni puhta

tətkik kilixning zərürlüğini hazirmu qongkur hes kiliwatimən, bu mening Zhongguo ixliri wə həlkara ixlarni helimu yerim-yata bilidioqanlıqimdinla ibarət əmiliyət bilən munasiwətlik, mən həmmi bilip boldum, pəkət baxkilar bilməydu, dəwatkinim yok. Pütün partiyidiki yoldaxlar bilən birlikte ammidin üginix, dawamlıq xagirt bolux mening arzuyum.

Ahirki Söz

(1941- yil 4- ayning 19- künü)

10 yillik iqki urux dəwridiki təjribilər—hazirki Yapon baskunqiliriqa karxi urux dəwri üqün əng obdan wə əng munasip təjribilər. Lekin bu yərdə celüelik luxiən tərifi əməs, bəlki kandak kilip amma bilən alakə baqlax wə ammini düxmən'gə karxi turuxka səpərwər kilixka dair tərifi kəzde tutulidu. Partiyining celüelik luxiəni hazir ötmüxtikidin pirinsip jəhəttə pərk kilidu. Ötmüxtikisi pomixxiklarəqa wə əksil'inkilawiy burzuaziyigə karxi turux idi; hazirkisi bolsa Yapon baskunqiliriqa karxi turuxka karxi qikmaydioqan barlik pomixxiklar wə burzuaziyə bilən birlixitin ibarət. 10 yillik iqki uruxning ahirki məzgilidə, bizgə korallik hujum kiləqan əksiyətqi həkümət wə əksiyətqi partiye bilən bizning hakimiyitimizning karimi-

oqidiki kapitalistik haraktiroqa igə barlik ijtimai təbikilərgə pərklik siyasət kollinilmidi, əksiyətqi həkümət wə əksiyətqi partiya iqidiki hər hil guruh-larəqimu pərklik siyasət kollinilmidi, bundak kilix-ning ikkilisi toqra əməs idi. Xu qaoqda dihanlardin wə xəhər uxxak burzuaziyisining təwən katlimidin baxka barlik ijtimai tərkiplərgə qarita “həmmidila kürəx kilix” digən siyasət ijra kilindi, bu siyasət, xühhisizki, hata idi. Yər siyasiti jəhəttə, 10 yillik iqqi uruxning dəslepki wə ottura məzgilliridə kolliniloqan toqra siyasətni yəni pomixxiklarning makansiz bolup kelip yaki takka qikip basmiqi boluwelip, jəmiyət tərtiwini buzuxidin saklinix üqün, ularəqimu dihanlarəqa ohxax bir ülüx yər təksim kilip berip, ularni terikqilik bilən xuqullandurux siyasitini inkar kiləqanlikmu hata idi^③. Həzir, parti-yining siyasiti buningdin baxkiqə boluxi lazim, “həmmidila kürəx kilip, birlixixni inkar kilix” əməs, xuningdək “həmmidila birlixip, kürəx kilixni inkar kilix” (1927-yildiki Chen Duxiuqiliktək)mu əməs, bəlki Yapon jahan’girligigə qarxi turidoqan barlik ijtimai təbikilər bilən birlixip, birliksəp tüzüxtin, ləkin yənə ularda məwjut bolup turoqan düxmən’gə təslim bolux wə gongchəndangoqa. həlkkə qarxi turuxtək turaksizlik wə əksiyətqilik tərripining də-rrijisigə qarap, ularəqa qarxi türlük xəkillərdə kürəx elip berixtin ibarət boluxi lazim. Həzirki siyasət— “birlixix” bilən “kürəx kilix” birləxtürülgən ikki

tərəplimə siyasət. Əmgək siyasiti jəhəttə, ixqilarning turmuxini muwapıq yahxilaydıoqan wə kapitalistik igilikning toqra rawajlinixioqa toskunluk kilmaydıoqan ikki tərəplimə siyasət. Yər siyasiti jəhəttə, pomixxiklardin ijarə wə əsümni keməytxni tələp kilidiqan həm dihanlarning kismən ijarə wə əsüm tapxuruxini bəlgiləydiqan ikki tərəplimə siyasət. Siyasi hokuk jəhəttə, Yapon baskunqiliriqqa qarxi turidiqan barlik pomixxiklar wə kapitalistlarda ixqi, dihanlarqqa ohxax kixilik hokuki, siyasi hokuk wə mal-mülük hokuki bolidiqan əmma yənə ularning kilix ehtimali bolqan əksil'inkilawiy hərəkətlirining aldini alidiqan ikki tərəplimə siyasət. Dələt igiligi wə kopiratip igiligi rawajlanduruluxi lazim, lekin hazırki yeza genjüdiliridə asasiy iktisadiy tərkip tehi dələt igiligi əməs, bəlki hususilar igiligi bolmaqta wə ərkin kapitalistik igilikkə rawajlinix pursiti berilməktə, buningdin məxsət Yapon jahan-giriligə wə yerim feodallik tüzümgə qarxi turuxxin ibarət. Bu—hazırki Zhongguoda əng inkilawiy siyasət, bu siyasətning əməlgə koyuluxioqa qarxi turux wə toskunluk kilix, xübhisizki, hata. Gongchəndang əzalirining kommunistik pakliqini jiddi wə kət'i saxlax, jəmiyət iktisadidiki paydilik kapitalistik tərkipni koqdax wə birər muwapıq tərəkkiyatka igə kilix Yapon baskunqiliriqqa qarxi turux wə demokratik jumhuriyət kurux dəwrədə birsi kəm bolsa bolmaydıqan wəzipimiz. Bu dəwrədə bir kisim

gongchəndang əzalirining burzuaziyə tərpidin qirikləxtürüluxi, partiye əzaliri arisida kapitalistik idiyilər tuquluxi mümkün, biz partiye iqidiki bundak qirik idiyilərgə qarxi kürəx kiliximiz lazim; əmma partiye iqidiki kapitalistik idiyilərgə qarxi kürəxni hata halda jəmiyət iktisadi tərpiyə burap kapitalistik iktisadiy tərkipkə qarxi turmasliqimiz lazim. Biz bu qegrini enik ajritiweliximiz kerək. Zhongguo gongchəndangi murəkkəp xaraitta ixləwətidu, hər bir partiye əzasi bolupmu partiyilik kadir özini Marksizim celüesini bilidioqan jəngqilərdin kilip qenikturuxi lazim, məsiligə bir tərəplimə, addi qarax bilən inkilapni oqelibigə erixtürüx mümkün əməs.

Izahlar

① Zhongyangning 1940-yil 7-ayning 7-künidiki yolyoruqi xu wakitta qikirilqan «Zhonggong zhongyangning hazırki wəziyət wə partiyining siyasiti toqrisidiki qarari»ni kərsitidu. Zhongyangning 1940-yil 12-ayning 25-künidiki yolyoruqi muxu tallanma əsərləning 2-tomidiki «Siyasitimiz toqrisida» digən əsərnə kərsitidu.

② Stalin. «Leninizim əsasli ri toqrisida»ning 3-kismidin elinqan.

③ Bu yərdə eytilqan 10 yillik iqki uruxning dəslepki məzgili 1927-yilning ahiridin 1928-yilning ahiriqigə bolqan məzgilni yəni kixilər adətə Jिंगgangshən məzgili dəp atəp kəlgən məzgilni kərsitidu; ottura məzgili 1929-yilning bexidin 1931-yilning küziqigə bolqan məzgilni yəni mərkiziy kızil genjüdi kuruloqandin tartip üqinqi kətimlik «kərxap yokitix»ka qarxi urux oqilibilik

ayaklaxkança kədər bolqan məzgilni kərsitidu; ahırkı məzgili 1931-yilning ahiridin 1934-yilning ahiriqığə bolqan məzgilni yəni üqinqi kətimlik "kərxap yökıtix"қа kərxi urux qəlibilik ayaklaxkandin tartip dangzhongyang Guyzhou əlkisidiki Zunyida zhengzhijüning kengəytilgən yiqinini ötküzgən'giqə bolqan məzgilni kərsitidu. 1935-yil 1-aydiki Zunyi yiqini 1931-yildin 1934-yilqığə partiyə iqidə həkümranlik kılqan "sol"qil jihuyzhuyi luxiəniğə hatimə berip, partiyini toqra luxiən'gə kayturdi.

ÜGINIXIMIZNI ÖZGƏRTƏYLI*

(1941-yil 5-ay)

Mən pütүн partiyimiz boyiqə üginix usuli wə üginix tüzümini özgərtixni təxəbbus kilimən. Buning asasliri təwəndikiqə:

1

Zhongguo gongchəndangining 20 yili Marksizim-Leninizim omumi həkikiti Zhongguo inkilawining konkirit əmiliyiti bilən künsanap birləxtürüp beriloqan 20 yil boldi. Əgər biz partiyimizning gədəklik dəwridə bizning Marksizim-Leninizimoqə boləqan

* Bu—yoldax Mao Zedong Yən'ən kadrlar yiqinida kıləqan doklat. Bu doklat wə «Partiyə istilini tüzitəyli», «Partiyə bagusioqə karxi turayli» digən ikki makala yoldax Mao Zedongning istil tüzitix hərkitigə dair asasiy əsərliri. Yoldax Mao Zedong bu makalilirida, yənimu ilgiriləgən halda, partiye iqide ilgiri bolup ətkən luxiən ihtilaplririni idiyə məsilisi jəhəttin yəkünlidi, partiye iqide kəng məwjut bolup turəqan, Marksizim-Leninizimni niqap kiliwaləqan uxxak burzuaziyə pikir kilix istilini, asasən, zhu-guənzhuayi, məzhəpçilik həhixlirini wə bu ikki həhixning ipadə xəkli boləqan partiye bagusini təhlil kilip ətti.

tonuximizning wə Zhongguo inkilawioqa boləjan tonuximizning nəkədər yüzə wə nəkədər kəm ikənligini əslisək, hazir bularəqa boləjan tonuximizning kəp qongkurlaxkanliqi wə kəp beyioqanliqini kərimiz. Eqir azap-okubət qəkkən Zhonghua millitining esil pərzəntliri 100 yildin buyan pidakarlik bilən kürəx kilip, aldinkiliri yikilsa, keyinkiliri iz besip, wə-tənni wə həlkni kutkuzidiəjan həkikətəni izlidi, bu tillarda dastan kilixka ərziydu. Lekin birinqi dunya uruxi wə Rosiyə əktəbir inkilawidin keyinla, Marksizim-Leninizimdin ibarət bu əng yahxi həkikətəni tepip, uni millitimizni azat kilixning əng obdan koralni kildi, Zhongguo gongchəndangi bolsa bu koralni koləqa elixning təxəbbusqisi, təxwikatqisi wə təxkilatqisi boldi. Marksizim-Leninizim omumi həkikiti Zhongguo inkilawining konkirit əmiliiyiti bilən birləxtürəlgən haman, Zhongguo inkilawining kiyapiti birdinla yengiləndi. Yapon baskunqiliriəqa qarxi urux baxlanəjəndin buyan, partiyimiz

Yoldax Mao Zedong pütün partiye dairisidə Marksizim-Leninizimlik tərbiyə hərkitini yəni Marksizim-Leninizimlik pikir kilix pirinsipi boyiqə istil tüzitix hərkitini kanat yayduruxni qəkirik kildi. Yoldax Mao Zedongning bu qəkiriqi tezdin partiye iqi wə partiye sirtida puroletariyat idiyisi bilən uxxək burzuaziyə idiyisi otturisida kəng bəs-munazirə kozəiwətti, puroletariyat idiyisining partiye iqi wə partiye sirtidiki zhendilirini mustəhkəmlidi, xundək kilip, kəng kadirlarni idiyə jəhəttin zor dərjidedə əstürdi, partiyini misli kərülmigən ittipaklikkə erixtürdi.

Marksizim-Leninizim omumi həkikətiğə əsaslinip, Yapon baskunqiliriqə kərxə uruxning konkrit əmiliyətini tətəkik kilixta, bğünkü Zhongguoni wə dunyani tətəkik kilixta bir kədəm ilgirilidi, Zhongguo tarihini tətəkik kilixkimu məlum dərjədə kirixti. Bularning həmmisi nahayiti yahxi əhwal.

2

Lekin bizdə yənə kəmçiliklər bar, boləqandimu nahayiti qong kəmçiliklər bar. Meningqə, əgər bundak kəmçiliklər tüzitilməydikən, hizmitimizni tehimu ilgiri sürüxkə əməlsiz qalimiz, Marksizim-Leninizim omumi həkikətini Zhongguo inkilawining konkrit əmiliyiti bilən birləxtürüxtin ibarət uluk ixta tehimu ilgiriləxkə əməlsiz qalimiz.

Aldi bilən, hazırki əhwalni tətəkik kilix üstidə tohtilayli. Partiyimizdək bundak qong partiyə hazırki iqi wə həlkəra əhwalni tətəkik kilixta bəzi utuklarqə erixkən bolsimu, lekin iqi wə həlkəra ixlarning hərəkəsi jəhətliridə, iqi wə həlkəra siyasi, hərbi, iktisadiy sahələr wə mədəniyət sahəlirining kaysila biridə bolsun, topliəqan matiriyallirimiz tehi parqə-purat, tətəkikat hizmitimiz tehi xitongsiz. 20 yildin buyan, omumən eytkanda, yukurida eytiləqan sahələr boyiqə xitongluk, puhta həlda matiriyal toplap tətəkik kilix hizmitini ixlimiduk, keguən əmiliy əhwalni təkxürux-tətəkik kilix

hawasi koyuk bolmidi. "Közni yumuwelip kuxkaq tutux", "karqudök timiskilap belik tutux", bipərwalik kilix, kuruk gəp setix, yerim-yata bilimgə kanaətlinip kelixtək bundak əng yaman istil, Marksizim-Leninizimning tıp rohiqə tamamən hilap bolqan bundak istil partiyimizdiki nuroqun yoldaxlarda heliqiqə saklinip kəlməktə. Marks, En'gels, Lenin, Stalinlar bizgə əhwalni əstayidil tətqiq kilixni, zhuguən arzuqə اساسlanmay, keguən həkiki əhwalqə اساسlinixni ügitudu; bizning nuroqun yoldaxlirimiz bolsa bu həkikətkə toqridin-toqra hilaplik kiliwatidu.

Əmdi, tarixni tətqiq kilix üstidə tohtilayli. Az sanlik partiya əzaliri wə az sanlik partiya həyri-hahliri bu ixni elip barqan bolsimu, lekin təkkillik elip barmidi. Zhongguoning məyli yekinki 100 yillik tarihi bolsun, yaki kədimki zaman tarihi bolsun, nuroqun partiya əzaliriqə tehiqila karangoqu bir janggal. Nuroqun Marksizim-Leninizimqi alimlarmu hə disila Yunandin səz aqidu, əz ata-bowilirini bolsa, əpsuski, untup kalqan. Həzirki əhwalni əstayidil tətqiq kilix hawasi koyuk əməs, tarixni əstayidil tətqiq kilix hawasimu koyuk əməs.

Ahirda, həlkəra inkilawiy təjribilərnə üginix, Marksizim-Leninizim omumi həkikitini üginix üstidə tohtilayli. Nuroqun yoldaxlarning Marksizim-Leninizimni üginixi goya inkilap əmiliyitining ehtiyaji üqün əməs, bəlki pəkət üginix üqünla üginix

bolup qaloqan. Xuning üqün ular oquqan bilonmu hazim kilalmaydu. Pəkət Marks, En'gels, Lenin, Stalinlarning ayrim ibarilirini bir tərəplimə nəkil kəltürüxnla bilidu, əmma ularning məydani, nuk-tiineziri wə usulini kollinip, Zhongguoning ha-zirki əhwalini wə tarihini konkirit tətqiq kilixni, Zhongguo inkilawining məsililirini konkirit təhlil kilixni wə konkirit həl kilixni bilməydu. Marksizim-Leninizimqə bundak munasiwəttə bolux intayin ziyalik, bolupmu uning ottura dərijiliktin yukuri kadirlarqə kəltüridioqan ziyini tehimu qong.

Mən yukurida üq jəhəttiki əhwal üstidə: hazırki əhwalni tətqiq kilixka əhmiyət bərməslik, tarih-ni tətqiq kilixka əhmiyət bərməslik, Marksizim-Leninizimni tətbiq kilixka əhmiyət bərməslik əhwali üstidə tohtilip ottüm, bularning həmmisi nahayiti yaman istil. Bundak istil tarkilip, bizning nuroqun yoldaxlirimizqə ziyən yətküzdi.

Rast, hazir bizning koxunimizda muxundak istil bilən buzuloqan nuroqun yoldaxlar həkikətən bar. Məmlikət iqi wə sirtidiki, əlkə iqi wə sirtidiki, nahiyə iqi wə sirtidiki, rayon iqi wə sirtidiki kon-kirit əhwallarni xitongluk, puhta təkxürux wə tətqiq kilixni halimay, pəkət yerim-yata bilimgə, "Xundak bolsa kerək" digən pərzgə asasinip buyruk qikiridioqan bundak zhuguənzhuylilik istil nuroqun yoldaxlarda tehiqə məwjut bolup keliwat-mamdu?

Bəzilər özimizning tarixini pəkət bilməydu, yaki nahayiti az bilidu, buni nomus kərməy, əksiqə, xərəp hesablaydu. Bolupmu eqiri xuki, Zhongguo gongchəndangining tarixini wə əpyün uruxidin buyanki Zhongguoning yekinki 100 yillik tarixini həkiki bilidiqanlar nahayiti az. Zhongguoning yekinki 100 yillik iktisadiy tarixini, yekinki 100 yillik siyasi tarixini, yekinki 100 yillik hərbi tarixini wə yekinki 100 yillik mədiniyət tarixini tətqiq kilixkə əstayidillik bilən kirixkən kixilər həttaki tehi yok. Bəzilər özimizning nərsiliri toqrisida heqnimini bilməydu, əmdi ularda kalidiqini Yunanning wə baxkə əllərnin qəqəklirila, buningdimu ularning hali harap, ular bularni qət'əllərnin kona kəqəz dəwiliri iqidin parqə-parqə teriwaləqan.

Birkanqə on yildin buyan, qət'əllərdə okuqan nuroqun okuquqilar bu kesəlgə muptila boldi. Ular Yawropa. Amerika əlliri wə Yaponiyidin kaytip kəlgəndin keyin, qət'əllər toqrisida heqnimini pərk ətməy səzləx bilənla bolup kətti. Ular patipunluk rol oynidi, əzlrining yengi xəy'ilərnin bilix wə yengi xəy'ilər yaritix məs'uliyitini esidin qikirip koydi. Bu kesəlni gongchəndangəqimu yukturdi.

Biz Marksizimni üginiwatimiz, əmma bizning arimizda nuroqun kixilərnin Marksizimni üginix usuli Marksizimqə toqridin-toqra hilap. Dimək, ular Marks, En'gels, Lenin, Stalinlar kixilərgə səmimi təwsiyə kilip kəlgən asasiy pirinsipkə: nəziriyə

bilən əmiliyətning birligigə hilaplik kildi. Ular bu pirinsipka hilaplik kılqan ikən, xuning bilən buning-
qja karimu-karxi pirinsipni yasap qikidu: nəziriyini
əmiliyəttin ayrip taxlaydu. Məktəp tərbiyisidə, hiz-
məttiki kadirilar tərbiyisidə pəlsəpə okutidioqanlar
okuquqilarni Zhongguo inkilawining logikisini tət-
kik kilixka baxlimidi, iktisadiy pən okutidioqanlar
okuquqilarni Zhongguo iktisadining hususiyətlirini
tətkik kilixka baxlimidi, siyasi pən okutidioqanlar
okuquqilarni Zhongguo inkilawining celüesini tət-
kik kilixka baxlimidi, hərbi pən okutidioqanlar okuquqi-
larni Zhongguoning hususiyətlirigə muwapik kelidi-
qan zhənlüe wə zhənsuni tət-
kik kilixka baxlimidi
wə xuningqja ohxaxlar. Buning nətijisidə hata nə-
silər tarkilip, kixilərgə kəp ziyan yətti. Yən'əndə
ügən'gənni Fuxiən^①də ixlətkili bolmay kaldi. Iktisa-
diy pən jiaoshousi biənbi bilən fabi^②ni qüxəndürüp
berəlməywatkan yərdə, əlwəttə, okuquqilarmu qü-
xəndürüp berəlməydu. Bu hal nurəqun okuquqilar
arisida bir hil qəyri təbii rohiy halətni pəyda
kildiki, ular Zhongguo məsililirigə kizikmaydioqan,
partiyining yolyorukliriqja əhmiyət bərməydioqan
bolup kaldi, ularning pütүн əs-yadi okutkuqiliridin
üginialoqan, əbidi əzgərməydu, dəwaloqan jiaotiao-
da bolup kaldi.

Əlwəttə, yukurida eytip ətkənlirim partiyimiz-
diki əng yaman əhwallarning tipik misalliri, omum-
yüzlük xundak, diməkqi əməsmən. Lekin bundak

tipik misallar həkikətən məwjut, bəlki heli kəp, uning ziyinimu heli qong, buningəqa səl ix dəp kərap turoqili bolmaydu.

3

Bu pikirni təkrrar qüxəndürüx üqün bir birigə karimu-karxi ikki hil pozitsiyini selixturup səzli-məkqimən.

Birinqi hili zhuguənzhuayilik pozitsiyə.

Bundak pozitsiyidikilər ətraptiki mohitni xitongluk wə puhta tətqiq kilmastin, pəkət zhuguən kiz-qinliqioqila yəlinip ixləydu, Zhongguoning bügünki kiyapiti ular üqün qıwa. Bundak pozitsiyidikilər tarihni üzüp taxlaydu, Yunannila bilidu, Zhongguoni bilməydu, Zhongguoning tünügünki wə ülüxkünki kiyapiti ularəqa karangoju bir janggal. Bundak pozitsiyidikilər Marksizim-Leninizim nəziriyisini chouxiang rəwixtə məksətsiz tətqiq kilidu. Ular Zhongguo inkilawining nəziriyə məsilisi wə celüe məsilisini həl kilix üqün Marks, En'gels, Lenin, Stalinlardin məydan, nuqtiinəzər wə usul izliməy, pəkət nəziriyə üginix üqünla nəziriyə üginidu. Okni nixanlik atmay, nixansiz atidu. Marks, En'gels, Lenin, Stalinlar bizgə: keguən məwjut bolup turoqan əmiliy xəy'ilərnə kəzdə tutup, ulardin qanuniyətlərnə tepip qikip, hərkitimizning yobaxlamqisi kiliximiz lazim, dəp ügitidu. Bu məksət üqün, Marks eyt-

kandək, təpsili rəwixtə matiriyal igəlləp, ular üstidə ilmiy təhlil wə omumlaxturuloqan tətqiqat yürgüzüx kerək^③. Bizning nurqun kixilirimiz bundak kilmay, əksini kiliwatidu. Ularning birmunqiliri tətqiqat hizmiti bilən xuqullinidioqanlar, lekin ular bügünki Zhongguoni wə tünügünki Zhongguoni tətqiq kilixka zadi həwəs kilmaydu, həwisini pəkət əmiliyəttin ayriloqan kuruk “nəziriyə” tətqiqatioqila karitidu. Birmunqiliri əmiliy hizmət bilən xuqullinidioqanlar, ularmu keguən əhwalni tətqiq kilixka dikket kilmaydu, kəpinqə, öz kizqinliqioqila yəlinip, hessiyatini siyasət orniqə koyidu. Bu ikki hil kixilər zhuguən qarixioqila yəlinip, keguən əmiliy xəy'ilərnin məwjutluqioqə etiwarsiz karaydu. Birər nutuk səzlisə, ularning nutki a, b, c, d wə birinqi, ikkinqi, üqinqi, tətinqilər bilən toloqan bolidu; birər makəla yazsa, ularning makəlisi bir taqar kuruk gəp bilən toloqan bolidu. Ularning həkikətni əmiliyəttin izləx niyiti yok, kuruk gəp setip baxkilarni əzigə jəlp kiliwelix qərizila bar. Texi pal-pal, iqi qal-qal, puhta əməs, qürük. Əziningkinila rast həsaplaydu, akang karqay jahanda bir, dəydu, həmmə yərdə “qinchəy dachen”lik kilidu. Mana bular bizning koxunimizdiki bəzi yoldaxlarning istili. Bundak istilni əzənggə kollansang, əzənggə ziyən yətküzisən; kixini tərbiyiləxtə kollansang, baxkilarqə ziyən yətküzisən; inkilapka yətəqkilik kilixta kollansang, inkilapka ziyən yətküzisən. Kiskisi, pən'gə karxi,

Marksizim-Leninizimə qarşı bundakı zhuguənzhu-yilik usul gongchəndangning qong dūxmini, ixqilar sinipining qong dūxmini, həkning qong dūxmini, millətning qong dūxmini, partiyiwilik sap bolmi-qanlikning bir hil ipadisi. Aldimizda qong dūxmən turuptu, uni yokitiximiz zərür. Pəkət zhuguənzhu-yi yokitiloqandila, Marksizim-Leninizim həkikiti bax kətiridu, partiyiwilik mustəhkəmlinidu, inkilap qəlibə kəzinidu. Xuni eytiximiz kerəkki, ilmiy pozitsiyə bolmisa, yəni nəziriyə bilən əmiliyətəni birləxtürüxtin ibarət Marksizim-Leninizimlik pozitsiyə bolmisa, bu partiyiwilikning yokluqi yaki partiyiwilikning toluk əməsligi bolup hesablinidu.

Mundak bir düyzi barki, u xundak kixiləni sürətləp beridu. Uningda mundak diyilidu:

Tamda ün'gən kəmuqning bexi eqir, tüwi ajiz,
yiltizi teyiz bolidu;

Taəda ün'gən bambukning uqi uqluk, posti kə-
lin, iqi kawak bolidu.

Karanglar, ilmiy pozitsiyədə bolmiqan kixilər, Marks. En'gels. Lenin. Stalinlarning əsərliridin birkanqə ibarini yadliwelixnila bilidiqan kixilər, kuruk namila bar. əmiliy bilimi yok kixilər ənə xuningə qə ohximamdu? Əgər birər kixi özining kesilini dawalaxni həkikətən halisa, mən u kixigə ənə xu düyzi yeziwelixkə yaki yənimu baturluk kilip, uni öz əyining temiqə qaplap koyuxkə məslihət bərgən bolattim. Marksizim-Leninizim—

pən, pən—rastqillikni tələp kilidiqan bilim, buningda kılqə sahtipəzlik kılıxka bolmaydu. Hər halda rastqılraq bolayli!

Ikkinqi hili Marksizim-Leninizimlik pozitsiyə.

Bundak pozitsiyidikilər Marksizim-Leninizim nəziriyisi wə usulini kollinip, ətraptiki mohitni xitongluk, puhta təkxüridu wə tətqiq kilidu. Ular pəkət öz kızıqinliqıqıla yəlinip ix kilmay, bəlki, Stalin eytkandək: inkilawiy qəyrət-xijaətni rastqillik rohi bilən birləxtürüp ix kəridu^④. Bundak pozitsiyidikilər tarihni üzüp taxlimaydu. Ular Yunannila bilix bilən qanaətlinip kalmay, Zhongguonimu bilixkə intilidu; qət'əllərnıng inkilap tarihınila bilixkə intilip kalmay, Zhongguoning inkilap tarihınimu bilixkə intilidu; Zhongguoning bğüninila bilixkə intilip kalmay, Zhongguoning tünügüni wə ülüxküninimu bilixkə intilidu. Bundak pozitsiyidikilər Marksizim-Leninizim nəziriyisini məxsətlik tətqiq kilidu, Marksizim-Leninizim nəziriyisini Zhongguo inkilawining əmiliy hərkiti bilən birləxtüridu, Zhongguo inkilawining nəziriyə məsilisi wə celüe məsilisini həl kılıx üçün Marksizim-Leninizimdin məydan, nuktiinəzər wə usul izləydu. Bundak pozitsiyə nıxanlik ok etix pozitsiyisi. "Nıxan" Zhongguo inkilawi, "ok"—Marksizim-Leninizim. Biz Zhongguo kommunistlirining bu "ok"ni izliximiz Zhongguo inkilawi wə xərk inkilawidin ibarət bu "nıxan"qa etix üçün. Bundak pozitsiyə həkikətni əmiliyəttin izləx pozitsiyisi.

“Əmiliyət” — keguən məwjut bolup turəjan həmmə xəy’i, “həkiqət” keguən xəy’ilərnin iqi baqlinixi, yəni kanuniyiti, “izləx” bizning tətqiq kiliximiz. Biz məmlikət iqi wə sirtidiki, əlkə iqi wə sirtidiki, nahiyə iqi wə sirtidiki, rayon iqi wə sirtidiki əmiliyət əhwallarəqa asasinip, ulardin oydurma kanuniyətlərnəni əməs, əslidə bar kanuniyətlərnəni yəni ətrapi-mizdiki wəkələrnin iqi baqlinixini tepip qikip, əz hərkitimiz üqün yəlbaxlamqi kiliximiz kerək. Bundak kilix üqün, zhuguən təsəwwurəqa, bir dəmlik kizəqinlikka, əlük kitapka asaslanmay, bəlki keguən məwjut bolup turəjan pakitlarəqa asasinip, matiriyallarnəni təpsili igəlləp, Marksizim-Leninizimning omumi kaidilirininq yetəkqiligidə, bu matiriyalldin toqra huləsə qikiriximiz kerək. Bundak huləsə a, b, c, d din ibarət hədisilər tizilmisi əməs, kuruk səpsətilər bilən toləjan bimənə makalimu əməs, bəlki ilmiy huləsə boluxi kerək. Bundak pozitsiyidikilərninq həkiqətni əmiliyəttin izləx niyiti bar, kuruk gəp setip baxkilarni əzigə jəlp kiliwelix qərizi yok. Bundak pozitsiyə partiyiwilikning ipadisi, nəziriyə bilən əmiliyətni birləxtürüxtin ibarət Marksizim-Leninizimlik istil. Bu — gongchəndang əzasi heq bolmioqandimu hazirlaxka tegixlik pozitsiyə. Əgər muxundak pozitsiyə bolidiəjan bolsa, u qaəda, “bexi eqir, tüwi ajiz, yiltizi teyiz”mu bolmaydu, “uqi uqluk, posti kəlin, iqi kawak”mu bolmaydu.

4

Yukurida eytiloqan pikirlərgə asasen, təwəndiki-ləрни təklip kilimən:

1. Pütün partiyə aldioqə ətraptiki mohitni xitong-luk wə puhta tətkik kilix wəzipisini koyux kerək. Marksizim-Leninizim nəziriyisi wə usulioqə asasen, düxməning, dostlarning wə özimizning iktisadiy. maliyə. siyasi. hərbi. mədiniyət jəhətlərdiki wə partiyə ixliri jəhəttiki əhwalini təpsili təkxürux wə tətkik kilix ixini elip berip, andin tegixlik wə zərür huləsə qikirix kerək. Bu məksət üqün, yoldaxlar-ning dikkitini muxundak əmiliy xəy'iləрни təkxürux wə tətkik kilixka tartix lazim; yoldaxlaroqə gong-chəndang rəhbiriy organlirining asasiy wəzipisi ikki qong ixtin yəni əhwalni qüxinix wə siyasətni igəl-ləxtin ibarət ikənligini, buning aldinkisi dunyani bilix, keyinkisi dunyani özgərtix ikənligini qüxəndürux lazim; yoldaxlaroqə təkxürmigəning pikir bayan kilix hokuki yokluqini, səpsətiwazlik bilən kəlsə-kəlməs səzləxning wə birinqi. ikkinqi. üqinqi. tətinqi digən hadisilər tizilmisining karoqə kəlməydi-qanliqini qüxəndürux lazim. Məsilən, təxwiqat hiz-mitidə əgər düxməning, dostlarning wə özimizning təxwiqat əhwalini qüxənmisək, təxwiqat siyasiti-mizni toqra bəlgiləxkə amalsiz kalimiz. Hərkindak bir orunning hizmitidə awal əhwalni qüxinix kerək,

xuningdin keyinla uni obdan bir yaklik kiloqli bolidu. Pütün partiyidə təxürüx-tətkik kilix pilanini yoloqa koyux partiyə istilida burulux yasaxning asasiy halkisi.

2. Zhongguoning yekinki 100 yillik tarihini tətkik kilixta ihtisaslik kixiləni toplap, ix təksim kiliwelip, həmkarlixip ixləx, təxkilsizlik halitini tügitix kerək. Aldi bilən iktisadiy tarih, siyasi tarih, hərbi tarih wə mədiniyət tarihidin ibarət birkanqə tarmak boyiqə təhliliy tətkikat yürgüzüx lazim, xuningdin keyinla omumlaxturup tətkik kiloqli bolidu.

3. Hizməttiki kadirlar tərbiyisi wə kadirlar məktəpliri tərbiyisidə, Zhongguo inkilawining əmiliy məsililirini tətkik kilixni mərkəz kilix, Marksizim-Leninizimning tüp pirinsiplirini yetəkqi kilix fangzhenini enik bəlgiləx lazim, Marksizim-Leninizimni ketip kaləqan wə əmiliyəttin ayriləqan halda tətkik kilix usulini əməldin kaldurux kerək. Marksizim-Leninizimni tətkik kilixta yənə «Sovet ittipaki gongchəndangi (bolxewiklar partiyisi) tarihi kiskiqə kursi»ni asasiy matiriyal kilix kerək. «Sovet ittipaki gongchəndangi (bolxewiklar partiyisi) tarihi kiskiqə kursi»—100 yil məbəynidiki pütün dunya kommunistim hərkitining əng ali yiqindisi wə yəküni, nəziriyə bilən əmiliyətni birləxtürüxning ülgisi, pütün dunyada muxu birla mukəmməl ülgə bar. Biz Lenin, Stalinlarning Marksizim omumi həkikitini

Sovet ittipaki inkilawining konkirit əmiliyiti bilən qandak birləxtürgənligigə wə xu arkilik Marksizimni kandaq rawajlanduroqanliqioqə nəzər salsak, Zhongguoda kandaq ixliximiz kerəkligini quxiniwalalaymiz.

Biz nuroqun əgri-tokay yollarni besip öttuk. Lekin kəp qaqlarda hatalik toqrilikning baxlamqisi bolidu. Zhongguo inkilawi wə dunya inkilawining muxundak janlik wə bay mohitida bizning üginix məsilisidiki bu əzgərtiximiz, ixinimənki, qokum yaxxi nətijə beridu.

Izahlar

① Fuxiən—Yən'əning jənubida 70 kilometrə yirakliqka jaylaxkan nahiyə.

② "Biənbi"—Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayoni həkümitining bankisi tarkatkan kəqəz pul. "Fabi"—1935- yildin keyin guomindang guənliao kapitalining tət qong bankisi Ən'gliyə, Amerika jahan'girlirining kollixi bilən tarkatkan kəqəz pul. Yoldax Mao Zedongning bu əsərdə eytkini xu waqıtta biənbi bilən fabi ot-turisida tuqulqan tegixix kimmitidiki əzgirix məsilisini kərsitidu.

③ Marks. «Kapital»ning 1- tom ikkinqi nəxrigə ahirki səz»gə qaralsun. Marks bu əsiridə mundaq dəydu: "Tətkikat yürgüzüx üqün, mol matiriyal toplax, matiriyallarning türlük tərəkkiyat xingtəylirini təhlil kilix wə bu xingtəylərnin iqki munasiwətlirini muhakimə kilix kerək. Bu ixni orunlimay turup, əmiliy həkətni muwapik rəwixtə bayan kilix qokum mümkün əməs."

④ Stalin. «Leninizim əsasli ri toqrisida»ning 9- qismi «Hizmət istili»qə qaralsun.

YIRAQ XƏRK MYUNHENI SÜİKƏSTINI EQIP TAXLAYLI*

(1941-yil 5-ayning 25-küni)

1. Yaponiyə bilən Amerika murəssəlixip, Zhongguoni kurban kilip, kommunistimə qaxxi, Sovet ittupakio qaxxi wəziyət pəyda kilidi qan xərk Myunheni yengi süikəsti Yaponiyə, Amerika, Jiang Jieshilar otturidida təyyarliniwatidu. Biz uni eqip taxliximiz wə uningə qaxxi turuximiz lazim.

2. Yapon jahan'girligining Jiang Jieshini təslim boluxka məjbur kilixni məqsət kilə qan hərbi hujumi hazir qə ayaklixip qaldi, buning arkisidinla təslim boluxka kizikturux hərkitini elip berixi qokum. Bu—dūxməning bir turup urux, bir turup əzigə tartix, həm urux, həm əzigə tartixtin ibarət kona siyasitining təkrarlinixi. Biz uni eqip taxliximiz wə uningə qaxxi turuximiz lazim.

3. Yaponiyə hərbi hujum bilən bir waqitta pitnə-iqwa hujumini kəzo qidi, məsilən, "8-armiyə guomintangning mərkəz armiyisi bilən maslixip jəng

* Bu—yoldax Mao Zedong yaz qan Zhonggong zhongyangning partiya iqigə karatkan yolyoruqi.

kilixni halimaywatidu”, “8-armiyə pürsəttin paydilinip, təsir dairisini kengəytiwatidu”, “Həlkəra yol eqiwatidu”, “Ayrım mərkiziy həkümət kuruwaldi” digənlərnı tarkatti wə baxkılar. Bu—Yaponiyining guomindang bilən gongchəndang munasiwitigə bəlgünqilik selip, təslim boluxka kizikturux üqün kilıwatkan hilə-nəyringi. Guomindang “zhongyangshe”si wə guomindang gezitliri bu pitnə-iqwalarnı öz əyni boyiqə tarkitip, hə dəp Yaponiyining gongchəndangoə karxi təxwıkatıoə maslixıwatidu, ularning nimə qərəzlər bilən bundak kilıwatkanlıoı kixini nahayiti gumanlanduridu. Biz unımu eqip taxlıxımu wə uningqımu karxi turuxımu lazımu.

4. Yengi 4-armiyə “asilik kildi” dəp elan kilınqan wə 8-armiyə bir tal oq, bir tiyinlik təminat alalmıoqan bolsımu, ular düxmən armiyisi bilən bir dəmmu tohtımay elixip kəlməktə. Bu kətimki jənubiy Sənxi zhənyisi^①də 8-armiyə yənə əzlügidin guomindang armiyisigə maslixip jəng kildi, 2 həptidin buyan Huabey səpliridə omumyüzlük hujumqə ətti, hazıroiqə kattik jəng kilıwatidu. Gongchəndang rəhbərliğidiki korallik küqlər wə həlkə ammisi Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning mustəhkəm tüwrügi bolup kaldı. Gongchəndangoə karitılqan barlik təhmətlər Yapon baskunqiliriqə karxi uruxni məqlubiyətkə uqritip, təslim boluxka asanlıq tuqduruxni məksət kilidu. Biz 8-armiyə wə yengi 4-armiyining urux muwəppəkıyətlinini kengəytıxımu,

barlik məqlubiyətqilər wə təslimqilərgə qarxi turu-ximiz lazim.

Izah

① Jənubiy Sənxi zhənyisi—Zhongtiaoshən zhənyisi. 1941-yil 5-ayda Yapon qarəqiliri 50 ming kixidin artuq əskiriy kùq bilən Sənxi ning jənubiəqə, Huanghening ximaliy kirəqiəqə jay-laxkan Zhongtiaoshən rayoniəqə hujum kildi. Bu rayonəqə guomintang armiyisining jəmi 7 jüni toplanəqan, xərkiy ximal tərəptiki Gaoping rayonida uning yənə 4 jüni bar idi, bular koxulup jəmi 250 ming kixi idi. Guomintangning Huanghening ximalidiki budüyliri əslidə gongchəndangəqə qarxi turuxni əzining asasiy wəzipisi kiləqanliktin, Yapon qarəqiliriəqə qarxi urux kilixkə zadi təyyarlik kərmigən idi, Yapon qarəqiliri hujum baxliəqan qəqəda, ularning kəp kismi uruxtin əzini qətkə tartix fangzhenini kollandi. Xunga, 8-armiyə muxu zhənyidə guomintang armiyisigə aktip maslixip, Yapon qarəqiliriəqə zərbə bərgən bolsimu, guomintang armiyisi yənə tamamən tarmar bolup, 3 həptə iqidə 50 ming kixidin artuq əskiriy kùqidin ayrilip qaldi, qaləqan-katkan budüylirimu Huanghedin ətup kəqip kətti.

FAXIZIMOIA QARXI HƏLKARA BIRLIKSƏP TOOIRISIDA*

(1941-yil 6-ayning 23-küni)

Germaniyə faxist həkümrənleri 6-ayning 22-küni Sovet ittipakioğa hujum qildi. Bundak qara yüzlük bilən kilinoqan tajawuzqilik jinayiti Sovet ittipakioqila qarxi turqanlik əməs, bəlki barlik millətlərnin ərkinligi wə mustəkillioqoqimu qarxi turqanlik. Sovet ittipakining faxizim tajawuzioğa qarxi mukəddəs uruxi Sovet ittipakinila koqdioqanlik əməs, bəlki faxizim kulluqioğa qarxi azatlik kürixi elip beriwatqan barlik millətlərnimu koqdioqanlik.

Həzir, kommunistlarning pütün dunya boyiqə wəzipisi hərəkaysi əllər həlkini səpərwər kilip, həlkara birliksəp uyxturup, faxizimoğa qarxi turux yolida kürəx kilixtin, Sovet ittipakini koqdaq. Zhongguoni koqdaq. barlik millətlərnin ərkinligini wə mustəkillioqini koqdaq yolida kürəx kilixtin ibarət. Həzirki məzgildə barlik küqlər faxizim kulluqioğa qarxi turuxka toplinixi lazim.

* Bu—yoldax Mao Zedong yazqan Zhonggong zhongyangning partiye iqiğə karatqan yolyoruqi.

Zhongguo gongchəndangining pütün Zhongguo boyiqə wəzipisi:

1. Yapon baskunqiliriqə qarxi milli birliksəpni kət'i dawamlaxturux, guomindang-gongchəndang həmkarlıqini kət'i dawamlaxturux, Yapon jahan-girliğini Zhongguodin koqlap qikirix, buning bilən Sovet ittipakiqə yardəm berix.

2. Qong burzuaziyə iqidiki əksiyətqilərnəng Sovet ittipakiqə qarxi, kommunistimqə qarxi hərəkəndək hərkitigə kət'i qarxi turux.

3. Taxki ixlar jəhəttə, Ən'gliyə, Amerika wə baxka əllərnəng Germaniyə, Italiyə wə Yaponiyə faxist həkümrənliriqə qarxi turuwatқан barlik kixiliri bilən birlixip, ortək duxmən'gə qarxi turux.

SHƏNXI-GƏNSU-NINGXIA QEĞRA RAYONI CƏNYIHUYIDA SÖZLƏN'GƏN NUTUQ

(1941-yil 11-ayning 21-küni)

Cənyiyüən əpəndilər, yoldaxlar! Bütün qeğra rayon cənyihuyi eqildi, bu zor əhmiyətkə igə. Cənyihuyning məksidi birla, u bolsimu Yapon jahan'girlingini yokitip, yengi demokratik Zhongguo yəni inkilawiy sənminzhuyilik Zhongguo quruxtin ibarət. Həzirki Zhongguoning baxka məksidi boluxi mümkün əməs, pəkət muxu məksidila boluxi mümkün. Qünki həzir bizning asasiy düxminimiz iqki düxmən əməs, bəlki Yaponiyə, Germaniyə və Italiyə faxizimi. Həzir, Sovet ittipaki kızil armiyisi Sovet ittipakining və pütün insaniyətning təkdiri üqün kürəx kiliwatidu, biz Yapon jahan'girlingigə karxi turuwatimiz. Yapon jahan'girlingi yənə dawamlıq tajawuz kiliwatidu, uning məksidi Zhongguoni munkərz kilix. Zhongguo gongchəndangining təxəbbusi məmləkət boyiqə barlik Yapon baskunqiliriqə karxi küqlərnı ittipaklaxturup, Yapon jahan'girlingini yokitix, məmləkət boyiqə Yapon baskunqiliriqə karxi

barlik partiyə-guruhlar, siniplar wə millətlər bilən həmkarlıxip, wətən haini bolmisila, həmmə kixi bilən birlixip, birliktə kürəx kilixtin ibarət. Gongchəndangning bu təxəbbusi baxtin-ayak birdək bolup kəldi. Zhongguo həlkining Yapon baskunqiliriqə qarxi kəhrimanlarqə urux elip beriwatki-niqə 4 yildin axti, bu urux guomindang-gongchəndang həmkarlıqida wə hərkaysi siniplar. hərkaysi partiyə-guruhlar. hərkaysi millətlərnin həmkarlıqida elip beriliwatidu. Lekin tehi qəlibə kəzanqini yok; yənə dawamlıq kürəx kilix, inkilawiy sənminzhuyini yoləqə koyux lazim, xundak kiləqandila, qəlibigə erixələydu.

Nimə üqün inkilawiy sənminzhuyini yoləqə koyimiz? Qünki Sun Zhongshən əpəndining inkilawiy sənminzhuyisi ta hazırqiqə pütün Zhongguoda əməlgə axurulmidi. Nimə üqün hazır sotsiyalizimni yoləqə koyuxni tələp kilmaymiz? Sotsiyalizim, əlwəttə, tehimu yahxi tüzüm, bu tüzüm Sovet ittipakida allıkaqan yoləqə koyuldi, əmma bügünki Zhongguoda uni yoləqə koyuxka tehi xərt-xarait yok. Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonida yoləqə koyuluwatkini inkilawiy sənminzhuyi. Biz hərəkəndak bir əmiliy məsilini həl kilixta inkilawiy sənminzhuyining dairisidin qikip kətkinimiz yok. Hazırki əhwaldin eytkanda, inkilawiy sənminzhuyining milli məsligi Yapon jahan'girligini yokitixtin; həlk həkuki məsligi wə həlk turmuxi məsligi bir kisim kixilərninqla

mənpəətini əməs, bəlki pütün məmlikəttiki barlık Yapon baskunqiliriqə karxi həlkning mənpəətini kəzləxtin ibarət. Pütün məmlikət həlki kixilik ərkinligi hokuki, siyasi paaliyətlərgə katnixix hokuki wə mal-mülkini koqđax hokukiqə igə boluxi kerək. Pütün məmlikət həlki pikir bayan kilix pursitigə igə boluxi, kiyim-keqək. yimək-iqmək. ix wə okuxka igə boluxi, kiskisi, hər bir kixi tegixlik orunqə igə boluxi lazim. Zhongguo jəmiyiti ikki bexi kiqik, otturisi yoqan bir jəmiyət, puroletariyat wə pomixxiklar, qong burzuaziyə pəkət azqilikni təxkil kilidu, əng kəng həlk bolsa dihanlar, xəhər uxxak burzuaziyisi wə baxka ariliktiki sinip. Əgər hərəkəndək partiyining siyasiti muxu siniplarning mənpəətini kəzdə tutmaydikən, əgər muxu siniplarning kixiliri tegixlik orunqə igə bolmaydikən, əgər muxu siniplarning kixiliri pikir bayan kilix hokukiqə igə bolmaydikən, dələt ixlirini yahxi yolqə koyux mümkin əməs. Zhongguo gongchəndangi otturiqə koyqan siyasətlər barlık Yapon baskunqiliriqə karxi həlkni ittipaklaxturuxni məksət kilqan, barlık Yapon baskunqiliriqə karxi siniplarni bolupmu dihanlar, xəhər uxxak burzuaziyisi wə baxka ariliktiki sinipni kəzdə tutqan. Gongchəndang otturiqə koyqan hər sahə həlkini pikir bayan kilix pursitigə, ix wə yimək-iqməkkə igə kilix siyasiti həkiki inkilawiy sənminzhuyilik siyasət. Yər munasiwiti jəhəttə, biz, bir tərəptin,

ijarə wə əsünni keməytxni yoloqa koyup, dihanlarni yimək-iqməkkə igə kilimiz; yənə bir tərəptin, kismən ijarə wə əsüm tapxuruxnimu yoloqa koyup, pomixxiklaroqimu kün kəqürgüdək imkaniyət berimiz. Əmgək bilən kapitalning munasiwiti jəhəttə, biz, bir tərəptin, ixqilaroqa yar-yələk bolup, ularni ix wə yimək-iqməkkə igə kilimiz; yənə bir tərəptin, soda-sanaətni rawajlandurux siyasitinimu yoloqa koyup, kapitalistlaroqimu payda aloqudək imkaniyət berimiz. Muxularning həmmisi pütүн məmlikət həlkini ittipaklaxturup, birliktə Yapon baskunqiliriqə qarxi turux üqün. Bundak siyasətni biz yengi demokratik siyasət dəp ataymiz. Bu—hazirki Zhongguoning dölət əhwaliqə həkiki uyoqun siyasət; biz uning yaloquz Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonidila əməs, yaloquz düxmən arqa sepidiki Yapon baskunqiliriqə qarxi genjüdüldirdila əməs, bəlki məmlikət boyiqimu yoloqa koyuluxini ümit kilimiz.

Bizning bundak siyasətni yoloqa koyuximiz utukluk boldi, pütүн məmlikət həlkining kollixioqə igə boldi. Lekin kəmquklərnu bar. Bir kisim gongchəndang əzaliri partiyə sirtidiki zatlar bilən demokratik həmkarlikni yoloqa koyuxka tehi mahir əməs, ularda bir türlük tar guənmenzhuyilik yaki məzhəpqilik istili helimu saklanmakta, ular gongchəndang əzalarining Yapon baskunqiliriqə qarxi partiyə sirtidiki zatlar bilən həmkarlixix məjburiyiti barliqi, partiyə sirtidiki bu zatlarni qətkə kəxix

höküki yokluqidin ibarət daolini qüxənməydu. Bu daoli həlk ammisidin ayrilmastin, həlk ammisining pikrigə kulak selix, həlk ammisi bilən munasiwət baqlax lazimliqidin ibarət daoli. «Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonining məmuri ixlarni yolqa koyux ganglingi»ning bir maddisida, gongchəndang əzaliri partiyə sirtidiki zatlar bilən demokratik həmkarlikni yolqa koyuxi lazim, əzbeximqilik bilən ix kilmasliqi, həmmi öz qanggiliqa eliwalmasliqi kerək, dəp bəlgilən'gən, bu partiyə siyasitini tehiqə qüxənməywatkan ənə xu bir kisim yoldaxlarqa karitip eytiləqan. Gongchəndang əzaliri partiyə sirtidiki zatlarning pikrigə kulak selixi, ularqa pikir bayan kilix pursiti berixi lazim. Baxkilarning eytkini toqra bolsa, karxi eliximiz həmdə baxkilarning artuqqiliklirini üginiximiz kerək; baxkilarning eytkini toqra bolmisimu, ularning səzləp boluxiqa yol koyuximiz, andin keyin asta-asta qüxəndürüximiz lazim. Gongchəndang əzaliri hərgiz əziningkinila rast hesaplimasliqi, hakawurluk kilmasliqi, əzining həmmə nimisini yaxsi, baxkilarning həmmə nimisini yaman dəp karimasliqi lazim; hərgiz kiqikkinə oygə kiriwelip poqilik kilmasliqi, əzi bəg, əzi han boluwalmasliqi lazim. Yapon karakqiliri wə wətən hainliri bilən til biriktürgən xuningdək Yapon baskunqiliriqa karxi uruxka wə ittipaklikka buzəunqilik seliwatkan əksiyətqi jahillar, əlwəttə, pikir bayan kilix layakitigə igə əməs, ulardin baxka hərəkəndək

kixi pikir bayan kilix ərkinligigə igə, hata səzləp kəyşimü kerək yok. Dələt ixi—məmlikətning omumi ixi, bir partiya, bir guruhning hususi ixi əməs. Xuning üqün, gongchəndang əzalirining pəkət partiya sirtidiki zatlar bilən demokratik həkmarlikni yoləqə kəyux məjburiyitila bar, baxkılarni qətkə kekix, həmmi longduən kiliwelix həkuki yok. Gongchəndang—millətning, həkning mən-pəətini kəzləydiəqan partiya, uningda hərgiz hususi mən-pəətni kəzləydiəqan qərəz yok. U həkning nazaritidə boluxi, hərgiz həkning iradisigə hilaplik kilmasliqi kerək. Uning əzaliri hək ammisining arisida turuxi, hərgiz hək ammisining üstidə turmasliqi kerək. Wəkil əpəndilər, yoldaxlar! Gongchəndangning partiya sirtidiki zatlar bilən demokratik həkmarlikni yoləqə kəyuxtin ibarət bu pirinsipi təwrənməydiəqan, əbidi əzgərməydiəqan pirinsip. Jəmiyətə tehi partiya məwjut bolupla turidikən, partiyigə kirgənlər haman azqilikni, partiya sirtidikilər haman kəpqilikni təxkil kilidu, xuning üqün partiya əzaliri partiya sirtidikilər bilən həmmə wakıt həkmarlixixi lazim, buni hazirla cənyihuyda obdan yoləqə kəyux kerək. Meningqə, bizning gongchəndangdin kətnaxqan cənyiyüənlər muxu siyasitimiz اساسida cənyihuyda nahayiti obdan qenikidu, əzidiki guənmənzhuylilikni wə məzhəpqilikni tügitudu. Biz əziningkinila rast dəydiəqan kiqik məzhəp əməsmiz, biz ixikni eqip, partiya sirtidiki zatlar bilən demokratik həkmarlikni

yoloqa koyux usulini qokum uginiweliximiz, mesililer ustide baxkilar bilen meslihətlixixkə mahir boluxni qokum uginiweliximiz kerək. Ehtimal, bügünki kün-dimu xundak gongchəndang əzaliri boluxi mümkinke, ular, əgər baxkilar bilen həmkarlixix toqra kəlsə, biz ixliməymiz, dər. Ləkin ixinimənki, bundak adəmlər nahayiti az. Mən silərgə kapalət berimənki, bizning partiyimizning mutlək kəp sandiki əzaliri dangzhongyangimizning luxienini jəzmən ijra kilidu. Xuning bilen billə, partiye sirtidiki hərkaysi yoldaxlarningmu bizning təxəbbusimizni quxinixini, gongchəndangning hərgiz hususi mənpeətnila kəz-ləydiqan kikiq məzhəp. kikiq guruh əməsligini quxinixini soraymən. Gongchəndang dələt ixlirini yahxi yolqa koyuxni qin kənglidin halaydu. Ləkin bizning kəmquklirimiz helimu kəp. Biz əz kəmquklirimizni eytixin kərkəmaymiz, biz əz kəmquklirimizni qokum tuzitimiz. Biz partiye iqidə tərbiyini kuyəytix arkilik bu kəmquklilərnə tuginimiz, biz yənə partiye sirtidiki zatlar bilen demokratik həmkarlikni yolqa koyux arkilik bu kəmquklilərnə tuginimiz. Mana xundak iqki-taxki jəhəttin tutux kiləqandila, kəmquklirimizni tuzitip kətələymiz, dələt ixlirini həkiki rəwixtə yahxi yolqa koyalaymiz.

Cənyiyuən əpəndilər, japa-muxəkkətkə karimay bu yiqinqa kəldinglar, mən bu təntənilik yiqinni hoxallik bilen təbrikləymən, bu təntənilik yiqinqa muwəppəkiyə tilyəmən.

PARTIYƏ ISTILINI TÜZITƏYLI*

(1942-yil 2-ayning 1-küni)

Partiyə məktiwi bugün eqildi, mən bu məktəpkə muwəppəkiyət tiləymən.

Bügün partiyimizning istili məsilisi toqrisida azrak sözliməqkimən.

Nimə üçün inkilawiy partiye boluxi kerək? Qünki dunyada həlkkə zulum salidiqan düxmən məwjut, həlk düxməning zulmini aqdurup taxlix lazim, xuning üçün inkilawiy partiye boluxi kerək. Kapitalizim wə jahan'girlik dəwridin eytkanda, gongchəndangdək muxundak bir inkilawiy partiye kerək. Əgər gongchəndangdək muxundak inkilawiy partiye bolmaydikən, həlkning düxməning zulmini aqdurup taxlix əsla mümkin əməs. Biz gongchəndangmiz, biz həlkkə rəhbərlik kilip, düxmənni yokitimiz, xunga bizning koxunimiz rətlük, kədəmli-rimiz təkxi, jəngqilirimiz hil, koral-yaraklirimiz yahxi boluxi kerək. Bu xərtlər hazirlanmaydikən, u halda, düxmənni yokitalmaymiz.

Hazir partiyimizdə yənə kəndak məsilə bar?

* Bu—yoldax Mao Zedong Zhonggong zhongyang partiye məktiwining eqilix murasimida sözligen nutuk.

Partiyimizning zongluxiani toqra, buningda məsilə yok, partiyimizning hizmətliridimu utuk bar. Partiyimizning birkanqə yüz ming əzasi bar, ular həlkkə rəhbərlik kilip, düxmən'gə karxi mislisiz muxək-kətlik kürəxlərni kiliwatidu. Buni kəpqilik kərüp turuptu, buningdin gumanlinixka bolmaydu.

Undak bolsa, zadi partiyimizdə yənə məsilə bar-mu, yokmu? Mən eytimənki, helimu məsilə bar, bəlki məlum mənədə eytkanda, məsilə tehi heli eqir.

Kəndak məsilə? Bu xuningdin ibarətki, bəzi yoldaxlarning kallisida birkanqə nərsə anqə durus, anqə toqra bolmaywatidu.

Bu xundak digənlikki, üginix istilimizda tehi bəzi natoqra jaylar bar, partiyə istilimizda tehi bəzi natoqra jaylar bar, ədibiyat istilimizdimu bəzi natoqra jaylar bar. Üginix istilida bəzi natoqrilik-lar bar, diginimiz, zhuguənzhuvi illiti bar, digənlik. Partiyə istilida bəzi natoqriliklar bar, diginimiz, məzhəpqilik illiti bar, digənlik. Ədibiyat istilida bəzi natoqriliklar bar, diginimiz, partiyə bagusi^① illiti bar, digənlik. Istildiki bu natoqriliklar kix küni qikidiqan ximal xamilidək həmmə yərnə kaplap kət-kini yok. Zhuguənzhuvi, məzhəpqilik wə partiyə bagusi hazir həkümran orunda turoqan istil əməs, bular pəkətlə tətür xamal, kingəqir xamal, hawa mudapiə əngküridin keqip qikқан xamal, halas. (Külkə) Lekin partiyimiz iqidə tehiqə bundak xamal-

ning boluxi yahxi əməs. Bundak kingəqir xamal qikidioqan əngkürni etip taxliximiz lazim. Əngkürni etip taxlaydioqan bu hizmətkə pütүн partiyimiz kixixi kerək, bu hizmətkə bizning partiyə məktiwi-mizmu kixixi kerək. Zhuguənzhuoyi, məzhəpqilik wə partiyə bagusidin ibarət bu üq kingəqir xamal-ning tarihiy yiltizi bar, bu nərsilər hazir pütүн partiyidə həkümran orunda turmisimu, lekin həmixə parakəndiqilik tuəqduruwatidu, bizgə yənə hujum kiliwatidu, xuning üqün, ularni tosuximiz zərür, ularni tətqiq kiliximiz, təhlil kiliximiz wə qüxəndü-rüximiz zərür.

Üginix istilini tüzitix üqün zhuguənzhuoyioqa qarxi turux, partiyə istilini tüzitix üqün məzhəpqilikke qarxi turux, ədibiyat istilini tüzitix üqün partiyə bagusioqa qarxi turux—bular bizning wəzipimiz.

Düxmənni yokitix wəzipimizni orunlax üqün partiyə istilini tüzitix wəzipisini orunliximiz lazim. Üginix istilimu, ədibiyat istilimu partiyə istili. Partiyimizning istili tamamən toqra bolsila, pütүн məmləkət həlki bizdin üginidu. Partiyə sirtidiki muxundak naqar istilda boləqanlar, əgər ular aq kəngül bolsila, bizdin üginip, öz hataliklirini tüzitidu, xundak kilip, pütүн millətkə təsir kərsitimiz. Biz gongchəndangning koxunimiz rətlik, kədəmlirimiz təkxi, jəngqilirimiz hil, koral-yaraklirimiz yahxi bolsila, u halda, hərəkandak küqlük düxmənni yokitalaymiz.

Əmdi zhuguənzhuysi üstidə tohtilimən.

Zhuguənzhuysi bir türlük natoqra üginix istili, u Marksizim-Leninizimə qarxi, u gongchəndang bilən billə yaxiyalmaydu. Bizgə kerək boləqini—Marksizim-Leninizimlik üginix istili. Üginix istili diginimiz məktəpləringla üginix istili bolup qalmay, bəlki pütүн partiyeningmu üginix istili. Üginix istili məsilisi—rəhbiriy organlar, barlik kadrlar wə barlik partiye əzalirining pikir kilix usuli məsilisi, bizning Marksizim-Leninizimə qarita tutқан pozitsiyimiz məsilisi, pütүн partiyidiki yoldaxlarning hizmət pozitsiyisi məsilisi. Xundak ikən, üginix istili məsilisi intayin mohim məsilə, birinqi mohim məsilə.

Həzir nuroqun kixilər arisida bəzibir müjiməl qüxəngilər, məsilən, nəziriyiqi digən nimə, ziyali digən nimə, nəziriyini əmiliyət bilən birləxtürük digən nimə, digən'gə ohxax məsililər toqrisida müjiməl qüxəngilər tarkilip yürməktə.

Biz aldi bilən soal qoyup bakayli, partiyimizning nəziriyə səwiyisi zadi yukurimu, yaki təwənmu? Yekindin buyan, Marksizim-Leninizim kitapliridin kəp tərijimə kilindi, bularni okuydiqanlarmu kəpəydi. Bu—nahayiti yahxi ix. Ləkin buning bilən, partiyimizning nəziriyə səwiyisi nahayiti yukuri kətirildi, digili bolamdu? Durus, bizning nəziriyə səwiyimiz ilgirikigə kariqanda bir kədər yukuri kətirildi. Birak, Zhongguo inkilawi hərkitining bay məzmunu boyiqə eytkanda, nəziriyə sepimiz uningə bəkmü

mas kəlməydu, ikkisini selixturoqanda, nəziriyə jəhətimizning bəkmü arkida kaləjanliqı kərülməktə. Bizning nəziriyimiz, omumən eytkanda, tehi inkılap əmiliyiti bilən təng mangalmaywatıdu, nəziriyening əmiliyəttin ozup ketixidin bolsa söz eqix tehimü mümkin əməs. Biz bay əmiliyitimizni tehi tegixlik nəziriyə dərijisigə kətərmiduk. Biz inkılap əmiliyitidiki barlıq məsililərnı yaki zor məsililərnı tehi təkxürmiduk, nəziriyə baskuqiqa kətərmiduk. Karanglar, bizdə Zhongguoning iktisadiy, siyasi, hərbi və mədiniyət sahəlidə nəziriyə dəp ataxka bolıdıqan nəziriyini, ilmiy xingtəy dəp hesaplaxka bolıdıqan, yüzə əməs, puhta nəziriyini ijat kiləjanlar zadi qanqılik? Bolupmu iktisat nəziriyisi sahəsində, Zhongguoda kapitalizimning rawajlanqınıqə əpyün uruxidin tartip hazıroiqə 100 yıl boləjan bolsimu, lekin Zhongguo iktisadi tərəkkiyatining əmiliyitigə uyğun kelıdıqan, həkiki ilmiy boləjan birər nəziriyə kitawi tehi məydanqə qıkkini yok. Alayli, Zhongguoning iktisadiy məsilisi jəhəttə, nəziriyə səwiyimiz yukuri kətirildi, digili bolamdu? Partiyimizdə tüzükrək iktisat nəziriyiqiliri bar, digili bolamdu? Həkiqətən, undak digili bolmaydu. Biz nurəqun Marksizim-Leninizim kitaplırini okuduk, buning bilən, nəziriyiqilər bar, dəp hesaplıqili bolamdu? Bunday digili bolmaydu. Qünki Marksizim-Leninizim—Marks, En'gels, Lenin, Stalinlar əmiliyətke əsasən ijat kiləjan nəziriyə, tarihiy əmi-

liyət və inkilawiy əmiliyəttin qikiriloğan omumi hulasə. Biz ularning əsərlirini okupla koyup, yəni mu ilgiriligən halda, ularning nəziriyisigə əsasən, Zhongguoning tarihiy əmiliyiti və inkilawiy əmiliyitini tətqiq kilmay turup, Zhongguoning inkilawiy əmiliyiti üstidə nəziriyə jəhəttin pikir yürgüzüxkə intilməy turup, əzimizni karisiqila Marksizim nəziriyiqisi dəp atiyalmaymiz. Biz Zhongguo gongchəndangining əzasi bolup turukluk, Zhongguo məsililirini kəzgə qelikip tursimu kərmisək, Marksizim kitaplıridin pəkət ayrim hulasə və ayrim kaidilərnəla yadlıwalsak, u halda, bizning nəziriyə sepidiki utuklırimiz intayin naqar bolatti. Bir kixi Marksizimqə iktisadiy pən yaki pəlsəpini yadlıwəlixnəla bilip, birinqi babidin ahirki babioiqə həmmisini xarildap yada okup berəlisə, əmma uni zadi tətbiq kılalmisa, undak kixini Marksizim nəziriyiqisi dəp həsaplıqili bolamdu? Uni yənəla nəziriyiqi dəp həsaplıqili bolmaydu. Bizgə kəndak nəziriyiqilər kərək? Bizgə xundak nəziriyiqilər kərəkki, ular Marksizim-Leninizim məydani, nuktiinəziri və usulioqa əsaslinip, tarihta və inkilapta pəyda boləğan əmiliy məsililərnə toqra yexip berələydiəğan, Zhongguoning iktisadiy, siyasi, hərbi və mədiniyət jəhətliridiki türlük məsililirini ilmiy əsasta yexip, nəziriyə jəhəttin qüxəndürüp berələydiəğan bolsun. Bizgə ənə xundak nəziriyiqilər kərək. Kimki, muxundak nəziriyiqilərdin bolimən, disə, Marksizim-

Leninizimning mahiyitini həkiki əzləxtürələydiqan, Marksizim-Leninizim məydani. nuktiinəziri wə usulini həkiki əzləxtürələydiqan, Lenin. Stalinlarning mustəmlilikilər inkilawi wə Zhongguo inkilawi toqrisidiki təlimatini həkiki əzləxtürələydiqan həmdə uni tətbiq kilip, Zhongguoning əmiliy məsililirini qongkur, ilmiy təhlil kilip, ularning tərəkkıyat kanunlirini tepip qikalaydiqan boluxi lazim, muxundak boləanlarla bizgə həkiki zərür boləan nəziriyiqilər.

Hazir partiyimizning zhongyangi karar qikirip, yoldaxlirimizni Marksizim-Leninizim məydani, nuktiinəziri wə usulini kollinixni üginiwelip, Zhongguoning tarixini, Zhongguoning iktisadiy, siyasi, hərbi ixliri wə mədiniyitini əstayidil tətqiq kilixka, hər bir məsilə üstidə, təpsili matiriyallarqa اساسən, konkirit təhlil yürgüzüp, andin nəziriyiwi hulase qikirixka qakirdi. Bu məs'uliyət bizning zimmimizdə.

Bizning partiya məktiwimizdiki yoldaxlar Marksizim nəziriyisini əlük jiaotiao dəp karimasliqi kerək. Marksizim nəziriyisini puhta bilix, tətbiq kilix lazim, puhta bilixtin məksət tətbiq kilixtila. Əgər sən Marksizim-Leninizim nuktiinəzirini tətbiq kilip, bir-ikki əmiliy məsilini qüxəndürüp berəlisəng, u qaqda, mahtaxka sazawər bolisən wə məlum utukqa igə boləan bolisən. Sən qanqiki kəp nərsiləрни qüxəndürüp berəlisəng, qanqiki omumi wə qanqiki qongkur qüxəndürsəng, sening utuqung xunqə qong

bolidu. Həzir bizning partiyə məktiwimizmu muxundak kaidə bəlgilixi kerək, bir okuquqining Marksizim-Leninizimni ügən'gəndin keyin Zhongguo məsililirigə kəndak karaydiqanliqioqa nəzər selix lazim, okuquqilarning bəziliri Zhongguo məsililirini oquq kərələydu, bəziliri oquq kərəlməydu, bəziliri kəruxni bilidu, bəziliri kəruxni bilməydu, ularning əla. naqarliri, yahxi. yamanlirini muxuningoqa karap ayrix kerək.

Əmdi "ziyalilar" məsilisi üstidə tohtilimən. Bizning Zhongguo—yerim mustəmlikə, yerim feodallik məmlikət, mədiniyiti tərəkki kilmioqan, xuning üqün ziyalilar bəkmü kədirlik bilinidu. Dangzhongyang buningdin 2 yildin kəprək wakit ilgiri ziyalilar məsilisi toqrisida karar^② kəbul kildi, buningda kəng ziyalilarni qoləqa kəltürəx, ular inkilap kilixni, Yapon baskunqiliriəqa karxi turuxka katnixixni halisila, tamamən karxi elix pozitsiyisidə bolux tələp kilinoqan. Bizning ziyalilarni hərmətliximiz tamamən orunluk, inkilawiy ziyalilar bolmisa, inkilap qəlibə kəzinalmaydu. Ləkin bizgə məlumki, birmunqə ziyalilar əzini nahayiti bilimlik həsaplaydu, əz bilimigə bəkmü təmənnə koyidu, halbuki, bundak təmənnə koyuxning yahxi əməsligini, ziyanlik ikənligini, əz-lirining ələqə besixioqa toskunluk kilidioqanliqini bilməydu. Ular xundak bir həkikətəni bilixi kərəkki, birmunqə ziyali dəp atilip yürgənlər, həkikəttə, nisbətən əng bilimsizlər, ixqi, dihanlarning bilimi

bəzidə ularningkigə kəriqanda kəprək bolidu. Bu yərdə biraw: “Həy! Astin-üstün kiliwəttin, aqzing-qa kəlgənni dəwatisən” dər. (Külkə) Lekin, yoldax, aldirimang, mening eytkinimningmu az-tola daolisi bar.

Bilim digən nimə? Sinipiy jəmiyət məwjut bol-
qandın tartip, dunyada bilimning pəkət ikkila türü
bolup kəldi, biri ixləp qikirix kürixi bilimi, biri
sinipiy kürəx bilimi dər atilidu. Təbii pənlər wə
ijtimai pənlər muxu ikki türük bilimning jəwhiri,
pəlsəpə bolsa təbiət həm jəmiyət toqrisidiki bilim-
ləarning omumlaxturuluxi wə yəküni. Buningdin bax-
ka yənə kandaq bilim bar? Yok. Biz əmdi bəzi
okuquqilaroqa, jəmiyətning əmiliy paaliyətliri bilən
tamamən munasiwiti bolmioqan məktəplərdin kelip
qikkan okuquqilaroqa karap bakayli, ularning əhwali
kandaq? Bir kixi ənə xundak baxlanquq məktəptin
ənə xundak daxüegiqə okup okux püttürsə, bilim-
lik hesaplinidu. Lekin uning bilimi pəkət kitawiy
bilim, u tehi heqkandaq əmiliy paaliyətkə katnaxmi-
oqan, əzining aloqan bilimini turmuxning heqkandaq
sahəsində ixlitip kərmigən. Bundak kixini mukəmməl
ziyali dər hesapliqili bolamdu? Meningqə, nahayiti
təs, qünki uning bilimi tehi mukəmməl əməs. Bir
kədər mukəmməl bilim digən nimə? Barlik bir kədər
mukəmməl bilimləarning həmmisi ikki baskuqtin tər-
kip tapidu: birinqi baskuq — hessi bilim, ikkinqi bas-
kuq — əkliy bilim, əkliy bilim hessi bilimning yukuri

tərəkkiyat baskuqi. Okuquqilarning kitawiy bilimi kandak bilim? Ularning bilimining həmmisi həkikət dəp pərəz kilinqandimu, bu bilim ularning əzliri xəhsən hasil kiləjan bilim əməs, bəlki ulardin ilgiri ətkən kixilər ixləpqi kirix kürixi wə sinipiy kürəxning təjribilirini yəkünləp yazəjan nəziriyə. Ularning bu bilimni qəbul kilixi pütünləy zərür, ləkin xuni bilix kerəkki, məlum əhwaldin eytkanda, bu bilim ular üçün tehi bir tərəplimilik, bu bilimni baxkılar ispatlıqan, əmma ular əzi bolsa tehi ispatlimiqan. Əng mohimi bu bilimni turmuxka wə əmiliyətkə tətbiq kilixka mahir bolux. Xuning üçün mən pəkət kitawiy bilimla bar əmma tehi əmiliyətlə bilən uqraqmiqan yaki əmiliy təjribisi tehi az boləjan kixilərgə əz kəmquiligini qüxinip, əzini bir az kəmtərrək tutuxni təwsiyə kilimən.

Pəkət kitawiy bilimla bar bundak kixiləzni ismi jismiqa layiq ziyalilardin kilixning kandak qarisi bar? Birdin-bir qarisi ularni əmiliy hizmətkə katnaxturup, əmiliy ixligüqilərgə aylandurux, nəziriyiwi hizmətlə bilən xuququllanəquqilarni mohim əmiliy məsililəzni tətqiq kilixka kirixtürux. Xundak kiləqanda, məksətkə yətkili bolidu.

Mən bundak disəm, bəziləzning aqqiqi kelip kalar. Ular: "Sening bundak qüxəndürüxüngqə, Marksni mu ziyali hesaplıqili bolmaydikən-də" diyxər. Mən: toqra əməs, dəymən. Marks inkilapning əmiliy hərkitigə katnixipla qalmay, bəlki inkilapning

nəziriyəyi ijadıyıtı bilənmu xuqullandı. U kapitalistik jəmiyətning iktisadiy tüzüluxini kapitalizimning əng addi amili—shangpindin baxlap, puhta tətqiq kildi. Shangpin digən nərsini milyonliqan kixilər hər küni körüp tursimu, ixlitip tursimu, ləkin uningə səpsalmioqan idi. Pəkət Marksı uni ilmiy yosunda tətqiq kildi, shangpinning əmiliy tərəkkiyati üstidə qayət zor tətqiqat ixlirini elip bardi, omumi məvjudiyəttin mukəmməl ilmiy nəziriyini tepip qıktı. U təbiətəni, tarixni, puroletariyat inkilawini tətqiq kilip, biənzhenglik weywulunni, tarixiy weywulunni wə puroletariyat inkilawining nəziriyisini ijat kildi. Xundak kilip, Marks insaniyətning ali əkil-parasitigə wəkillik kilidioqan əng mukəmməl ziyali boldi, u heliki kitawiy bilimilə bar kixilərdin tüptin pərklinidu. Marks əmiliy kürəxlərdə təpsili təkxürux-tətqiq kilix bilən xuqullinip, hər hil nərsiləni omumlaxturdi, hasil kilioqan hulasini yənə əmiliy kürəxlərgə elip berip ispatlıdi, bundak hizmət nəziriyə hizmiti dəp atıldı. Partiyimizdə nuroqun yoldaxlarıning bundak hizmətni ixləxni üginiwelixi zərür. Partiyimizdə hazır ənə xundak nəziriyə tətqiqati hizmiti bilən xuqullinixni ügənsə bolidioqan nuroqunliqan yoldaxlar bar, ularning kəpqiligi kolidin ix kelidioqan zirək kixilər, biz ularni kədirliximiz lazim. Əmma ularning fangzheni toqra boluxi, ular ilgiri ətülgən hataliklarni təkrarlimasliqı lazim. Ular jiaotiaozhuyini taxliwe-

tixi, təyyar kitaptiki ibarilər üstidə tohtap kalmalıqı kerək.

Həqiqi nəziriyə dünyada pəkət birlə, u bolsimu keguən əmiliyəttin elinip, yənə keguən əmiliyəttə ispatlanıqan nəziriyə, bununıdin baxka heqkandak nərsini biz eytiwatkan nəziriyidək nəziriyə dəp ataxka bolmaydu. Stalin: əmiliyəttin ayrılıqan nəziriyə—kuruk nəziriyə^③, digən idi. Kuruk nəziriyə karıqa kəlməydu, toqra əməs, uni taxliwetix kerək. Bundak kuruk nəziriyini səzləxkə amrak kixiləni uyat, uyat dəp iza tartkuzux kerək. Marksizim-Leninizim—keguən əmiliyəttin kelip qıqkan, yənə keguən əmiliyəttə ispatlanıqan əng toqra, əng ilmiy, əng inkilawiy həqiqət; ləkin Marksizim-Leninizimni üginiwatkan birmunqə kixilər uni əlük jiaotiao dəp karaydu, xuning bilən nəziriyining tərəkkiyatıqə toskunluk kilidu, əzigə ziyan yətküzidu, yoldaxlar-qımu ziyan yətküzidu.

İkkinqi tərəptin, əmiliy hizmətlər bilən xuqulliniwatkan yoldaxlirimiz əgər əz təjribilirini hata kollansa, bununıdinmu qatak qikidu. Durus, bundak kixiləning adəttə təjribisi nahayiti kəp bolidu, bu bək kimmətlik; əmma ular əz təjribisi bilənla kanaətlinip qalidiqan bolsa, bumu nahayiti həwp-lik. Ular əz biliminin hessi bilim yaki kismən bilimgə yatidiqanlıqini, əzlidirə əkliy bilim wə omumi biliminin kəm ikənlignini yəni nəziriyining kəm ikənlignini xuningdək əz biliminin bir kədə

mukəmməl əməs ikənligini bilixi kerək. Həlbuki, inkilawiy ixlarni yaxxi ixləx üqün bir kədər mukəmməl bilim bolmisa bolmaydu.

Muxundak karioqanda, mukəmməl bolmioqan ikki hil bilim bar, bir hili təyyar kitaptiki bilim, yənə bir hili həssi bilim wə kismən bilimgə yatidioqan bilim, bularning ikkilisidə bir tərəplimilik bar. Pəkət muxu ikkisini birləxtürgəndila, yaxxi wə bir kədər mukəmməl bilim hasil bolidu.

Lekin, bizning ixqi, dihan kadirlirimiz nəziriyə üginix üqün aldi bilən omumi məlumat elixi lazim. Omumi məlumatka igə bolmay turup, Marksizim-Leninizim nəziriyisini əzləxtürgili bolmaydu. Omumi məlumatka igə bolqanda, Marksizim-Leninizimni kaqanla bolsa ügən'gili bolidu. Mən kiqik waqtimda Marksizim-Leninizimlik məktəptə okuqan əməs, ügən'ginim "Kongzi eytidurki, üginix wə ügəngənni daim təkrarlap turux hoxallik əməsmu?"^④ digən nərsilər idi, bundak üginixning məzmuni gərqə konirap qaloqan bolsimu, lekin manga paydisimu tək-kən, qünki mening hət sawadim xuningdin qikkan. Wahalənki, hazır Kongzining nərsiliri üginilməydu, yengiqə til, tarix, juqrapiyə wə təbiət sawadi üginilidu, bu omumi məlumat dərsliri yaxxi üginiwelinsa, həmmə yərdə əskatidu. Bizning dangzhongyangimiz hazır ixqi, dihan kadirlardin omumi məlumat elixni alahidə tələp kilmakta, qünki omumi məlumatka igə bolqandin keyin, siyasi, hərbi, iqtisadiy pənlərdin

qaysisinila bolsun ügən'gili bolidu. Undak bolmi-
oqanda, ixqi, dihan kadirlar bay təjribigə igə boləqan
bilənmü, nəziriyə üginix imkaniyitigə igə bolal-
maydu.

Buningdin kəriqanda, zhuguənzhuयीqə karxi
turuxta yukurida eytiləqan ikki türlük kixiləрни
əzlrining yetixsizliklrini tūgitix tərīpigə karap
rawajlanduruximiz wə ularni əzara birləxtüruximiz
kerək. Kitawiy bilimi bar kixilər əmiliyət tərəpkə
karap rawajlinixi lazim, xuningdin keyinla, kitap
üstidiki bilim bilən tohtap qalmasliqi, jiaotiaozhuyi
hataliқini ötküzməsligi mümkün. Hizmət təjribisi
bar kixilər nəziriyə üginixi, ihlas bilən kitap oқuxi
lazim, xuningdin keyinla, öz təjribisini rətkə selip,
omumlaxturup, nəziriyə dərījisigə kətirixi mümkün,
xuningdin keyinla, kismən təjribisini hata halda
omumi həkikət dəp karimaydiqan boluxi, təjribiqilik
hataliқidin saklinixi mümkün. Jiaotiaozhuyi wə təj-
ribiqilikning ikkilisi zhuguənzhuयी, bir birigə ohxi-
maydiqan ikki kutuptin tuquloqan nərsilər.

Dimək, partiyimiz iqidiki zhuguənzhuयी ikki hil:
biri jiaotiaozhuyi, yənə biri təjribiqilik. Jiaotiao-
zhuyiqilar wə təjribiqilər pəkət bir tərəpnila kəri-
du, omumi tərəpni kərməydu. Əgər dikket kilmisa,
əgər bundak bir tərəplimilikning kəmқilik ikənligini
bilmisə wə uni tüzitixkə tirixmisa, u halda, asanla
hata yoləq kirip kalidu.

Lekin bu ikki hil zhuguənzhuयीdin hazir parti-

yimiz iqidə jiaotiaozhuyi bəkrək həwpplik. Qünki jiaotiaozhuyi asanla Marksizim kiyapitigə kiriwelip, ixqi, dihan kadirlarni korkutup, ularni əsir elip, əzigə qakar kiliwalidu, ixqi, dihan kadirlar bolsa uni asanliqə tonuwalalmaydu; jiaotiaozhuyi sadda-gol yaxlarnimu korkutup, ularni əsir kiliwelixi mümkün. Əgər biz jiaotiaozhuyini tügətsək, kitawiy bilimi bar kadirlarni təjribilik kadrlar bilən birlixni, əmiliy xəy'ilərnə tətəkik kilix bilən xuəqullinixni halaydiqan kiləqili bolidu, nəziriyini təjribə bilən birləxtüridiqan nuroqun obdan hadimlar wə bir kism həkiki nəziriyiqilər barlikka kelidu. Əgər biz jiaotiaozhuyini tügətsək, təjribilik yoldaxlarni yaxi ustazəqə igə bolup, əz təjribilirini nəziriyə dərijisigə kətirələydiqan, xuning bilən təjribiqilik hataliqidin saklinalaydiqan kiləqili bolidu.

“Nəziriyiqi” wə “ziyalı” toqrisida müjiməl qüxənqilər məwjut boləqandin taxkiri, yənə hər küni eytilip keliwatkan “nəziriyə bilən əmiliyətni birləxtürəx” toqrisidimu nuroqun yoldaxlar arisida müjiməl qüxənqilər bar. Ular hər küni “birləxtürəx” dəydu, əmiliyətə bolsa “ayrix”ka hərəkət kilidu, qünki ular birləxtürməkqi əməs. Marksizim-Leninizim nəziriyisini Zhongguo inkilawining əmiliyiti bilən kandak birləxtürəx kerək? Ammibap səz bilən eytkanda, bu—“nixanliq oq etix”. Okni nixanəqə toqrilap etix kerək. Marksizim-Leninizim bilən Zhongguo inkilawining munasiwiti oq bilən nixanning munasiwi-

tigə oħxaydu. Bəzi yoldaxlar “nixansiz ok atidu”, kalamıkan etiweridu, bundak kixilər inkilapni asanla buzup koyidu. Bəzi yoldaxlar okni kolqa elip, erüp-qerüp keridu-də, “Yahxi ok ikən! Yahxi ok ikən!” dəp aqzi-aqziqa təgməy mahtaydu, əmma heq atkusi kəlməydu. Bundak kixilər—asare-ətikiwazlar, ularning inkilap bilən munasiwiti yok diyərlik. Marksizim-Leninizimdin ibarət okni Zhongguo inkilawidin ibarət nixanqa etix kerək. Bu məsilini enik koymisak, partiyimizning nəziriyə səwiyisi əbidi yukuri kətirilməydu, Zhongguo inkilawimu əbidi qəlibə kəzinalmaydu.

Bizning yoldaxlirimiz qüxinixi lazımkı, bizning Marksizim-Leninizimni üginiximiz abroy üqün əməs, unıngda kandaktu sir boləanliqi üqünmu əməs, pəkət unıng puroletariyat inkilawi ixlirini qəlibigə baxlaydıqan pən boləanliqi üqün. Ta hazırqa kədər yənə birmunqə kixilər Marksizim-Leninizim kitapli-ridiki bəzi ayrim ibarilərnı təyyar turəqan hislətlik dora dəp kəraydu, goya uni tepiwalsıla, hərəkəndak kəsəlni kiynalmayla sakaytip kətkili bolıdıqan-dək. Bu—gədəklərnıng nadanlıqi, biz bundak kixilər arisida akartix hərkitini elip beriximiz kerək. Marksizim-Leninizimni diniy jiaotiao dəp kəriquqı-lar—ənə xundak nadan-bilimsiz kixilər. Bundak kixilərgə, senıng bu jiaotiaoyıng heqnimigə yarı-maydu, dəp toqrisini eytix kerək. Marks, En’gels, Lenin, Stalinlar, bizning təlimatimiz jiaotiao əməs,

bəlki hərəkətning kiblinamisi, dəp təkrar-təkrar eytkan idi. Undak kixilər dəl muxu əng möhim, əng möhim sözni untup kəloqan. Zhongguo kommunistliri Marksizim-Leninizim məydani, nuktiinəziri wə usulini mahirlik bilən kollinip, Lenin, Stalinlarning Zhongguo inkilawi toqrisidiki təlimatini mahirlik bilən kollinip, yənimu ilgiriligən halda Zhongguoning tarixiy əmiliyiti wə inkilawiy əmiliyitini ihlas bilən tətqiq kilix dawamida Zhongguoning ehtiyajıqə muwapik kelidiqan nəziriyiwi ijadiyət-lərnı hər jəhəttin yaritalisa, xu qəoqdila buni nəziriyə bilən əmiliyətəni birləxtürgənlik digili bolidu. Birləxtürəxni əoqizdila səzləp, hərəkəttə birləxtürmisə, u halda, yüz yil səzligən bilənmu, bəribir, paydisi yok. Biz məsiligə zhuguən wə bir tərəplimə kərax-kə kərxı turuxta jiaotiaozhuyilik zhuguənlikni wə bir tərəplimilikni yimirip taxliximiz lazim.

Pütün partiyining üginix istilini tüzitix üqün zhuguənzhuyiqa kərxı turux lazimliqi məsilisi toqrisida bğün səzləydiqanlirim ənə xular.

Əmdi məzhəpqilik məsilisi üstidə tohtilimən.

20 yillik qenikix arkisida hazir partiyimizdə həkümran orundiki məzhəpqilik kalmidi. Lekin məzhəpqilikning kaldukliri helimu məwjut, məzhəpqilikning kaldukliri partiyə iqidiki munasiwətlərdə bar, partiyə sirtidiki munasiwətlərdimu bar. Partiyə iqidiki munasiwətlərdə ipadilinidiqan məzhəpqilik hahixi iqki yəkləxni tuqdurup, partiyə iqidiki

birlikkə wə ittipaklikkə toskunluk kilidu; partiye sirtidiki munasiwətlərdə ipadilinidiqan məzhəpqilik hahixi taxki yəkləxni tuqdurup, partiying pütün məmlikət həlkini ittipaklaxturux ixioqa toskunluk kilidu. Bu ikki jəhəttiki apətning yiltizini komurup taxliqandila, partiyimiz pütün partiyidiki yoldaxlarni ittipaklaxturux wə pütün məmlikət həlkini ittipaklaxturux tin ibarət uluk ixni tosaləqusiz elip baralaydu.

Məzhəpqilikning partiye iqidiki qaldukliri nimirədin ibarət? Asasən, təwəndiki birnəqqə hildin ibarət:

Aldi bilən, mustəkillik dəwasi kilix. Bir kisim yoldaxlar pəkət kismən mənəpətnila kərüp, omumi mənəpətni kərməydu, ular əzliri baxkuruwatkan kismən hizmətni haman namuwapik halda alahidə təkitlep, omumi mənəpətni əzlirining kismən mənəpətigə boysunduruxnila ümit kilidu. Ular partiyimizning demokratiyə-mərkəzləxtürux tüzümini qüxənməydu, ular gongchəndangoqa demokratiyininglə əməs, hususən mərkəzləxtüruxning lazimliqini bilməydu. Ular azqilik kəpqilikkə boysunux, təwən yukuriqa boysunux, kismənlik omumilikka boysunux, pütün partiye zhongyangoqa boysunux tin ibarət demokratiyə-mərkəzləxtürux tüzümini untup kaləqan. Zhang Guotao dangzhongyangoqa karita mustəkillik dəwasi kildi, nətijidə partiye gə asilik kilip, ixpiyon bolup kətti. Hazir eytiliwatkini bundak

intayın eəqir məzhəpçilik bolmisimu, lekin bundak əhwalning aldini elix, birlikkə keləlməslik əhwal-lirini tamamən tügitix lazim. Omumilikni közdə tutuxni təxəbbus kilix kerək. Hər bir partiyə əza-si, hər bir kismən hizmət, hər bir söz yaki hərəkət pütүн partiyə mənəpətini qikix nuktisi kilixi lazim, bu pirinsipka hilaplik kilixka hərgiz yol koyulmaydu.

Bundak mustəkillik dəwasini kilidiqan kixilər haman əzlrining xəhs birinqi məsligidin kol üzəl-məydu, ular xəhs bilən partiyening munasiwiti məsili-sidə, kəpinqə, natoqra pozitsiyə tutidu. Ular aqzida, partiyigə hərmət kilimən, disimu, lekin əməldə xəhsni birinqi orunqə koyidu, partiyini ikkinqi orunqə koyidu. Bundak kixilər nimini dəwa kilidu? Nam qikirixni, mərtiwə wə xəhrət qazinixni dəwa kilidu. Ular bir kism ixni baxkuroqan qaqda, mus-təkillik dəwasi kilidu. Buning üqün, bəzi kixilərnə öz yeniqə tartidu, bəzi kixilərnə qətkə qakidu, yol-daxlar arisida mahtanqaklik, hoxamətgilik kilidu, bəzilər bilən apaq-qapak boluwalidu, burzua parti-yilirining qakina istilimumu gongchəndang iqigə elip kiridu. Bundak kixilər əzlrining səmimiyətsizligidin ziyan tartidu. Meningqə, səmimiyət bilən ixliximiz lazim; dnyada birər ixni baxka qikirix üqün səmimi pozitsiyə bolmisa zadi bolmaydu. Kimlər səmimi kixilər? Marks, En'gels, Lenin, Stalinlar—səmimi kixilər, pən alimliri səmimi kixilər. Kimlər səmimi-

yətsiz kixilər? Trotski, Buharin, Chen Duxiu, Zhang Guotaolar — intayin səmimiyyətsiz kixilər, xəhsi mən-pəət üçün, kismən mən-pəət üçün mustəkillik də-wasi kiloquqilarmu səmimiyyətsiz kixilər. Barlik hili-gər kixilər, ilmiy pozitsiyə boyiqə ix kilmaydioqan kixilər özini pəmlik, nahayiti əkillik hesaplaydu, həkikəttə bolsa ularning həmmisi əng ahmak kixi-lər, akiwiti yaxsi bolmaydioqan kixilər. Partiyə məktiwimizning okuquqiliri bu məsiligə qokum di-kət kilixi lazim. Biz partiyimizni qokum mərkəzlə-xən, birlikkə kəlgən partiyə kilip kurup qikiximiz, barlik pirinsipsiz guruhwazlik kürəxlirini pak-pakiz tūgitiximiz kerək. Pütün partiyimiz təkxi, birdək kədəm taxlap, ortaq nixan üçün kürəx kilsun, disək, xəhsiyətqilik wə məzhəpqilikkə qokum qarxi turuxi-miz lazim.

Qəttin kəlgən kadrlar bilən yərlik kadrlar itti-paklixixi, məzhəpqilik hahixioqə qarxi turuxi kerək. Qünki Yapon baskunqiliriqə qarxi genjüdilərnin birmunqisi 8-armiyə wə yengi 4-armiyə kəlgəndin keyinla kuruldi, nuroqun yərlik hizmətlər qəttin kəlgən kadrlar baroqandin keyinla rawajlandi, qə-ttin kəlgən kadrlar bilən yərlik kadrlarning muna-siwitigə nahayiti obdan dikkət kilix lazim. Yoldax-lirimiz qūxinixi kerəkki, muxundak xaraitta, pəkət qəttin kəlgən kadrlar bilən yərlik kadrlar tamamən birdək ittipak boloqandila, yərlik kadrlar köplöp yetixtürəlgən wə əstürəlgəndila, genjüdilər mustəh-

kəmlinələydu, partiyimiz genjüdüldə yiltiz tartalaydu, bolmisa, mümkün əməs. Qəttin kəlgən kadir-lar wə yərlik kadirlarning hərkaysisining artuq-qilikliri bar, yetixsizliklirimu bar, ular bir birining artuq-qiliklirini qəbul kilip, yetixsizliklirini tügıtixi lazim, xundak qılqandila, alqə basalaydu. Qəttin kəlgən kadir-lar əhwal bilən tonuxux wə amma bilən alakə baqlax jəhətliridə haman yərlik kadir-larqə yətməydu. Əzəmnı alsam, ənə xundak. Mening ximaliy Shənxigə kəlginim-gə 5-6 yil bolup kaldı, ləkin ximaliy Shənxidiki əhwallar bilən tonuxluqum, ximaliy Shənxidiki həlk bilən bolqan alakəm ximaliy Shənxilik bəzi yoldaxlarningkigə kəriqanda helila kəm. Sənxi, Hebey, Shəndongdiki wə baxka jaylardiki Yapon baskunqiliriqə karxi genjüdülgə barqan yoldaxlirimiz bu məsiligə qokum dikkət kilixi kerək. Yalquz buning bilənla kalmas-tin, hətta bir genjüdüning iqidimu, uningdiki hər-kaysi rayonlarning tərəkkıyati ilgir-keyin bolup bir biridin pərklınıdıqanlıktin, kadir-lirimu qəttin kəlgən wə yərlik dəp pərklınıdu. İlqarrak rayon-lar-nıng kadir-liri kalakrak rayonlarqə barsa, ularmu xu yər üçün qəttin kəlgən kadir-lar bolıdu, ularmu yərlik kadir-larqə yar-yələk bolux məsilisigə toluk əhmiyət berixi kerək. Adəttiki əhwaldin eytkanda, qəttin kəlgən kadir-lar rəhbərlik məs'uliyitini üstigə alqan jaylarda əgər qəttin kəlgən kadir-lar bilən yərlik kadir-larning munasiwiti yahxi yolqə koyul-

miqan bolsa, u qaçda bu jawapkarlik, اساسən, qəttin kəlgən kadir-larning üstigə qüxüxi kerək. Asasiy rəhbərlik məs'uliyitini üstigə alqan yoldax-larning jawapkarliqi tehimu zor bolidu. Hazir jay-larning bu məsiligə əhmiyət berixi tehi nahayiti yetərsiz, bəzilər yərlik kadir-larəqa səl qaraydu, yərlik kadir-larni zanglik kilidu, ular: "Yərliklər nimini bilidu, səhralik!" diyixidu, bundak adəmlər yərlik kadir-larning mohimliqini pəkət bilməydu, ular yərlik kadir-larning artukqilik-lirininimu qüxən-məydu, əz-lirining yetixsizlik-lirininimu qüxən-məydu-də, natoqra, məzhəpqilik pozitsiyə tutidu. Qəttin kəlgən barlik kadir-lar qokum yərlik kadir-larəqa köyünüxi, ularəqa daim yardəm berip turuxi kerək, ularni zanglik kilixka, ularəqa zərbə berixkə yol koyulmaydu. Təbii, yərlik kadir-larmu qəttin kəlgən kadir-larning artukqilik-lirini üginip, namuwapik, tar qarax-larni taxliwetip, qəttin kəlgən kadir-larni hər-giz yat kərməstin, ular bilən iqqoyun-taxkoyun bolup ketixi həmdə məzhəpqilik hahixidin saklinixi kerək.

Armiyə hizmitidiki kadir-lar bilən yərlik hizmət-tiki kadir-larning munasiwitimu xundak. Ikkilisi ta-mamən birdək ittipaklixixi, məzhəpqilik hahixiəqa karxi turuxi lazim. Armiyə kadir-liri yərlik hizmət-tiki kadir-larəqa yardəm berixi, yərlik hizməttiki ka-dir-larmu armiyə kadir-liriəqa yardəm berixi kerək. Əgər majra bolup qalsa, hər ikki tərəp bir birini

kəqürüxi həmdə hərkaysisi əzi üstidə toqra bolqan öz özini tənkitni yürgüzüxi kerək. Armiyə kadirlixi əmiliyətə rəhbərlik orunda turqan jaylarda, adət-tiki əhwalda, əgər armiyə kadirlixi bilən yərlik hizməttiki kadirlarning munasiwiti yahxi yolqə qoyulmiqan bolsa, u həlda, asasiy jawapkarlik armiyə kadirlixi üstigə qüxüxi kerək. Armiyə kadirlixi aldi bilən öz məs'uliyitini qüxinip, yərlik hizməttiki kadirlarqə kəmtərlik bilən muamilə kilidiqan kilix kerək, xu qaqdila genjüdilərnin urux wə quruluş ixlixi onquxluk elip berixning xərt-xaraiti tuqulidu.

Birqanqə koxun otturisi diki, birqanqə jay otturisi diki, birqanqə hizmət orni otturisi diki munasiwətlərmu xundak. Özinila kəzdə tutup, baxkilarni kəzdə tutmaydiqan tar məhkimi qilik həxi qə karxi turux kerək. Kimki baxkilarning kiyinqiliklixi bilən kari bolmaydikən, baxkilar uning qarimi qidiki kadirlarni sorisa bərməydikən, yaki naqarlixi berip, "apətni həxnisi qə ittirip koyidu" kən, baxka orunlar, baxka jaylar, baxka kixilər toqrisida zadi oylanmaydikən, bundak kixi tar məhkimi qə dəp atilidu, bu—kommunistik rohni pütünləy yəkatkanlik. Omumilikni kəzdə tutmaslik, baxka orunlarqə, baxka jaylarqə, baxka kixilərgə kəngül bəlməslik muxundak tar məhkimi qilərnin hususiyiti. Bundak kixilərgə tərbiyini küqəytip, buning bir hil məzhəp-qilik həxi ikənligini, əgər u əwj elip ketiwərsə,

nahayiti hətərlik bolidioqanliqini qūxəndürūx lazim.

Yənə bir məsilə bar, u bolsimu kona kadirlar bilən yengi kadirlarning munasiwiti məsilisi. Yapon baskunqiliriqa qarxi urux baxlanoqandin buyan, partiyimiz zor dərjide rawajlandi, nuroqunliqan yengi kadirlar barlikka kəldi, bu—nahayiti yahxi əhwal. Yoldax Stalin Sovet ittipaki gongchəndangi-ning 18-kurultiyida qiləan dokladida: “Kona kadirlar adəttə kəp bolmaydu, ehtiyajlik sandin kəm bolidu, uning üstigə, aləmning təbiət kanuni munasiwiti bilən ular kismən katardin qikixka baxlaydu” digən idi. U bu yərdə kadirlar əhwali üstidə tohtilidu, təbii pən üstidimu tohtilidu. Partiyimizdə əgər kəng yengi kadirlarning kona kadirlar bilən boləan birdək həmkarliqi bolmisa, bizning iximiz otturida üzülüp kalidu. Xuning üqün, barlik kona kadirlar nahayiti zor kizəqinlik bilən yengi kadirlarni qarxi elixi, yengi kadirlarəqa qəmhərluk kilixi kerək. Durus, yengi kadirlarda kəmçilik bar, ularning inkilapka katnaxkiniqə tehi uzak bolmidi, təjribisi tehi kəm, ularning bəziliri kona jəmiyətning naqar idiyisining quyruqini yəni uxxak burzuaziyə xəhsiyətqiligi idiyisining kalduklirini əzi bilən bilə sərəp kelixtin hali bolalmaydu. Lekin bu kəmçilikləni tərbiyə wə inkilapta qenikix dawamida pəydin-pəy tūgitip ketələydu. Ularning artuqçiləqi xuki, huddi Stalin eytkandək, ularning yengi xəy'ilərgə karita sezimqanliqi ətkür bolidu, xuning üqün

ularda yüksək kizqinlik wə aktiplik bar, bəzi kona kadirlarda bolsa bular kəm^⑤. Birdək ittipak bolup, ortaq ixlarni elip berix həmdə məzhəpqilik hahixidin saklinix üçün, yengi wə kona kadirlar bir birini hərmətlixi, bir biridin üginixi, bir birining artuq-qiliqini kəbul kilip, yetixsizligini tügitixi lazim. Kona kadirlar asasiy rəhbərlik məs'uliyitini üstigə alqan jaylarda, adəttiki əhwalda, əgər kona kadirlar bilən yengi kadirlarning munasiwiti yahxi yoloqa koyulmiqan bolsa, u qaqda, asasiy jawapkarlikni kona kadirlar üstigə elixi lazim.

Yukurida eytiləqan kismənlik bilən omumilikning munasiwiti, xəhs bilən partiyining munasiwiti, qəttin kəlgən kadirlar bilən yərlik kadirlarning munasiwiti, armiyə kadirliri bilən yərlik hizməttiki kadirlarning munasiwiti, koxunlar bilən koxunlar. jaylar bilən jaylar. bu hizmət orni bilən u hizmət orni otturisdiki munasiwətlər, kona kadirlar bilən yengi kadirlarning munasiwiti—bularning həmmisi partiye iqidiki əzara munasiwət. Kürəxkə paydilik bolsun üçün, bu jəhətlərdə kommunistik rəhni əstürüp, məzhəpqilik hahixidin saklinix bilən partiyimizni koxuni rətlilik, kədimi təkxi bolux məksidigə yətküzüx kerək. Bu—nahayiti mohim məsilə, partiye istilini tüzitixtə bu məsilini üzül-kesil həl kiliximiz kerək. Məzhəpqilik zhuguənzhuening təkiliy munasiwəttiki bir hil ipadisi; əgər biz zhuguənzhuyni tügutip, Marksizim-Leninizimning

həqiqətni əmiliyəttin izləx rəhini rawajlandurmakqi bolsak, partiye iqidiki məzhəpqilikning qalduklrini süpürüp taxlap, partiye mənəpəttini xəhsi mənəpət wə kismən mənəpəttin üstün koyuxni qikix nuqtisi kilip, partiyimizni toluq ittipaklikka, birlikkə erix-türüximiz lazim.

Məzhəpqilikning kaldukliri partiye iqidiki muna-siwətlərdə yokitilixi kerək, partiye sirtidiki muna-siwətlərdimu yokitilixi kerək. Buning səwiwi: düxmənni yaloquz pütin partiyidiki yoldaxlarni ittipaklaxturux bilənla yənggili bolmaydu, pütin məmlikət həlkini ittipaklaxturəandila yənggili bolidu. Zhongguo gongchəndangi pütin məmlikət həlkini ittipaklaxturux ixida 20 yildin beri muxək-kətlik, uluk hizmətlərnə ixləp kəldi; Yapon baskun-qiliriqə karxi urux baxlanəandin buyan, bu hizmətlərnəning muwəppəkiyiti tehimu uluk boldi. Lekin bu, bizning barlik yoldaxlirimiz həlkə ammisioqə muamilə kilixta toqra istiloqə igə boldi, məzhəpqilik hahixidin hali boldi, digənlik əməs. Undaq əməs. Bir kisim yoldaxlarda məzhəpqilik hahixi həki-kətnə helimu bar, bəzilərdə bəlki nahayiti eqir. Birmunqə yoldaxlirimiz partiye sirtidiki kixilər aldidə özini qong tutuxka amrak, ularni kəzgə ilmaydu, ularni mənəsitməydu, ularni hərmətləxnə, ularning artuqqiliklrini qüxinixni bolsa halimaydu. Mana bular məzhəpqilik hahixi. Bu yoldaxlar Marksizim kitapliridin birnəqqini okuəandin keyin,

özini tehimu kəmtər tutux orniqa tehimu təkəbbur-
lixivalidu, daim baxkılarnı, karəqa kəlməydu, diyixi-
du, özining bilidiqinining bolsa həkikətən yerim-yata
ikənligini qüxənməydu. Bizning yoldaxlirimiz munu
bir həkikətni qüxiniwelixi kerək: gongchəndang
əzaliri partiyə sirtidiki kixilərgə qarıqanda hərka-
qan azqilikni təxkil kilidu. 100 kixi iqidə bir gong-
chəndang əzasi bar, dəp pərəz kilinsa, pütün
Zhongguodiki 450 milyon kixi iqidə 4 milyon 500
ming gongchəndang əzasi boləqan bolidu. Muxundak
kəp sanəqa yətkən təkdirdimu, gongchəndang əzaliri
aran bir pirsəntnila təxkil kilidu, kaləqan 99 pirsənti
partiyisizlər. Partiyisiz kixilər bilən həmkarlaşmas-
likka nimə asamız bar? Biz bilən həmkarlıxixni
halaydiqan xuningdək biz bilən həmkarlıxixi müm-
kin boləqan barlik kixilərgə karita bizning pəkət
ular bilən həmkarlıxix məjburiyitimizla bar, hərgiz
ularni qətkə kəkix həkukimiz yok. Bir kisisim
partiyə əzaliri bolsa bu daolini qüxənməydu, biz
bilən həmkarlıxixni halaydiqan kixilərnı kəzge
ilmaydu, hətta qətkə kakidu. Bundak kilixka heq-
kəndak asas yok. Marks, En'gels, Lenin, Stalinlar
bizgə muxundak asas bərgənmu? Yak. Əksiqə, ular
bizgə ammidin ayrılmay, amma bilən ziq munasiwət
baqlax lazimliqini haman səmimi təwsiyə kilip
kəldi. Zhongguo gongchəndangi zhongyangi bizgə
muxundak asas bərgənmu? Yak. Zhongyangning
barlik qararliri iqidə, biz ammidin ayrilip özimizni

yitim kaldursakmu bolidu, diyilgən birmu karar yok. Əksiqə, zhongyang bizni ammidin ayrilmay, amma bilən ziq munasiwət baqlaxka həmixə ündəp kəldi. Xuning üqün, ammidin ayrilidiqan barlik kiliklarning heqkandak asasi yok, bu pəkət bizning bir kışim yoldaxlirimiz əzi yasap qikқан məzhəp-qilik idiyisining kasapiti, halas. Bundak məzhəp-qilik bir kışim yoldaxlar arisida tehi nahayiti eqir, helimu partiye luxionining yolqa koyuluxiqa toskunluk kiliwatidu, xuning üqün muxu məsiligə karitip partiye iqidə kəng tərbiye elip beriximiz lazim. Aldi bilən kadiririmizni bu məsili-ning eqir məsilə ikənligini həkiki qüxinidiqan, əgər gongchəndang əzaliri partiye sirtidiki kadirilar, partiye sirtidiki kixilər bilən əzara birləxmisə, düxmənni qokum tarmar kilqili bolmaydiqanliqini, inkilapning məksidigə qokum yətkili bolmaydiqanliqini qüxinidiqan kilix lazim.

Barlik məzhəp-qilik idiyiliri zhuguənzhuji bolup, inkilapning əmiliy ehtiyajiqə uyqun kəlməydu, xuning üqün məzhəp-qilikkə karxi kürəx bilən zhuguənzhujiqə karxi kürəxni billə elip berix kerək.

Partiye bagusi məsilisi toqrisida bugin tohtilalmaymən, baxka bir məjlistə muzakiriliximiz. Partiye bagusi iplasliklarni saklaydiqan nərsə, zhuguənzhuji wə məzhəp-qilikning bir hil ipadə xəkli. U kixilərgə ziyan yətküzidu, inkilapka paydisiz, uni yokitiximiz kerək.

Zhuguənzhuयीqɑ kɑrxi turux ¼q¼n, weywuzhuyini tɑxw¼k kiliximiz, biənzhengfani tɑxw¼k kiliximiz lazim. Lekin partiyimizdə yənə birmunqə yoldaxlar barki, ular weywuzhuyini tɑxw¼k kilixkɑ əhmiyət bərməydu, biənzhengfani tɑxw¼k kilixkimu əhmiyət bərməydu. Bəzi yoldaxlar baxk¼larning zhuguənzhu-yini tɑxw¼k kiliwatkanliqini anglap turupmu, uning bilən kari bolmaydu. Bu yoldaxlar, mən Marksizimqɑ ixinimən, dəydu, əmma, ular weywuzhuyini tɑxw¼k kilixkɑ tirixmaydu, zhuguənzhuयीlik nərsilərnı ang-lisimu, yaki kərsimu, bu həktə oylap bakmaydu, heqnimə diməydu. Bundak pozitsiyə gongchəndang əzalirining pozitsiyisi əməs. Buning səwiwidin, biz-ning birmunqə yoldaxlirimiz zhuguənzhuयी idiyisi bi-lən zəhərlinip kaldi, bihutluk hadisiliri pəyda boldi. Xuning ¼q¼n partiyə iqidə akartix hərkitini kəzəqap, yoldaxlirimizni rohiy jəhəttə zhuguənzhuयी wə jiaotiaozhuयीning qəplətliridin azat kiliximiz, ularni zhuguənzhuयी. məzhəpqilik wə partiyə bagusini to-suxkɑ qakiriximiz kerək. Bu nərsilər Yapon meliqa ohxax bolup, pəkət d¼xmənlirimizla bizning bundak yaman nərsilərnı saklap, qəpləttə keliweriximizni halaydu, xuning ¼q¼n biz, Yapon melini toskan®qɑ ohxax, bularnimu tosupni təxəbbus kiliximiz kerək. Biz zhuguənzhuयी, məzhəpqilik wə partiyə bagusi mallirining həmmisini tosup, ularning bazirini kasatlaxturuximiz, ularning partiyidə nəziriyiwi səwiyining təwənligidin paydilinip, əzigə bazar tepi-

xioqa yol qoymasliqimiz kerək. Bu məxsət ūqun, yoldaxlirimiz purax sezimini əstürüxi, hərəkəndək nərsini burni bilən purap bekip, uning yahxi yaki yaman nərsə ikənligini pərək etixi, andin uni qarxi elix yaki tosuxni bəlgilixi lazim. Gongchəndang əzaliri hərəkəndək ixka qarita nimə ūqun digən soalni koyuxi, uni əz kallisida ətraplik muhakimidin ətküzüxi, uning əmiliyətke uyoqun kelidiqan yaki kəlməydiqanliqini, həkikətən daolisi bar yaki yokluqini oylap kərüxi, zadi qarqularqə əgəxməsligi, kulqilikni zadi təxəbbus kılmasliqı lazim.

Ahirda, zhuguənzhuioqa, məzhəpqilikkə wə partiyə bagusioqa qarxi turuxta munu ikki asasiy məxsətni kəzdə tutuximiz zərür: birinqi, "ətmüxtikidin sawak elip, keyinkigə ibrət kilix", ikkinqi, "kesəlni dawalap, adəmnı kutkuzux". Keyinki hizmətlərnı ehtiyatlikrak, yahxirak ixləx ūqun, ilgiriki hatalıqlarnı qokum eqip taxlax, yüz-hatir kılmaslik, ətmüxtiki naqar nərsilərnı ilmiy pozitsiyə bilən təhlil wə pipən kilix kerək. "Ətmüxtikidin sawak elip, keyinkigə ibrət kilix"ning mənisi ənə xu. Ləkin hatalıqlarnı eqip taxliximiz, kəmqiliklərnı pipən kiliximizdin məxsət adəmnı nabut kilix əməs, bəlki dohturning kesəlni dawaliqinidək, pütünləy adəmnı kutkuzup kelix. Bir kixi sokurüqəy bolup qalqanda, dohtur sokurüqəynı kesip taxlisa, u adəm kutkuzuwelinidu. Hatalaxkan hərəkəndək kixi aqriqini yoxurmay, dawalinixtin qaqqmay, hataliqida qing

turuwelip sakaytkili bolmaydiqan derijige yetip qalmaq, səmimi bolup, dawalinixni, tüzilixni həkiki halisila, biz uni qarxi eliximiz, kesilini sakaytip, yahxi yoldax kilip qikiximiz lazim. Bu hizmet hargiz bir dəmlik puhadin qikiwelix bilən, kalaymikan zərbə beriwelix bilən ünümlük bolup qikidiqan hizmet əməs. Idiyə wə siyasi jəhətlərdiki kesəllərgə karita hargiz kopal pozitsiyə tutuxka bolmaydu, “kesəlni dawalap, adəmni kutkuzux” pozitsiyisini tutux kerək, muxu usulla toqra wə ünümlük usul.

Bügün partiyə məktiwining eqilix pirsitidin paydilinip, muxu birmunqə sözləni kildim, yoldaxların muhakimə kilip kəruxini ümit kilimən. (Kizəjin alkixlar)

Izahlar

① Muxu tallanma əsərlərnin 1-tomidiki (Zhongguo inkilawiy uruxinin zhənlüə məsilisi)ning ⑦ izahıqə qaralsun. Bagu ədibi-yati—pütünləy məzmunsiz, pəkət xəkilgila etiwər beridiqan yezik oyuni. Bundak məkalining hər bir bəligi muqim bəlgilən'gən kəlipka selinidu, hətta hət saniningmu məlum qeki bolidu, kixilər məkalini mawzudiki hətlərnin mənisigə qarap zormuzor yezip qikidu. “Partiyə bagusi” inkilawiy səptiki bəzi kixilər yazqan məkalilarni kərsitidu, bundak məkalilarda xəy'ilər təhlil kilinmay, pəkət bəzi inkilawiy söz wə atalqlar kəlsə-kəlməs kəqürüp ixltilididu, bundak məkalilarmu yukurida eytilqan bagu ədibi-yatiqə ohxax bimənə səpsətə wə baxtin-ayak kuruk söz bilən tolqan bolidu.

② Bu Zhonggong zhongyangning ziyalilarni jəlp kilix toqrisida 1939-yil 12-ayda kəbul kilqan qararini yəni muxu tallanma

əsərlərnin 2- tomidiki «Ziyalilarni kəpləp jəlp kilix toqrisida» digər əsərnı kərsitidu.

③ Stalin. «Leninizim əsərliri toqrisida»ning 3- kismiqa kərsəsun.

④ Bu—Kongzi wə uning xagirtlirinin səz hatiriliri «Lunyü» ning bexidiki birinqi jümlə.

⑤ Stalin. «Partiyinin 18- kəultiyiqa Sovet ittəpəki gongchəndangi (bolxewiklar partiyisi) zhongyanginin hizmiti toqrisida huləsə doklat»ning 3- kəsim 2- tarmiqiqa kərsəsun.

⑥ Yapon melini tosux Zhongguo həlki 20- əsirning birinqi yerimida Yapon jəhan'gırliginin təjəwuziqa kərxı turuxta daim kəllinip kəlgən bir hil kūrəx usuli. Məsələn, 1919- yildiki 4- may wətənpərwərlik hərkiti dəwridə, 1931- yildiki 18- sintəbir wəkəsidin keyin wə Yapon bəskunqiliriqa kərxı urux dəwridə Zhongguo həlki Yapon melini tosux hərkitini elip bərqən idi.

PARTIYƏ BAGUSIOLA QARXI TURAYLI*

(1942-yil 2-ayning 8-küni)

Həli yoldax Kəyfəng bugünkü məjlisning asasiy məksidini sözləp ötti. Mən əmdi zhuguənzhuysi wə məzhəpçilikning kəndək kəlip partiyə bagusini özli-rining təxwikat korali yaki ipadə xəkli kiliwaləqan-liqi həkkidə səzliməkçimən. Biz zhuguənzhuysiə wə məzhəpçilikke karxi turuxta əgər partiyə bagusidinmu hesab almaydıqan bolsak, ular yənə özini yoxuridiqan orun tepip, yoxurunup qalidu. Əgər partiyə bagusinimu billə yokatsak, u qaqda zhuguənzhuysi wə məzhəpçilikni üzül-kesil mat kəloqan bolimiz, xuning bilən bu ikki qəlitə nərsining əpti-bəxirisi toluk eqilip, “Koqidin etkən qaxkan ur-urəqə kəptu” digəndək bolup qalidu-də, bu ikki qəlitə nərsimu asan yokilidu.

Bir kixi partiyə bagusini yezip, əgər əzila okusiə, buning kari qəqlik. Əgər uni ikkinqi kixigə okutsa, okuəquqining sani bir həssə kəpiyidu-də,

* Bu—yoldax Mao Zedong Yən'ən kədirlar yiqinida səzligən nutuk.

uning kixigə yətküzidioqan ziyinimu az bolmaydu. Əgər u tamoqa qaplansa, yaki may basmida besilsa, yaki gezitkə besilsa, yaki kitap bolup qiksa, u qaoqda məsilə qongiyidu, xuning bilən nuroqun kixilərgə təsir yətküzidu. Həlbuki, partiyə bagusini yazidioqanlar hamam, nuroqun kixilər okusun, dəp yazidu. Xunga uni eqip taxlimay, yokatmay bolmaydu.

Partiyə bagusi, xundakla, qət'əl bagusi. Bu qət'əl bagusiqa Luxün burunla kərxı qıkkən idi^①. Biz nimə üçün uni yənə partiyə bagusi dəp ataymız? Buning səwiwi xuki, uningda qət'əl purioqidin baxka bir az yərlık purakmu bar. Bumu bir ijadiyət hesaplınar! Kim bizning kixilirimizni, bir azmu ijadiyiti yok, dəydikən? Mana biri turuptuqu! (Kattik külkə)

Partiyə bagusi partiyimizdə uzak tarihka igə; bolupmu yər inkilawi dəwridə bəzi wakitta nahayiti əwj elip kətkən idi.

Tarihtin kariqanda, partiyə bagusi 4-may hərkitigə karita əksiyətqilik.

4-may hərkiti dəwridə, bir türküm yengilik tərəpdarliri wenyən ədibiyatioqa kərxı turup, bəyhua ədibiyatini təxəbbus kildi, kona jiaotiaoqa kərxı turup, pən wə demokratiyini təxəbbus kildi, bularning həmmisi nahayiti toqra idi. U wakitta bu hərket janlik, iloqar, inkilawiy idi. Xu wakittiki həkümran siniplar oququqilarni Kongzi daoliliri bilən tərbiyləytti, Kongzining birnimilirini diniy jiaotiao kili-

welip, həlkni uningəqa etikat kilixka məjbur kilatti, makala yazoquqilarning həmmisi weny n  dibiyatini kollinatti. Kiskisi, u qaoqdiki həkümran siniplar w  ularning yalakqilirining makaliliri w  maaripi, m yli məzmun, m yli x kil jəhəttin bolsun, bagu x klid , jiaotiao x klid  idi. Mana bu—kona bagu w  kona jiaotiao. Bundak kona bagu w  kona jiaotiao—ning s t kiyapitini h lkk  eqip kərsitip, həlkni kona bagu w  kona jiaotiao qa karxi turuxka qakir-qanliqi—4-may hərkiti d wrining kərsətkən intayin zor hizmiti. Xuning qa munasiw tlik halda, 4-may hərkitining kərsətkən yənə bir zor hizmiti—uning jah n'girlikk  karxi turoqanliqi; kona bagu w  kona jiaotiao qa karxi bu k r xmu uning kərsətkən zor hizmetlirining biri.  mma keyin q t' l bagusi, q t' l jiaotiaosi p yda boldi. Partiyimizdə Marksizim qa hilaplik qil qan bəzi kixilər bolsa bundak q t' l bagusi, q t' l jiaotiaosini rawajlandurup, zhuguən-zhuyi, m zh pquilik w  partiyə bagusioqa aylandurdi. Bularning həmmisi yengi bagu w  yengi jiaotiao. Bundak yengi bagu w  yengi jiaotiao nurəqun yoldaxlirimizning mengisid  qongkur yiltiz tartip, bizni b g nki k nd   zg rtix hizmitini elip berix  q n yənə zor k q s rp kilixka məjbur kiliwatidu. Muxundak kariqanda, “4-may” d wridiki janlik, iloqar, inkilawiy boləqan, feodallik kona bagu w  kona jiaotiao qa karxi boləqan h rk t keyin bəzi kixilər təripidin uning karxi t ripig  rawajlandu-

ruldi, xuning bilən yengi bagu wə yengi jiaotiao kelip qikti. Ular janlik nərsə əməs, əlük nərsə; ələqə basidiqan nərsə əməs, arkiqə qekinidiqan nərsə; inkilawiy nərsə əməs, inkilapka toskun bolidiqan nərsə. Dimək, qət'əl bagusi yaki partiyə bagusi 4-may hərkitining əsli haraktiriqə karita əksiyət-qilik. Lekin 4-may hərkitining əzidimu kəmçilik bar. Xu wakittiki nuroqun rəhbiriy kixilərdə tehi Marksizimqə pipənlik roh yok idi, ularning kollan-qan usuli, omumən, burzuaziyə usulidin yəni xəkil-wazlik usulidin ibarət idi. Ularning kona bagu wə kona jiaotiaoqə kərxı turup, pən wə demokratiyini kuwwətligənligi nahayiti toqra idi. Lekin ularda məwjut əhwaləqə, tarihka, qət'əl nərsilirigə karita tarihiy weywuzhuyiqə pipənlik roh yok idi, yaman digənlirini mutlək yaman, həmmisi yaman dəp; yahxi digənlirini mutlək yahxi, həmmisi yahxi dəp kəridi. Məsiligə bundak xəkilwazlik bilən kərax usuli bu hərəkətning keyinki rawajiqə təsir yətküzdi. 4-may hərkitining rawaji ikki ekiməqə ayrildi. Bir kışim kixilər 4-may hərkitining pənni wə demokratik rohiqə warislik kildi həm uni Marksizim اساسida əzgərtti, bular kommunistlarning wə partiyə sirtidiki bəzi Marksizimqılarning kıləqan hizmətliri. Yənə bir kışim kixilər bolsa burzuaziyə yoliqə qüxti, bu—xəkilwazlikning onqəqə rawajlanqanliqi. Lekin gongchəndang iqidimu birdəklik bolmıdi, uning iqidimu bir kışim kixilərdə eqix yüzbərđi, ular

Marksizimni qing tutalmay, xəkilwazlik hataliqini etküzdü, bu—zhuguənzhuoyi, məzhəpqilik və partiya bagusi, bu—xəkilwazlikning “sol”qa rawajlanqanliqi. Bundak qarinqanda, partiya bagusi digən bu nərsə tasadipi nərsə əməs, u, bir tərəptin, 4-may hərkitining aktip amilliriqa karita əksiyətqilik bolsa, yənə bir tərəptin, 4-may hərkitining passip amillirining warisi, dawami, yaki rawaji. Bizning buni qüxiniweliximiz paydilik. Əgər “4-may” dəwridə kona bagu və kona jiaotiaozhuoyiqa qarxi turux inkilawiy həm zərür bolqan bolsa, dimək, bügünki kündə yengi bagu və yengi jiaotiaozhuoyini Marksizim bilən pipən kiliximizmu inkilawiy həm zərür. Əgər “4-may” dəwridə kona bagu və kona jiaotiaozhuoyiqa qarxi turulmiqan bolsa, Zhongguo həlkining idiyisi kona bagu və kona jiaotiaozhuoyining asaritidin azat bolalmiqa bolatti, Zhongguoning ərkinlik və mustəkillikqa erixixidin ümit bolmiqa bolatti. Bu hizmət 4-may hərkiti dəwridə tehi bir baxlinixla idi, pütün məmlikət həlkini kona bagu və kona jiaotiaozhuoyining həkümranliqidin pütünləy kutuldurux üqün tehi nahayiti zor küq sərp kilixka toqra kelidu, bu—buningdin keyin inkilawiy əzgərtix yolida elip berilidiqa yənə bir zor qurulux. Əgər biz bügün yengi bagu və yengi jiaotiaozhuoyiqa qarxi turmisak, Zhongguo həlkining idiyisi ikkinqi bir xəkilwazlikning asaritigə qüxüp kalidu. Partiyimizdiki bir kisim (əlwəttə, pəkət bir kisimla)

yoldaxlar zəhərlən'gən partiya bagusi oqisi wə ular ötküzgən jiaotiaozhuyilik hataliqi tügitilməydikən, u halda, janlik-tetik inkilawiy rohni östürgili bolmaydu, Marksizimoqa natoqra pozitsiya bilən muamilə kilixtek yaman adətni yokatkili bolmaydu, həkiki Marksizimni kəng kələmdə tarkatkili wə rawajlanduroqili bolmaydu; kona bagu wə kona jiaotiaoning pütün məmlikət həlki arisidiki təsirigə xuningdək qət'əl bagusi wə qət'əl jiaotiaosining məmlikət boyiqə nuroqun kixilər arisidiki təsirigə qarxi küqlük kürəx elip barqilimu bolmaydu, bularni yimirip taxlax wə tolux tazilax məksidigə yətkilimu bolmaydu.

Zhuguənzhuji, məzhəpqilik wə partiya bagusidin ibarət bu üq nərsə Marksizimoqa qarxi, ular pureletariyatka kerək əməs, bəlki ekispilatatsiya kiləuqi siniplarəqa kerək. Bu nərsilər uxxak burzuaziya idiyasining partiyimiz iqidiki inkasi. Zhongguo— uxxak burzuaziya tərkiwi nahayiti kəng bir məmlikət, partiyimiz muxu kəng sinipning muhasirisidə turmakta, uning üstigə, bizning nahayiti kəp sandiki partiya əzalirimiz muxu siniptin kelip qikkan, ular, ya uzun, ya kiska bolsun, uxxak burzuaziya kuyruklarini partiyimizgə sərəp kirməy qalmaydu. Əgər uxxak burzuaziya inkilapqilirining bir dəmlik kizojinliqi wə bir tərəplimiligi qəklənmisə, əzgətilmisə, zhuguənzhuji, məzhəpqilik nahayiti asanla pəyda bolidu, uning bir türlük ipadə xəkli—ənə xu qət'əl bagusi, yaki partiya bagusi.

Bu nərsilərnı yökıtıx wə süpürüp taxlax hızmıtını ıxləx asan əməs. Bu hızmətnı öz layıqıdada ıxləx yəni daolını yahxı qüxəndürüx lazı. Əgər daolı yahxı qüxəndürülsə, dəl jayıdada qüxəndürülsə, ıx ünümlük bolıdu. Daolını qüxəndürüxning dəslepki usulı kesəlgə kattık təsır berıx, kattık awaz bilən: “Sening aqrıqıng bar!” döp unı qəqütüp, tərıtıtıx, andın yahxı dawalınıxka buyruxtın ıbarət.

Əmdi partıyə bagusınıng yaman yeri nədə ıkən-lıgını təhlıl kılıp ətəyli. Bizmu bagu maqalısınıng uslubı[©]qa təklıt kılıp bır “bagu” yasap, zəhərgə zəhər bilən hıjım kılalı, partıyə bagusıqa 8 qong jınayət koyalı.

Partıyə bagusınıng bırıncı jınayıtı: baxtın-ayak kuruq söz kılıx, bımənə səpsətə setıx. Bizning bəzi yoldaxlırimız uzun maqala yezıxni yahxı kərıdu, ləkin unıngda həqkandak məzmun yok, huddı “Hörün hotunıng paytımsı həm uzun, həm sesık” bolıqınıqa ohxax. Nımə üqün xunqə uzun wə xunqə məzmunsız yazıdu? Bunı pəkət xundak döpłə qüxəndürüxkə bolıduki, u bolsımu, amma okumısın, döp niyət kılqanlık. Uzun həm məzmunsız bolıqaqka, amma kərüplə bexını qaykaydu, qandakmu unı ahır-ıqıqə okuxni halısın? Bular pəkət nadan adəmlərnıla ahmaq etıdu wə ularıng arısıda yaman təsırlərnı tarkıtıdu, yaman adətlərnı pəyda kılıdu, halas. Bultur 6-ayning 22-küni Sovet ıtıtpakı tajawuzqılıkka qarxı xunqə zor urux baxlıdı, Stalin xu munasıwət

bilən 7-ayning 3-küni nutuk sözlidi, bu nutukning uzunluqi pəkət «Jiefang ribao» gezitimizning bir baxmakalisiqilikla bar. Bizning loyilirimiz yazidiqan bolsa, qaltis yazatti, az digəndə birnəqqə on ming hətkə yətküzgən bolatti. Həzir urux waqti, biz makalini kandaq kilip kiskirak, meqizlikrak yezixni tətqiq kiliximiz lazim. Yən'əndə gərqə urux boluwatmiqan bolsimu, lekin koxunlirimiz hər küni aldinki səptə jəng kiliwatidu, arka səpmu, hizmətlirimiz aldirax, dəwatidu, makala bək uzun bolup kətsə, uni kim okuydu? Bəzi yoldaxlar aldinki səptimu uzun doklat yezixka amrak. Ular uni japa-muxəkkət bilən yezip, bizni kərsun dəp əwətidu. Əmma uni kandaqmu kərüp kətkili bolsun? Uzun həm məzmun-siz bolsa yaxxi əməs ikən, kiska həm məzmun-siz bolsa yaxximu? Bumu yaxxi əməs. Biz barlik kuruk sözlərnı kət'i mən'i kiliximiz lazim. Lekin asasiy wə birinqi wəzipə—horun hotunning həliki həm uzun, həm sesik paytimisini dərhal əhlət sanduqiqa taxliwetix. Ehtimal, bəzi kixilər: «Kapital» nahayiti uzun əməsmu, uni kandaq kilix kerək? diyixər, buning yoli ongay, uni okuwerix kerək. “Nəgə barsang, xu yərning nahxisini eyt” digən gəp bar, yənə “Səygə karap tamak iq, boyqa karap kiyim piq” digən gəpmu bar. Biz hərkanđak ixni əhwalqa karap kiliximiz kerək, makala yezix wə nutuk sözləxtimu xundak. Bizning karxi turidiqinimiz baxtin-ayak kuruk söz. bimənə səpsətilər bilən toloqan bagu

mukami, bu, hərquandak nərsə kiska bolsa yaxxi, digenlik əməs. Urux waktida makalilar, əlwəttə, kiska boluxi zərür, əmma məzmunluk boluxi bolupmu zərür. Əng kerəksizi, əng qarxi turidiqinimiz bimənə səpsətilər bilən toloqan makalilar. Nutukmu xuningoqa ohxax, baxtin-ayak kuruk sez. bimənə səpsətilər bilən toloqan nutuklar tohtitilixi lazim.

Partiyə bagusining ikkinqi jinayiti: sipagərquilik bilən kixilərgə həywə kilix. Bəzi partiyə baguliri baxtin-ayak kuruk sez bolupla kalmay, bəlki sipagərquilik bilən kixilərgə kəstən həywə kilidu, buningda nahayiti yaman zəhər yoxurunqan. Baxtin-ayak kuruk sez kilix, bimənə səpsətə setixni gədəklik disimu bolidu; sipagərquilik bilən kixilərgə həywə kilix bolsa gədəklikla əməs, hətta mutəhəmlük bolidu. Luxün bundak kixilərnə tənkit kiləqan idi, u: “Həkarətləx, həywə kilix hərgiz kürəx kiləqanlik əməs”^③ digən idi. Pən, məyli qandakla wakitta bolsun, baxkilarning tənkididin kərkmaydu, qünki pən — həkikət, u hərgiz baxkilarning rəddiyə berixidin kərkmaydu. Partiyə bagusi xəklidiki makala wə nutuklarda ipadilən'gən zhuguənzhuji wə məzhəpquilik bolsa baxkilarning rəddiyə berixidin kərkidu, adəttin taxkiri yürəksiz, xunga sipagərquilik bilən kixilərgə həywə kilixka yəlinidu; muxu həywə bilən baxkilarning aqzi etilidu-də, əzəm “ələlibə bilən ordioqa kaytimən” dəp hesablaydu. Bundak sipagərquilik həkikətni əks əttürəlməydu, bəlki həkikətkə toskunluk kilidu.

Həqiqət igisi sipagərqilik bilən kixilərgə həywə kilmaydu, pəkət səmimi səzləydu wə ixləydu. Ilgiri nurqun yoldaxlarning maqala wə nutuklirida, kəpinqə, mundak ikki ataloqu uqraytti: biri “xəpkətsiz kürəx”, biri “rəhimsiz zərbə”. Bundak wastini düxmən'gə yaki düxmən idiyigə karxi kollinix pütünləy zərür, öz yoldaxlirimizə qə kollinix hata. «Sovet ittipaki gongchəndangi (bolxewiklar partiyisi) tarihi kiskiqə kursi» hatimisining 4-maddisida eytiloqinidək, düxmənlər wə düxmən idiyilər partiyə iqigimu, kəpinqə, sukunup kiriwalidu. Xək-xübhisizki, bundak kixilərgə xəpkətsiz kürəx kilix yaki rəhimsiz zərbə berix wastisini kollinix lazim, qünki undak buzuk kixilər bu wastidin paydilinip partiyigə karxi turuwatidu, əgər biz yənə ularə qə kəngqilik kilidoqan bolsak, dəl buzuk kixilərninğ aldam haltisioqə quxüp qalimiz. Lekin bundak wastini tasadipi hatalaxkan yoldaxlarə qə kollanoqili bolmaydu; bundak yoldaxlarə qə tənkit wə öz özini tənkit usulini kollinix lazim, bu usul— «Sovet ittipaki gongchəndangi (bolxewiklar partiyisi) tarihi kiskiqə kursi» hatimisining 5-maddisida eytiloqan usul. Ilgiri ənə xu yoldaxlirimizning bu yoldaxlarə qimü hə dəp “xəpkətsiz kürəx” wə “rəhimsiz zərbə”ni kollinixni təkittixi, bir tərəptin, düyxiangni təhlil kilmiqanlik bolsa, yənə bir tərəptin, sipagərqilik bilən kixilərgə həywə kilix üqün idi. Məyli kəndak kixigə bolsun, sipagərqilik bilən həywə kilix usulini kollinixkə bolmaydu. Qünki bundak

həywə kilix zhəns husi düxmən'gə karitilsa, kilqə payda bərməydu, yoldaxlaroqə karitilsa, pəkət ziyan yətküzidu. Bundak həywə kilix zhəns husi ekispi-latatsiyə kiləuqi siniplar wə lükqək puroletarlar ixlitip kəlgən wastə, puroletariyatka bundak wastə kerək əməs. Puroletariyatning əng ötkür, əng ünümlük qorali pəkət birla, u bolsimu jiddi, jənggiwar ilmiy pozitsiyə. Gongchəndang həywə kilixka yəlinip yaximaydu, bəlki Marksizim-Leninizim həkikitigə yəlinip yaxaydu, həkikətni əmiliyəttin izləxkə yəlinip yaxaydu, pən'gə yəlinip yaxaydu. Sipagərqilik kilip xəhrət wə orunoqə igə bolux məksidigə yetixkə kəlsək, bu tehimu iplas qərəz, bu toqrilik səzləp olturuxning həjiti yok. Kiskisi, hərəkəndak organ karar kəbul kilix. yolyoruk qikirixta, hərəkəndak yoldax makala yezixta, nutuk səzləxtə, tamamən Marksizim-Leninizim həkikitigə yəlinixi, yaramlik boluxioqə yəlinixi lazim. Pəkət xularoqə yələn'gəndila, inkilap qələbisini qoloqə kəltürgili bolidu, buningdin baxkisi paydisiz.

Partiyə bagusining üqinqi jinayiti: nixansiz ok etix, düyxiangoqə karimaslik. Buningdin birkanqə yil ilgiri Yən'ən xəhrining sepilida: "Ixqi, dihanlar birlixip, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning qələbisini qoloqə kəltürəyli" digən bir xoarni kərgən idim. Bu xoarning mənisi yaman əməs, əmma uningda "工人 (ixqi)" digən sözdiki "工" hetining otturisdiki sizioqi tik yezilməstin, ikki burjək qikirilip, "五" kilip

yeziləan. “人” hetiqu? Uning ong tərripigə üq sizik koxulup, “人” kilip yeziləan. Buni yazəan yoldaxning kədimki zaman ədiplirining xagirti ikənligidə xək-xübhə yok, əmma uning buni Yapon baskunqiliriqə kərxı urux dəwrədə Yən’əning sepiliqə yazəanliqi səl əjəplinərlik. Ehtimal, u, laobəyxinglar okuyalmisun, dəp kəsəm kiləan bolsa kerək, undak bolmisa, buni baxkiqə qüxəndürüx təs. Gongchəndang əzaliri əgər rastla təxwik kilməkqi bolsa, düyxiangni kəzdə tutuxi, əzining makalisi. nutki. səzi. hetini kimləarning okuydiəanliqi wə kimləarning anglyadiəanliqini oylap bəkixi lazim, undak kilmədikən, uni heqkim okumisun, heqkim anglimisun dəp niyət kiləan bolidu. Nuroqun kixilər həmixə əzining yazəan wə səzligənlirini baxkılar okuqanda, angliqanda, asan qüxinidu dəp oylaydu, həkikəttə bolsa əsla undak əməs, qünki ularning yazəan wə səzligənliri partiyə bagusi tursa, baxkılar uni kəndak qüxənsun? “Kalining kulioqıqə saz qelix” digən səzdə düyxiangni məs’hirə kilix mənisı bar. Əgər biz bu mənini qikiriwetip, uning orniqə düyxiangoqə hərmət kilix mənisini kirgüzsək, saz qələuqını məs’hirə kilix mənisila kalidu. Nimə üqün düyxiangoqə kərimay kəlaymıkan saz qeliweridu? Halbuki, u—partiyə bagusi, hətta kəqıning tawuxi, xundak bolsimu, u həlk əmmisioqə karap kəkildaweridu. Okya atqanda nixanoqə, saz qələanda angliquqılaroqə kərax kerək ikən, makala yazəanda, nutuk səzligəndə

okuquqilaroʻa, angliuqularoʻa karimisa bolamdu? Biz møyli kim bilən dost bolayli, əgər bir birimizning kenglini qüxənmisək, bir birimizning kenglimizdə nimə oylawatkanliqimizni bilmisək, sirdax dost bolup ketələymizmu? Təxwikat hizmitini ixligüqilər özining təxwikat düyxiangini təkxürməy, tətükik kilmay, təhlil kilmay, kəlsə-kəlməs sözləwərsə zadi bolmaydu.

Partiyə bagusining tətinqi jinayiti: tili tetiksiz bolux, biesən^④gə ohxap kəlix. Shanghəyliklər kiqik biesən dəp ataydiqan tiplarmu bizdiki partiyə bagusioʻa ohxax nahayiti awak, nahayiti kərümsiz kelidu. Əgər birər makala, birər nutuk örülüpmu-qөрülüpmu birnəqqə atalojudin neri ketəlmisə, “okuquqilar tili” din ibarət bolsa, uningda kilqə janlik til bolmisa, u tili tetiksiz, əpti-bəxirisi yirginixlik bolup, biesən’gə ohxap kəlmamdu? Bir kixi yəttə yexida baxlan-
quq məktəpkə, on nəqqə yexida ottura məktəpkə kirip, yigirmə nəqqə yexida daxüeni püttürgən, həlk ammisi bilən uqraxmioqan bolsa, uning tiloʻa bay bolmasliqi, tilining nahayiti addi boluxi əjəplinərlik əməs. Lekin biz inkilapqilarmiz, amma üqün ix kilidiqanlarmiz, xundak turukluk, ammining tilini ügənmisək, u halda, ixni yahxi kilalmaymiz. Hazir bizdə təxwikat hizmitini ixləwatkan birmunqə yoldaxlarmu til ügənməywatidu. Ularning təxwikliri nahayiti tetiksiz; ularning makalilirini kizikip okuydiqanlar az; ularning nutuklirini kizikip anglay-

diqanlarmu az. Tilni nimə üçün üginix kerək wə ügən'gəndimu nahayiti zor ijtiħat bilən üginix kerək? Qünki til ongayla üginiwalıqili bolidiqan nərsə əməs, buning üçün muxəkkətlik əmgək sərp kilmay bolmaydu. Birinqi, həlk ammisidin til üginix lazim. Həlk tili bay, janlik kelidu, əmiliy turmuxni ipadiləydu. Bizning nuroqun kixilirimiz tilni yahxi ügənmidi, xuning üçün bizning yazoqan maqalilirimiz, səzligən nutuklirimizda birnəqqə eqiz bolsimu janlik, həkiki küqlük səzlər yok, pəkət ketip qaloqan birnəqqə tal singirla bolup, huddi biesən'gə ohxax awak, kərüm-siz kelidu, saqlam adəmgə ohximaydu. Ikkinqi, qət-əl tilliridin əzimizgə ehtiyajlik tərkiplərni qobul kiliximiz kerək. Biz qət'əl tillirini əz petiqə kəqürüp kəlməymiz, yaki qalaymıqan kollanmaymiz, qət'əl tilliridiki yahxi nərsilərni, əzimizgə muwapik kelidiqan nərsilərni qobul kilimiz. Qünki Zhongguoning əslidin bar luqət tərkiwi yetixməydu, hazir bizning luqət tərkiwimizdə qət'əl tilliridin qobul kilinoqan nuroqun səzlər bar. Məsilən, bugin eqiloqan kadirler yiojini alsak, buningdiki “千部 (kadir)” digən səz qət'əldin qobul kilinoqan. Biz yənə qət'əllərnin yengiliklirini kəpləp qobul kiliximiz, ularning iloqar daolilirinila qobul kilip qalmay, bəlki ularning yengi səzlrinimu qobul kiliximiz lazim. Üqinqi, biz yənə kədimki kixilərnin tilidiki həyatıy küqkə igə nərsilərni üginiximiz lazim. Biz tilni tirixip ügənmigənligimizdin, kədimki kixilərnin tilidiki nuroqunliqan

janlik nərsilərdin toluk wə muwapıq paydilinalmay-watimiz. Əlwəttə, biz allıkaqan istimaldin qaləqan səz wə diən'gularni kollinixka kət'i karxi turimiz, bunisi jəzmən, ləkin yahxi wə həlimu kerəkkə keli-dioqan nərsilərgə warislik kılıximiz lazim. Həzir partiyə bagusi bilən qattik zəhərlən'gən kixilər həlk tili, qət'əl tili wə kədimki kixilər tilidiki kerək-lik nərsilərnı muxəkkətlik əmgək sərp kilip üginix-ni halımaydu, xuning üqün, amma ularning kuruk, tetiksiz təxwıqlirini alkıxlimaydu, bizgimu bundak naka, kolidin ix kəlməydiqan təxwıkatqılar kerək əməs. Kimlər təxwıkatqi? Okutquqılar, muhbirlar, ədibiyat-sən'ət hadimlirila təxwıkatqi bolup qal-mastin, bizning barlik kadirlirimizmu təxwıkatqi. Məsilən, hərbi zhihuyyüənlərnı alsak, ular taxkiriqə hitapnamə qıqarmisimu, ləkin əskərlər bilən səzlixip turidu, həlk bilən alaqə kilip turidu, bu təxwik bol-may nimə? Bir kixi baxkılarqə səz kilidikən, u təx-wıkat hizmitini qıləqan bolidu. Pəkət gaqa bolmisila, hər halda, uning birnəqqə eqiz səzi bolidu. Xuning üqün yoldaxlirimizning həmmisi til ügənməy bol-maydu.

Partiyə bagusining bəxinqi jinayiti: A, B, C, D larəqə bəlüp, zhongyi dorihanisi eqix. Zhongyi dori-hanisiqə berip qarap bekinglar, u yərdiki dora ix-kaplırida nuroqun katək-katək siritmilar bar, hər bir siritmining üstigə dorilarning ismi yeziləqan, dang-guy dəmsiz, shoudi dəmsiz, dəyhuang dəmsiz, mang-

xiao dəmsiz, nimə lazim bəlsa, xu tepilidu. Bu usulni bizning yoldaxlirimizmu üginiwaləqan. Ular makala yazsa, nutuk səzlisə, kitap yazsa, doklat yazsa, birinqidin, birinqi, ikkinqi, üqinqi, tətinqilərgə, ikkinqidin, I. II. III. IV lərgə, üqinqidin, A. B. C. D larəqa, tətinqidin, a. b. c. d larəqa ayriydu, yənə qong A). B). C). D) wə kiqik a). b). c). d) larmu bar, tehi Ərəpqə rəkəmlərmu bar, xundak, nahayiti jik! Helimu yahxi, kədimki kixilər wə qət'əlliklər bizning heq kiynalmay zhongyi dorihanisi eqiximiz üqün ənə xundak nurəqun alamətlərnə ixləp koyəqan ikən. Bir parqə makala muxundak alamətlər bilən tolsa, uningda məsilə koyulmisa, təhlil kilinmisa wə həl kilinmisa, nimini yaklap, nimigə karxi turidiəqanlıqi bildürülmisə, uni disun, buni disun, bəribir, zhongyi dorihanisi bolup kalidu, uningda heqkandak həkiki məzmun bolmaydu. Mən, A, B, C, D larni ixlətkili bolmaydu, dəwatkinim yok, məsiligə ənə xundak muamilə kilix usuli natoəqra, dəwatimən. Həzir nurəqun yoldaxlar zhongyi dorihanisi eqixtək muxundak usuldin ləzzətlənməktə, bu, həkikətən, bir hil əng yaramsiz, əng gədəklərqə, əng qakina usul. Bundak usul xəkilwazlik usuli, xəy'ilərnə iqki baəqlinixliriəqa karap hillarəqa bəlməy, taxki bəlgilirigə karap hillarəqa bəlgənlik. Xəy'ilərnəning taxki bəlgilirigila karap, əzara iqki baəqlinixliri yok bir dəwə ukumni katar tizip, bir makala, bir nutuk yaki bir doklat kuraxturup qikix usulini qollanəuqular ukumlar oy-

ni oynioqan bolidu, baxkilarnimu muxundak oyunni oynaxka baxlap, kixilərnı mäsılıgə bax katurmay, xəy'ilərnıng mahiyitini muhakimə kilmay, pəkət A, B, C, D lardin ibarət hadisilər tizilmisi bilənla kanaətlinidiqan kilip koyidu. Məsilə digən nimə? Məsilə xəy'ilərnıng ziddiyiti. Kəyərdə həl kilinmiqan ziddiyət bolsa, xu yərdə mäsilə bolidu. Məsilə bolidikən, kandakla bolsun, bir tərıpını yaklap, ikkinqi tərıpıgə qarxi turuxung, mäsilini otturiqə koyuxung kerək. Mäsilini otturiqə koyuxta, aldi bilən mäsilining yəni ziddiyətning ikki negizlik tərıpını kiskiqə təkxürux wə tətkik kilix lazim, xundak kilqandıla, ziddiyətning haraktiri nimə ikənligini bilgili bolidu, bu—mäsilə tepix jəryani. Kiskiqə təkxürux wə tətkik kilix bilən mäsilə tapkili wə mäsilini otturiqə koyqili bolidu, lekin mäsilini həl kilqili bolmaydu. Mäsilini həl kilix üqün yənə xitongluk, puhta təkxürux wə tətkik kilix hizmitini ixləx kerək, bu—təhlil kilix jəryani. Mäsilini otturiqə koyuxtimu təhlil kilix lazim, undak kilmisang, xəy'ilərnıng bir talay müjiməl wə qigix hadisiliri aldida mäsilining yəni ziddiyətning nədə ikənligini biləlməysən. Bu yərdə eytiloqan təhlil kilix jəryani xitongluk, puhta təhlil kilix jəryanini kərsitidu. Kəp qaqlarda mäsililər otturiqə koyulidu, lekin həl kilinmaydu, buning səwiwi xuki, xəy'ilərnıng iqki baqlinixliri tehi eqip taxlanmiqan, ənə xundak xitongluk, puhta təhlil kilix jəryanidin tehi ətüzülmigən, xunga mäsilining

nimə ikənligi tehi aydinglaxmioqan bolidu, omumlax-turux hizmitini kilqili bolmaydu, məsilini obdan həl kilqilimu bolmaydu. Bir makala yaki bir nutuk əgər möhim bolsa, yetəkqilik haraktirida bolsa, uningda birər məsilini otturioqa koyuxka, arkidinla təhlil kilixka, andin keyin omumlaxturuxka, məsi-ling haraktirini kərsitip berixkə, həl kilix qarisini tepip berixkə toqra kelidu, dimək, buningda xəkil-wazlik usuli karəqa kəlməydu. Bundak gədəklərqə, yaramsiz, qakina, bax katurmaydioqan xəkilwazlik usuli partiyimizdə kəng tarkaloqan, xuning üqün uni eqip taxlax lazim, xundak kilqandila, kəpçilik Marksizim usulini kollinip, məsililərnə küzitixni, otturioqa koyuxni, təhlil kilixni wə həl kilixni ügi-niwalidu, bizning ixlirimiz yahxi yürüxüp ketidu, inkilawiy ixlirimiz oqəlibə kazinidu.

Partiyə bagusining altinqi jinayiti: məs'uliyətsiz-lik kilix, həmmila jayda kixilərgə ziyan yətküzüx. Yukurida eytiloqanlar, bir tərəptin, gədəkliktin kelip qikkan bolsa, yənə bir tərəptin, məs'uliyətqanlikning yetərlik bolmioqanliqidinmu kelip qikkan. Yüz yu-yuxni misaloqa alsak, biz hər küni yüzimizni yuyup turimiz, nuroqun kixilər bir ketim yuyux bilənla kal-maydu, yuyup boləqandin keyin, qala kaldimikin, dəp yənə əynəkkə karaydu, bir kur təkxürüp tətəkk kilidu. (Kattik külkə) Karanglar, bu nəkədər məs-uliyətqanlik! Biz makala yazoqanda, nutuk səzligən-də, yüz yuoqandək məs'uliyətqan bolsak, yaman

bolmas idi. Otturiqə qikarqili bolmaydiqan nərsini qikarmaslik kerək. Buning baxkilarning idiyisi wə hərkitigə təsir yətküzidiqanliqini bilix kerək-də! Bir kixi tasadipi bir-ikki kün yüzini yumay kalsa, əlwəttə, yahxi bolmaydu, yuqandimu, yüzining u yər, bu yeridə kir kalsa, bumu qiraylik kərünməydu, lekin buning heqkandak zor həwpi yok. Makala yezix, nutuk səzləx buningə ohximaydu, u məhsusla kixilərgə təsir kərsitixni məksət kilidu, yoldaxlirimiz, əksiqə, buningəyə yüzə karaydu, bu — mohim ix bilən mohim bolmiqan ixni almacturup koyoqanlik. Nuroqun kixilər, makala yezixta wə nutuk səzləxtə aldın tətqiq kilmisimu, aldın təyyarlik kərmisimu bolidu, dəp oylaydu; makalini yezip bolqandın keyinmu, yüzini yuyup bolup əynəkkə kariqandək, birkanqə ketim kərüp qikmastin, kəlsəkəlməs elan kiliweridu. Nətijidə, kəpinqə, “Kələm təwrətsə, ming səz yazidu, əmma mawzudin on ming li yirak ketidu”, əzi talant igisidək kərünsimu, əmiliyəttə, həmmila jayda kixilərgə ziyan yətküzidu. Məs’uliyətanliqi ajiz boluxtək bundak yaman adət tüzitilixi lazim.

Yəttinqi jinayiti: pütün partiyigə zəhər tarkitix, inkilapka ziyan yətküzüx. Səkkizinqi jinayiti: kəng tarkilip ketip, dələtkə wə həlkkə balayi-apət yətküzüx. Bu ikkisining mənisi əz əzidinla qüxinixlik, kəp səzləxning həjiti yok. Dimək, partiyə bagusi əzgərtilmisə, uning rawajlinixiqə yol koyup berilsə,

uning akiwiti eqir bolidu, nahayiti yaman dərrijə yetip baridu. Partiyə bagusining iqigə zhuguənzhuvi, məzhəpçilik zəhərliri yoxurunqan, bu zəhərlər tar-kilip kətsə, partiyigə, dələtkə ziyan yətküzidu.

Yukuridiki 8 madda bizning partiyə bagusini əyipləp qikarqan hitapnamimiz.

Bu partiyə bagusi xəkli inkilawiy rohni ipadiləx-kə ongaylik bərməyla qalmay, bəlki inkilawiy rohni nahayiti asan boqup koyidu. Inkilawiy rohni əstü-rüx üqün, partiyə bagusini qərüp taxlap, janlik, yengi, küqlük, Marksizim-Leninizimlik ədibiyat isti-lini kollinix lazim. Bundak ədibiyat istili heli bu-runla məwjut idi, lekin toluklanmay, omumyüzlük rawajlanmay kəldi. Biz qət'əl bagusi wə partiyə bagusini yimirip taxliqandin keyin, yengi ədibiyat istili toluklinidu, omumyüzlük rawajlinidu, parti-yi-ning inkilawiy ixlirimu aləqa siljiydu.

Partiyə bagusi makala wə nutuklardila bolup qalmay, məjlis eqixtimu bar. "1. məjlis eqix, 2. dok-lat kilix, 3. muzakirə kilix, 4. huləsə qikirix, 5. məj-lis yepix". Həmmə jayda, qong-kiqik məjlislərnin-g həmmisidə muxu əlük tərtip kollinilidiqan bolsa, bumu partiyə bagusi bolmamdu? Məjlistə "doklat" kilinqanda, doklat, kəpinqə, "1. həlkara əhwal, 2. iqki əhwal, 3. qegra rayon əhwali, 4. əz ornin-g əhwali" üstidə baridu, məjlis, kəpinqə, ətigəndin kəqkiqə dawam kilidu, səzi yok kixilərmu səzləp koyidu, səzlimisə, kixilər aldida hijaləttə qaləqandək

bolidu. Qiskisi, əmiliy əhwalqa karimaslik, ketip kaləjan kona xəkil, kona adətlərgə qing esiliwelix-tək hadisilərnəni əzgərtix lazim əməsmu?

Həzir nuroqun kixilər millilaxturux, ilmiyləxtürəx wə ammiwilaxturuxni təxəbbus kiliwatidu, bu nahayiti yahxi. Lekin "laxturux" baxtin-ayakkiqə, iqi-din-texioiqə əməlgə axurux digən səz; bəzi kixilər "azrak"mu əməlgə axurmay turup, "laxturux"ni təxəbbus kiliwatidu, tehi! Xuning üqün mən bu yoldaxlarning aldi bilən "azrak" ixləp, andin "laxturux"ka ətüxini təwsiyə kilimən, undak bolmioqanda, awalkidəkla jiaotiaozhuyi wə partiyə bagusidin kutuləjili bolmaydu, bu, nəziri üstün, kolidin ix kəlməydu, arzusi qong, kabilyiti təwən, digənlik bolidu, buningdin nətijə qikmaydu. Məsilən, aqzida ammiwilaxturuxni səzləp, əməldə ammiwilaxturmaydiqan kixilər nahayiti ehtiyat kilixi lazim, əgər künlərnəng biridə amma arisidin birər kixi yolda uningəja uqrap kelip: "Əpəndim, keni, bir ammiwilaxturup bekinga" disə, mat bolup kalidu. Ammiwilaxturuxni aqzida təxəbbus kilipla kəlməy, bəlki həkikətən əməlgə axurmakqi boləjan kixi laobəyxinglardin həkiki türdə üginixi kerək, undak bolmioqanda, "laxturux"ni bəribir əməlgə axuralmaydu. Ammiwilaxturux dəp hər küni wakirap yüridiqan bəzi kixilər laobəyxing tilida ikki eqiz səznimu onqlap kiləlməydu, buningdin ularning laobəyxinglardin üginixkə bəl baqlimioqanlıqini kərgili bolidu,

rastini eytkanda, ularning qərizi yənila ammiwilax-turmaslik.

Bügün məjlistə «Təxwikat kollandmisi» namlik kitapqə tarkitildi, uning iqidə 4 parqə makala bar, mən yoldaxlarning buni birkanqə ketim okup qiki-xini təwsiyə kilimən.

Birinqi makala «Sovet ittipaki gongchəndangi (bolxewiklar partiyisi) tarihi kiskiqə kursi»din üzündə kilip elinqan bolup, uningda Leninning təx-wikatni kandaq elip barəanliqi səzlinidu. Leninning chuəndən yezix əhwali üstidə mundaq diyilidu: «Peterburg 'Ixqilar sinipini azat kilix üqün kürəx ittipaki' Leninning yolbaxqiliqida birinqi bolup Rosiyidə sotsiyalizimni ixqilar hərkiti bilən birləx-türüxkə baxlidi. Əz guruppiliriqə katnaxkuqilar arkilik karhanilardiki əhwaldin yaxxi həwərdar boləan 'kürəx ittipaki' birər zawutta ix taxlax boləan qaəda dərri chuəndən, sotsiyalistik hitap-namilər qikirip mədət berip turatti. Bu chuəndən-lərdə, zawut igilirining ixqilarni horlixix pax kilinatti, ixqilarning öz mənəpətliri üqün kandaq kürəx elip berixi kerəkliqi qüxəndürölətti, ixqilar ammisining tələpliri yezilatti. Chuəndənlərdə kapita-lizimning wujudidiki merəzliri, ixqilarning namrat-likta kün kəqürüwatkanliqi, ularning hər küni kiləan 12–14 saətlilik həddidin taxkiri eqir əmgək-liri, ularda kilqə həkukning bolmiəanliqiəə ohxax həkiki əhwallar kaldurulmay eqip taxlinatti.

Xuning bilən billə, bu chuəndənlərdə yənə tegixlik siyasi tələplərmu koyulatti.”

“Yahxi həwərdar boləjan”-hə! “Qaldurulmay eqip taxlanəjan”-hə!

“Lenin 1894-yilning ahirida ixqi Babuxkinning katnixixi bilən ənə xundak birinqi chuəndənni həm Peterburgdiki Semyannikov zawudining ix taxliəjan ixqiliriəja karitiləjan murajietnamini yezip qikti.”

Bir chuəndənni yezix üqün əhwaldin yahxi həwiri bar yoldaxlar bilən məslihətlixix kerək. Lenin ənə xundak təkxürüx wə tətqik kixixka əsaslinip məkələ yazatti wə ixləytti.

“Bundak hər bir chuəndən ixqilarning rohinə nahayiti kətirətti. Ixqilar sotsiyalistlarning əzlrigə yardəm beriwatkanliəqini, əzlrini qoədawatkanliəqini kərdi.”^⑤

Biz Leninni yakliəquqilarəqu? Xundak ikənmiz, Leninning rohi boyiqə ixliximiz lazim. Baxtin-ayak kuruk səz kilmasliəqimiz, bimənə səpsətə satmasliəqimiz; nixansiz ok atmasliəqimiz, düyxiangəja karimay ix kərməsligimiz; xuningdək əzimizningkinila rast dəp, kuruk gəp satmasliəqimiz; bəlki Leninəja ohxax ixliximiz lazim.

Ikkinqi məkələ Dimitrovning Kommunistik internatsionalning 7-kurultiyida kiləjan dokladidin üzündə kilip elinəjan. Dimitrov nimilərnə digən? U mundak digən: “Ammiəja kitaptiki gongshilar bilən əməs,

ammining ixi üqün kürixiwatkan jəngqilərnin tili bilən sözləxni üginiwelix lazim, bu jəngqilərnin hər bir səzi, hər bir oy-pikri milyoniqan ammining oy-pikri wə kəypiyatini əks əttüridu.”

“Əgər biz amma qüxinidiqan sözlərnü üginiwal-misak, u halda, kəng amma bizning kararlirimizni əzləxtürəlməydu. Biz hər daim addi, konkirit, ammiqə tonux wə qüxinixlik obrazlar bilən sözləxkə tehi mahir əməsmiz. Biz pixxik yadliwaləqan chouxiang gongshilarni tehi qərüp taxliyalmiduk. Əmiliyətə, silər pəkət bizning chuəndənlirimiz, gezitlirimiz, kararlirimiz wə tiganglirimizəqə karap baksanglarla, xuni kərələysilər: bu nərsilər, kəpin-qə, xundak til bilən yeziləqanki wə xundak əqir yeziləqanki, buni addi ixqilarning qüxinixi u yakta tursun, hətta partiyimizdiki kadrlarningmu qüxinixi kiyin.”

Kəndək? Bizning kesəllirimizning dəl əzini kərsitip beriptumu? Durus, partiyə bagusi Zhongguoda bar, qət'əllərdimu bar ikən, mana buningdin uning omumi kesəl ikənligini kərgili bolidu. (Külkə) Ləkin biz, hər halda, yoldax Dimitrovning kərsətmisi boyiqə əzimizning kesilini qapsan sakaytiweliximiz lazim.

“Biz hər birimiz təwəndiki baxlanəq qaidini həkiki əzləxtürəweliximiz, uni qanun kiliweliximiz, bolxewistik qanun kiliweliximiz lazim: bir nərsə yazəqiningda yaki nutuk səzliginingdə, hər

wakit hər bir addi ixqining qūxinixini, qakiriōing-
 qa ixinixini wə sanga əgixixkə bəl baōlixini oyli-
 xing kerək. Zadi kim üqün yazidiōanliōingni wə
 kimgə söz kilidiōanliōingni oylixing kerək.”^⑥

Bu—Kommunistik internatsionalning aqriq da-
 walax üqün bizgə bərgən dora kəōqizi, uningōa
 riayə kiliximiz lazim. Bu “kaidə”-də!

Üqinqi makāla «Luxün əsərliri»din talliwelinōan,
 bu—Luxüning «Beydou zazhi» zornili^⑦ning makālini
 kandaq yezix toqrisidiki muhakimisigə jawabən
 yazōan hetı. U nimilərnı kərsitidu? U makāla yezix-
 ning jəmi 8 kaidisini kərsitidu, mən hazır uningdin
 birnəqqisini səzləp ətımən.

Birinqisi: “Türlük ixlarōa kəngül bəlūx, azōina
 kərūx bilənla yazmāstin, kəp kərūx.”

Gəp birər-yerim ix üstidə əməs, “türlük ixlarōa
 kəngül bəlūx” üstidə ketiwatidu. Gəp qala-bula
 kərūx üstidə əməs, “kəp kərūx” üstidə ketiwatidu.
 Biz kandaq kiliwatimiz? Dəl uning tətürsiqə, azōina
 kərūx bilənla yeziwatmaymizmu?

İkkinqisi: “Yazalmiōan qaoqda zorlinip yazmaslik.”

Biz kandaq kiliwatimiz? Mengimizdə heqnərsə
 yokluōi op-oquk turukluk, hə dəp yezixka zorlini-
 watmaymizmu? Təxürməy, tətqiq kilmay, kələmni
 elipla “zorlinip yezix” məs’uliyətsizlik pozitsiyisi.

Tətinqisi: “Yezip bolōandin keyin, az digəndə 2
 ketim kərūp qikix kerək, bolsimu bolidiōan, bolmi-
 simu bolidiōan səzlər, jümlilər, abzaslarnı kilqə

ayimastin qikirip taxlax lazim. Hekayə yezixka bolidiqan matiriyalni kiskartip suxie yezix kerəkki, suxie yezilidiqan matiriyalni hərgiz uzartip hekayə yazmasliq kerək.”

Kongzi “təkrar pikir kilix”^⑧ni təxəbbus kiləqan, Hən Yümu “Ix-hərkətning muwəppəkiyətlük boluxi pikir kilixta”^⑨ digən, bular—kədimki zamandiki ixlar. Həzirkı ixlarda məsililər nahayiti murəkkəp, bəzi ixlarda hətta 3-4 kətim oylaxmu azliq kilidu. Luxün “Az digəndə 2 kətim kərüp qikix kerək” dəydu, kəp boləqandiqu? Buni u eytməqan, mening-qə, mohim məkalilərnı on nəqqə kətim kərüp qikip, ihlas bilən tüzitip, andin elan kilix kerək. Məkalə keguən xəy’ilərnıng inkasi, xəy’ilər bolsa qigix həm murəkkəp bolidu, ulərnı təkrar tətqiq kilix lazim, xundak kiləqandıla, muwapik əks əttürgili bolidu; buningda bipərwalik kilix məkalə yezixning əkəlli sawadinimu bilmigənlik bolidu.

Altinqisi: “Əzidin baxka heqkim qüxənməydiqan təswiriy səzlərnı yasap qikmaslik.”

Biz “yasap qikkan” nərsilər nahayiti kəp bolup kətti, kiskisi, ulərnı “heqkim qüxənməydu”. Jümli-lərnıng uzuni 40-50 səzdin tüzülgən, u “heqkim qüxənməydiqan təswiriy səzlər” bilən toləqan. Luxünni himayə kilimiz, dəp aqzidin qüxürməy yürgən nurəqun kixilər — dəl Luxün’gə hilaplik kiliwatkanlar!

Ahirki məkalə Zhongguo gongchəndangi 6-nəwətlik zhongyang weyyüənhuyining 6-omumyiqini-

da kəbul kilinən doklatning təxwiqatni millilax-turux toqrisida digən kismi. 6-nəwətlik zhongyang weyyüenhuyning 6-omumyioqini 1938-yili ötküzülgən idi, biz u qaqda: “Zhongguoning hususiyətlirini kayrip koyup, Marksizimdin söz aqidoqan bolsa, bundak Marksizim chouxiang, püqək Marksizim bolidu, halas” digən iduk. Bu, Marksizim toqrisida kuruk səpsətə setixka karxi turux kerək, Zhong-guoda yaxiquqi gongchəndang əzaliri Marksizimni Zhongguo inkilawining əmiliyitigə baqlap tətqiq kilixi kerək, digənlik.

“Qət’əl bagusi bikar kilinixi, püqək. chouxiang mukamlar azrak eytilixi, jiaotiaozhuyi dəm elixi, ularning ornini yengi. janlik. Zhongguo laobəyxing-liri yakturidoqan Zhongguo istili wə Zhongguo uslubi elixi kerək. Internatsionalizimlik məzmunni milli xəkildin ayriwetix internatsionalizimni kilqimu qüxənməydiqan kixilərnin ixi, biz bu ikkisini ziq birləxtürüximiz kerək. Bu məsilidə koxunimizda məwjut bolup turənan bəzibir eqir hataliklarni əstə-yidillik bilən tügitiximiz kerək.”

Bu yərdə, qət’əl bagusi bikar kilinsun, diyiliwatsa, bəzi yoldaxlar, əmiliyətə, uni tehi təxəbbus kili-watidu. Bu yərdə, püqək, chouxiang mukamlar azrak eytilsun, diyiliwatsa, bəzi yoldaxlar uni ətəy kəprək eytiwatidu. Bu yərdə, jiaotiaozhuyi dəm alsun, diyiliwatsa, bəzi yoldaxlar uni ornidin turənuwatidu. Kiskisi, nuroqun kixilər 6-omumyioqin

makullioqan doklatni, goya uning bilən kəstən kərixiwatkandək, kulioqida tutmaywatidu.

Zhongyang hazir partiyə bagusini, jiaotiaozhuyini wə xuningoqa ohxaxlarni qoqum üzül-kesil qorüp taxlaxni karar kildi, xuning üqün mən bu yərdə kəprək səzlidim. Yoldaxlarning səzligənlimni mullahizə kilixini, təhlil kilixini xuning bilən billə həkimning öz əhwalinimu təhlil kilixini ümit kilimən. Hər bir kixi əzi üstidə yahxirək oylix xuningdək əzi oylap enikliqan nərsilər həkkidə sirdax dostliri bilən məslihətlixip, ətraptiki yoldaxlar bilən məslihətlixip, öz kəmçiliklirini həkiki tüzitixi kerək.

Izahlar

① Yengi wə kona bagularqa qarxi turux Luxün əsərlirining izqil rohi. Luxün «Sahta ərkinlik» digən kitawidiki «Təktigə yetix» digən makalisida mundaq dəydu: «Bagu əslidə hamakətlikning məhsuli. Birinqidin, imtiqan ixliriqə qaraydiqan əməldarlar awariqiliktin qaqatti,—ularning tolisining mengisi yinchenmu yaqiqidin yasaloqan,—əwliyalər qə yezip qaldurulqan hikmətlik səzlərnə, makalining quraxturuluxidiki uyqunlukni, makalining əzigə has uslubini, bəlgilik əlqəm bolmioqanliktin, pərək etix təs idi, xunga ular makalini buyruk bilən bəlgilən'gən əndizigə muwapik kilip, boqumlarqa bəlüp yezixni bəlgiləytti, hər bir makalini muxu əndizə bilən 'əlqəytti', buning bilən ular makalining kimmitini bir qarax bilənla kərüwalalaytti. Ikkinqidin, imtiqan bərgüqilərmu, anqə küq kətməydu, awariqilik bolmaydu, dəp bilixətti. Bundaq baguning yengisinimu, konisinimu süpürüp taxlax kerək.» Qət'əl bagusi 4-may hərkitidin keyin bəzi püqək burzuaziyə wə

uxxaq burzuaziyə ziyaliliri rawajlandurqan nərsə bolup, ularning tarkitixi nətijisidə inqilawiy mədəniyyət qoxunida uzaktin buyan mawjut idi. Luxün özining nurqun maqalilirida inqilawiy mədəniyyət qoxunidiki qət'əl bagusioqa qarxi turqan, u bundaq qət'əl bagusini pipən kilip: "Baguning yengisinimu, konisinimu süpürüp taxlax kerək, məsilən, pəkət 'həkarətləx', 'həywə kilix' hətta 'höküm qikirix'nila bilip, hər küni pəyda bolup turqan yeni pakitlar, yeni hədisilərnə pən erixkən gongshilar bilən konkirit wə həkiki rəwixtə qüxəndürüxnə halimay, təyyar gongshilarnə kəqürüwelip, ularnə həmmə ixta qalaymıqan kolliniwerixmu bir türülük bagu bolidu" digən idi. (Təktigə yetix)kə qoxumqə qilin-qan (Zhu Xiuxiaqə jawap hət)kə qaralsun.)

② Muxu tallanma əsərlərnə 1- tomidiki (Zhongguo inqilawiy uruxining zhənlüə məsilisi)ning ⑦ izahioqa qaralsun.

③ Bu—Luxünün (Xalqut muqamlar) toplimidiki bir maqalining mawzusi, bu maqala 1932- yili yezilqan bolup, (Luxün əsərliri)ning 5- tomiqə kirgüzülgən.

④ Xəhərdə toqra kəsp bilən xuqullanmay, tiləmqilik yaki oqrilik bilən kün kəqüridiqan sərgərdanlarnə Shanghəyliklər biesən dəp ataydu, ular adəttə nəhayiti awək kelidu.

⑤ (Sovet ittipaki gongchəndangi (bolxewiklar partiyisi) tarihi kiskiqə kurs)ning 1- bap 3- bəlümigə qaralsun.

⑥ Dimitrovning Kommunistik internatsionalning 7- qurultiyida kilqan huləsə səzi—(Ixqilar sinipining faxizimqə qarxi birliksepi üqün kürixəyli)ning 6- qismi (Pəkət toqra luxion boluxila kupayə kilmaydu)qə qaralsun.

⑦ (Beydou zazhi) zornili Zhongguo sol kanat yazoquqilar ittipaki tərpidin 1931- yildin 1932- yilqə kədər nəxr kilinqan aylıq zornal. (Beydou zazhi) zornilining soalliriqə jawap (Luxün əsərliri)ning 4- tomidiki (Ala kəngül)gə kirgüzülgən.

⑧ (Lunyü)ning (Gongyechang—5- bəbi)qə qaralsun.

⑨ Hən Yü—miladi 8- əsirdin 9- əsirigə yaxioqan kixi, Zhongguoning Tang dəwridiki məxhur yazoquqisi. U (Ilm təhsil kilix həkkidə) digən əsiridə: "Ix-hərkətnə muwəppəkiyyətlik boluxi pikir kilixta, buzuluxi pikir kilmaslikta" digən.

YƏN'ƏN ƏDIBIYAT-SƏN'ƏT SƏHBƏT YIQINIDA SƏZ- LƏN'GƏN NUTUQ

(1942-yil 5-ay)

Kirix Səz

(1942-yil 5-ayning 2-küni)

Yoldaxlar! Bütün hər kaysinglarni təklip kilip səhbət yiqini ötküzüxtin məxsət silər bilən pikir almasturup, ədibiyat-sən'ət hizmitining omumi inkilawiy hizmətlər bilən boləqan munasiwitini tətqiq kilip, inkilawiy ədibiyat-sən'ətning toqra rawajlinixini koləqə kəltürəx, inkilawiy ədibiyat-sən'ətning baxka inkilawiy hizmətlərgə tehimu obdan yar-yələk boluxini koləqə kəltürəx, xuning bilən milli düxminimizni yokitip, milli azatlik wəzipimizni orunlaxtin ibarət.

Bizning Zhongguo həlkining azatliqi üçün elip beriwatkan küriximizdə hər hil səplər bar, uning iqidə kələm wə ələmdin ibarət ikki səp bar diyixkimu bolidu, u bolsimu mədiniyət sepi wə hərbi ixlər

sepi. Biz düxmənni yengimiz disək, aldi bilən, kوليوقا koral aloqan qoxunqqa tayiniximiz kerək. Əmma bundak qoxunningla boluxi kupayə qilmaydu, bizdə yənə mədiniyət qoxunimu boluxi kerək, bu — əzimizni ittipaklaxturuxta wə düxmənni yengixtə kəm bolsa bolmaydiqan bir qoxun. “4-may”din buyan, bu mədiniyət qoxuni Zhongguoda xəkillinip, Zhongguo inki-lawioqa yardəm bərđi, Zhongguoning feodallik mədiniyitining wə jahan’girlikning tajawuzioqa maslaxkan məybən mədiniyitining igiligən ziminini pəydin-pəy taraytti, ularning küqini pəydin-pəy ajizlaxturdi. Hazir bolsa Zhongguo əksiyətqiliri yengi mədiniyət-kə pəkət “sanni süpətkə qarxi koyux” digən qarinila otturioqa koyup qarxi turidiqan bolup qaldi, yəni əksiyətqilərdə pul bolsa bar, yahxi nərsilərnı elip qikalmiqini bilən, naqar nərsilərnı jenining beriqə kəpləp qikirixi mümkin. “4-may”din buyanki mədiniyət sepiddə ədibiyat wə sən’ət mohim, nətijilik bir tarmak bolup qaldi. Inkilawiy ədibiyat-sən’ət hərkiti 10 yillik iqki urux dəwridə kəp rawajlandi. Bu hərəkət xu wakittiki inkilawiy urux bilən omumi yənülux jəhəttə birdək idi, lekin əmiliy hizmətlərdə əzara birləxmidi, buning səwiwi xu qaqdiki əksiyət-qilərnıng bu ikki kərindax qoxunni bir biridin ayriwətkənligi idi. Yapon baskunqiliriqqa qarxi urux partliqandın keyin, inkilawiy ədibiyat-sən’ət hadimliridin Yən’ən’gə wə Yapon baskunqiliriqqa qarxi genjüdlərgə kəlgənlər kəpəydi, bu — nahayiti yahxi

ix. Ləkin, genjüdülgə kəldi, digənlik, genjüdüldəki həlk ammisı bilən tamamən birlixip kətti, digənlik əməs. Biz inkilawiy hizmətni aləqə siljitimiz disək, bu ikkisini toluk birləxtürüximiz lazim. Bizning bügün bu yiqinni ötküzüximizdin məksət ədibiyat-sən'ətni həkiki türdə pütün inkilap maxinisining bir tərkiwiy kismioqə aylandurup, uni həlkni ittipaklax-turux, həlkni tərbiyiləx, düxmən'gə zərbə berix, düxmənni yokitixning küqlük qorali süpitidə həlkning düxmən'gə qarxi bir niyət-bir məksəttə kürəx kilixioqə yardəm beridioqan kilix. Bu məksətkə yetix üçün həl kilixkə tegixlik kəndək məsililər bar? Meningqə, mundaq məsililər bar, yəni ədibiyat-sən'ət hadimlirining məydan məsilisi, pozitsiyə məsilisi, hizmət düxyangi məsilisi, hizmət məsilisi wə üginix məsilisi bar.

Məydan məsilisi. Biz puroletariyat wə həlk ammisı məydanida turimiz. Gongchəndang əzalirioqə nisbətən eytkanda, bu, xundakla, partiye məydanida, partiyiwilik məydan wə partiye siyasiti məydanida turux diməktur. Bu məsilidə bizning ədibiyat-sən'ət hadimlirimiz arisida tonuxi toqra bolmioqan yaki tonuxi enik bolmioqanlar yənə barmu, yokmu? Meningqə, bar. Nuroqun yoldaxlar kəp wakitlarda əzining toqra məydanini yokitip koyuwatidu.

Pozitsiyə məsilisi. Məydan munasiwiti bilən bizning türlük konkirit xəy'ilərgə tutidioqan konkirit pozitsiyimiz pəyda bolidu. Eytayli, mədhiyiləx

kerəkmu, yaki pax kilix kerəkmu? Bu—pozitsiyə məsilisi. Bizgə zadi kaysi pozitsiyə kerək? Meningqə, ikkilisi kerək, gəp kimgə karitixta. Üq hil adəm bar: bir hili düxmənlər, bir hili birlikseptiki ittipaqqlar, yənə bir hili öz adəmlirimiz, bu üqinqi hildiki adəmlər həlk ammisi wə uning xiənfəngdüyi. Bu üq hil adəmgə nisbətən üq hil pozitsiyə boluxi kerək. Düxmənlərgə nisbətən, Yapon jahan'girliqi wə barlik həlk düxmənlirigə nisbətən inkilawiy ədibiyat-sən'ət hadimlirining wəzipisi ularning wəhxilikliri wə aldamqiliklirini pax kilix həmdə ularning mukərrər məqlup bolidiqanliqini kərsitix, Yapon baskunqiliriqə qarxi turuwatқан armiyə wə həlkning ularni bir niyət-bir məksəttə kət'i yokitixiqə ilham berixtin ibarət. Birlikseptiki hər hil ittipaqqlarqə nisbətən bizning pozitsiyimiz birlixix, tənkit kilix, hər hil birlixix, hər hil tənkit kilix boluxi kerək. Ularning Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kilixini kollaymiz; əgər nətijə kərsətsə, tehi mahtaymiz. Ləkin Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxta aktiplik kərsətməydikən, tənkit kiliximiz lazim. Əgər kimki gongchəndangqə wə həlkkə qarxi turidikən, kündinkün'gə əksiyətqilik yoliqə mangidikən, biz uningqə kət'i qarxi turimiz. Həlk ammisiqə, həlkning əmgigi wə kürixigə, həlkning armiyisi wə həlkning partiyisigə kəlsək, biz ularni əlwəttə mahtiximiz lazim. Həlktimu kəmqilik bolidu. Puroletariyat arisidimu birmunqə kixilərdə uxxak burzuaziyə idiyiliri saklinip

kəlməktə, dihanlarda wə xəhər uxxak burzuaziyisidə qalak idiyilər bar, bu nərsilər ularning kürəxtiki yuki. Biz ularəqa uzak muddət səwrilik bilən tərbiyə beriximiz, ularning yüdüwaləqan bopisidin kutuluxiəqa. əzining kəmquilik wə hatalıqliriəqa karxi kürəx kilixiəqa yardım beriximiz, xundak kilip, ularni qong kədəm bilən aləqa basalaydiəqan kiliximiz lazim. Ular kürəx dawamida əzlrini əzgərtti, yaki əzgərtməktə, bizning ədibiyat-sən'itimiz ularning muxu əzgirix jəryanini təswirlixı lazim. Ular pəkət hataliəqida kattik turuwalidiəqanlardin bolmisila, biz bir tərıpini kərüpla, hata həlda məs'hirə kilmasliəqimiz bolupmu ularəqa düxmənlik bilən karimasliəqimiz lazim. Biz yazəqan nərsilər ularni ittipaklaxturidiəqan, ularni aləqa basturidiəqan boluxı, ularni bir niyətbir məksəttə aləqa karap kürəx kilidiəqan, kalak nərsilərnı qərüp taxlap, inkilawiy nərsilərnı jari kilidiəqan kilixi kerək, hərgiz uning əksiqə bolmasliəqi lazim.

Hizmət düyxıangi məsilisi yəni ədibiyat-sən'ət əsərlirini kimlərgə kərsitix məsilisi. Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonida wə Huabey. Huazhongdiki Yapon baskunqiliriəqa karxi genjüdilərdə bu məsilə guomintang həkümranlik kiliwatkan rayonlardikigə ohximaydu, Yapon baskunqiliriəqa karxi uruxtin ilgiriki Shanghəydikigə tehımu ohximaydu. Shanghəydiki məzgildə inkilawiy ədibiyat-sən'ət əsərlirining tələpkarlıri arisida bir kisim okuəquqılar, hiz-

mətqilər wə dukan hizmətqiliri asasiy orunda turatti. Yapon baskunqiliriqə qarxi urux baxlanoqandin keyin, guomindang həkümranliqidiki rayonlarda tələpkarlar dairisi bir kədər kengəygen bolsimu, lekin, omumən, yənə xu kixilər asasiy orunda turuwatidu, qünki u yərlərdiki həkümət ixqi, dihan, əskərlər bilən inkilawiy ədibiyat-sən'ətəni bir biridin ayrip taxliqan. Bizning genjüdirimizdə əhwal tamamən baxkiqə. Genjüdirərdə ədibiyat-sən'ət əsərlirining tələpkarliri ixqi, dihan, əskərlər wə inkilawiy kadirlar. Genjüdirərdimu okuquqilar bar, lekin bu okuquqilar kona təklittiki okuquqilaroqə ohximaydu, ular ya burun kadir boluqanlar, ya bolmisa kəlgüsədə kadir bolidiuqanlar. Hər hil kadirlar, budüylərdiki jəngqilər, zawutlardiki ixqilar wə yezilərdiki dihanlar sawadi qikix bilənla kitap okuydu, gezit okuydu, ularning sawatsizlirimu tiyatir kəridu, rəsim kəridu, nahxa eytidu, muzika anglaydu, ular bizning ədibiyat-sən'ət əsərlirimizning tələpkarliri. Kadirlardin eytsak, silər bu kixilərdəning sanini az kərmənglar, ular guomindang həkümranliqidiki rayonlarda qikikan bir kitapning okuquqisidin kəp oxuk. U yərlərdə bir kitap bir ketim nəxr kilinoqanda, adəttə aran 2 ming nus'hiqə, üq ketim nəxr kilinoqandimu, aran 6 ming nus'hiqə yetidu; lekin genjüdirərdiki kadirlarning kitap okuyalaydiuqanliri pəkət Yən'əning əzidila 10 mingdin axidu. Uning üstigə, bu kadirlarning kəpqiligi uzak muddət qenikkən inkilapqilar,

ular məmlikətning hərkaysi jayliridin kəlgən, ular yənə məmlikətning hərkaysi jayliriqə berip ixləydu, xuning üqün ularqə karita tərbiyə hizmiti elip berix nahayiti zor əhmiyətkə igə. Bizning ədibiyat-sən'ət hadimlirimiz ularqə karita obdan hizmət ixlix kerək.

Ədibiyat-sən'ət hizmitining düyxiangi ixqi, dihan, əskərlər wə ularning kadirliki ikən, ularni qüxinix wə ular bilən yahxi tonuxux məsilisi kelip qikidu. Həlbuki, ularni qüxinix, ular bilən yahxi tonuxux üqün, partiyə wə həkümət organlirida, yezilarda, zawutlarda, 8-armiyə wə yengi 4-armiyidə hər hil kixiləni qüxinix wə hər hil kixilər bilən yahxi tonuxux, hər hil ixləni qüxinix wə hər hil ixlər bilən yahxi tonuxux üqün nuroqun hizmətləni ixləkə toqra kelidu. Bizning ədibiyat-sən'ət hadimlirimiz əzining ədibiyat-sən'ət hizmitini ixlix zərür, əmma kixiləni qüxinix wə kixilər bilən yahxi tonuxux hizmiti bolsa birinqi orundiki hizmət. Buningqə nisbətən bizning ədibiyat-sən'ət hadimlirimizda əhwal ilgiri kandaq idi? Meningqə, ular ilgiri yahxi tonuxmaytti, bilməytti, “Kəhrimanqə maharət kərsitix üqün zimin yok” idi. Nimə bilən yahxi tonuxmaytti? Kixilər bilən yahxi tonuxmaytti. Ədibiyat-sən'ət hadimliri əzi təswirləydiqan düyxianglar bilən wə əz əsərlirining tələpkarliri bilən yahxi tonuxmaytti, yaki zadila tonuxmaytti. Bizning ədibiyat-sən'ət hadimlirimiz ixqilar bilən yahxi tonuxmaytti, dihan-

lar bilən yahxi tonuxmaytti, əskərlər bilən yahxi tonuxmaytti, ularning kadirliri bilənmu yahxi tonuxmaytti. Nimini bilməytti? Tilni bilməytti, yəni həlk ammisining bay, janlik tili toqrisida toluk bilimi yok idi. Nuroqun ədibiyat-sən'ət hadimliri ezi ammidin ayrilqan bolqacaqka, turmuxi mənissiz bolqacaqka, əlwəttə, həlk tilinimu yahxi bilməytti, xuning üçün ularning əsərlirining tili tetiksiz idi, uning üstigə, ularqə həmixə bəzi yasima, həlk tiliqə yat, kamlaxmioqan ibarilər kisturulqan bolatti. Nuroqun yoldaxlar "ammiwilaxturux" diyixkə amrak, lekin ammiwilaxturux digən nimə? Bu bizning ədibiyat-sən'ət hadimlirimizning pikir-hessiyatta ixqi-dihan-əskərlər ammisi bilən iqqoyun-taxkoyun bolup ketixidin ibarət. Iqqoyun-taxkoyun bolup ketix üçün ammining tilini əstayidil üginix kerək. Ammining tilidin bilməydiqan nərsilər kəp tursa, ədibiyat-sən'ət ijadiyiti üstidə yənə nimə səz bolsun? "Kəhri-manqə maharət kərsitix üçün zimin yok" digənlik, sening qong daoliliringni amma yaratmaydu, digənlik. Sən amma aldida öz salahiyyitingni kanqə axurup kərsətsəng, özəngni kanqə "kəhri-man" kilip kərsətsəng, bu nimiliringni bazarqə kanqə salsəng, amma aldida xunqə ətməydu. Sən özəngni amma qüxənsun disəng, amma bilən iqqoyun-taxkoyun bolup kətməkqi bolsəng, uzak muddətlik həttə muxəkkətlik qenikixni baxtin kəqürüxkə bəl baqlixing kerək. Bu yərdə mən öz hessiyatimning əzgi-

rix i toqrisidiki təcribəni eytip berəy. Mən okuquqiliktin kelip qıkkan adəm, məktəptə okuquqilik aditigə üginip qaloqan idim, mürisigə əpkəx, kəliqə sayman elip bəkmioqan bir top okuquqular aldida kiyikkinə əmgək kəlix, məsilən, əzəmnig xingliyimni kətirixmu manga yaraxmaydiqandək tuyulatti. Manga u qəqda dunyada pəkət ziyalilarla pakiz, ixqi, dihanlar haman paskinirək sezilətti. Ziyalilarning kiyimini bəxkilarning diməy, pakiz dəp kiyəttim; ixqi, dihanlarning kiyimini paskina dəp kiygüm kəlməytti. Inkilapka kətnaxtim, ixqilar, dihanlar wə inkilawiy armiyə jəngqiliri bilən billə boldum, ular bilən asta-asta tonuxtum, ularmu mən bilən asta-asta tonuxti. Xu qəqda, pəkət xu qəq-dila, burzuaziyə məktiwi manga singdürgən burzuaziyə wə uxxək burzuaziyə həssiyatini tüptin əzgərttim. Xu qəqda, tehi əzgərmigən ziyalilarni ixqi, dihanlar bilən selixturup kərüp, ziyalilarning pakiz əməsligini, ixqi, dihanlarning əng pakiz ikənligini, ularning kəli kəra bolsimu, putida kala tezig i yukundiliri bolsimu, ularning burzuaziyə wə uxxək burzuaziyə ziyaliliridin yənila pakiz ikənligini həs kildim. Həssiyatta əzgirix boləqanlik yəni bir siniptin yənə bir sinipka ətkənlik dəp ənə xuni dəydu. Bizning ziyalilardin kelip qıkkan ədibiyat-sən'ət hadimlirimiz əz əsərlirini amma kərxi alsun disə, əzining pikir-həssiyatida əzgirix yasixi wə uni əzgərtixi lazim. Bundək əzgirix wə bundək əzgərtix

bolmisa, heqkandak ixni yahxi kilqili bolmaydu, heqkandak ix jayidin qikmaydu.

Əng ahirkı məsilə—üginix, mening eytmakqi bolqinim Marksizim-Leninizimni üginix wə jəmiyətni üginix. Əzini Marksizimqi inkilawiy yazoquqi dəp ataydioqan yazoquqi bolupmu partiyilik yazoquqi Marksizim-Leninizim bilimlirigə igə boluxi lazim. Əmma hazir bəzi yoldaxlarda Marksizimlik tıp nuktiinəzər kəmlik kiliwatidu. Eytayli, Marksizimning bir tıp nuktiinəziri, məwjudiyət angni bəlgiləydu, sinipiy kürəx wə milli kürəxning keguən əmiliyiti bizning pikir-həssiyatimizni bəlgiləydu, digəndin ibarət. Lekin bizning bəzi yoldaxlirimiz bu məsilini astin-üstün kiliwetidu-də, kandaqtu, həmmidə “muhəbbət”ni nəzərdə tutux kerək, dəydu. Muhəbbətəni alayli, sinipiy jəmiyəttə sinipiy muhəbbətla bolidu, lekin bu yoldaxlar kandaqtu siniptin hali muhəbbətəni, chouxiang muhəbbətəni həmdə chouxiang ərkinlik, chouxiang həkikət, chouxiang insan təbiitigə ohxaxlarni koqlixidu. Bu ənə xu yoldaxlarning burzuaziyining nahayiti qongkur təsirigə uqriqanlıqini oquk kərsitidu. Bundak təsirdin taza üzül-kesil həsap elix, Marksizim-Leninizimni taza ihlas bilən üginix kerək. Ədibiyat-sən’ət hadimliri ədibiyat-sən’ət ijadiyitini üginixi kerək, bu toqra, lekin Marksizim-Leninizim—barlik inkilapqilar üginixkə tegixlik pən, ədibiyat-sən’ət hadimliri buning sirtida kalalmaydu. Ədibiyat-sən’ət hadimliri jəmi-

yətni üginixi yəni jəmiyətiki siniplarni tətəkik kilixi, ularning əzara munasiwətlirini wə hərəkaysisining əhwalini tətəkik kilixi, ularning kiyapitini wə rohiy halitini tətəkik kilixi lazim. Pəkət muxularni enikliwaləqandila, bizning ədibiyat-sən'itimiz bay məzmunəqə wə toqra yənülükə igə bolalaydu.

Bügün mən kirix səz ornida muxu məsililərnila otturiqə qoydum, kəpçilikning bu məsililər wə baxka munasiwətlik məsililər üstidə pikir bayan kilixini ümit kilimən.

Hulasə

(1942- yil 5- ayning 23- küni) .

Yoldaxlar! Bizning bu yiqinimiz bir ay iqidə üq ketim ötküzüldi. Kəpçilik həkikət tepix üqün kizqin talax-tartix kildi, partiyilik wə partiyisiz yoldaxlardin birnəqqə on kixi səzgə qikip, məsilini kəng aqti həm konkiritlaxturdi. Mən buni pütүн ədibiyat-sən'ət hərkitigə nahayiti paydilik dəp hesaplaymən.

Biz məsililərnə muhakimə kiləqanda, təbirlərnə nəzərdə tutmastin, əmiliyətne nəzərdə tutuximiz kerək. Əgər biz ədibiyatning nimə ikənligi, sən'ətning nimə ikənligi toqrisidiki təbirlərnə dərslük kitaplardin tepip, andin xu təbirlər boyiqə bügünki ədibiyat-sən'ət hərkitining fangzhenini bəlgiləydiqan

bolsak, бүgünki күндө yüzбөргөн һәр һил қарaxлар wə talax-tartixlarоға баһа беридиоған bolsak, bundak usul тооға болмас idi. Biz Marksizimqilarmiz, Marksizim bizni мәsililөргө қарaxta chouxiang тәbirlәrni нәзәрдә tutmastin, keguән halda мәwjut bolup turоған pakitlarni нәзәрдә tutuxka, muxu pakitlarni тәһлил қилих اساسida fangzhen. siyasәt wə qarә-tәdbirlәrni tepixka үgitidu. Biz һазир әдibiyat-sән'әt hizmitini муһакимә қилиwatimiz, buningdimu xundak қилиximiz lazim.

Һазирки pakitlar нимиләrdin ibarәt? Pakitlar муnularдин ibarәt: Zhongguoning Yapon baskunqiliriоға қарxi 5 yil elip barоған uruxi; pütүн dunyaning faxizimоға қарxi uruxi; Zhongguo qong pomixxik, qong burzuaziysisining Yapon baskunqiliriоға қарxi urux dawamidiki tәwrinixi wə ularning һөлқкә қарatқан қattik besim siyasiti; "4-may"дин buyanki inkilawiy әдibiyat-sән'әt һәрkiti—bu һәркәtning 23 yil dawamida inkilapka қoxқан uluk тәһpisi wə uning нуrоқun кәмқilikliri; 8-armiyә bilән yengi 4-armiyining Yapon baskunqiliriоға қарxi demokratik genjüdiliri, bu genjüdilәrdiki нуrоқunliоған әдibiyat-sән'әt һadimlirining 8-armiyә. yengi 4-armiyә bilән wə ixqilar. dihanlar bilән birlәxkәnligi; genjüdilәrdiki әдibiyat-sән'әt һadimliri bilән guomindang һөкүmranlik қiliwatқан rayonlardiki әдibiyat-sән'әt һadimlirining xaraiti һәм wәzipiliridiki pәrklәr; һазир Yән'әndiki wə Yapon baskunqiliriоға қарxi

genjüdüldəki ədibiyat-sən'ət hizmitidə tuquloqan talax-tartixlar məsilisi.—Mana bular əmiliyətə məwjut bolup turqan, inkar kiloqili bolmaydioqan pakitlar, biz öz məsililirimizni muxu pakitlar asasında oylixiximiz lazim.

Əmisə, bizdiki məsilining mərkizi nimə? Mening-qə, bizdiki məsilə, əsasən, amma üqün hizmət kilix məsilisi wə amma üqün kəndəq hizmət kilix məsilisi. Bu ikki məsilə həl kəlinmisa, yəki bu ikki məsilə layiqədə həl kəlinmisa, bizning ədibiyat-sən'ət hadimlirimiz öz xaraitioqə, wəzipisigə maslixalmay kalidu, ədibiyat-sən'ət hadimlirimiz taxki wə iqki jəhətlərdin bir kətar məsililərgə duqkelip kalidu. Mən öz hulasəmdə muxu ikki məsilini mərkəz kəlimən, xuning bilən billə, buningəqə munasiwətlik baxkə məsililə üstidimu tohtilimən.

1

Birinqi məsilə: bizning ədibiyat-sən'itimiz kim üqün hizmət kilixi kəmək?

Bu məsilə əslidə Marksizimqilar bolupmu Lenin tərpidin allıkaqan həl kəlinoqan. Lenin 1905-yildila, bizning ədibiyat-sən'itimiz “milyonliqan, on milyonliqan əmgəkqi həlkkə hizmət kilixi”^① kəmək, dəp təkətləp kərsətkən idi. Yapon baskunqiliriqə qarxi genjüdüldirimizdiki ədibiyat-sən'ət hizmiti bilən xuqullanəqı yoldaxlirimiz arisida bu məsilə həl kəlinip

bolqandək, uni kayta sölxləning həjiti yoxtək körü-
nidu. Əmiliyətə undak əməs. Nuroqun yoldaxlar bu
məsilini tehi enik həl kiliwalqini yok. Xuning üqün,
ularning kəypiyatida, ularning əsərliridə, ularning
hərkətliridə, ularning ədibiyat-sən'ət fangzheni mə-
silisi toqrisidiki pikirliridə ammining ehtiyajioqa wə
əmiliiy kürəxning ehtiyajioqa mas kəlməydiqan əh-
wallar azdur-kəptur bolup turidu. Əlwəttə, hazır
gongchəndang, 8-armiyə wə yengi 4-armiyə bilən
birlikte uluk azatlik kürixi bilən xuqulliniwatkan
kəpligən mədiniyət ərbaplıri, ədiplər, sən'ətkarlar
wə adəttiki ədibiyat-sən'ət hadimlıri iqidə bəziliri
wakitlik kəlgən pürsətpərəslərdin boluximu mümkin,
lekin ularning mutlək kəpqiligi ortak ixlar üqün
tirixip ixləwatidu. Muxu yoldaxlarqə tayinip, biz-
ning pütün ədibiyat hizmitimiz, tiyatir hizmitimiz,
muzika hizmitimiz wə nəpis sən'ət hizmitimiz
nahayiti zor utuklarqə igə boldi. Bu ədibiyat-sən'ət
hadimlıridin birmunqiliri Yapon baskunqiliriqə
karxi urux baxlanqəndin keyin hizmətkə kirixkən;
birmunqiliri Yapon baskunqiliriqə karxi uruxtin
ilgiri kəp wakit inkilawiy hizmətlərdə bolqan, nur-
oqun japa-muxəkkətlərnə bexidin kəqürgən həmdə
əz hizmiti wə əsərliri bilən kəng ammiqə təsir
kərsətkən. Lekin nimə üqün, muxu yoldaxlar arisi-
dimu ədibiyat-sən'ət kim üqün hizmət kilixi kerək
digən məsilini tehi enik həl kilalmioqanlar bar,
dəymiz? Bularning iqidə inkilawiy ədibiyat-sən'ət-

ning həlk ammisı üçün əməs, bəlkı ekıspılatatsıyə kıləuqılar wə əzgüqılər üçün hızmət kılıxını kuw-wətligüqılərmu barmu?

Dər wəkə, ekıspılatatsıyə kıləuqılar wə əzgüqılər üçün hızmət kılıdıqan ədıbiyat-sən'ət bar. Ədıbiyat-sən'ətning pomıxxıklar sınıpı üçün hızmət kılıdıqını feodallıq ədıbiyat-sən'ət. Zhongguoning feodallıq dəwridiki həkümran sınıplarning ədıbiyat-sən'iti ənə xundak nərsə. Bındak ədıbiyat-sən'ət Zhongguoda ta hazırıqıqə heli zor təsirgə igə bolup kəlməktə. Ədıbiyat-sən'ətning burzuazıyə üçün hızmət kılıdıqını — burzuazıyə ədıbiyat-sən'iti. Luxün tənkit kıləan Liang Shiqiu^②qa ohxax kixilər gərqə aqzıda, ədıbiyat-sən'ət sınıptin hali, digən nımini otturiqə koy-sımu, ləkin, əmiliyətə burzuazıyə ədıbiyat-sən'itini kuwwətləp, puroletariyat ədıbiyat-sən'itigə qarxi turıdu. Ədıbiyat-sən'ətning jahan'gırlar üçün hızmət kılıdıqını — Zhou Zuoren, Zhang Ziping^③qa ohxax kixilərnıng ənə xundak — wətən hainlıri ədıbiyat-sən'iti dəp atılıdu. Bizdə ədıbiyat-sən'ət yukurıda eytiləan hər hil kixilər üçün hızmət kılınmıstın, həlk üçün hızmət kılıdu. Biz, Zhongguoning hazırkı baskuqtiki yengi mədiniyiti puroletariyat rəhbərlik kılıdıqan, həlk ammisıqə mənsup boləan, jahan-gırlıkkə wə feodalizimqə qarxi mədiniyət, digən iduk. Həlk ammisıqə həkiki mənsup boləan nərsə — hazır qokum puroletariyat rəhbərliğidiki nərsə. Burzuazıyə rəhbərliğidiki nərsilərnıng həlk ammi-

siqə mənsub boluxi mümkin əməs. Yengi mədiniyət tərkiwidiki yengi ədibiyat və yengi sən'ətningmu xundak ikənligi təbii. Biz Zhongguoning və qət'əllərləning etkən dəwrlərdin kalqan bay ədibiyat-sən'ət mirasliriqə və obdan ədibiyat-sən'ət ən'ənilirigə warislik kilimiz, lekin məksidimiz yənila həlk ammisi üçün hizmət kilix. Biz etkən dəwrlərləning ədibiyat-sən'ət xəkilliridin paydilinixnimu rət kilmaymiz, lekin bu kona xəkillər bizning kolimizqə etüxi bilən əzgətilidu, ularqə yengi məzmun kirgüzülidu, xuning bilən ularmu həlk üçün hizmət kilidioqan inkilawiy nərsigə aylinidu.

Əmisə, həlk ammisi digən nimə? Əng kəng həlk, pütүн ahalining 90 pirsənttin artukraqini təxkil kilidioqan həlk ixqilar, dihanlar, əskərlər və xəhər uxxak burzuaziyisi. Xuning üçün bizning ədibiyat-sən'itimiz, birinqidin, ixqilar üçün hizmət kilixi kerək, ular inkilapka rəhbərlik kilidioqan sinip. Ikkinqidin, dihanlar üçün hizmət kilixi kerək, ular inkilapning əng kəng, əng kət'i ittipakqi koxuni. Üqinqidin, korallanoqan ixqilar və dihanlar üçün yəni 8-armiyə, yengi 4-armiyə və baxka həlk korallik koxunliri üçün hizmət kilixi kerək, ular inkilawiy uruxning asasiy küqi. Tətinqidin, xəhər uxxak burzuaziyisi əmgəkqiliri və ziyaliliri üçün hizmət kilixi kerək, ularmu inkilapning ittipakqiliri, ular uzak muddətkiqə biz bilən həmkarlixalaydu. Bu tət hil kixi Zhonghua millitining əng zor kısmi, əng

kəng həlkə ammisini.

Bizning ədibiyat-sən'itimiz yukurida eytiloqan tət hil kixi üçün hizmət kilixi kerək. Biz muxu tət hil kixigə hizmət kilimiz disək, puroletariyat məydanida turuximiz kerək, uxxak burzuaziyə məydanida turuxka bolmaydu. Būgunki künde xəhsiyətqilikdə, uxxak burzuaziyə məydanida kattik turuwalidioqan yazoquqilarning inkilawiy ixqi-dihan-əskərlər ammisini üçün həkiki türdə hizmət kilixi mümkün əməs, ulardiki kizikix, əsasən, az sandiki uxxak burzuaziyə ziyaliliriqə qaritiloqan. Həlbuki, hazır bir kisim yoldaxlirimizning, ədibiyat-sən'ət kim üçün hizmət kilixi kerək, digən məsilini toqra həl kilalmaywatkanliqining tūgūni dəl ənə xu yərdə. Mening bundak diginim, nəziriyidə xundak boluwatidu, digənlik əməs. Bizning koxunimizda nəziriyidə yaki eqizda ixqi-dihan-əskərlər ammisini uxxak burzuaziyə ziyaliliridin mohim əməs dəp qaraydioqan birmu kixi yok. Mən, əmiliyəttə wə hərəkəttə xundak boluwatidu, dəwatimən. Əmiliyəttə wə hərəkəttə ular uxxak burzuaziyə ziyalilirini ixqi, dihan, əskərlərdinmu mohimrak dəp karawatamdu? Meningqə, xundak dəp karawatidu. Nuroqun yoldaxlar uxxak burzuaziyə ziyalilirini tətqiq kilixka, ularning rohiy halitini təhlil kilixka bir kədər əhmiyyət berip, ularni alahidə təswirləydu, ularning kəmquiligini əpu kilidu wə aklaydu, əmma ularni əzi bilən billə ixqi-dihan-əskərlər ammisioqə yekinlixixka, ixqi-dihan-əskərlər ammisining əmiliy

kürəxlrigə katnixixka, ixqi-dihan-əskərlər ammisi-ni təswirləxkə, ixqi-dihan-əskərlər ammisini tərbiyiləxkə baxlimaydu. Nuruğun yoldaxlar əzliri uxxak burzuaziyidin kelip qıkkanlıktin, əzliri ziyali bolqanlıktin, pəkət ziyalılar kataridinla dost izləydu, əzining diqqət-etiwarini ziyalilarni tətqiq kilix wə təswirləxkə karitidu. Ular muxundak tətqiq kilix wə təswirləxtə əgər puroletariyat məydanida turqan bolsa, orunluk ix kilqan bolatti. Lekin ular undak kilmidi, yaki toluk undak kilmidi. Ular uxxak burzuaziyə məydanida turidu, ular öz əsərlirini uxxak burzuaziyening öz əzini təswirlixi tərəkisidə yaritidu, biz bundak nərsilərnə heli kəp ədibiyat-sən'ət əsərliridə uqritimiz. Ular kəp wakitlarda uxxak burzuaziyidin kelip qıkkan ziyalılarqə kizqin hesdaxlik bildüridu, ularning kəmqiliklirigimu hesdaxlik bildüridu, hətta bularni tərəqip kilidu. Ular ixqi-dihan-əskərlər ammisi bilən bolsa anqə yekinlaxmaydu, ularni anqə qüxənməydu, anqə tətqiq kilmaydu, ular bilən anqə sirdax dost bolmaydu, ularni yahxi təswirliyəlməydu; təswirligəndimu kiyimidin əmgəkqi həlk, qirayidin uxxak burzuaziyə ziyalisi kilip koyidu. Ular bəzi jəhətlərdə ixqi, dihan, əskərlərnimu yakturidu, ixqi, dihan, əskərlərdin kelip qıkkan kadirilərnimu yakturidu, lekin bəzi wakitlarda yakturmaydu, bəzi yərlirini yakturmaydu, ularning hessiyatini yakturmaydu, ularning təkki-turkini yakturmaydu, ularning tərəlmə haləttiki ədibiyat-

sən'itini (tam geztirliri, tam sürətliri, həlk qoxakliri, həlk qəqəkliri və baxkilorini) yakturmaydu. Ular bəzidə bu nərsilərnı yakturupmu qalidu, birak oqəlitə nərsilərnı tepix üqün, öz əsərlirini bezəx üqün hətta uning iqidiki qalak nərsilərnı tepix üqün yakturidu. Bəzidə u nərsilərdin oquktin-oquk yirginidu-də, uxxak burzuaziyə ziyalilirining hətta burzuaziyening nərsilirinila yakturup ketixidu. Bu yoldaxlarning məwkəsi həlimu uxxak burzuaziyə ziyaliliri tərəptə, yaki, qiraylıkrak səz bilən eytkanda, ularning rohiy dunyasida uxxak burzuaziyə ziyalilirining padixaliqi qongkur orun aloqan. Xundak kilip, kim üqün hizmət kilix məsilisini ular tehi həl kilmioqan, yaki enik həl kilmioqan. Buni Yən'ən'gə kəlginigə uzak bolmioqan kixilərlə əməs, hətta aldinki səptə bolioqan, genjüdlərdə. 8-armiyidə və yengi 4-armiyidə birnəqqə yıl hizmət kilioqan kixilərdinmu birmunqiliri təltəküs həl kilmioqan. Bu məsilini təltəküs həl kilix üqün, 8-10 yilqə uzak wakit bolmisa bolmaydu. Lekin wakit qanqə uzak bolsa bolsun, biz uni həl kiliximiz lazim, uni enik, təltəküs həl kiliximiz lazim. Bizning ədibiyat-sən'ət hadimlirimiz bu wəzipini qokum orunlixı, məwkəsini qokum yətkixi, ixqi-dihan-əskərlər am-misi iqigə və əmiliy kürəxlərgə qongkur qəküx jəryanida, Marksizimni və jəmiyətni üginix jəryanida qokum pəydin-pəy yətkixi, ixqi. dihan. əskərlər tərəpkə yətkixi, puroletariyat tərəpkə yətkixi kerək. Pəkət xundak kilioqandila, biz ixqi. dihan. əskərlər

üqün həkiki xizmət kilidiqan ədibiyat-sən'ətkə, həkiki puroletariyat ədibiyat-sən'itigə igə bolalaymiz.

Kim üqün xizmət kilix məsilisi tıp məsilə, pirinsiplik məsilə. Ilgiri bəzi yoldaxlar arisidiki talax-tartix, ihtilap, qarimu-qarxilik və ittipaksizliklər muxu tıp pirinsiplik məsilə üstidə bolmay, bəzibir ikkinqi orundiki hətta pirinsipsiz məsililər üstidə boldi. Həlbuki, bu pirinsiplik məsilə üstidə, talax-tartix kiləuqi ikki tərəptə heqkandak ihtilap yok idi, ikki tərəp bir digüdək idi, hər ikki tərəptə məlum dərjiddə ixqi. dihan. əskərlərgə səl qarax, ammidin ayrilix həxixliri bar idi. Mening məlum dərjiddə diginimning səwiwi, omumən eytkanda, bu yoldaxlarning ixqi. dihan. əskərlərgə səl qarixi, ammidin ayrilixi guomindangning ixqi. dihan. əskərlərgə səl qarixiqa, ammidin ayrilixiqa ohximaydu; ləkin kandaq bolsa bolsun, bu həxix bar. Bu tıp məsilə həl kilinmisa, baxka nuroqun məsililərnəni həl kilix asan bolmay qalidu. Məsilən, ədibiyat-sən'ət sahəsidiki məzhəpçilikni alayli, bumu pirinsiplik məsilə, ləkin məzhəpçilikni yokitix üqünmu pəkət ixqi. dihanlar üqün xizmət kilix, 8-armiyə bilən yengi 4-armiyə üqün xizmət kilix, amma arisiqə berix xoarini otturiqə koyqandila həmdə uni həkiki ixka axuroqandila məxsətkə yətkili bolidu, undak kilmiqanda, məzhəpçilik məsilisini hərgiz həl kiləili bolmaydu. Luxün mundak digən idi: "Birləxmə səp ortak məxsətning boluxini zərür xərt kilidu.

Sepimizning birlikkə keləlmigənligi yaki pəkət kiçik guruhnila döp, yaki əməldə pəkət xəhsnila döp, məksidimizning birdək bolalmaywatkanlıqini ispatlaydu. Əgər həmmining məksidi ixqi-dihanlar ammisini közdə tutux bolsa, əlwəttə, sepimizmu birlikkə kəlgən bolatti.”^④ Bu məsilə u qaçda Shanghəyde bar idi, hazır Chongqingdimu bar. U jaylarda bu məsilini təltöküs həl kilix nahayiti kiyin, qünki u jaylardiki həkümranlar inkilawiy ədiplər wə sən'ətkarlarni ezidu, ularda ixqi-dihan-əskərlər ammisi arisiqə berix ərkinligi boluxiqə yol qoymaydu. Bizning bu yərdə əhwal tamamən baxkiqə. Biz inkilawiy ədiplər wə sən'ətkarlarni ixqi, dihan, əskərlərgə paal yekinlixixka riqəbətəndürimiz, ularning amma arisiqə berixiqə toluk ərkinlik berimiz, ularning həkiki inkilawiy ədibiyat-sən'ət yaritixiqə toluk ərkinlik berimiz. Xuning üçün bu məsilə bizning bu yərdə həl boluxka yekinlixip kaldi. Həl boluxka yekinlaxkanlik hərgiz toluk, təltöküs həl boluqanlik əməs; bizning, Marksizimni wə jəmiyətni üginix kerək, diyiximizdin məksət—muxu məsilini toluk, təltöküs həl kilix. Biz eytiwatkan Marksizim eqizdiki Marksizim əməs, ammining turmuxi wə ammining kürixidə əmiliy rol oynaydiqan janlik Marksizim. Eqizdiki Marksizim əmiliy turmuxtiki Marksizimə aylandurulsa, məzhəpqilik pəyda bolmaydu. Məzhəpqilik məsilisi həl bolupla kalmastin, baxka nuroqun məsililərmu həl bolidu.

2

Kim üçün *hizmət kılıx məsilisi* həl kilingəndin *keyin*, *uningoqa ulinipla kelidioqan məsilə* kəndak *hizmət kılıx məsilisi*. Yoldaxlarning *səzi bilən eytkanda*, bu: *yukuri kətirix üçün tirixix kerəkmü, yaki omumlaxturux üçün tirixix kerəkmü?* digən məsilə.

Bəzi yoldaxlar *ətmüxtə omumlaxturuxka heli yaki eqir dərjide səl qaridi wə etiwarsiz qaridi*, ular *yukuri kətirixni namuwapik halda təkitlep kətti*. *Yukuri kətirixni təkitlex kerək, əmma yukuri kətirixni bir tərəplimə, yəkkə halda təkitlex, təkitlegəndimu layioqidin axuruwetix hata bolidu*. Mən *yukurida eytkan kim üçün hizmət kılıx məsilisinin enik həl kilingioqanlıqi toqrisidiki paketlar buningdimu kərüləwatidu*. Uning üstigə, kim üçün *hizmət kılıx enikliwelinmioqanlıqtin*, ular *eytkan omumlaxturuxtimu, yukuri kətirixtimu toqra əlqəm bolmaydu*, bu *ikkisinin toqra munasiwitini, əlwəttə, tehimu tapkili bolmaydu*. Bizning *ədibiyat-sən'itimiz*, *asasən, ixqi, dihan, əskərlər üçün hizmət kilidikən, u halda, omumlaxturux diginimizmu ixqi, dihan, əskərlər üçün omumlaxturux, yukuri kətirix diginimizmu ixqi, dihan, əskərlər اساسidin yukuri kətirix digənlaktur*. Ularoqa *nimilərnə omumlaxturux kerək?* *Fəodal pomixxiklar sinipioqa ehtiyajlik boləqan wə ular asan kəbul kilidioqan nərsilərnimu?* *Burzuaziyigə*

ehtiyajlik bolqan wə ular asan qobul kilidioqan nər-silərnimu? Uxxak burzuaziyə ziyaliliriqə ehtiyajlik bolqan wə ular asan qobul kilidioqan nərsilərnimu? Heqkaysisi bolmaydu, pəkət ixqi, dihan, əskərlərgə ehtiyajlik bolqan wə ular asan qobul kilidioqan nərsilərnila omumlaxturux kerək. Xuning üqün ixqi, dihan, əskərlərgə tərbiyə berix wəzipisidin ilgiri ixqi, dihan, əskərlərdin üginix wəzipisi turidu. Yukuri kətirix məsilisidə tehimu xundak. Yukuri kətirixtə bir asas boluxi kerək. Məsilən, bir qilek suni yərdin kətərməy, kəktin kətirix kerəkmidi? Undak bolsa, ədibiyat-sən'ətəni yukuri kətirix digəndə, kaysi asastin yukuri kətirix kerək? Feodallar sinipi asasidinmu? Burzuaziyə asasidinmu? Uxxak burzuaziyə ziyaliliri asasidinmu? Heqkaysisidin əməs, pəkət ixqi-dihan-əskərlər ammisi asasidin yukuri kətirix. Ixqi, dihan, əskərlərnəni feodallar sinipining, burzuaziyəning, uxxak burzuaziyə ziyalilirininə "yukuri dərjisi"gə kətirixmu əməs, bəlki ixqi, dihan, əskərlərnəning ələqə ilgiriləx yənlüxini boylap, puroletariyatning ələqə ilgiriləx yənlüxini boylap yukuri kətirix. Dimək, bu yərdimu ixqi, dihan, əskərlərdin üginix wəzipisi otturiqə koyulidu. Pəkət ixqi, dihan, əskərlərnəni nəzərdə tutkandila, omumlaxturux wə yukuri kətirix toqrisida toqra qüxənqigə igə bolalaymiz, omumlaxturux bilən yukuri kətirixning toqra munasiwitinimu tapalaymiz.

Hilmu-hil ədibiyat-sən'ətning mənəbəsi zadi nədə?

Idiyə xingtəyi hesaplinidioqan ədibiyat-sən'ət əsərliri—məlum ijtimai turmuxning insanlar mengisidiki inkasining məhsuli. Inkilawiy ədibiyat-sən'ət bolsa həlk turmuxining inkilawiy yazoquqilar mengisidiki inkasining məhsuli. Həlk turmuxida ədibiyat-sən'ətkə ham əxya bolidioqan kezilma bayliklar əzəldin məwjut, bular təbii hələttiki nərsə, ham nərsə, lekin əng janlik, əng mol, əng tūp nərsə; bu nuqtidin eytkanda, ularning aldida barlik ədibiyat-sən'ət qenip kalidu, ular barlik ədibiyat-sən'ətning pūtməs-tūgiməs, birdin-bir mənbəsi. Bular birdin-bir mənbə, qūnki muxundak mənbəla boluxi mümkün, uningdin baxka ikkinqi mənbə boluxi mümkün əməs. Bəzilər, yazma ədibiyat-sən'ət əsərliri, kədimki zaman wə qət'əl ədibiyat-sən'ət əsərlirimu mənbə əməsmu? diyixidu. Əmiliyətə, ətmüxtiki ədibiyat-sən'ət əsərliri mənbə əməs, bəlki ekın, ular kədimkilar wə qət'əlliklər xu zaman, xu makanda həlk turmuxidin aloqan ədibiyat-sən'ət ham əxyaliriqə اساسinip yaratkan nərsilər. Biz barlik esil ədibiyat-sən'ət mirasliiriqə warislik kilip, ularning iqidiki paydilik nərsilərninğ həmmisini pipənlik halda kəbul kilip, uni öz zaman, öz makanimizdiki həlk turmuxidin elinqan ədibiyat-sən'ət ham əxyaliridin əsərlər yaritixta əynək kiliximiz lazim. Bu əynəkning boluxi bilən bolmasliqining pərki bar, bu pərk bədiilik bilən bədi əməslikning pərki, nəpislik bilən kəpallikning pərki, üstünlük bilən təwənlikning pərki, qapsanlik

bilən astilikning pərکیدin ibarət. Xuning üqün kədimkilarning wə qət'əlliklərnin nərsiliri, məyli feodallar sinipining wə burzuaziyining nərsiliri bolsun, biz ularqə warislik kilixni wə ularni əynək kilixni hərgiz rət kilməyimiz. Ləkin warislik kilix wə əynək kilixni əzimizning ijadiyiti ornioqə dəssitixkə hərgiz bolmaydu, bundak kilix hərgiz mümkün əməs. Ədibiyat-sən'əttə kədimkilarningkini wə qət'əlliklərnin-kini həqkəndək pəpənsiz kəqürüwelix wə dorax əng yaramsiz, əng ziyanlik ədibiyat jiaotiaozhuyisi wə sən'ət jiaotiaozhuyisi. Zhongguoning inkilawiy ədip-liri wə sən'ətkarliri, yaramlik ədipliri wə sən'ətkar-liri amma arisiqə berixi lazim, uzakkiqə, xərtsiz halda wə jan-dili bilən ixqi-dihan-əskərlər ammisi arisiqə berip, ottək kizik kürəx iqigə berip, birdin-bir, əng kəng wə əng bay mənəbəgə berip, barlik kixilərnə, barlik siniplarni, barlik ammini, barlik janlik turmux wə kürəx xəkillirini, barlik ədibiyat wə sən'ət ham matiriyallirini küzitixi, üginixi, tət-kik kilixi wə təhlil kilixi lazim, xundək kiləqandila, ijadiyət jəryaniqə kədəm besix imkaniyitigə igə bolidu. Undək kilmisəng, sening əmgiging dūyxiang-siz bolup qalidu-də, Luxün əz wəsiyitidə oqlioqə kət'i saklinixni səmimi tapilioqan suprisi kuruk ədip yaki suprisi kuruk sən'ətkar[®]lardin bolup kalisən.

Insaniyətning ijtimai turmuxi ədibiyat-sən'ətning birdin-bir mənəbəsi bolsimu, keyinkisigə qarioqanda təngləxtürüp bolmaydioqan janlik wə bay məzmunəqə

igə bolsimu, lekin həlk yənə aldinkisi bilən kanaətlinip qalmay, keyinkisini tələp qilidu. Nimə üçün? Xuning üçünki, ikkilisi güzəl bolsimu, lekin ədibiyat-sən'ət əsərliridə əks əttürülgən turmux adəttiki əmiliy turmuxka qarışanda tehimu yüksək, tehimu yarkın, tehimu yiqinqak, tehimu tipik, tehimu qayiwı bolıdu wə xundak boluxı kerək, xuning üçün u tehimu omumi haraktir alqan bolıdu. Inkilawiy ədibiyat-sən'ət əmiliy turmuxka asasen, hilmu-hil obrazlarnı yarıtıp, ammining tarihni alqə sürüxigə yardəm berixi kerək. Məsılən, bir tərəptin, kixilər aq-yalingaqlıqta keliwatkan. zulumqə uqrawatkanlıqıdin, bir tərəptin, adəmni adəm ekispilatatsiyə kiliwatkan. adəmni adəm eziwatkanlıqıdin ibarət pakıt həmmə yerdə məwjut, kixilərmu uni adəttiki ix katarıda kəridu; ədibiyat-sən'ət mana xundak kündilik hadisilərnı mərkəzləxtürüp, uningdiki ziddiyət wə kürəxlərnı tipikləxtürüp, ədibiy əsərlər yaki sən'ət əsərlirini yarıtıdu, xuning bilən həlk ammisini oyqıtıp, rohlandırurup, ularning ittipaklıxix wə kürəx kılıx yoliqə quxüp, öz xaraitini əzgərtixigə türtkə bolıdu. Əgər bundak ədibiyat-sən'ət bolmısa, u qaqda, bu wəzipini orunliqili bolmaydu, yaki paal wə tez orunliqili bolmaydu.

Ədibiyat-sən'ət hizmitidiki omumlaxturux wə yu-kuri kətirix digən nimə? Bu ikki hil wəzipining munasiwiti qandak? Baxlanıquq səwiyilik nərsilər addı wə quxinixlikrək bolıdu, xuning üçünmu uni

hazirki wakitta kəng həlk ammisining tez qobul kilixi asanrak bolidu. Yukuri səwiylilik əsərlər nəpisrək bolidu, xuning üçün uni ixləp qikixmu kiyinrak bolidu həmdə uning hazirki wakitta kəng həlk ammisi iqidə qapsan tarkiliximu, kəpinqə, kiyinrak bolidu. Həzir ixqi, dihan, əskərlər aldida turəqan məsilə munulardin ibarətki, ular düxmən'gə karxi rəhimsiz, kanlik kürəxləni kiliwatidu, lekin ular feodallar sinipi wə burzuaziyining uzak muddətlik həkümranliqi səwiwidin sawatsiz kaləqan wə mədiniyəttin məhrum boləqan, xuning üçün omumyüzlük akartix hərkitini jiddi tələp kilmakta, ular əzlrigrə jiddi ehtiyajlik boləqan wə əzlriri asan qobul kilidiqan mədiniyəət bilimliri həm ədibiyat-sən'ət əsərligrə igə bolup, əzlrining kürəx kizəqinliqi wə əqəlibə kazinix ixənqini yukuri kətirixni, əzlrining ittipakliqini küqəytixni, buning bilən əzlrining düxmən'gə karxi bir niyəət-bir məksəttə kürəx kilixiəqə asanlik tuəqduruxni jiddi tələp kilmakta. Ularəqə birinqi kə-dəmdə ehtiyajlik boluwatkini "kimhap üstigə gül besix" əməs, bəlki "kattik soəqakta kəmür yətküzüp berix". Xuning üçün hazirki xaraitta omumlaxturux hizmitidə wəzipə tehimu jiddi. Omumlaxturux hizmitigə səl karax wə etiwarsiz karax pozitsiyisi hata.

Əmma, omumlaxturux hizmiti bilən yukuri kətirix hizmitini bir biridin pütünləy ayriwetixkə bolmaydu. Bir kəsim esil əsərləni həzirmu omum-

laxturux imkaniyiti bar, uning üstigə, kəng am-
mining mədəniyyət səviyisimu üzlüksiz yukuri kətiril-
məktə. Omumlaxturux hizmiti əgər bir səviyidə
mənggü tohtap kəliwərsə, 1 ay. 2 ay. 3 ay, 1 yil. 2
yil. 3 yiləiqə bir hil mal boliwərsə, ohxaxla «Pa-
diqi bala»^⑥, ohxaxla “人, 手, 口, 刀, 牛, 羊”^⑦ boliwərsə,
u qaçda tərbiyiligiqi bilən tərbiyilən'güqining
ikkilisi ikki səkkiz—on altə bolup kəlmamdu? Bun-
dak omumlaxturux hizmitining yənə nimə əhmiyiti
bar? Həlk omumlaxturuxni tələp kilidu, xuning ar-
kisidinla yukuri kətirixnimu tələp kilidu, aymu-ay,
yilmu-yil yukuri kətirixni tələp kilidu. Bu yərdiki
omumlaxturux—həlk üqün omumlaxturux, yukuri kə-
tirixmu həlk üqün yukuri kətirix. Həlbuki, bundak
yukuri kətirix kəktin yukuri kətirix əməs, ixikni
takiwelip yukuri kətirix əməs, bəlki omumlaxturux
asasidiki yukuri kətirix. Bundak yukuri kətirix
omumlaxturuxka baqlıq, xuning bilən billə, yənə
omumlaxturuxka yetəkqilik kilidu. Zhongguo dairisi-
din eytkanda, inkilap wə inkilawiy mədəniyyətning
tərəkkiyati təkxi bolmaydu, bəlki pəydin-pəy kengi-
yidu. Bir jayda omumlaxturulqan wə omumlaxturux
asasida yukuri kətirilgən bolsa, baxka bir jayda
omumlaxturux tehi baxlanmiqan bolidu. Xuning üqün
bir jayning omumlaxturuxtin wə xu asasta yukuri
kətirixtin hasil kilqan yahxi təjribilirini baxka
jaylarda kollinip, baxka jaylarning omumlaxturux
wə yukuri kətirix hizmitini yetəkqilikkə igə kilqili,

nuruqun əgri-tokay yol mengixtin saklanqılı bolidu. Həlkara dairidin eytkanda, qət'əllərnin yaxhi təjribiliri hususən Sovet ittipakining təjribilirimu biz üçün yetəkqilik roliqa igə. Xunga, bizning yukuri kətiriximiz omumlaxturux asaidiki yukuri kətirix; bizning omumlaxturuximiz yukuri kətirix yetəkqiligidiki omumlaxturux. Ənə xundak boləqanliktin, biz eytkan omumlaxturux hizmiti yukuri kətirixkə toskun bolmayla kalmastin, bəlki dairisi qəklik boləqan hazirki yukuri kətirix hizmitimizgə asas selip beridu, dairisi kəng boləqan kəlgüsü yukuri kətirix hizmitimizgimu zərür xərt hazirlap beridu.

Amma üçün biwastə ehtiyajlik boləqan yukuri kətirixtin baxka, amma üçün wastilik ehtiyajlik boləqan yənə bir hil yukuri kətirixmu bar, u bolsimu kadirilar üçün ehtiyajlik boləqan yukuri kətirix. Kadirlar—amma arisidiki iləqarlar, ular ammiəqa kariəqanda, omumən, kəprək tərbiyə aləqan; ular üçün yukurirak səwiyilik ədibiyat-sən'ət tamamən zərür, buningəqa etiwarsiz karax hata. Kadirlar üçün ixləxmu tamamən amma üçün ixləx bolidu, qünki kadirilar arkilikla ammiəqa tərbiyə bərgili, ammiəqa yetəkqilik kiləqılı bolidu. Əgər bu məksətkə hilaplik kilinsa, əgər bizning kadirilarəqa bərginimiz ularning ammini tərbiyilixi wə ammiəqa yetəkqilik kilixiəqa yardəm berəlmisə, u halda, bizning yukuri kətirix hizmitimiz nixansiz oq etix bolidu, həlk ammisi üçün ixləx digən tüp pirinsiptin qətligən bolidu.

Yiqip eytkanda, həlk turmuxidiki ədibiyat-sən'ət ham əxyaliri inkilawiy yazoquqilarning ijadiy əmgigi arkilik idiyə xingtəyigə mənsub boləqan, həlk ammisi üqün hizmət kilidiqan ədibiyat-sən'ət bolup xəkili-nidu. Buning iqidə baxlanoquq səwiyilik ədibiyat-sən'ət اساسida rawajlanəqan, səwiyisi yukuri kətiril-gən amma üqün ehtiyajlik boləqan yaki aldi bilən amma arisidiki kadirlar üqün ehtiyajlik boləqan yukuri səwiyilik ədibiyat-sən'ətmu bar, öz nəwiti-də muxundak yukuri səwiyilik ədibiyat-sən'ətning yetəqiligidə bolidiəqan, kəpinqə, bögünki əng kəng amma üqün həmmidin awal ehtiyajlik boləqan baxlanoquq səwiyilik ədibiyat-sən'ətmu bar. Bizning ədibiyat-sən'itimiz, məyli yukuri səwiyilik bolsun, yaki baxlanoquq səwiyilik bolsun, həlk ammisi üqün, aldi bilən, ixqi, dihan, əskərlər üqün hizmət kilidu, ixqi, dihan, əskərlər üqün yaritilidu wə buningdin ixqi, dihan, əskərlər paydilinidu.

Biz yukuri kətirix bilən omumlaxturuxning munasiwiti məsilisini həl kiləqan ikənmiz, mutəhəssislər bilən omumlaxturux hizmitini ixligüqilər otturisi-diki munasiwət məsilisimu xuning bilən billə həl bolup ketidu. Bizning mutəhəssislirimiz kadirlar üqün hizmət kilipla kəlməy, اساسən yənila amma üqün hizmət kilidu. Bizning ədibiyat mutəhəssislirimiz ammining tam gezitlirigə əhmiyət berixi, kəxunlardiki wə yezilardiki tongxün ədibiyatiqə əhmiyət berixi kərək. Bizning tiyatir mutəhəssislirimiz kəxunlardiki

wə yezilardiki kīqīk tiyatir ʻmāklirigə ʻāhmiyət berixi kerək. Bizning muzika mutəhəssislirimiz ammining nahxiliriqə ʻāhmiyət berixi kerək. Bizning nəpis sən'ət mutəhəssislirimiz ammining nəpis sən'itigə ʻāhmiyət berixi kerək. Bu yoldaxlarning həmmisi amma arisida ʻədibiyat-sən'ətni omumlasturux hizmitini ixləwatqan yoldaxlar bilən ziq munasiwət baqlap, bir tərəptin, ularqə yardəm berixi, ularqə yetəqilīk kīlixī, yənə bir tərəptin, ulardin ūginixi, ammidin kelidiqan ozukluklarni ular arkilīk qəbul kilip, ʻezini toluklixī wə beyitixi, xundak kilip, ʻezining mutəhəssislignini ammidin ayriloqan, ʻemiliyətting ayriloqan, tamamən məzmunsiz, tamamən jansiz muəllək rawakka aylandurup koyuxtin saklinixi lazim. Biz mutəhəssislərnī hərəmtliximiz kerək, mutəhəssislər bizning iximiz ūqun tolimu kimmətlik. Lekin ularqə xuni eytip koyuximiz kerəkki, barlik inkilawiy ədiplər wə sən'ətkarlar amma bilən munasiwət baqliqan, ammini təswirligən wə ʻezini ammining sadik küyqisi hesabliqandila, ularning hizmiti ʻāhmiyətlik bolidu. Ammiqə wəkillik kīloqandila, ammini tərbiyilīgīli bolidu, ammining xagirti bolıqandila, ammining ustazi bolıqili bolidu. Əgər ʻezini ammining hojayini dəp karisa, “kara həlk”tin üstün turidiqan əksəngək dəp karisa, u qaqda, ular kanqə zor kabiliyətlik bolsimu, amma ularni kerək kilmaydu, ularning hizmiti istikbalsiz bolidu.

Bizning bundak pozitsiyimiz mənəpətpərəslik

bolamdu? Weywuzhuyiqilar mən-pəət-pərəslikkə kara-koyukla karxi turiwərməydu, əmma feodallar sinipining, burzuaziyining, uxxak burzuaziyining mən-pəət-pərəsligigə karxi turidu, eqizda mən-pəət-pərəslikkə karxi turidioqan, əmiliyətə əng xəhsiyətqi boləqan, yirakni kərəlməydiqan mən-pəət-pərəs sahtipəzlərgə karxi turidu. Dunyada qandaktu mən-pəət-pərəsliktin halilik yok, sinipiy jəmiyətə ya bu sinipning mən-pəət-pərəsligi, ya u sinipning mən-pəət-pərəsligi bolidu. Biz puroletariyatning inkilawiy mən-pəət-pərəslirimiz, biz pütүн ahaling 90 pirsənttin kəprəgini təxkil kilidioqan əng kəng ammining hazirki mən-pəəti bilən kəlgüsi mən-pəətinin birligini qikix nuktisi kilimiz, xuning üqün biz pəkət kismənlignila wə kəz aldidikinila kəridioqan tar mən-pəət-pərəslərdin əməs, bəlki əng kəng wə əng yirak mən-pəətni nixan kilidioqan inkilawiy mən-pəət-pərəslərmiz. Məsilən, məlum bir əsər azqilik kixilərgila yakidu, əmma kəpqilik kixilərgə ehtiyajlik bolmaydu, hətta kəpqilik kixilərgə ziyanlik bolidu, bundak əsərni əzining xəhsi mən-pəətinini yaki tar bir guruhning mən-pəətinini kəzləp, zormu-zor bazarəqə selip, ammiqə təxwik kilix, uning üstigə, ammining mən-pəət-pərəsligini əyipləx ammini həkərətligənlik bolupla kəlməstin, bəlki tolimu əzini bilmigənlik bolidu. Hərəkəndak bir nərsə həlkə ammisini həkəki mən-pəətkə igə kilalaydioqan boluxi lazim, xu qəqdila yahxi nərsə bolalaydu. Seningki «Bahar qarlıri»mu bolsun, bu wəktinqə az

sanlik kixilər bəhrimən bolidiqan nərsə ikən, amma yənə «Səhralik bədiwilər»^②ni eytiweridu, u halda, sən uni yukuri kətərməy, pəkət kixilərnı tillax bilənla bolsang, hərkanqə tilliqining bilənmu bikar. Hazırkı məsilə «Bahar karlırı» bilən «Səhralik bədiwilər»ni birlikkə kəltürüx, yukuri kətirix bilən omumlxaturuxni birlikkə kəltürüx məsilisi. Birlikkə kəltürülməydikən, hərəkandak mutəhəssisning əng yukuri səwiylilik sən'itimu əng tar mənəpətpərəslik bolup kəlixtin hali bolalmaydu; buni pak digini bilənmu, bəribir, əziqə pak dəp atıwaləqan bolidu, buni amma təstiklimaydu.

Ixqi. dihan. əskərlər üqün hizmət kilix wə ixqi. dihan. əskərlər üqün kəndak hizmət kilixning tıp fangzheni məsilisi həl kilinqəndin keyin, baxka məsililər, məsilən, yoruklukni yezix wə karangəqulukni yezix məsilisi, ittipaklik məsilisi wə baxkılar ular bilən billə həl bolup ketidu. Əgər kəpqilik muxu tıp fangzhenəqə qoxulidiqan bolsa, bizning ədibiyat-sən'ət hadimlirimiz, bizning ədibiyat-sən'ət məktəplirimiz, ədibiyat-sən'ət zornallirimiz, ədibiyat-sən'ət təxkilatlirimiz wə barlik ədibiyat-sən'ət paaliyətlirimiz muxu fangzhenəqə əməl kilixi kerək. Bu fangzhəndin qətləx hata; bu fangzhenəqə anqə uyqun kəlməydiqanlarəqə muwapik tüzitixlərnı kirgüzüx lazim.

3

Bizning ədibiyat-sən'itimiz həlk ammisi üçün hizmət kilidiqan ədibiyat-sən'ət ikən, u halda, əmdi biz partiya iqidiki munasiwət məsilisi yəni partiyaning ədibiyat-sən'ət hizmitining partiyining pütүн hizmiti bilən bolqan munasiwiti məsilisini wə partiya sirtidiki munasiwət məsilisi yəni partiyaning ədibiyat-sən'ət hizmiti bilən partiya sirtidikilərnin ədibiyat-sən'ət hizmitining munasiwiti məsilisini— ədibiyat-sən'ət sahəsidiki birliksep məsilisini muhakimə kilixka ətələymiz.

Awal birinqi məsilə üstidə tohtilimən. Həzirki dunyada, barlik mədəniyyət yaki ədibiyat-sən'ət məlum sinipka mənəsup, məlum siyasi luxiən'gə mənəsup. Sən'ət üçün sən'ət, siniptin hali sən'ət, siyasi bilən bir katarada turidiqan yaki uningdin mustəkil turidiqan sən'ət əmiliyətə məwjut əməs. Puroletariyat ədibiyat-sən'iti—puroletariyatning pütүн inkilawiy ixining bir kısmi, Lenin eytkandək, pütүн inkilap maxinisining "qixlik qaki həm wentisi"®. Xuning üçün, partiyaning ədibiyat-sən'ət hizmitining partiyining pütүн inkilawiy hizmitidiki orni bəlgilən'gən wə jaylaxturulqan; bu hizmət partiyaning məlum inkilap dəwridə bəlgilən inkilawiy wəzipisigə boysunidu. Bundak jaylaxturuxka karxi qikix qokum eryüənlunqə yaki duoyüənlunqə elip

baridu, uning mahiyiti bolsa Trotskiningkidək: “siyasi Marksizimqə; sən'ət burzuaziyiqə” bolup kalidu. Biz ədibiyat-sən'ətning möhimliqini həddidin artuk təkirləp hata dərjigə kətirixkə koxulmaymiz, ləkin ədibiyat-sən'ətning möhimliqiqa yetərlik baha bərməslikkimu koxulmaymiz. Ədibiyat-sən'ət siyasiqa bekinidu, ləkin yənə öz nəwətidə siyasiqa zor təsir kərsitidu. Inkilawiy ədibiyat-sən'ət pütүн inkilap ixining bir kismi, qixlik qaki həm wentisi, uni baxka tehimu möhim kisimliri bilən selixturoqanda, əlwəttə, möhimlik, jiddilik dərjisi wə nəwiti jəhəttə pərki bolsimu, ləkin u—pütүн maxining kəm bolsa bolmaydiqan qixlik qaki həm wentisi, pütүн inkilap ixining kəm bolsa bolmaydiqan bir kismi. Əgər əng kəng mənədiki, əng adəttiki ədibiyat-sən'ətmu bolmaydiqan bolsa, inkilawiy hərəkətni elip barqili bolmaydu wə qələbigə erixtürgili bolmaydu. Buni qüxənməslük toqra əməs. Xunimu eytix kerəkki, biz eytkan, ədibiyat-sən'ət siyasiqa boysunidu, digən sözdiki siyasi az sanlik siyasiqi diyilgənlərin siyasisini əməs, bəlki sinipning siyasisini, ammining siyasisini kərsitidu. Siyasi, məyli inkilawiy bolsun, yaki əksil'inkilawiy bolsun, az sanlik xəslərlərin paaliyiti əməs, sinipning sinipka kərxi kürixi. Inkilawiy idiyə kürixi wə sən'ət kürixi siyasi kürəxkə boysunuxi kerək, qünki sinip wə ammining ehtiyajini pəkət siyasi arkilikla mərkəzləxtürüp ipadiligili bolidu. Inkilawiy siyasiqlar,

inkilawiy siyasi ilimni yaki siyasi sən'ətni qüxini-dioqan siyasi mutəhəssislər pəkət milyonliqan, on milyonliqan amma siyasiqilirining rəhbərliri, ularning wəzipisi amma siyasiqilirining pikiririni topla, ilqap qikip, uni yənə amma iqiğə elip berip, ammining qobul kilixi wə ixka axuruxioqa tapxuruxtin ibarət, ular ixikni takiwelip, hiyalii layihə tüzidioqan, özini əkillik hesaplaydioqan, pəkət mənla bar, baxka heqkim yok, dəydioqan aksəngəklərqə “siyasiqilar” əməs,—bu, puroletariyat siyasiqilirining qirip kətkən burzua siyasiqiliridin pirinsiplik pərki. Ənə xundak boləqanlıqi üçün bizning ədibiyat-sən'itimizning siyasiliqi bilən qinliqi pütünləy bir bolup ketələydu. Buni qüxənməy, puroletariyat siyasisini wə siyasiqilirini qakinilaxturuwetix toqra əməs.

Əmdi ədibiyat-sən'ətqilər birliksepi məsilisi üstidə tohtilimən. Ədibiyat-sən'ət siyasiqə boysunidu, bügünki Zhongguo siyasididiki birinqi tüp məsilə—Yapon baskunqiliriqə karxi turux, xuning üçün partiyilik ədibiyat-sən'ət hadimliri, birinqidin, Yapon baskunqiliriqə karxi turux jəhəttə partiye sirtidiki barlik ədiplər wə sən'ətkarlar bilən (partiyə həyri-hahliridin boləqan, uxxak burzuaziyidin boləqan ədiplər wə sən'ətkarlardin tartip burzuaziyə wə pomixxiklar sinipining Yapon baskunqiliriqə karxi turuxka qoxulidioqan barlik ədipliri wə sən'ətkarli-riqə kədər) ittipaklixixi kerək. Ikkinqidin, demok-

ratiyə jəhəttə ittipaklixixi kerək; buningəqa Yapon baskunqiliriəqa qarxi turidioqan bir kisiim ədiplər wə sən'ətkarlar koxulmaydu, xuning üqün ittipaklixix dairisining tarrak boluxi turəqan gəp. Üqinqidin, ədibiyat-sən'ət sahəsidiiki alahidə məsilidə—bədi usul wə bədi usluq jəhəttə ittipaklixixi kerək; biz sotsiyalistik xiənshezhuyni kuwwətləymiz, buningəqa yənə bir kisiim kixilər koxulmaydu, xunga bu ittipaklikning dairisi tehimu tarrak bolidu. Bir məsilidə ittipaklik bolsa, yənə bir məsilidə kürəx bolidu, tənkit bolidu. Məsililər bir biridin ayriloqan wə yənə bir birigə baqlanoqan bolidu, xuning üqün ittipaklik hasil kilinoqan məsililərdə, məsilən, Yapon baskunqiliriəqa qarxi turux məsilisidimu birla waktta kürəx bolidu, tənkit bolidu. Bir birliksəp iqidə pəkət ittipakliknila yoləqa koyup, kürəx elip barmaslik yaki pəkət kürəxla elip berip, ittipaklikni yoləqa koymaslik—ilgiri bəzi yoldaxlar yoləqa koyoqandək, ongqil təslimqilik, quyrukqilik yaki “sol”qil pəywəyzhuyni, məzhəpqilikni yoləqa koyux—bu, hata siyasət. Siyasi jəhəttə xundak, bədiilik jəhəttimu xundak.

Ədibiyat-sən'ət sahəsidiiki birliksəptiki hər hil küqlər iqidə uxxak burzuaziyə ədipliri wə sən'ətkarlıri Zhongguoda mohim küq. Ularning idiyisidə wə əsərliridə heli kəp kəmqiliklər bar, əmma ular inkilapka mayirak, əmgəkqi həlkkə yekinrak kelidu. Xuning üqün, ularning öz kəmqiliklirini tügıtixigə

yardəm berip, ularni əmgəkqi həlk üçün hizmət kilix sepigə etküzüx—alahidə möhim bir wəzipə.

4

Ədibiyat-sən'ət sahəsidiki asasiy kürəx usulliridin biri—ədibiyat-sən'ət tənkididi. Ədibiyat-sən'ət tənkidini kanat yaydurux lazim, ilgiri bu jəhəttiki hizmətlərning ixlinixi nahayiti yetərsiz boldi, yoldaxlarning buni kərsitip etkənligi toqra. Ədibiyat-sən'ət tənkididi murəkkəp bir məsilə, kəprək məhsus tətqiq kilixni tələp kilidu. Mən bu yərdə bir tıp məsilə—tənkitning əlqimi məsilisi üstidə alahidə tohtilip etimən. Buningdin taxkiri, bəzi yoldaxlar otturiqə koyqan ayrim məsililər wə bəzi natoqra nuktiinə-zərlər üstidimu öz pikrimni kiskiqə bayan kilip etimən.

Ədibiyat-sən'ət tənkidining ikki əlqimi bar, biri siyasi əlqəm, biri bədii əlqəm. Siyasi əlqəm boyiqə eytkanda, Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxka wə ittipaklikka paydilik bolqan, ammini bir niyət-bir məksəttə boluxka riqəbətəndüridiqan, arkiqə qekinxkə qarxi turup, aləqə besixka türtkə bolidiqan nərsilərninğ həmmisi yahxi nərsilər; Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxka wə ittipaklikka paydilik bolmiqan, ammini qəyri niyət-qəyri məksəttə boluxka kozqaydiqan, aləqə besixka qarxi turup, kixilərnə arkiqə tartidiqan nərsilərninğ həmmisi

yaman nərsilər. Bu yərdə eytiləqan yahxi yaki yamanni pərk etixtə zadi muddia (zhuguən arzu) kəzdə tutulamdu, yaki nətijə (ijtimai əmiliyət) kəzdə tutulamdu? Weyxinlunqilar muddiani təkitlep, nətijini inkar kilidu, jixielik weywulunqilar nətijini təkitlep, muddiani inkar kilidu, biz bu ikkisining əksiqə, biənzhenglik weywuzhuyining muddia bilən nətijining birligi nəziriyisini kuwwətligüqilərmiz. Amma üqün hizmət kilix muddiasi bilən amma alkixlaydiqan nətijə bir biridin ayrilmaydu, bu ikkisi birlikkə kəltürülüxi lazim. Xəhs wə tar guruh üqün hizmət kilix muddiasi yahxi əməs; amma üqün hizmət kilix muddiasi bolsimu, ləkin amma alkixlaydiqan wə ammiqə payda yətküzidiqan nətijə bərmisə, bumu yahxi əməs. Bir yazoquqining zhuguən arzusining yəni uning muddiasining toqra-nətoqriləqi, yahxi-yamanliqini təkxüruxtə, uning hitawiqə əməs, uning paaliyiti (asasən əsərliri)ning jamaətqilik arisida tuqdurəqan nətijisigə qarilidu. Ijtimai əmiliyət wə uning nətijisi—zhuguən arzu yaki muddiani təkxüruxning əlqimi. Bizning ədibiyat-sən'ət tənqidimiz məzhəpqliktin hali boluxi kerək, ittipaklixip Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxtin ibarət qong pirinsip boyiqə, hər hil-hər rəngdiki siyasi pozitsiyilərnəni əz iqigə aləqan ədibiyat-sən'ət əsərlirining məwjut bolup turuxiqə yol koyuximiz kerək. Əmma biz tənkitte yənə pirinsiplik məydanda qing turimiz, millətkə. pən'gə. ammiqə wə gongchəndangəqə

karxi nuktiinəzərlərni öz iqiğə alqan barlik ədi-
biyat-sən'ət əsərlirini kattik pipən kiliximiz wə
ularqə rəddiyə beriximiz lazim; qünki bundak
ədibiyat-sən'ət diyilgən nimilərnin muddiasi wə
nətijisi ittipaklixip Yapon baskunqiliriqə karxi
turuxka buzqunqilik selix. Bədii əlqəm boyiqə
eytkanda, bədiiligi yukurirak bolqanlirining hēm-
misi yahxi yaki yahxirak bolidu; bədiiligi təwənrək
bolqanliri bolsa yaman yaki yamanrak bolidu. Buni
pərk etixtimu, əlwəttə, əsərnin ijtimai nətijisi
kəzdə tutulidu. Ədiplər wə sən'ətkarlarning öz
əsərlirini yahxi diməydiqanliri yok diyərlik, bizning
tənkidimiz hər hil-hər rəngdiki bədii əsərlərnin
ərkin bəslixixigimu yol koyuxi lazim; lekin sən'ət
penining əlqimi boyiqə toqra pipən kilip, təwənrək
səwiydiki sən'ətni pəydin-pəy estürüp, yukurirak
səwiydiki sən'ətkə aylanduruxi, kəng amminin
kürəx təliwigə muwapik kəlməydiqan sən'ətni öz-
gərtip, kəng amminin kürəx təliwigə muwapik
kelidiqan sən'ətkə aylanduruximu tamamən zərür.

Həm siyasi əlqəm, həm bədii əlqəm bar ikən, bu
ikkisinin munasiwiti kəndak bolidu? Siyasi sən'ət-
ninin əzi əməs, adəttiki dunyakaraxmu ədibiy ijadi-
yət wə ədibiy tənkit usulininin əzi əməs. Biz chou-
xiang, mutlək əzgərməydiqan siyasi əlqəmnin inkar
kilipla kalmastin, chouxianq, mutlək əzgərməydiqan
bədii əlqəmnin inkar kilimiz, hər bir sinipiy jəmi-
yətə hər bir sinipnin ohxax bolmiqan siyasi əlqi-

mi wə ohxax bolmioqan bədii əlqimi bolidu. Lekin hərəkəndək sinipiy jəmiyəttə hərəkəndək sinip hərəkəndək siyasi əlqəmnə birinqi orunqə, bədii əlqəmnə ikkinqi orunqə koyidu. Burzuaziyə puroletariyatning ədibiyat-sən'ət əsərlirini, ularning bədii jəhəttiki muwəppəkiyitining kanqə üstün boluxidin kət'i nəzər, hamən qətkə kəkədu. Puroletariyatmu ətmüx dəwrlərnəng ədibiyat-sən'ət əsərlirigə nisbətən, əldi bilən, xu əsərlərnəng həlkəkə kəndək munasiwəttə bolqanliqə, tarihta ilqar əhmiyiti bolqan yəki bolmioqanliqə karəp pərklik muamilə kilixi lazim. Siyasi jəhəttin pütünləy əksiyətqil bolqan bəzi nərsilərnəngmu məlum dərijidə bədiiligi boluxi mümkin. Məzmuni kanqə əksiyətqil bolqan əsər kanqiki bədii bolsa, həlkni xunqə zəhərliyələydu, xunga uni xunqə qətkə kəkix kerək. Zawallik dəwridə turqan barlik ekispilatatsiyə kiləuqi siniplar ədibiyat-sən'itining ortək hususiyiti—uning əksiyətqil siyasi məzmuni bilən bədii xəkli otturisida ziddiyətning məwjutluqi. Bizning təliwimiz bolsa siyasi bilən sən'ətning birligi, məzmun bilən xəkilning birligi, inkilawiy siyasi məzmun bilən mümkin kəder mukəmməl bolqan bədii xəkilning birligi. Bədiiligi kəm bədii əsər siyasi jəhəttə hərəkəndək ilqar bolqan bilənmu küqsiz bolidu. Xuning üqün, biz siyasi nuktiinəziri hətə bədii əsərlərgimu kərxə turimiz, toqra siyasi nuktiinəzirilə bolup, bədii küqi bolmioqan “xoarwazlik” həxi-xiqimu kərxə turimiz. Biz ədibiyat-sən'ət məsilisidə

ikki səp kürixini elip beriximiz lazim.

Bu ikki hil hahix nuroqun yoldaxlirimizning idiyi-sidə saklinip keliwatidu. Nuroqun yoldaxlirimizda bədiilikkə etiwarsiz karaydiqan hahix bar, xuning üqün bədiilikni yukuri kətirixkə əhmiyət berix kerək. Lekin hazır bolupmu məsilə boluwatkini, meningqə, helimu siyasi təripi. Bəzi yoldaxlarda baxlanoquq siyasi sawatmu kəm, xunga hər hil müjiməl qüxən-qilər tuquldi. Əmdi mən Yən'əndin birnəqqə misal költürüp ətəy.

“İnsan təbiiti nəziriyisi.” İnsan təbiiti digən nərsə barmu, yokmu? Əlwəttə bar. Əmma konkirit insan təbiitila bar, chouxiang insan təbiiti yok. Sinipiy jəmiyətə pəkət sinipiy haraktir aloqan insan təbiitila bar, siniptin hali heqkandak insan təbiiti yok. Biz puroletariyatning insan təbiitini, həlk ammisining insan təbiitini kuwwətləymiz, pomixxiklar sinipi wə burzuaziyə bolsa pomixxiklar sinipi wə burzuaziyning insan təbiitini kuwwətləydu, birak ular eqizda bundak diməy, əksiqə uni birdin-bir insan təbiiti kilip kərsitidu. Bəzi uxxak burzuaziyə ziyalilirining tərəqip kiliwatqinimu həlk ammisidin ayriloqan yaki həlk ammisiqə karxi boləqan insan təbiiti, ularning insan təbiiti digən nimisi—mahiyətə burzuaziyə xəhsiyətqiligi, xunga ularning nəziridə puroletariyatning insan təbiiti insan təbiitigə muwapik kəlməydu. Həzir Yən'əndə bəzilər ədibiyat-sən'ətning nəziriyə asasi süpitidə təxəbbus kiliwatqan “insan təbiiti

nəziriyisi”də ənə xundak diyilidu, bu tamamən hata.

“Ədibiyat-sənʻatning tüp qikix nuktisi muhəbbət, insani muhəbbət.” Muhəbbət qikix nukta boluxi mümkin, əmma yənə bir tüp qikix nukta bar. Muhəbbət idiyə xingtəyigə dair nərsə, keguən əmiliyətning məhsuli. Biz, tüp-asisidin eytkanda, idiyə xingtəyini qikix nukta kilmaymiz, bəlki keguən əmiliyətəni qikix nukta kilimiz. Bizning ziyalilardin kelip qikkan ədibiyat-sənʻat hadimlirimizning puroletariyatka muhəbbət baqlixi—jəmiyətning ularəqa əzlirining puroletariyat bilən təkdirdax ikənligini həs kilduroqanlıqining nətijisi. Bizning Yapon jahanʻgirlingidin nəprətliniximiz Yapon jahanʻgirlingining bizni əzgənligining nətijisi. Dunyada hərgiz səwəpsiz muhəbbət bolmaydu, səwəpsiz nəprətmu bolmaydu. “Insani muhəbbət” diyilgən nərsigə kəlsək, insanlar siniplarəqa bəlünʻgəndin tartipla bundak bir pütүн muhəbbət bolup bakkan əməs. Ətmüxtiki barlik həkümran siniplar bu nərsini təxəbbus kilixni yahxi kərətti, əwliya-ənbiya dəp ataloqan birmunqə kixilərmu bu nərsini təxəbbus kilixni yahxi kərətti, ləkin uni heqkaysisi həkiki əməlgə axurup bakkini yok, qünki sinipiy jəmiyətə uni əməlgə axurux mümkin əməs. Həkiki insani muhəbbət bolidu, bu pütүн dunyada siniplar yokitiloqandin keyin bolidu. Siniplar kelip qikixi bilən jəmiyət nurəqun karimu-karxi guruhlarəqa bəlündi, siniplar yokitiloqandin keyin, bir pütүн insani muhəbbət bolidu, əmma u hazir tehi

yok. Biz düxmən'gə muhəbbət baqliyalmaymiz, jəmiyətiki yirginixlik hadisilərgə muhəbbət baqliyalmaymiz, bizning məksidimiz bu nərsiləni yokitix. Bu—kixilərgə ayan addi sawat, bizning ədibiyat-sən'ət hadimlirimizdin buni qüxənməydiqanlarmu qikip kalarmu?

“Əzəldin buyanki ədibiyat-sən'ət əsərlirining həmmisidə yorukluk wə karangoqulukni yezixka birdək əhmiyət berilgən, ikkilisigə təng orun berilgən.” Buningda nurqun müjiməl qüxənqə bar. Ədibiyat-sən'ət əsərliri əzəldin xundak boliwərgən əməs. Nurqun uxxak burzuaziyə yazoquqiliri yoruklukni tapalmidi, ularning əsərliri pəkət karangoqulukni pax kilix bilənla bolup, “pax kilix ədibiyati” döp ataldi, hətta məhsusla ümitsizlikni wə tərki dunyalikni təxwik kilqan əsərlərmu boldi. Əksiqə, Sovet ittipa-kining sotsiyalistik quruluş dəwridiki ədibiyati yoruklukni yezixni asas kilidu. Ular hizməttiki kəm-qiliklərnimu yazidu, səlbi xəhslərnimu yazidu, əmma bundak təswirləş pəkət pütün yoruklukni gəwdiləndürüş üqün selixturmila bolidu, bu hərgiz “ikkilisigə təng orun bərgənlik” əməs. Əksiyətqil dəwrning burzua ədipliri wə sən'ətkarlıri inkilawiy ammini topilangqi döp, əzlırini bolsa əwliya döp təswirləşdu, yoruklukni karangoquluk döp, karangoqulukni yorukluk döp kərsitidu. Pəkət həkiki inkilawiy ədip-lər wə sən'ətkarlarla mədhiyiləş wə pax kilix məsilisini toqra həl kilalaydu. Həlk ammisiqə ziyan

yətküzidiqan barlıq kara küqlərni pax kilix, həlk ammisining barlıq inkilawiy kürəxlirini mədhiyiləx lazim, bu—inkilawiy ədiplər wə sən'ətkarlarning tüp wəzipisi.

“Əzəldin buyanki ədibiyat-sən'ətning wəzipisi pax kilix.” Bundak diyix aldinkisi bilən ohxax bolup, bularning ikkilisi tarix ilmidin həwərsiz kixiləarning karixi. Əzəldin buyanki ədibiyat-sən'ət pəkət pax kilix bilənla bolup kəlmigənligini yukurida eytip ottuk. Inkilawiy ədiplər wə sən'ətkarlarning pax kilix düyxiangi həlk ammisi bolmastin, pəkət taja-wuzqilar, ekispilatatsiyə kiloquqilar, əzgüqilər wə ularning həlk iqidə qalduroqan yaman təsirliri boluxi kerək. Həlk ammisidimu kəmçiliklər bar, bu kəmçiliklərne həlk iqidiki tənkit wə öz özini tənkit bilən tügıtix lazim, bundak tənkit wə öz özini tənkitni yürğüzüxmu ədibiyat-sən'ətning əng mohim wəzipiliridin biri. Lekin buni kandaktu “həlkni pax kilix” diməslik lazim. Həlkə nisbətən eytkanda, اساسən, məsilə ularni tərbiyiləx wə əstürüxtin ibarət. Pəkət əksil'inkilawiy ədiplər wə sən'ətkarlarla həlkni “tuqma galwang”lar, inkilawiy ammini “zorawan topilangqi”lar dəp təswirləydu.

“Həzirmu zawen dəwri, Luxüning ədibiy uslubi yənə kerək.” Luxün kara küqlər həkümranlıqi astida yaxıqan, u səz ərkinligidin məhrum idi, xunga ötkür həjwi zawen xəklini kollinip jəng kildi, Luxün tamamən toqra kiloqan idi. Bizmu faxizimni, Zhong-

guo əksiyətqilirini wə həlkkə ziyanlik bolqan barlik nərsilərnı kattik məs'hirə kiliximiz lazim, lekin inkilawiy ədiplər wə sən'ətkarlarqə toluk demokratiyə wə ərkinlik berilgən, pəkət əksil'inkilapqilarqila demokratiyə wə ərkinlik berilmigən Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonida wə düxmən arka sepidiki Yapon baskunqiliriqə karxi genjüdilərdə zawen xəklini addi halda Luxünningkigə ohxax kilip qoy-maslik lazim. Biz oquq-axkara səzləwərsək bolidu, həlk ammissi asan qüxənməydiqan yapta, əgitmə səzlərnıng lazimi yox. Səz həlk düxmənliri üstidə bolmay, həlkning əzi üstidə barqanda, "zawen dəwri"diki Luxünmu inkilawiy həlkni wə inkilawiy partiyini məs'hirə kilmiqan wə ularqə hujum kilmiqan idi, uning zawen yezix usulimu düxmən'gə karitiləqinidin pütünləy baxkiqə bolqan idi. Həlkning kəmquklirini tənkit kilix lazim, biz buni yukurida səzləp ətuk, lekin həkiki türdə həlk məydanida turup, həlkni koqdaydiqan, həlkni tərbiyiləydiqan toluk kizəqinlik bilən səzləx lazim. Əgər əz yoldax-lirimizqə düxmən katarida muamilə kilsak, u halda, əzimizni düxmən məydaniqə ətüzüp koyqan bolimiz. Biz həjwini bikar kiliwetimizmu? Yak, həjwi məng-gü kerək. Lekin həjwi birnəqqə türlük bolidu: düxmən'gə karitilidiqini bolidu, ittipaqqilarqə karitilidiqini bolidu, əz koxunimizqə karitilidiqini bolidu, bularnıng hər birigə tutulidiqan pozitsiyə ohxax bolmaydu. Biz həjwigə kara-koyuk karxi turiwər-

məymiz, lakin uni qalaymıkan kollinixni tügitiximiz lazim.

“Mən mədhiyiqi əməsmən; yoruklukni mədhiyiligüqilər əsərlirining uluk boluxi natayin, karangqulukni sürətligüqilər əsərlirining qakina boluxi natayin.” Sən burzua ədibi yaki sən'ətkari ikən-sən, puroletariyatni mədhiyiliməy, burzuaziyini mədhiyiləysən; sən puroletariyat ədibi yaki sən'ətkari ikənsən, burzuaziyini mədhiyiliməy, puroletariyatni wə əmgəkqi həlkni mədhiyiləysən: ikkining biri. Burzua yorukluqini mədhiyiligüqilər əsərlirining uluk boluxi natayin, burzua karangquluqini sürətligüqilər əsərlirining qakina boluxi natayin, puroletariyat yorukluqini mədhiyiligüqilər əsərlirining uluk bolmasliqı natayin, puroletariyat “karangquluqı”ni sürətligüqilər əsərlirining qakina boluxi qokum, bu ədibiyat-sən'ət tarihidiki pakit əməsmu? Həlkni yəni insaniyət dunyasining tarihini yaratkuqilarni nimə üqün mədhiyiliməslik kerək ikən? Puroletariyatni, gongchəndangni, yengi demokratizimni, sotsiyalizimni nimə üqün mədhiyiliməslik kerək ikən? Xundak kixilərmu barki, ular həlk ixioqa zadi kizikmaydu, ular puroletariyatning wə uning xiənfəngdüyining kürixi wə qəlibisigə soqak muamilə bilən qəttə karap turux pozitsiyisini tutidu, ularning kizikidiqini wə hərmay-talmay mədhiyləydiqini—pəkət ularning əzi, yaki xu katarde əzi baxkuroqan kiqik guruhtiki birkanqə xəhs. Bundak

uxxak burzuaziyə xəhsiyətqiliri inkilawiy həlkning kərsətkən hizmitini mədhiyiləxni, inkilawiy həlkning kürəx jasariti wə qəlibə kazinix ixənqigə ilham berixni əlwəttə halimaydu. Bundak kixilər pəkət inkilap koxunidiki mitə, inkilawiy həlk bundak "mədhiyiqi"lərgə zadi muhtaj əməs.

"Məydan məsilisi əməs; məydan toqra, niyət yahxi, məksət qüxinixlik, pəkət yahxi ipadilənmigən, nətijidə yaman rol oynioqan." Mən muddia wə nətijə toqrisidiki biənzhenglik weywuzhuyiqə nuktiinəzər üstidə yukurida səzləp əttüm. Əmdi xundak soal koyayli: nətijə məsilisi məydan məsilisimu, əməsmu? Bir adəmning ix kiləqanda pəkət muddianila kəzdə tutup, nətijə bilən kari bolmasliqi huddi bir dohturning pəkət dora kəqizi, yezip berixnila bilip, aqriklarning dorini iqip, kənqisi əlöp ketiwatqanlıqi bilən kari bolmioqinioqa ohxax, yaki bir partiyining pəkət hitapnamə qikirixnila bilip, uning ijra kilin-qan-kilinmioqanlıqi bilən kari bolmioqinioqa ohxax. Kəni, bundak məydanmu toqra bolamdu? Bundak niyətmu yahxi bolamdu? Ixka kirixixtin awal ixning ahiridiki nətijilirini mələqligəndimu, əlwəttə, hatalik tuəjuluxi mümkün, ləkin pakitlar nətijining yaman boləqanlıqini ispatlap tursimu, yənila xu petiqə ixliniweridioqan bolsa, bundak niyətmu yahxi bolamdu? Biz birər partiyigə, birər dohturəqa bəhə bərgəndə, ularning əmiliiytigə, ix nətijisigə kəriximiz kərek; birər yazəquqioqa bəhə bərgəndimu, xundak kiliximiz

kerək. Həkiki yahxi niyəttikilər nətijini kəzdə tutuxi, təjribilərnı yəkünlixı, usulni yəni, ijadiyəttiqiliktin eytkənda, təswirləx maharitinı tətqıq kilixi kerək. Həkiki yahxi niyəttikilər əz hizmitidiki kəmçilik wə hatalıqlar üstidə toluk səmimiyyət bilən əz əzini tənkit kilixi, bu kəmçilik wə hatalıqlarnı tüzitixkə bəl baqlıxi kerək. Kommunistlarning əz əzini tənkit kilix usulı ənə xundəq kollinilidu. Pəkət muxundəq məydanla toqra məydan bolidu. Xuning bilən billə, pəkət muxundəq tələpəqan wə məs'uliyəttəqan əmiliyyət jəryanidila, toqra məydanning nimə ikənligini kədəmmu-kədəm qüxiniwalqili, toqra məydanni kədəmmu-kədəm igəlliwəlqili bolidu. Əgər əmiliyyət dawamidə muxu yənülükxə qarap ilgiriliməy, pəkət əziningkinila rast kilip, "qüxini-mən" disimu, əmiliyyəttə qüxənmigən bolup qikidu.

"Marksizimni üginixni təxəbbus kilix biənzhenglik weywulunqə ijadiyyət usulı hatalıqini təkrrarlaş bolup, ijadiyyət kəyptiyətiqə dəhli yətküzidu." Marksizimni üginix diginimiz ədibiyat-sən'ət əsərliridə pəlsəpə jiangyisi yezix digənlik əməs, bəlki dunyani, jəmiyyətni, ədibiyat-sən'ətni biənzhenglik weywulunqə wə tarihiy weywulunqə nüktiinəzər bilən küzitix digənlik. Marksizim ədibiyat-sən'ət ijadiyitidiki xiənshizhuyni əz iqigə alalaydu, əmma uning ornini basalmaydu, huddi u wulixüə penidiki atom nəziriyisi wə eliktiron nəziriyisini əz iqigə alalisimu, əmma ularning ornini basalmıqandək. Püqək wə kuruk

jiaotiao gongshilar ijadiyət kəyppiyatini buzidu, ijadiyət kəyppiyatinila buzup qalmaq, bəlki aldi bilən Marksizimni buzidu. Jiaotiaozhuyilik "Marksizim" Marksizim əməs, bəlki Marksizimqə zit. Undak bolsa, Marksizim ijadiyət kəyppiyatini buzmamdu? Buzidu, u feodallik, burzuaziyilik, uxxak burzuaziyilik, ziyoushuyilik, xəhsiyətqilik, inkarqilik ijadiyət kəyppiyatlarını, sən'ət üçün sən'ət dəydiqan, akşəngəklərqə bolqan, qüxkən, ümitsiz bolqan ijadiyət kəyppiyatlarını xuningdək həlk ammisioqə wə puroletariyatqə yat bolqan baxqə hilmu-hil ijadiyət kəyppiyatlarını qokum buzidu. Puroletariyat ədipliri wə sən'ətkarlırı üçün bunduk kəyppiyatları buzux kerəkmə, kerək əməsmə? Meningqə, kerək, ularni üzül-kesil buzux kerək, buzux bilən bir wakitta yengi nərsiləni kuroqili bolidu.

5

Yən'əndiki ədibiyat-sən'ətqilirimiz arisida yukurida eytilqan hilmu-hil məsilələning məwjutluqı kandaq pakitni kərsitidu? Bu mundak bir pakitni yəni ədibiyat-sən'ətqilər arisida istil jəhəttin natoqra nərsiləning eqir dərjədə məwjut ikənligini, yoldaxlar arisida yənə weyxinlunluk, jiaotiaozhuyilik, ham hiyal sürüx, kuruk gəp setix, əmiliyətke səl qarax, ammidin ayrilix kəmqilikləri wə xuningqə ohxax nuroqun kəmqilikləning bar ikənligini, həkiki

wə jiddi istil tüzitix hərkiti elip berixning zərür ikənligini kərsitidu.

Bizning nuroqun yoldaxlirimiz puroletariyat bilən uxxak burzuaziyning pərkini tehi anqə enik bilməydu. Nuroqun partiyə əzaliri təxkiliy jəhəttin partiyigə kirgən bolsimu, idiyə jəhəttin partiyigə toluk kirmigən, hətta tamamən kirmigən. Idiyə jəhəttin partiyigə kirmigən bundak kixiləarning kallisiqə ekispilatatsiyə kiloquqi siniplarning nuroqun iplas nərsiliri qaqılanqan, ular puroletariyat idiyisining nimə ikənligini, kommunistimning nimə ikənligini, partiyning nimə ikənligini pəkət bilməydu. Ular: nimə puroletariyat idiyisi, yənila heliki nimə əməsmu? dəp oylaydu, ular bu nimigə erixixning asan əməsligini nədin bilsun! Bəzi adəmlərdin əmürwayətmu gongchəndang əzasining purioqi qikmaydu, ular ahir partiynidin ayrilidu, halas. Xuning üçün partiymizni, koxunimizni, gərqə uning kəp kısmi pak bolsimu, inkilawiy hərəkətkə rəhbərlik kilip, bu hərəkətni tehimu obdan rawajlandurux, tehimu tez wujutka qikirix üçün idiyə jəhəttin, təxkiliy jəhəttin əstayidil tərtpkə selip qikix lazim. Təxkiliy jəhəttin tərtpkə selix üçün, aldi bilən, idiyə jəhəttin tərtpkə selixka, puroletariyat idiyisining qəyri puroletariyat idiyilirigə karxi kürixini kanat yayduruxka toqra kelidu. Yən'əndiki ədibiyat-sən'ətqilər hazir idiyiwi kürəxnəni kanat yayduruwətti, bu nahayiti zərür idi. Uxxak burzuaziynidin kelip qikқан kixilər

haman hilmu-hil usullar jümlidin ədibiyat-sən'ət usulliri arkilik tərsalik bilən özini kərsitidu, öz təxəbbusini təxwiq kilidu, kixilərdin partiyini, dunyani uxxak burzuaziyə ziyalilirining kiyapiti boyiqə əzgərtixni tələp kilidu. Bu həlda, bizning wəzipimiz ularoqa kattik awaz bilən: "yoldax"lar, siləring u nimənglar akmaydu, puroletariyat silərnə məylinglaroqa koyuwətməydu, siləring rayinglaroqa bekix, əmiliyətə, qong pomixxik, qong burzuaziyəning rayioqa bakkanlik bolidu, undak kiləqanda, partiyining, dələtning yokilix həwpi tuqulidu, dəp eytixtin ibarət. Kimning rayioqa bekix kerək? Partiyini, dunyani pəkət puroletariyat xiənfəngdüyining kiyapiti boyiqə əzgərtix kerək. Biz ədibiyat-sən'ət sahəsidi ki yoldaxlardin bu kəng bəs-munazirining jiddiligini qüxinip, bu kürəxkə aktip katnixip, hər bir yoldaxni saqlamlaxturuxni, pütin koxunimizni idiyə wə təxkil jəhəttin həkiki birlikkə kəltürux wə mustəhkəmləxni ümit kilimiz.

Idiyə jəhəttə nuroqun məsililər boləqanliktin, nuroqun yoldaxlirimiz inkilawiy genjüdilər bilən guomindang həkümranliqidi ki rayonlarni həkiki pərk etəlməwatidu, xuning arkisida nuroqun hataliklarni tuqdurawatidu. Nuroqun yoldaxlirimiz Shanghəyning tingzijien@liridin kəlgən; ular tingzijienlərdin inkilawiy genjüdilərgə kəlgiqə, ikki hil rayonnila besip etux bilən kalmay, bəlkə ikki tarihiy dəwrnimu besip etti. Biri qong pomixxik, qong burzuaziyə

hökümranlıqidiki yerim feodallıq, yerim mustəmlikə jəmiyyət, biri puroletariyat rəhbərliğidiki inkilawiy, yengi demokratik jəmiyyət. Inkilawiy genjüdilərgə kelix Zhongguo tarixida nəqqə ming yildin buyan kərülüp bakmiqan, həlk ammisi hakimiyyətni koləqə alqan dəwrgə kəlgənlik bolidu. Bizning ətrapimizdiki kixilər, bizning təxwikat düyxiangimiz pütünləy baxkiqə. Ötkən dəwr kəlməskə kətti. Xuning üqün, biz yengi amma bilən birliximiz kerək, buningda heqkandak ikkilinixkə bolmaydu. Əgər yoldaxlar yengi amma arisida, mən ötkən kətim eytip ötkəndək, yənə xundak “yahxi tonuxmaydiqan, bilməydiqan, kəhrimanəqə maharət kərsitix üqün zimin yok” bolup kalsa, u halda, yeziqə barəqandila kiyinqilikka uqrap qalmastin, yeziqə barmay Yən'əndə turəqandimu kiyinqilikka uqraweridu. Bəzi yoldaxlar: Mən “kəng arka səp”^①tiki kitaphanlar üqün yeziwərməymu, bu həm mənə tonux, həm “məmlikət boyiqə əhmiyyətke igə” dəp oylaydu. Bundak oy pütünləy natoqra. “Kəng arka səp”mu əzgiridu, “kəng arka səp”tiki kitaphanlar anglawerip zerikip kətkən kona hekayilərnə inkilawiy genjüdilərnə yazəquqiləridin anglaxka muhtaj əməs, ular inkilawiy genjüdilərdiki yazəquqilərdin yengi xəhslərnə, yengi dunyani səzləp berixni ümit qilidu. Xuning üqün əsər kanqiki inkilawiy genjüdilərdiki ammioqə atap yeziləqan bolsa, məmlikət boyiqə xunqə əhmiyyətke igə bolidu. Fədeyevning «Tarmar»^②da pəkət kiqikkinə

bir partizan düyila təswirlən'gən, bu əsər, kona dunya kitaphanlirining kəngligə yaxsun, dəp yezil-qan əməs, lekin u pütün dunyaqə təsir kərsətti, heq bolmiqanda, həmmigə məlum bolqinidək, Zhongguo-qə nahayiti zor təsir kərsətti. Zhongguo alqə basidu, arkiqə mangmaydu, Zhongguoning alqə besixiqə rəhbərlik kiliwatkan jaylar kalak wə arkiqə qekiniwatkan jaylar əməs, inkilawiy genjüdilər. Yoldax-lar istil tüzitix dawamida aldi bilən muxu tıp məsilini qüxinwelixi lazim.

Yengi, ammiqə mənəsup dəwrgə maslixix zərür ikən, xəhsning amma bilən bolqan munasiwiti məsilisini təltöküs həl kilix zərür. Luxüning: "Oləzəp bilən həmiyimən kəbih zalimlarqə, kala bolup bax egimən səbi balilarqə"¹³ digən ikki misra xəiri kiblinamimiz bolup kalsun. "Kəbih zalimlar" bu yərdə düxmən digən ukumni anglitidu, biz hərəkəndak yawuz düxmən'gə hərgiz bax əgməymiz. "Səbi balilar" bu yərdə puroletariyat wə həlk ammisi digən ukumni anglitidu. Barlik gongchəndang əzaliri, barlik inkilapqilar, barlik inkilawiy ədibiyat-sən'ət hadimliri Luxündin ülgə elip, puroletariyatka wə həlk ammisiqə "kala" boluxi, əzining pütün küqini wə pütün həyatini əng ahirki nəpisigə kədər xularqə beqixlixix lazim. Ziyalilarning amma bilən birlixip ketixi, ammiqə hizmət kilixi üqün əzara qüxinix jəryani kerək. Bu jəryanda nuroqun japa-muxəkkətlər, nuroqun sürkilixlər boluxi mümkün wə qokum,

lekin h mm yl nd  k t'i niy t bolsila, bu t l pl rg  yətkili bolidu.

B g n mening s zlig nlim p k t bizning ədibiyat-sən' t h rkitimizdiki bəzi t p yənüləx m sililidiridinla ibarət, buningdin keyin dawamlik tətkik kilixka tegixlik yənə nuroqun konkirit m silil r bar. Ixinim nki, yoldaxlarda muxu y n l xk  qarap mangidioqan k t'i niy t bar. Ixinim nki, yoldaxlar istil tüzitix jəryanida, buningdin keyinki uzak muddətlik üginix w  hizmət jəryanida əzlrini w   z əsərlirining kiyapitini qokum  zg rt leydu, h lk ammissi kiziqin qarxi alidioqan nuroqun obdan  s rl rni qokum yaritalaydu, inkilawiy genj dil rning ədibiyat-sən' t hərkitini w  p t n Zhongguoning  dibiyat-sən' t hərkitini parlak yengi baskuqka qokum k tir leydu.

Izahlar

① Leninning «Partiyə təxkilati w  partiya ədibiyati» dig n əsirigə karalsun. Lenin bu əsiridə puroletariyat  dibiyatining alahidə b lgilirini t swirl p mundak d ydu: «Bu  dibiyat  rkin ədibiyat bolidu, q nki uning katariqa türküm-türküm yengi k q-l rni tartidioqan n rs  aqk zl k bilən x hr tp r slik bolmastin, b lki sotsiyalizim idiyisi w  əmgəkqi həlkəkə h yrih hlik bolidu. Bu  dibiyat  rkin ədibiyat bolidu, q nki bu ədibiyat k sioqini toyquzuwelip, k n boyi laqaylap y ridioqan henimlarq , tokluktin xohluk kilip, semizlikni k tir lm y qalqan 'on mingliqan esil zatlar'q a hizmət kilmaydu, b lki məmlikətning g li, k q-k wwiti w  istikbali bolqan milyonliqan, on milyonliqan əmgəkqi həlkəkə hizmət kilidu. Bu  dibiyat  rkin ədibiyat bolidu, u p t n insani-

yətning əng yüksək inkilawiy idiyisini sotsiyalistik pürolətariyatning təjribisi wə janlik ixi bilən beyitidu, u ətümünxning təjribisi (iptidai, hiyalıy xəkildiki sotsiyalizimning əsüp mukəmməllixixining nətijisi bolqan ilmiy sotsiyalizim) bilən hazırkı təjribilər (ixqi yoldaxlarning hazırkı kürəxlirini) daim bir birigə baqlap turidu.”

② Liang Shiqiu əksil'inkilawiy guojia shehuydangning əzasi. U uzak wakit dawamida, Amerika əksiyətqi burzuaziyisinin ədibiyat-sən'ət idiyisini təxwiq kilip, inkilapka qattik qarxi turqan, inkilawiy ədibiyat-sən'ətni kaqıqan.

③ Zhou Zuoren, Zhang Zipinglar, 1937- yili Yapon karakqiliri Beyjing wə Shanghəyni besiwəloqandin keyin, ilgir-keyin bolup Yapon karakqiliriqa təslim bolqan.

④ «Luxün əsərliri»ning 4- tomidiki «Ala kəngül» toplimioqa kirgüzülgən «Sol kanat yazquqular ittipaki toqrisida pikir»gə qaralsun.

⑤ «Luxün əsərliri» 6- tom «Qiejieting zawenliri ahirki qismi» ning «Ilawə»sigə kirgüzülgən «Əlüm»gə qaralsun.

⑥ «Padiqi bala» Zhongguoda kəng tarkalqan nahxa-usulluk kiqik səhnə əsiri, buningda bir padiqi bala wə bir yeza kizidin ibarət ikkila rol bar, ular səhnə əsirining məzmunini eytixix xəkli bilən ipadiləydu. Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning dəsəlpki məzgilidə, bəzilər bu nahxa-usulluk səhnə əsiri xəkli-din paydilinip, uning əsli səzlrini əzgertip, Yapon baskunqiliriqa qarxi turuxni təxwiq kilqan, bu məlum məzgil heli kəng tarkalqan.

⑦ “人, 手, 口, 刀, 牛, 羊”— bular yezilixi addirak Hənzuqə hətlər bolup, bu hətlər kona zamandiki baxlanuq məktəplər til dərsligi birinqi kismining əng baxtiki birkanqə dərsigə kirgüzülettı.

⑧ «Baħar qarlıri», «Səħralik bədiwilər»— bular miladidin 3 əsir ilgiri ətəkən Chu bəgligining nahxiliri. «Baħar qarlıri» bir kədər yukuri səwiylilik küy həsaplinatti, «Səħralik bədiwilər» bolsa bir kədər təwən səwiylilik küy həsaplinatti. «Ədibiy əsərlər tallanmisi»diki «Song Yüning Chuwang koyqan soallarqa jawawi» digən əsərdə bir həkayə bolup, uningda mundaq diyilgən: Chu

bəgligining paytahtidə bir kixi «Bahar karliri» nahxisini eytkanda, «Uningqa birnəqqə onla adəm koxulup eytkan»; əmma «Səhralik bədiwilər»ni eytkanda, «Uningqa birnəqqə ming adəm koxulup eytkan».

⑨ Leninning «Partiyə təxkilati wə partiye ədibiyati» digən əsirigə qaralsun. Lenin mundak dəydu: «Ədibiyat ixı puroletariyat omumi ixining bir kismi boluxi kerək, pütүн ixqilar sinipining həmmə anglik xiənfəgdüyi yürgüzüp turəan bir pütүн uluk sotsiyal demokratik maxinining 'qixlik qaki həm wentisi' boluxi lazim.»

⑩ Tingzijen—Shanghəydiki kəwətlik imarətlərnin pələmpiwi tūwidiki bir hil tar, qarəngəu, kiqik həjra, xunga uning ijare həkki ərzənrək bolatti. Kəmbəqəl ədiplər, sən'ətkarlar, ziyalılar wə idarilərdiki uxxak hizmətqilərnin kəpinqisi xundak həjrilərnin ijarigə elip olturatti.

⑪ Bu guomintang həkümrənliqidiki rayonları kərsitidu. Yapon baskunqiliriqa qarxi urux dəwridə, Yapon karəqiliri besiwalmiəan əmma guomintang həkümrənliqi astida turəan Zhongguoning qərbiy jənup kismi wə qərbiy ximal kismidiki kəng ziminni kixilər adəttə «kəng arka səp» dəp atax bilən, gongchəndang rəhbərligidiki dūxmən arka sepidiki Yapon baskunqiliriqa qarxi genjüdlərdin ibarət «kiqik arka səp»tin pərkəndürətti.

⑫ Fədayev məxhur Sovet yazəuqisi. Uning «Tarmar» digən romani 1927- yili nəxr kilingan, uningda Sovet ittəpakining iqki urux dəwridə Sibiriyə ixqiliri, dihanliri wə inkilawiy ziyalilirdin təxkillən'gən bir partizan dūyining əksil'inkilawiy basmiqilarqa qarxi elip barəan kürixi təswirlinidu, buni Luxün Hənzəuqiqa tərjimə kiləan.

⑬ «Luxün əsərliri» 7- tom «Toplaməa kirgüzülmigən əsərlər» diki «Əz əzəmnə məs'hirə»gə qaralsun.

INTAYIN MOHIM BIR SIYASƏT*

(1942-yil 9-ayning 7-küni)

Dangzhongyang koxunlarni hil, məmuri orunlarni ihqam kilix siyositini otturiqə koyqandin buyan, nuroqun Yapon baskunqilirioqə karxi genjüdilərdiki partiye təxkilatlıri zhongyangning yolyoruqi boyiqə bu hizmətni pılanlıdi wə elip bardı. Sənxi-Hebey-Shəndong-Henən qegra rayonidiki rəhbiri yoldaxlar bu hizmətni nahayiti qing tutup, koxunlarni hil, məmuri orunlarni ihqam kilixta nəmünə kərsətti. Əmma yənə birkanqə genjüdidiki yoldaxlar tonuxining yetərsizligidin bu ixni əstayidil elip barmaywatıdu. Bu jaylardiki yoldaxlar koxunlarni hil, məmuri orunlarni ihqam kilixning hazirki wəziyət bilən wə partiying hər hil siyasətliri bilən bolqan munasiwitini tehi qüxənməywatıdu, koxunlarni hil, məmuri orunlarni ihqam kilixni tehiqə intayin mohim bir siyasət dəp karımaywatıdu. Bu ix toqrisida «Jiefang ribao» gezitidə nuroqun ketim muhakimə elip berildi, bögün yənə qüxəndürüp ətməkqimiz.

Partiying həmmə siyositi Yapon karəqilirini

* Bu—yoldax Mao Zedong Yən'ən «Jiefang ribao» geziti üqün yezip bərgən baxmaqala.

yengixkə qaritilənan. Həlbuki, Yapon baskunqiliriqa karxi uruxning 5-yilidin keyinki wəziyiti, həkikətən, əng ahirki baskuq—qəlibini koləqa kəltürəx baskuqida turmakta. Bu baskuq Yapon baskunqiliriqa karxi uruxning 1-wə 2-yilliridikidinla pərk kilip qalmaq, 3-wə 4-yilliridikidinmu pərk kilidu. Yapon baskunqiliriqa karxi uruxning 5-wə 6-yilliri mundak əhwalni—qəlibə yekinlaxkan lekin intayin eqir kiyinqiliklarmu boluwatkan yəni “tang aldidiki karangoquluk” diyilgən əhwalni əz iqigə alidu. Bu əhwal həzirki baskuqta yaləuz 8-armiyə, yengi 4-armiyining hərəkaysi genjüdiridila əməs, bəlki faxiziməqa karxi əllərninğ həmmisidə bar, pütүн Zhongguodimu bar, lekin bolupmu armiyimizning hərəkaysi genjüdiridə alahidə kəskin ipadilənməktə. Biz tirixip, Yapon karakqilirini 2 yil iqidə məqlup kiliximiz kerək. Bu 2 yil intayin japalik 2 yil bolidu, u Yapon baskunqiliriqa karxi uruxning dəslepki 2 yili wə otturidiki 2 yilidin nahayiti zor pərk kilidu. Bu hususiyətni inkilawiy partiyə wə inkilawiy armiyining rəhbərliri aldin kəruxi lazim. Əgər ular aldin kərəlmisə, wakitning kəynidə sərilib kalidu, tirixip ixligini bilənmu qəlibə kazinalmaydu, əksiqə, inkilap ixlirini ziyanoqa uqrax həwpi astida qalduridu. Duxmən arka sepidiki Yapon baskunqiliriqa karxi genjüdirilərninğ wəziyitidiki kiyinqilik buginki kündə ilgirikidin birnəqqə həssə axkan bolsimu, lekin bu tehi intayin eqir kiyinqilik əməs. Əgər

hazir toqra siyasət bolmaydikən, keyin intayin eoqir kiyinqilikka uqraymiz. Adəttiki kixilər burunki wə hazirki əhwal bilən asanla kaymukup kelip, buningdin keyinmu bəribir muxundak boliduqu, dəp oylaydu. Ularda ketiwatkan kemining su astidiki hada taxka duqkelixini aldin kərux kabiliyiti kəm, ular rolni huxyarlik bilən baxkurup, kemini su astidiki hada taxtin əgitip otküzəlməydu. Yapon baskunqiliriqa karxi urux kemisining buningdin keyinki yolida turoqan su astidiki hada tax digən nimə? Bu—Yapon baskunqiliriqa karxi uruxning əng ahirki baskuqidiki maddi jəhəttiki intayin eoqir kiyinqiliklar. Dangzhongyang bu kiyinqiliklarni kərsitip, bizni bu su astidiki hada taxtin dikqət bilən əgip otxkə qakirdi. Bizning nuroqun yoldaxlirimiz buni quxinip yetti, lekin yənə birmunqə yoldaxlirimiz tehi quxinip yətmidi, mana bu—aldi bilən yengixkə tegixlik tosaləu. Yapon baskunqiliriqa karxi uruxta ittipaklik kerək, ittipaklixixta hər hil kiyinqiliklar bolidu. Bu kiyinqiliklar siyasi jəhəttiki kiyinqiliklar bolup, ilgiri bar idi, buningdin keyinmu boluxi mümkin. 5yildin beri, partiyimiz nahayiti zor küq qikirip, bu kiyinqiliklarni pəydin-pəy yengip kəlməktə, bizning xoarimiz ittipaklikni küqəytix, buningdin keyin uni yənə küqəytix kerək. Lekin yənə bir kiyinqilik bar, u bolsimu maddi jəhəttiki kiyinqilik. Bu kiyinqilikning buningdin keyin barqansiri eoqirlixixi qokum. Hazir yənə birmunqə yoldaxlar

biharaman yürüp, buni anqə səzməywatidu, biz bu yoldaxlarning diqqət-etiwarini koʻzqoximiz zərür. Yapon baskunqiliriqə qarxi genjüdüldiki barlik yoldaxlar qūxinixi kerəkki, buningdin keyinki maddi kiyinqiliklarning hazirkidinmu eʻqir boluxi qokum, biz bu kiyinqiliklarni yengiximiz kerək, buning üçün bizning mohim qarilirimizning biri koʻxunlarni hil, məmuri orunlarni ihqam kilix.

Koʻxunlarni hil, məmuri orunlarni ihqam kilix nimə üçün maddi kiyinqilikni yengixtə mohim bir siyasət bolidu? Nahayiti roxənki, genjüdülni hazirki bolupmu buningdin keyinki urux əhwali bizning ilgiriki nuqtinəzərdə turup kəliximizqə yol koymaydu. Bizning zor urux organlirimiz ilgiriki əhwalqə muwapik idi. U qaoqdiki əhwal bizning xundak kiliximizqə yol koyoqan idi həm xundak kilix kerək idi. Lekin hazir əhwal baxkiqə, genjüdülni taraydi, buningdin keyinki bir məzgil iqidə yənə tariyixi mümkün, biz zor organlarni hərgiz ilgirikidək saklap qalalmaymiz. Hazir urux organliri bilən urux əhwali otturisida ziddiyət tuquldi, biz bu ziddiyətni tūgitiximiz kerək. Düxmənni fangzheni bizdiki bu ziddiyətni kengəytix, mana bu—uning “üq tūgitix” siyasiti^①. Əgər biz muxundak zor organlarni saklap keliweridioqan bolsak, u qaoqda dəl düxmənni aldām haltisioqə qūxüp kalimiz. Əgər biz öz organlirimizni kiquklitip, koʻxunlarni hil, məmuri orunlarni ihqam kilsak, urux organli-

rimiz kiqikləp kətsimu, öz küqini saklap keliweridu; belik qong, su az bolux ziddiyitini tügitip, urux organlirimizni urux əhwaliqə muwapiklaxtursak, barqansiri küqiyimiz, düxməndin yengilməymiz, bəlki düxmənni üzül-kesil yengimiz. Xuning üçün, dangzhongyang otturiqə koyqan qoxunlarni hil, məmuri orunlarni ihqam kilix siyasitini intayin mohim bir siyasət dəymiz.

Lekin, məwjut əhwal wə adət, kəp qaqlarda, kixilərnin mengisini asanla kattik qirmivalidu, hətta inki lapqilarmu bəzidə buningdin hali bolalmaydu. Zor organlarni öz kəli bilən kurup qikip, əmdi ularni yənə öz kəli bilən kiqiklitixkə toqra kəlgənliktin, kiqiklitix waktida asanliqə kəli barmaydu, nahayiti kiyin həs kilidu. Düxmən bizgə özining zor organliri bilən besim kərsitiwatsa, biz yənə uni kiqiklətsək bolamdu? dəp qarap, kiqiklitilsə, düxmən'gə takabil kelixtə əskər azlik kilip kalidu, dəp həs kilidu. Məwjut əhwal wə adət bilən qirmilip kelix digən ənə xu. Həwa əzgərgəndə, kiyimnimu xuningə qarap yətkəx kerək. Hər yili ətiyaz ketip yaz kəlgəndə, yaz ketip küz kəlgəndə, küz ketip kix kəlgəndə wə kix ketip ətiyaz kəlgəndə, bir ketimdin kiyim yətkəx kerək. Lekin kixilər kəp hallarda ənə xu "biri ketip, biri kelix"tə kiyim yətkiməy, əzigə kesəl tepivalidu, mana bu adət küqidin bolidu. Düxmən'gə qarxi qakkanlik bilən kürəx kilix üçün genjüdlərnin hazirki əhwali biz-

din kixlik kiyimni taxlap, yazlik kiyim kiyixni tələp kilmakta, biz bolsak, tehi gəwdimiz keləngsiz, beximiz yoqan, putimiz inqikə boləqaqka, jənggə taza maslixalmaywatimiz. Əgər: düxmənning zor orginioqa kəndək takabil turux kerək? dəp soralsa, buningəqa Sun Wukongning tēmür yəlpügüqlük han kizioqa takabil kəlgənligi misal bolidu. Tēmür yəlpügüqlük han kizi nahayiti yaman bir jadigər bol-simu, Sun Wukong kiqukkinə bir kurutka aylinip, tēmür yəlpügüqlük han kizining yürigigə keriwelip uni yənggən^②. Liu Zongyüən təswirligən “Guyzhou exigining hüniri”^③mu obdan bir sawak. Guyzhouqa yoqan bir məhluk — exək berip kaptu, Guyzhoudiki kikiq yolwas uni kərüp nahayiti kərkup ketiptu. Lekin keyin bu kikiq yolwas həliki qong exəkni yəp koyuptu. Bizning 8-armiyə bilən yengi 4-armiyimiz Sun Wukong wə kikiq yolwas, ular Yapon jadigərliri yaki Yapon exəklirigə takabil kelixkə pütünləy kədir. Həzir, biz əzgiriximiz kerək, gəwdimizni kiqukrək lekin məzmutrak kilip əzgərtiximiz kerək, xu qaqda biz yengilməs bolimiz.

Izahlar

① “Üq tügitiş siyaseti” Yapon jahan'girlingining Zhongguo azat rayonliriqa yürügüzgən keydürüp tügitiş, kirip tügitiş, bulap tügitiştin ibarət üq tügitiş siyasetini kərsitidu.

② Tēmür yəlpügüqlük han kizi Luoche dəpmu atilidu. Sun Wukongning kiqukkinə kurutka aylinip, tēmür yəlpügüqlük han

kizini yənggənligi həkqidiki hekayə toqrisida Zhongguoning əp-saniwi romani (Xiyouji)ning 59-babiqə qaralsun.

③ Liu Zongyüən (miladi 773—819-yilliri) Zhongguoning Tang döwridiki məxhür yazquqiliridin biri. U «Üq pəndiyat» namlik əsərnı yazqan, bu üq məsəlni öz iqigə alidu, uning biri (Guyzhou exigi) bolup, uningda mundak diyilgən: “Guyzhouda exək yok ikən, bir kizikqi u yərgə kemigə selip bir exək elip kəptu. Bu exəktin paydilinalmiqandin keyin, uni taq baqriqə qoyup beriptu. Yolwas uni kərüp: bu nimə digən yoqan məhluktu, mukəddəs nərsə bolsa kerək, dəp, ormanliqqa məküwelip, uni marap yürüptu. Keyin asta qikip, uningqə yekınraq kəptu, taza sinqilap qarisi-mu, uning nimə ikənligini baykiyalımtu. Bir küni exək hang-riqan ikən, yolwas, meni yəp koyidiqan boldi, dəp, tehımu kor-kup yirakka qeqip ketiptu. Xundaktımu u yakka etüp, bu yakka etüp qarap, uningda alahidə hislət yokluqini sezıptu; uning ta-wuxıqımu kənüküptu, yənə uningqə yekınlixip, aldi-kəynidinmu etüp bekıptu, əmma uning bilən elixixka əsla jür'ət kılalmıptu. Yekınraq kelip, uning bilən oynixip qixiqə tegıptu. Exək nəhayiti qəzəplinip yolwasni tepıptu. Bu qaqda yolwas hox bolup: ‘Buning bar-yok hüniri xunqilik ikənqu!’ dəptu-də, exəkkə oqtək etilip, uning kekirtigidin aptu, gəxini yəp bolup, öz yoliqə rawan boptu.”

IKKINQI DUNYA URUXINING BURULUX NUQTISI*

(1942-yil 10-ayning 12-küni)

Stalin'grad uruxini Ən'gliyə və Amerika gezitliri Verden zhənyisigə ohxatmakta, "kizil Verden" digən nam dunyaoğa pur kətti. Bu ohxitix muwapik əməs. Bүgünki Stalin'grad uruxi, birinqi dunya uruxi waktidiki Verden uruxioğa selixturoqanda, haraktir jəhəttin ohximaydu. Əmma ohxaydioqan bir yeri bar: nuroqun kixilər muxundak pəyttimu Germaniyining hujumi bilən kaymukup, Germaniyining yənə oqəlibə kazinix imkaniyiti bar, dəp karimakta. Birinqi dunya uruxi 1918-yili kixta ayaklaxti, 1916-yili Germaniyə armiyisi Fransiyining mohim koroli boləqan Verdenoğa birkanqə nəwət hujum kiləqan idi. Xu qaoqda, Germaniyə armiyisining zhənyi tongshuəyi Germaniyə xahzadisi idi, bu jənggə katnaxkan küqlər Germaniyə armiyisining əng hil kismi idi. U qaoqdiki jəng həl kiləuq haraktirdiki jəng idi. Germaniyə armiyisi xiddətlik hujum

* Bu—yoldax Mao Zedong Yən'ən (Jiefang ribao) geziti üçün yezip bərgən baxmaqala.

kilsimu, Verdenni alalmidi, pütün Germaniyə-Awstriyə-Türkiyə-Buloqariyə sepi zadi qikix yoli tapalmay kaldı, xuningdin baxlap, kündin-kün'gə kiyinqilikta qaldı, həmmi bizar kildi, teri-perəng boldı, ahirki həlakətkə berip yətti. Birək xu qaqda, Ən'gliyə-Amerika-Fransiyə sepi tehi bu əhwalni baykiyalmay, Germaniyə armiyisini yənıla nahayiti kudrətlik dəp həsaplıdı, əzining pat arida qəlibə kazinidoqanlıqini bilmidi. İnsaniyət tarixida həlakətkə məhkum boləjan əksiyətqi küqlər haman inkilawiy küqlərgə qarxi əlgiqə jan talixidu, bəzi inkilawiy kixilərmu məlum wakitlarda bundak kərünüxi kaltis, əsli həlsiz hədisidin kaymukup kelip, düxmənning pat arida yokilidoqanlıqi, əzining pat arida qəlibə kazinidoqanlıqidin ibarət mahiyətne baykiwalalmaydu. Pütün faxistik küqlərning bax kətirixi wə ularning birnəqqə yildin buyan tajawuz-qilik uruxlarni kilixi—nək ənə xundak əng ahirki jan talixixning ipadisi; uruxta bolupmu Stalin'gradka hujum kilixta əzlrining əng ahirki jan talixiwat-kanlıqini kərsətti. Muxu tarixiy burulux nuktisi aldida, faxiziməqa qarxi dunyawı səptiki birmunqə kixilərmu faxizimning yirtkuq kiyapitidin kaymukup kelip, uning mahiyitini baykiyalmaywatidu. 8-ayning 23-küni Germaniyə armiyisinin pütün kısmi Don dəryasining əgimidin etüp, Stalin'gradka omumyüzlük hujum baxlıqan wə 9-ayning 15-küni Germaniyə armiyisinin bir kısmi bu xəhərning

qərbiy ximalidiki sanaət rayoniqə besip kirgəndin baxlap, 10-ayning 9-küni Sovet ittipaki qingbaojüsi kızil armiyining bu rayondiki Germaniyə armiyisi-ning muhasirə sepini buzup qikkanliqini elan kil-qanqə kədər, jəmi 48 kün dawam kilqan, insaniyət tarihida misli kərülmigən japa-muxəkkətlik jəng bolup etti. Bu uruxta ahir qəlibə kazinildi. Bu 48 kün dawamida, muxu xəhərdin kəlgən künlük qəli-biyət wə məqlubiyət həwərliri on milyonliqan, yüz milyonliqan həlkning pütün dikkitini jəlp kilip, ularni kayoquqimu saldi, hoxalmu kildi. Bu urux yalquz Sovet-German uruxiningla burulux nuqtisi bolup qalmastin, hətta bu ketimki faxizimqə karxi dunyawı uruxningmu burulux nuqtisi bolup kal-mastin, bəlki pütün insaniyət tarihiningmu burulux nuqtisi boldi. Muxu 48 kün dawamida dunya həlkining Stalin'gradka bəlgən dikkiti bultur 10-ayda dunya həlkining Moskvaqə bəlgən dikkitigə kariqanda dərjə jəhəttin oxuk bolsa boldiki, kəm bolmıdi.

Gitler qərbiy səptə qəlibə kazinixtin ilgiri goya ehtiyatqanlik kilqandək boldi. Polxiqə hujum kil-qanda, Norwegiyigə hujum kilqanda, Gollandiyə, Belgiyə, Fransiyigə hujum kilqanda wə Balkanqə hujum kilqanda, pütün küqini bir yərgə toplıdi, baxka tərəpkə qekilixka petinalmıdi. U qərbiy səptə qəlibə kəzanqandın keyin, hudini biləlməy kəlip, Sovet ittipakini 3 ayda məqlup kilməkqi boldi. Bu zor kudrətlik sotsiyalistik məmlikətkə ximalda Mur-

manskidin tartip jənupta Kırımıqə boləjan arilikta omumyüzlük hujum kildi, xundak kilip, özining əskiriy küqini qeqiwətti. Bultur 10-ayda Moskvaəqa kilinəjan hujumning məqlup boluxi bilən Sovet-German uruxining birinqi baskuqi ayaklaxti; Gitlerning birinqi zhənlüelik pilani bitqit boldi. Kizil armiyə Germaniyə armiyisining ətəkən yilki hujumini tohtatti həmdə kix pəslidə pütün səp boyiqə kayturma hujuməqa ətти, bu Sovet-German uruxining ikkinqi baskuqi boldi; Gitler qekinix wə mudapiəlinix ornioqa qüxüp kaldi. Bu məzgildə, Gitler özining aldinki səp zongsilingi Birauqitqni ornidin kaldurup, əzi zongsiling boldi, omumyüzlük hujum kilix pilanidin wazkeqix qararioqa kəldi wə Yawropadiki həmmə küqini yioqip, jənubiy səptə kis-mən lekin Sovet ittipakining jan tomurioqa zərbə berix dəp tonuəjan əng ahirki hujumini elip berixka təyyarlandi. Bu hujum ahirki ketimlik hujum harraktirini aləjan wə faxizimning həyat-mamatioqa munasiwətlik boləjanliktin, Gitler əqayət zor əskiriy küqini toplidi, ximaliy Afrikida urux kiliwatқан bir kisim ayrupilan, tankilirinimu yətəkəp kəldi. Bu yil 5-ayda Kerq wə Sevastopoloqa hujum kiloəjan baxlap, urux üqinqi baskuqka ətти. Gitler 1 milyon 500 mingdin oxuk əskiriy küqini səpərwər kilip wə uningəqa ayrupilan, tankilirining asasiy küqini koxup, Stalin'gradka wə Kavkazoqa mislisiz xiddətlik hujum kildi. U bu ikki jayni tezlikte besiwelip,

Volgini kesip taxlax wə Bakuni tartiwelixtin ibarət ikki məxsətkə yetixkə, andin, ximalda Moskvaqə hujum kilixkə, jənupta Persiyə kəltuqioqə qikixkə urundi həmdə Yapon faxistliriqə əskiriy küqini Manjuriyigə topla, Stalin'grad elinqəndin keyin Sibiriyigə hujum kilixkə təyyarlik kərxni buyrudi. Gitler Sovet ittipakining küqini ajzlasturup, Germaniyə armiyisining asasiy küqini Sovet ittipakidiki urux məydanidin boxitip qikip, uni qərbiy səpkə yətkəp, Ən'gliyining wə Amerikining hujumioqə kərxi koyux həmdə yəkin xərkning baylik mənbə-lirini kəloqə kirgüzüwelix, Germaniyə bilən Yaponiyining alakə baqlixioqə yol eqix bilən, xundakla, Yaponiyə armiyisining asasiy küqinimu ximaldin boxitip qikip, uni qərpkə həm jənupkə əwətip, məmlikitimizgə wə Ən'gliyə həm Amerikioqə kərxi koyux bilən arka səptin hatirjəm bolux, xundak kilip, faxizim sepinəg qəlibisini kəloqə kəltürüx ham hiyalida boləqan idi. Əmma bu baskuqtiki əhwal kəndak boldi? Gitler Sovet ittipakining halak kili-dioqan cəlüesigə duqkəldi. Sovet ittipaki aldi bilən düxmənni iqkiriləp kirgüzüx, andin uningəqə kəysər-lik bilən kərxi turux fangzhenini kəlləndi. 5 aylık uruxta, Germaniyə armiyisi Kavkaz nefeqliqioqimü besip kirəlmidi, Stalin'gradnimü alalmidi, Gitler əskərliri igiz taqlar wə mustəhkəm istihkamlar aldidə tohtap kəlip, ya aləqə basalmay, ya arkiqə qekinəlməy, nəhayiti zor qikimioqə uqrap, müxköl

əhwaloğa qüxüp kaldı. Həzir 10-ay bolup kaldı, kix keliwatıdu, uruxning üqinqi baskuqi ayaklixay döp kaldı, tətinqi baskuqi baxlinix aldıda turıdu. Gitlerning Sovet ittıpakıoğa hujum kılıxtiki zhənlüelik kəstining həmmisi məqlup boldı. Bu məzgildə, Gitler bultur yazda əskərlirini qeqiwetix nətijisidə uqriqan məqlubiyitini közdə tutup, özining əskiriy küqini jənubiy səpkə toplıqan idi. Əmma u bir ketimdila xərkətə Volgini kesip taxlax, jənupta Kavkazni besiwelıxtək ikki məksətkə yetixni közlöp, özining əskiriy küqini yənə qeqiwətti. U özining əmiliy küqi bilən qərizining bir birigə mas kəlməywatkənliqini hesapkə almiqanlıqtin, “Əpkəxning beqi puhta bolmisa, ikki bexida yük tohtimaptu” digəndək, həzirki tuyuk yoloğa kirip kaldı. Kərxı tərəp—Sovet ittıpakı bolsa uruxkənsiri küqəyməktə. Stalinning qiwər zhənlüelik komandanlıqi tamamən zhudong orunda turup, həmmə yərdə Gitlerni həlakətkə elip barmakta. Muxu yil kixta baxlinidıqan tətinqi baskuq Gitlerni həlakətkə elip baridıqan baskuq bolqusi.

Gitlerning birinqi baskuqtiki əhwali bilən üqinqi baskuqtiki əhwalini selixturidıqan bolsak, Gitlerning üzül-kesil məqlup bolux bosuqisida turqanlıqini bilələymiz. Həzir kızil armiyə Stalin'grad wə Kavkaz tərəplridə, əmiliyətə, Germaniyə armiyisining hujumini tohtatti, Gitler həzir pütünləy halidin kətti, uning Stalin'grad wə Kavkazoğa kılqan hujum-

liri mæqlup boldi. Uning òtkən yil 12-aydin bu yil 5-ayòiqə pütün kix boyi rusliwalòan azòina əskiriy kùqimu horap tügidi. Sovet-German urux sepide kixning kelixigə bir aymu kalmidi, uningòa dərhal mudapiəlinix zərür bolup kaldi. Pütün Don dəryasi-ning qərbi wə jənubi uning üqün əng həwplik jay bolup kaldi, kizil armiyə əmdi bu jaylarda kayturma hujumòa etidu. Gitler əjəlning kistixi arki-sida bu yil kix öz koxunlirini yənə bir qetim ruslaydu. Bəlkim, u yənə əzining azòina kalduk küqlirini terixtürüp, birnəqqə yengi shituən təyyar-lix, buningdin taxkiri, əzining 3 faxist xerigi—Italiyə, Ruminiyə, Wen'griylərdin tiləm tiləp, ulardın bir az zəmbirək yemi elip, buning bilən xərkiy wə qərbiy səplərdiki həwplik wəziyətke jawap berixkə urunuxi mümkin. Lekin u xərkiy səptə kixlik uruxning intayin zor qikimiòa jawap berixi, qərbiy səptə 2-urux sepigə jawap berixkə hazirlinixi lazim bolidu; Italiyə, Ruminiyə, Wen'griyə dölətliri bolsa Gitlerning halakiti mukərrərlixip kalòan bundak bir ümitsizlik kəypiyatta kündin-kün'gə uningdin yiraklixidu. Kiskisi, 10-ayning 9-künidin keyinki Gitler üqün pəkət ölüm yolila kalidu.

Kizil armiyining Stalin'gradni 48 kün mudapiə kilixi òtkən yildiki Moskvani mudapiə kilixiòa mələm jəhəttin ohxaydu. Yəni u Gitlerning bu yilki pilaninimu bulturki pilaniòa ohxaxla bitqit kildi. Ohximaydiòan yeri xuki, Moskvani mudapiə kilix

jengidin keyin, kizil armiyə gərqə kixlik kayturma hujum elip barəqan bolsimu, lekin bu yil yənə Germaniyə armiyisining yazlik hujumiqa uqriddi, bu, birinqidin, Germaniyə wə uning Yawropadiki xerikliridə tehi bazarəqa saləqudək kalduk küq boləqanliqiddin, ikkinqidin, Ən'gliyə. Amerikining 2-urux sepini eqixni kəynigə sərigenligidin boldi. Əmma Stalin'gradni mudapiə kilix jengidin keyin wəziyət ötkən yildikigə kariqanda tamamen baxkiqə bolidu. Bir tərəptin, Sovet ittipaki intayin zor miqyasta ikkinqi ketimlik kixlik kayturma hujum elip baridu, Ən'gliyə, Amerika 2-urux sepi eqixni keqiktürəlməydu (gərqə uning konkirit waktini mələqləx hazirqə mümkün bolmisimu), Yawropa həkimu kozqilang kətirip maslixix üqün təyyarlik kiliwatidu. Yənə bir tərəptin, Germaniyə wə uning Yawropadiki xerikliridə əmdi kəng kələmlik hujum elip barəqudək kuwwətmu qalmidi, Gitler pütin fangzhenini zhənlüelik mudapiəgə əzgərtixkə məjbur bolidu. Gitler zhənlüelik mudapiəgə ötüxkə məjbur kilinsila, faxizimning əmri tügigən bolidu. Qünki Gitler dölitidək muxundak faxist dölətning siyasi hayati wə hərbi hayati dunyaqa kəlgən künidin tartipla hujum kilix üstigə quruloqan, uning hujumi ayaklixixi bilənla hayatimu ayaklixidu. Stalin'grad jengi faxizim hujumini tohtitidu, bu jəng həl kiləuq haraktiroqə igə. Bundak həl kiləuq haraktir pütin dunya uruxini bəlgiləydu.

Gitlarning aldida üq kudrətlik düxmən—Sovet ittipaki, Ən'gliyə-Amerika wə Gitler besiwalojan jaylardiki laobəyxinglar turuptu. Xərkiy səptə təw-rənməs istihkam boloan kizil armiyə wə kizil armiyining pütün ikkinqi ketimki kixlik kayturma hujumi həm uningə ulaxturup elip baridiojan kayturma hujumliri turmakta, bu—pütün uruxni wə insaniyətning təkdirini həl kilidiojan küq. Ələrbiy səptə Ən'gliyə wə Amerika tehiqə qəttə karap turux wə arkiqə sərəx siyasetini kolliniwatkan bolsimu, lekin əlük yolwasni kaltəkləx wahti kəlgəndə, ahir 2-urux sepini aqidu. Gitlarning aldida yənə bir iqki urux sepi yəni Germaniyə, Fransiyilərdə wə Yawropaning baxka kisimlirida yetiliwatkan uluk həlk kozoqilingi turuptu, Sovet ittipakining omumyüzlük kayturma hujumə ətuxi wə 2-urux sepining zəmbirəkliri güldürlix bilənla ular 3-urux sepini eqip buningə maslixidu. Xundak kilip, üq urux sepining Gitlerni ariqə elip zərbə berixi Stalin'grad zhənyisidin ke-yinki uluk tarihiy jəryan bolup kalidu.

Napoleonning siyasi hayati Waterlooda ayaklax-ti, lekin buni bəlgiligən nukta uning Moskvadiki məqlubiyiti idi^①. Gitler bügünki kündə dəl Napoleonning yolida mangmakta, Stalin'grad zhənyisi uning halakitini bəlgiləydiojan nukta.

Bu wəziyət yirak xərkkə biwastə təsir kərsitidu. Kelər yil Yapon faxizimi üqünmu həyrlik yil bol-maydu. Taki gərgə kirgən'gə kədər, uning bexi

kündin-kün'gə aqriweridu.

Dunya wəziyitigə ümitsiz karawatkan barlik kixilər özining nuktiinəzirini özgərtiwelixi lazim.

Izah

① 1815-yil 6-ayda Napoleon Ən'gliyə-Prusiyə birləxmə armiyisi bilən Belgiyining jənubiy kismidiki Waterlooda xiddətlik jəng kildi. Napoleon uruxta yengilip, Atlantik okyanning jənubiy kismidiki Sent Yelena ariliqə sürgün kilindi, 1821-yili xu aralda eldi. Napoleon öz həyatida Yawropadiki nuroqun dölətlərni boysunduroqan idi, lekin 1812-yili Rosiyigə kiləqan hujumida Moskvada intayin zor məqlubiyətkə uqridi, uning hil budüyliri tamamən digüdək yokitildi. Napoleon muxu zərbigə uqriqandin keyin huxiqə keləlmidi. Napoleonning Moskvada məqlup bolqanliqı toqrisida muxu tallanma əsərlərnin 2-tomidiki «Uzakqə sozulidiqan urux toqrisida»ning ② izahiqə karalsun.

ØKTØBIR INKILAWINING 25 YILLIØINI TØBRIKLØYMIZ

(1942-yil 11-ayning 6-küni)

Biz bu yilki øktøbir inkilawi bayrimini øng zor ümitwarlik biløn tøbrikløymiz. Møn kæt'i ixinimønki, bu yilki øktøbir inkilawi bayrimi Sovet-German uruxiningla burulux nuqtisi bolup qalmay, bølki faxizimøqa karxi dunyawı sæpning faxizim sepini yengixiningmu burulux nuqtisi bolidu.

Buningdin ilgiriki mæzgildø, faxist Germaniyisigø wø uning Yawropadiki xeriklirigø kizil armiyø yaløquz karxi turøanliktin, Gitler tehi dawamlik hujum kilaliøan idi, Gitler tehi mæølup kilinmiøan idi. Hazir, Sovet ittipakining küqi urux dawamida zoraydi, Gitlerning ikkinqi yazlik hujumi bitqit boldi. Buningdin keyin faxizimøqa karxi dunyawı sæpning wæzipisi faxizim sepigø karxi hujum kozøqap, faxizimni üzül-kesil mæølup kilix.

Stalin'gradtiki kizil armiyø jøngqiliri pütün in-saniyætning tækdirigø munasiwætlik baturanø ixlarni kildi. Ular øktøbir inkilawining pærzøntliri. Øktøbir inkilawining tuøqi yengilmæs tuøq, barlik faxizim küqliri bolsa halakøtkø mæhkum.

Biz Zhongguo həlkining kizil armiyining  alibisini t briklig nligimiz —  yni zamanda  z  alibimizni t briklig nligimiz. Bizning Yapon baskunqiliriqa karxi urux elip beriwatkinimizqa 5 yildin axti, aldimizda yənə japa-muxəkkətlər bolsimu,  mma  alibiy tning tang nuri k r n p turmakta. Yapon faxizimini qokum yengimizla  m s, b lki pat arida yengimiz.

Barlik tirixqanliklarni Yapon faxizimiqa zərbə berixkə mərkəzləxtürüx Zhongguo həlkining w zipisi.

YAPON BASKUNQILIRIQA KARXI URUX DƏWRIDIKI IGIKLIK MƏSILISI WƏ MALIYƏ MƏSILISI*

(1942-yil 12-ay)

Igilikni rawajlandurux, təminləxni kapalətləndürux bizning igilik hizmitimiz wə maliyə hizmitimizning bax fangzheni. Lekin birmunqə yoldaxlar bir tərəplimə həlda maliyigila əhmiyət beridu, pütün igilikning mohimliqini qüxənməydu; ularning pikrihiyali ətidin-kəqkiqə nokul maliyə kirim-qikim mə-

* Bu yoldax Mao Zedong Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayoni yukuri dərjilik kadrlar yiqinida bərgən doklat «Igilik məsilisi wə maliyə məsilisi»ning birinqi babi bolup, uning əsli mawzusi «Ötkənki hizmətlər toqrisida asasiy hulasə» idi. 1941- wə 1942- yilliri Yapon baskunqiliriqa karxi urux dəwrining azat rayonlar üqün əng kiyin məzgili idi. Yapon karakqilirining wəhxilərqə hujum kilixi wə guomindangning muhasirigə elixi həm kamal kilixi səwiwidin azat rayonlarning maliyisidə intayin zor kiyinqiliklar yüzbərdi. Yoldax Mao Zedong partiyining tirixip həlkkə rəhbərlik kilip, yeza igilik ixləpqikirixini wə baxka ixləpqikirix ixlirini rawajlanduruxi lazimliqini kərsətti həmdə azat rayonlardiki idarilər, məktəplər wə budüylərnə imkaniyətning beriqə ixləpqikirix arkilik öz əzini təminləxni

silisi ətrapidila aylinidu, hərkanqə aylanqan bilənmu məsilini həl kılalmaydu. Bu bir türlük kona, baoshouluk nuktiinəzərning ənə xu yoldaxlarning kallisida wəswəsə tuqdurəqanlıqidin boldi. Maliyə siyaseti-ning yahxi-yaman boluxi, əlwəttə, igilikkə təsir kərsitəlisimu, ləkin maliyini bəlgiləydiqan nərsə igilik ikənligini ular bilməydu. Igilik asasi bolmay turup, maliyə kiyinqiliqi həl kilinip bakkan əməs, igilik rawajlanmay turup, maliyə kəngtaxa bolup bakkan əməs. Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonining maliyə məsilisi—birkanqə on ming əskər wə hizmətqining turmux hirajiti wə ix hirajitini təminləx məsilisi, yəni Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning hirajitini təminləx məsilisi. Bu hirajətlər tamamən həlktin elinidiqan baj-selik bilən xuningdək birkanqə on ming əskər wə hizmətqining əzini-ning ixləpqikirixi bilən həl kilinidu. Əgər biz hususi

yolqə koyup, xuning bilən maliyə kiyinqiliqi wə iktisadiy kiyinqiliklarni yengixkə qaqirdi. Yoldax Mao Zedongning «Igilik məsilisi wə maliyə məsilisi» digən əsiri xuningdək «Genjüdlərdə ijare keməytix, ixləpqikirix wə həkumətni himayə kilix-həlkni səyüx hərketlirini kanat yaydurayli», «Təxkillinəyli» digən əsərliri partiyining xu qaqda azat rayonlarda ixləpqikirix hərkitigə rəhbərlik kilixitiki asasiy ganglingi boldi. Yoldax Mao Zedong «Igilik məsilisi wə maliyə məsilisi» digən əsərdə, igilikni tərəkkü kildurux-tin qətləp, pəkət maliyə kirim-qikim məsilisi üstidila bax katuridiqan hata idiyilərnəni wə həlkni səpərwər kilip, ularqə yardəm berip ixləpqikirixni rawajlandurux yoli

igilik wə omum igiligini rawajlandurmaydikənmiz, bizgə kəl koxturup ölümni kütüxla kalidu. Maliyə kiyinqiliqini pəkət igilikni həkiki wə ünümlük rawajlandurux yoli bilənla həl kiləyli bolidu. Igilikni rawajlanduruxni untup, maliyə mənbələrini eqixni untup, qikim kilmisa bolmaydıqan maliyə qikimlirini kiskartix arkilik maliyə kiyinqiliqini həl kilixka urunidiqan baoshouluk nuktiinəzər bilən heqkandak məsilini həl kiləyli bolmaydu.

Biz 5 yildin buyan birkanqə baskuqni besip ətuk. Əng zor kiyinqilik 1940- wə 1941- yillirida boldi, guomindangning gongchəndangoğa karxi pəyda kiləyan ikki kətimlik sürkilixining ikkilisi muxu məzgildə boldi. Əhwal xu dərijigə berip yəttiki, bizdə kiyim-keqək, yaq, kəqəz, kəktat, jəngqilər üqün həy. paypak, hizmətqilər üqün kixlik yepinqa yok diyərlik idi. Guomindang bizgə beridiqan hira-

bilən kiyinqiliqtin ətüwelixka kəngül bəlməy, pəkət həlkətin nərsə elix koyidila bolidiqan hata istilni alahidə pipən kilip, partiyining "igilikni rawajlandurux, təminləxni kapalətləndürüx"tin ibarət toqra fangzhenini otturiqə koydi. Bu fangzhenning əməlgə axuruluxi arkisida, Shənxi-Gənsu-Ningxia qəgra rayonida wə düxmən arka sepidiki azat rayonlarda əwj alqan ixləpqikirix hərkiti qəyət zor muwəppəkiyətlərgə erixip, azat rayonlardiki armiyə wə həlkni Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning əng kiyin məzgilidin qəlibilik ətüzüpla qalmastin, bəlki partiyining keyinki qaqlarda iqtisadiy kuralux hizmitigə rəhbərlik kilixi üqünmu mol təjribə toplap bərdi.

jətni tohtitip wə bizni iktisadiy jəhəttin kamal kılıp, kiynap ɵltürɵxkə urundi, bizning kiyniqiliqimiz həkikətən nahayiti eəir idi. Lekin biz kiyniqiliktin ɵtöp kəttuk. Bu qegra rayon həkining bizni axlik bilən təminligənligidinla bolup kalmay, hususən ɵzimiz qol selip ixləxkə kət'i bəl baqlap, omum igiligimizni kuruwalqanliqimizdin boldi. Qegra rayon həkümiti ɵz ɵzini təminləxni nixan kiloqan nuroqun sanaətlərnı kurdi; armiyimiz kəng kələmlik ixləpqi kirix həkiti elip berip, ɵz ɵzini təminləxni nixan kiloqan yeza igilik, sanaət wə soda ixlrini rawajlandurdi; idarə wə məktəplərnıng birkanqə on ming kixisimu xuningqə ohxax ɵz ɵzini təminləxni nixan kiloqan igilikni rawajlandurdi. Armiyə wə idarə, məktəplər rawajlanduroqan ɵz ɵzini təminləxni nixan kiloqan bundak igilik hazirki muxu alahidə xaraitning alahidə məhsuli, u baxqa tarihiy xaraitlarda namuwapik wə qüxiniksiz bolqan bolatti, lekin hazirki wakitta bolsa pütünləy muwapik wə pütünləy zərür. Biz kiyniqiliklarnı muxu qarilər bilən yəngduk. Igilikni rawajlanduroqandila, təminləxni kapələtləndürgili bolidu, digən bu həkikətni bizgə qüxinixlik wə xək-xübhısiz tarihiy pakitlar ispatlap bərmidimu? Hazirki wakitta, bizdə tehi nuroqun kiyniqilik bolsimu, lekin biz omum igiligining asasını kuruwalduk. 1943-yili yənə bir yil tutux kilsak, asamız tehimu mustəhkəmlinidu.

Igilikni rawajlandurux luxiəni toqra luxiən,

lekin bu rawajlandurux təwəkküligə, asassiz rawajlandurux əməs. Bəzi yoldaxlar xu zaman, xu makanning konkirit xaraitioğa qarimay, rawajlandurux həkkidə kuruk dawrang salidu, məsilən, eqir sanaət kuruxni tələp kilidu, zor tuzqilik pilani, zor hərbi sanaət pilani wə baxkılarni otturioğa koyidu, bularning heqkaysisi əmiliyətke uyoqun əməs, kol-lanoqili bolmaydu. Partiyining luxiəni—toqra rawajlandurux luxiəni, u, bir tərəptin, kona, baoshouluk nuktiinəzərgə karxi turidu, yənə bir tərəptin, kuruk, əmiliyətke uyoqun kəlməydiqan zor pilanoqimu karxi turidu. Bu—partiyining maliyə, igilik hizmətliridə elip beriwatkan ikki səptiki kürixi.

Biz omum igiligini rawajlanduruximiz lazim, lekin həlkning bizgə beriwatkan yardəmlirining mohimliqini əstin qikarmasliqimiz kerək. Həlk bizgə 1940-yili 90 ming dən, 1941-yili 200 ming dən, 1942-yili 160 ming dən axlik berip^①, armiyini wə hizmətqilərnə axlik bilən təminlidi. Ta 1941-yiloqə omum igiligidiki dihanqiliqimizda axlik ixləpqqikirixi nahayiti ajiz idi, biz axlik jəhəttə yənə laobəyxinglaroğa tayinattuk. Buningdin keyin armiyining axlik ixləpqqikirixini qokum artturux zərür bolsimu, lekin hazırqə yənə əsasən laobəyxinglaroğa tayinixka toqra kelidu. Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayoni urux wəyranqilioqoğa biwastə uqrimioqan arka səp xaraitida turuwatkan bolsimu, əmma uning yeri kəng, əhalisi xalang, aran 1 milyon 500 ming

ahalisi bar, uning bizni xunqə kəp axlik bilən təminlixi asan əməs. Laobəyxinglar bizgə həkümət tuzini toxup beriwatidu, yaki tuz toxux həsawioqa pul tələwatidu, 1941-yili yənə 5 milyon yüenlik zayom setiwaldi, bumu az yük əməs. Yapon baskunqiliriqə qarxi turux wə dələt kuruxning ehtiyaji üqün hək bu yükni kətirixi kerək, hək buning zərürlüğini obdan bilidu. Həkümət intayin kiyinqilikta kalqanda, hək kə kəprək yük artix zərür, həkmu buni qüxinidu. Xundak bolsimu, biz, bir tərəptin, hək tin eliximiz, yənə bir tərəptin, hususi igilikni əsüxkə, tolu klinixka igə kiliximiz lazim. Dimək, həkning dihanqilik, qarwiqilik, qol sanaət, tuzqilik wə soda ixlirini rawajlanduruxioqa yardəm beridioqan muwapik tədbirləni wə qariləni kollinip, həkni qikim kilix bilən billə kirimmu kilalaydiqan həmdə kirimi qikimidin kəp bolidioqan kilix lazim, xu qaoqdila uzak muddətlik Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxka bərdaxlik bərgili bolidu.

Bəzi yoldaxlar uruxning ehtiyajioqa karimay, həkümətning “rəhimlik siyasət” yürgüzüxi lazimliqini nokul halda təkitləydu, bu—hata nuktiəzər. Qünki Yapon baskunqiliriqə qarxi urux qəlibə kazanmisa, “rəhimlik siyasət” pəkət Yapon jahan’giriligigila kolliniloqan bolidu, uning hək bilən munasiwiti yok. Əksiqə, həkning yükü bir mähəl eqirrak bolup kətsimu, lekin həkümətning wə armiyining kiyinqiliqini yengip, Yapon baskunqiliriqə qarxi

uruxka bərdaxlık berip, düxmənni məqlup kiləanda, həlk yahxi kün'gə erixidu, muxula inkilawiy həkümətning qong rəhimlik siyasiti bolidu.

Yənə bir hata nuktiinəzər həlkning kiyinqiliqini nəzərdə tutmay, pəkət həkümətning wə armiyiningla ehtiyajini nəzərdə tutup, kəlni qurutup belik tutux, tügiməs alwang, pütməs selik selix. Bu—guomindangning idiyisi, biz buningqa hərgiz warislik qilmaymiz. Biz həlk üstidiki yükni bir məzgil eçirlaxturup koyqan bolsakmu, lekin dərhal kol selip ixləp omum igiligini kuruwalduk. 1941-wə 1942-yilliri armiyə wə idarə, məktəpləarning əzi kol selip ixləp həl kiləini pütün ehtiyajning kəp kismini təxkil kildi. Bu—Zhongguo tarihida kərülüp bakmiqan məjizə, bu—bizning yengilməsliğimizning mad-di asasi. Bizning əz əzimizni təminləydiqan igiligimiz kənqə rawajlansa, həlk üstidiki baj-selik xunqə yenikləydu. 1937-yildin 1939-yiləiqə boləan birinqi baskuqta bizning həlktin aləqanlirimiz nahayiti az boldi; bu baskuqta həlk əzini heli onxiwal-di. 1940-yildin 1942-yiləiqə boləan ikkinqi baskuqta həlk üstidiki yük eçirlaxti. 1943-yildin keyin üqinqi baskuqqa ətux mümkin. Əgər bizdə omum igiligi 1943-wə 1944-yilliri dawamlıq rawajlinidiqan bolsa, bizning Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonidiki koxunlirimizning həmmisi yaki kəp kismi bu 2 yil iqidə yər tutup dihanqilik kilix pürsitigə igə bolidiəan bolsa, u qaəda, 2 yildin keyin həlk üstidiki

yük yənə yenikləydu, həlk yənə özini ongxivalidu. Bu yönülüşni əməlgə axurux mümkün, biz muxundak kılıxka təyyarliniximiz kerək.

Biz undak yaki bundak bir tərəplimə qaraxlaroqa rəddiyə berip, partiyimizning toqra xoarini otturiqoqa koyuximiz kerək, u bolsimu “igilikni rawajlandurux, təminləxnı kapalətləndürüx”; omum bilən hususilar-ning munasiwitidə bolsa “omumojimu, hususilarojimu etiwar berix”, yaki “armiyigimu, həlkkimu etiwar berix”. Bizqə, pəkət muxundak xoarla toqra xoar bolidu. Omum igiligi wə hususilar igiliklirini pəkət həkikətnı əmiliyəttin izligən halda rawajlanduroqan-dila, maliyə jəhəttiki təminləxnı kapalətləndürgili bolidu. Biz gərqə kiyinqilik dəwridə turuwatkan bolsakmu, baj-selikning qəklimisigə helimu dikkət kılıximiz kerəkki, həlk üstidiki yük eqir bolqan-dimu, həlk həlsizlinip kalidoqan dərijigə quxüp qalmisun. Amal bolsila, həlk üstidiki yükni yenik-litip, həlkning özini ongxiwelixiqə imkaniyət beri-ximiz lazim.

Guomindangning jahilliri, qegra rayonning kuru-luxidin ümit yok, qegra rayonning kiyinqiloi yəng-gili bolmaydiqan kiyinqilik, dəp hesaplaydu, ular hər küni qegra rayonning “gumran boluxi”ni kütmək-tə. Bundak kixilər bilən munazirilixiximizning hajiti yok, ular biz “gumran” bolidiqan künni heqqaqan kərəlməydu, biz gülləp yaxnawerimiz. Gongchən-dangning wə qegra rayon inkilawiy həkūmitining

rəhbərlikdə həlk ammisining partiyini wə həkümətni haman himayə kilidiqanlıqini ular bilməydu. Partiyə wə həkümət igilik wə maliyə jəhəttimu qokum qarə tepip, hərəkandak eəqir kiyinqiliklardin ötöp ketələydu. Biz hazirki kiyinqiliklarning bəziliridin ötöp kəttuk, bəziliridin pat arida ötöp ketimiz. Biz hazirkidin nəqqə həssə eəqir kiyinqiliklarni beximizdin kəqürgən qaədimu, u kiyinqiliklardin ötöp kətkən iduk. Hazir Huabey wə Huazhongdiki genjüdilərnin kiyinqilikliri Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayoniningkidin kəp eəqir, u yərlərdə hər küni kattik jəng bolup turidu, ularning bərdaxlik berip keliwatqinioqa 5 yerim yil bolup kaldi, ular ta qələibə kəzanəjiqə qokum bərdaxlik berələydu. Bizdə ümitsizlik yok, biz hərəkandak kiyinqilikni yəngələymiz.

Biz bu ketimki Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayoni yukuri dərjilik kadirlar yiqinidin keyinla “koxunlarni hil, məmuri orunlarni ihqam kilix”^②ni yürgüzimiz. Bu ketim koxunlarni hil, məmuri orunlarni ihqam kilixni kəlning uqida, qala-bula, kismən halda elip barmastin, bəlki kət'i, təltöküs, omum-yüzlük elip berix lazim. Bu ketim koxunlarni hil, məmuri orunlarni ihqam kilixta hil. ihqam kilix, birlikkə kəltürüx, ünüm hasil kilix, iktisat kilix wə guənliəzhuyiqə karxi turuxtin ibarət bəx məksətkə yetix kerək. Bu bəxining bizning igilik ixlirimiz wə maliyə ixlirimizə boləqan munasiwiti nahayiti zor,

Hil, ihqam kilinoqandin keyin, istimal haraktirlik qikimlar aziyidu, ixləp qikirix daramiti kəpiyidu, bu maliyigə biwastə yahxi təsir beripla qalmaq, bəlkə həkning yükini yeniklitip, həkning igiligigə təsir kərsitidu. Igilik wə maliyə organliridiki birlikkə kəlməslik, mustəkillik dəwasi kilix, bəxbəxtlikkə ohxax kəbih hadisilərnəni tūgitip, birlikkə kəlgən, kəngüldikidək kəmandanlik kilinidiqan, siyasət wə tüzümlər ahirqiqə ijra kilinidiqan hizmət xitongini kurup qikix kerək. Bunday birlikkə kəlgən xitong kuruloqandin keyin, hizmət ünümi axidu. İktisat kilixkə barlik organlar dikkət kilixi, igilik wə maliyə organliri bolupmu dikkət kilixi lazim. İktisat kilixni yolə qəyux nətəjisidə orunsiz wə israp-qilikə yatidiqan birmunqə qikimlərnəni təcəp kaləqili bolidu, bundak qikimlar bərnəqqə on milyon yüən'gə yetixi mümkin. Igilik wə maliyə ixliri bilən xuquliniwatkan hizmətqilər məwjut bolup turoqan hətta bəzi nahayiti eqir dərjiddə bolə qan guənliəozhuyini, məsilən, hiyanətqilik hadisiliri, sələtwazlik, paydisiz "muntizimlaxturux" wə kəqəzwazlikkə ohxaxlarnəni tūgitixi lazim. Əgər biz bu bəx tələpni partiyə, həkümət wə armiyining həkəysi xitonglirida toluk ixkə axursak, bu ketimki kəxunlarnəni hil, məmuri orunlarnəni ihqam kilix məksidigə yətkən bolimiz, kiyinqiliklirimizni qəqum yəngələymiz, bizni "gumran bolidu" dəp məs'hirə kilidiqan kixilərnəni aqzinimu tuwaklap kəyalaymiz.

Izahlar

① Yoldax Mao Zedong bu yərdə kərsətkən axlik sani Shən-xi-Gənsu-Ningxia qegra rayonidiki dihanlarning 1940- yildin 1942-yiləiqə tapxurqan dihanqilik beji (yəni parak)ning omumi sani.

② Muxu tomdiki «Intayin mohim bir siyasət» digən əsərgə qaralsun.

RƏHBƏRLİK USULIOIA DAIR BIRKANQƏ MƏSILƏ*

(1943-yil 6-ayning 1-küni)

1. Biz kommunistlar, møyli kandakliki hizmətni elip barayli, munu ikki usulni kolliniximiz zərür: birinçi, omumluk bilən ayrimlikni birləxtürük; ikkinçi, rəhbərlik bilən ammini birləxtürük.

2. Hər kəndak wəzipini orunlaxta, omumi, kəng qakirik bolmisa, kəng ammini səpərwərlikkə kəltürgili bolmaydu. Lekin omumi qakirikla bolup, rəhbiriyyat hadimlar qakirik kəlinəyan hizmətlərnəni konkirit wə biwastə halda birkanqə təxkilatta qongkur qəküp ixləp, birər nuqtida muwəppəkiyyət kazinip, təjribə hasil kilip, andin xu təjribidin paydilinip, baxka orunlarqə yetəkqilik kilmaydiqan bolsa, əzliri otturiqə koyqan omumi qakirikning toqra bolqan yaki toqra bolmiqanliqini sinaktin ötküzükə amalsiz qalidu, omumi qakirikning məzmunini toluqlaxkimu amalsiz qalidu, xuning bilən omumi qakirikning kuruk söz bolup kəlix həwpə tuqulidu.

* Bu—yoldax Mao Zedong yazqan Zhonggong zhongyangning rəhbərlik usuli toqrisidiki qarari.

Məsilən, 1942-yildiki istil tüzitixtə omumi çakirik bilən ayrim yetəqçilikni birləxtürüx usulini kollarğan jaylar muwəppəkiyət qazandı; bundak usulni kollarğan jaylar muwəppəkiyət qazanmidi. 1943-yildiki istil tüzitixtə zhongyangjülər, zhongyang fenjülər, qü dangweylar wə diweylar omumi çakirik (pütün yillik istil tüzitix pilani)ni otturiqə koyqandı taxkiri, öz idariliridin wə yekin ətraptiki idarilər. məktəplər. budüylərdin 2-3 orunni (Anqə kəp bolup kətmisun) talliwelip, qongkur tətqiq kilixi, istil tüzitix üginixining muxu orunlardiki rawajlinix jəryani bilən təpsili tonuxup qikixi, bu orunlardiki birkanqə (Bumu anqə kəp bolup kətmisun) wəkillik haraktiriqə igə hadimning siyasi ətmüxi. idiyiwi hususiyiti. üginixtə tirixqanlıqı yaki hərənlüqı wə hizməttə yahxi yaki naqarlıqı bilən təpsili tonuxup qikixi həmdə muxu orunlardiki məs'ul kixilərnin öz orunliridiki əmiliy məsililərnini konkirit həl kilixiqə xəhsən yetəqçilik kilixi, xuning bilən təjribə hasil kilixi kerək. Bir idarə, bir məktəp, bir budüynin iqidimu birnəqqə tarmak bolidu, xu idarə, xu məktəp, xu budüynin rəhbiriy hadimlirimu ənə xundak kilixi kerək. Bu, xundakla, rəhbiriy hadimlar üqün yetəqçilik kilix bilən üginixni birləxtürüx usuli. Hərəkəndak rəhbiriy hadimning təwən dərijilik ayrim orunlardiki ayrim hadimlar wə ayrim ixlərdin konkirit təjribə almiqini həmmə tarmaklarqə çokum omumyüzlük yetəqçilik kilalmaydu.

Bu usulni omumyüzlük təxəbbus kılıx kerəkki, hər dərjilik rəhbiriy kadrlarning həmmisi uni kollinixni üginiwalsun.

3. 1942-yildiki istil tüzitixning təjribiliri yəne xuni ispatlidiki, hər bir orunning istil tüzitix hərkiti istil tüzitix jeryanida xu orunning möhim məs'ul kixilirini hexin kılqan az sanlıq aktiplardin rəhbiriy tayanqlarni xəkilləndürüxi həm bu rəhbiriy tayanqlarni üginixkə kətnaxkən kəng amma bilən ziq birləxtürüxi lazim, xundak kılqandila, istil tüzitix öz wəzipisini orunliyalaydu. Rəhbiriy tayanqlarningla aktipliği bolup, uning bilən birlixidioğan kəng ammining aktipliği bolmisa, u az sanlıq kixilərninğ kuruk awariqiliği bolup kalidu. Lekin kəng amminingla aktipliği bolup, ammining aktipliğini muwapik uyuxturidioğan küqlük rəhbiriy tayanqlar bolmisa, ammining aktipliği uzakkimu dawam kılalmaydu, toqra yənülükimu karap mangalmaydu wə yukuri dərjigimu kətiriləlməydu. Amma bar hərəkandak jayda, omumən aloqanda, bir kədər aktip, arilik haləttiki wə bir kədər kalak bolqan üq hil kixi bolidu. Xuning üqün rəhbərlər az sandiki aktiplarni ittipaklaxturup, rəhbiriy tayanq kılıxkə həmdə muxu tayanqlaroğa yəlinip, ariliktikilərninğ yukuri kətirixkə, kalaklarni kolqə kəltürükə mahir boluxi lazim. Həkiki birdək ittipaklaxkən, amma bilən munasiwət baqlioğan rəhbiriy tayanqlar ammiwi kürəxtin ayriloğan halda əməs, ammiwi kürəx dawa-

mida pəydin-pəy wujutka qikқан boluxi kerək. Bir uluk kürəx jəryanida uning dəslepki baskuqi, ottura baskuqi wə ahirki baskuqidiki rəhbiriy tayanqlar kəp hallarda tamamən ohxax bolup kətməsliqi kerək wə undak boluximu mümkün əməs; kürəx dawamida otturiqə qikқан aktiplarni üzüksiz əstürüp, ilgiriki tayanqlar arisidiki qenip kəlojanlar yaki qirikləx-kənlərnin ornioqə koyux kerək. Birmunqə jaylar wə idarilərdə hizmətning aloqə siljiyalmasliqining tūp səwiwi—birdək ittipaklaxқан, amma bilən munasiwət baqliqan, daim saqlam boləjan ənə xundak rəhbiriy tayanqlarning yokluqi. Birər yüz kixilik bir məktəptə, əgər okutquqilardin, hizmətqilərdin, okuquqilardin əmiliy rəwixtə wujutka qikқан (Zormu-zor toplanəjan əməs) əng aktip, əng toqra wə əng zirək birkanqə kixilik yaki on nəqqə kixilik rəhbiriy tayanq bolmisa, bu məktəpni qokum yahxi baxkurqili bolmaydu. Partiyini bolxewiklax-turux toqrisida Stalin otturiqə koyəjan 12 xərtning 9-sida eytiləjan rəhbərlik hexini kurux məsilisi^①ni qong-kiiqik həmmə idarilər, məktəplər, budüylər, zawutlar wə yezilaroqiə tətbiq kiliximiz kerək. Bundak rəhbiriy tayanqlarning əlqimi Dimitrov kadrlar siyasiti toqrisida tohtaloqanda kərsətkən kadrlar həkkidiki 4 əlqəm (qəksiz sadik bolux, amma bilən munasiwət baqlax, mustəkil ixləx qabiliyiti bolux, intizamə riayə kilix)^②din ibarət boluxi lazim. Məyli urux, ixləpqikirix, təlim-tərbiyigə (jümlidin istil

tüzitixkə) ohxax mərkiziy vəzipilərnı iıra kılıxta bolsun, yaki hizmət təkxürüx, kadırlarnı təkxürüx wə baxka hizmətlərnı iıra kılıxta bolsun, omumi qakirik bilən ayrim yetəkqilikni birləxtürüx usulini kollarıqandın taxkırı, rəhbıriy tayanqlar bilən kəng ammini birləxtürüx usulınımu kollarıx lazımu.

4. Partiyamıznıng barlık əmılıy hizmətlıridə toıra rəhbərlik ammidın elıp, ammiıqa kayturux boluxı lazımu. Bu xuningdın ıbarətki, amminıng pikrını (qeqılangoıu, xıtongsız pikırlərnı) mərkəzləxtürüp (tətkık kılıx arkılık mərkəzləxtürülgən, xıtongluk pikırlərgə aylandıurup), yənə amma ıqıgə elıp berıp, təxwık kılıp, qüxəndürüp, amminıng pikrıgə aylandıurup, amma kət'i iıra kılıdııqan wə hərkitidə kərsitidııqan kılıx həmdə bu pikırlərnıng toıra yaki natoıqrılııqını amminıng hərkitidə sınox lazımu. Andın keyin yənə ammidın mərkəzləxtürüp, yənə ammiıqa kayturup kət'i iıra kılıx lazımu. Muxu təklittə qəksız təkrarlıniwərgəndə, bir kətimkısıdın yənə bir kətimkisi tehimu toıra, tehimu janlık bolıdu, tehimu beyıdu. Bu—Marksızımqə bilıx nəziriyisi.

5. Rəhbıriy tayanqlar kəng amma bilən təxkılıy ıxlarda wə kürəx paalıyətłıridə toıra munasıwət ornıtıxi kerək, dıgən ıdıyını, pəkət ammidın mərkəzləxtürüp, yənə ammiıqa kayturup kət'i iıra kılıxla toıra rəhbərlik pikrı bolalaydu, dıgən ıdıyını, rəhbərlik pikrını əməlgə axuruxta omumi qakirik bilən ayrim yetəkqilikni birləxtürüx kerək, dıgən

idiyini bu qetimki istil tüzitixtə omumyüzlük təxwik kilip, muxu məsilə üstidə kadirlar arisida saklinip turəqan hata nuktiinəzərləni tüzitix lazim. Nuroqun yoldaxlar aktiplarni ittipaklaxturup rəhbərlik hexini təxkil kilixka əhmiyyət bərməydu və mahir əməs, bundak rəhbərlik hexinini kəng amma bilən ziq birləxtürüxkə əhmiyyət bərməydu və mahir əməs, xuning bilən ular öz rəhbərliğini ammidin ayriloqan guənliəozhuyilik rəhbərlikkə aylandurup koyidu. Nuroqun yoldaxlar ammiwi kürəx təjribilirini yəkünləxkə əhmiyyət bərməydu və mahir əməs, ular zhuguənzhuyilik və məmədanilik bilən nuroqun pikir bayan kilixni yahxi kəridu, xuning bilən öz pikrini əmiliyətkə uyəqun kəlməydiqan kuruk səpsətigə aylandurup koyidu. Nuroqun yoldaxlar wəzipə toqrisida omumi qakirik bilənla qanaətlinip kalidu, omumi qakiriktin keyin, dərru ayrim və konkirit yetəkqilik kilixka əhmiyyət bərməydu və mahir əməs, xuning bilən ularning qakirikliri eqizdila, kəqəzdila yaki məjlistila kelip kalidu, rəhbərliqi guənliəozhuyilik rəhbərlikkə aylinip kalidu. Bu qetimki istil tüzitixtə muxu kəmqilikləni tüzitix kerək, istil tüzitix üginixidə, hizmət təxürüxtə, kadirlarni təxürüxtə rəhbərlik bilən ammini birləxtürüx, omumluk bilən ayrimlikni birləxtürüx usulini üginiwelix həmdə bu usulni keyin barlik hizmətlərdə kollinix lazim.

6. Ammidin mərkəzləxtürüp, yənə ammiqə qaytu-

rup kət'i ijra kilix, xuning bilən toqra rəhbərlik pikrini xəkilləndürüx tüp rəhbərlik usuli. Mərkəz-ləxtürüx wə kət'i ijra kilix jəryanida omumi qakirik bilən ayrim yetəkqilikni birləxtürüx usulini qollinix kerək, bu — aldinki usulning tərkiwiy kısmi. Nurqun ayrim yetəkqiliklərdin omumi pikir (omumi qakirik)ni xəkilləndürüp, bu omumi pikirni yənə nurqun ayrim orunlarqə elip berip sinax (əzila xundak kilip qalmay, baxkilarqəimu xundak kilixni eytix), uningdin keyin yengi təjribilərnı mərkəzləxtürüp (təjribilərnı yəkünləp), yengi yolyoruklarnı ixləp qikip, ammiqə omumyüzlük yetəkqilik kilix lazim. Yoldaxlar bu kətimki istil tüzitixtə ənə xundak ixlixı kerək, hərqandak hizməttə xundak ixlixı kerək. Bir kədər yahxi rəhbərlik ənə xundak ixləxkə bir kədər mahir boluxtin hasil bolidu.

7. Təwən'gə hərqandak wəzipini (inkilawiy urux, ixləp qikirix, təlim-tərbiyini yaki istil tüzitix üginixi, hizmət təxürüx, kadirarnı təxürüxni yaki təxwikat ixlıri, təxkiliy ixlar, jasuslarnı yokitix ixlıri wə baxkilararnı) tapxurqanda, uni yukuri dərjilik rəhbiriy organlar wə ularning ayrim tarmaklıri xu hizmətkə alakıdar təwən dərjilik idarilərnıng asasiy məs'ul kixiliri arkilik tapxurup, ularqə məs'uliyət yüklıxi, xuning bilən hizməttə təksimatmu bolux, birlikmu bolux məksidigə (yiyüənhualıqka) yetixi lazim. Pəkət yukuri dərjilik organlarnıng ayrim tarmaklıri təwən dərjilik organlarnıng ayrim tar-

makliri bilənla (məsilən, yukuri dərijilik təxkilat buliri təwən dərijilik təxkilat buliri bilənla, yukuri dərijilik təxwiqat buliri təwən dərijilik təxwiqat buliri bilənla, jasuslarni yokitix bulirining yukuri dərijilikliri təwən dərijilikliri bilənla) alakə baqlap, təwən dərijilik organlarning bax məs'ul kixiliri (məsilən, shuji, zhuxi, zhuren, xiaozhangliri)ni həwərsiz yaki məs'uliyətsiz qaldurmasliqi kerək. Bax məs'ul kixilər wə tarmaklardiki məs'ul kixilərnin həmmisini həwərdar kilix, məs'ul kilix lazim. Hizməttə təksimatmu, birlikmu bolqan bundaq yiyüənhualik usul bax məs'ul kixi arkilik köpligən kadirnlarni hətta bəzi qaqlarda barlik hadimnlarni birər hizmətni ixləxkə kəzəqax imkaniyitini beridu, buning bilən ayrim tarmaklarda kadir yetixməslük kəmqiligini tūgitip, nurəqun kixilərnə muxu hizmətkə aktip katnixidiqan kadirnlərəqə aylandurəqili bolidu. Bumu rəhbərlik bilən ammini birləxtürəxning bir hil xəkli. Məsilən, kadirnlarni təxkürəxtə, əgər bu hizmətni pəkət təxkilat busidək rəhbəriy organning az sanlik kixilirila əz aldiqə ixləydiqan bolsa, qəqum yahxi orunliqili bolmaydu; əgər məlum bir idarining yaki məlum bir məktəpning məmuri məs'ul kixiliri arkilik xu idarining yaki xu məktəpning nurəqun hadimliri, nurəqun okuquqiliri hətta bəzi qaqlarda barlik hadimliri, həmmə okuquqiliri həkətkə kəltürülüp, təxkürəx hizmitigə katnaxturulidiqan bolsa, yukuri dərijilik təxkilat busining rəhbəriy hadimliri bu

təxürüx hizmitigə toqra yetəkqilik kilip, rəhbərlik bilən ammini birləxtürüx pirinsipini ijra kilidiqan bolsa, kadrlarni təxürüx məksidigə qokum toluk yətkili bolidu.

8. Hərəkəndək bir jayda birlə wakıttə nuroqun mərkiziy hizmətlərnin boluxi mümkin əməs, məlum bir məzgil iqidə birlə mərkiziy hizmət bolidu, uningə qə koxumqə ikkinqi orunda, üqinqi orunda turidiqan baxqə hizmətlər bolidu. Xuning üqün, bir jayning bax məs'uli xu jayning kürəx tarihini wə kürəx xaraitini həsapqə elip, hər hil hizmətlərnə muwapik orunqə qoyuxi kerək; əzi tamamən pilansiz bolup, pəkət yukurining yolyorukliri boyiqə nimə kəlsə xuni ixləwerip, nuroqun "mərkiziy hizmət" lərnə wə qalaymikan, tərtipsiz hələtnə xəkilləndürüp qoymasliqi kerək. Yukuri dərijilik idarilərmu təwən dərijilik idarilərgə ixning mohimlik wə jiddilik dərijisini pərk ətmigən həldə wə mərkəzsiz həldə birlə wakıttə nuroqun hizmətlərnə kərsitip berip, buning bilən təwən dərijilik idarilərnin hizmət tərtiwidə qalaymikanqilik tuqdurup, ularnə bəlgilik nətijigə erixəlməydiqan kilip qoymasliqi kerək. Rəhbəriy hadimlar hər bir konkirit jayning tarihiy xaraiti wə mohit xaraitiqə karap, omumilikni nəzərdə tutup, hər bir məzgilidiki hizmətnin eqirlik mərkizini wə tərtiwini toqra bəlgilixi həmdə bu bəlgilimini kət'i ijra kilip, qokum bəlgilik nətijigə igə boluxi lazim, bu—bir hil rəhbərlik sən'iti.

Xundakla bu—rəhbərlik bilən ammini birləxtürüş, omumluk bilən ayrimlikni birləxtürüş pirinsiplirini kollanoqanda diqqət kilip həl kilix zərür boləqan rəhbərlik usuli məsilisi.

9. Biz bu yərdə rəhbərlik usulioqə dair uxşak məsililər üstidə bir-birləp tohtilip olturmiduk, jaylardiki yoldaxlarning buningda eytiləqan pirinsip, fangzhenlarəqə asasən, əzliri kəngül koyup pikir kilixini, əzlrining ijadiy küqini jari kilixini ümit kilimiz. Kürəx kanqiki muxəkkətlik bolsa, kommunistlarning rəhbərliqi bilən kəng ammining təliwini ziq birləxtürüş, kommunistlarning omumi qakiriqi bilən ayrim yetəqkiligini ziq birləxtürüş, xuning bilən zhuguənzhuylilik wə guənliəozhuylilik rəhbərlik usulini təltəküs bitqit kilix xunqə zərür bolup kalidu. Partiyimizdiki barlik rəhbəriy yoldaxlar hərkaqan Marksizimlik ilmiy rəhbərlik usulini zhuguənzhuylilik wə guənliəozhuylilik rəhbərlik usulioqə karimu-karxi koyuxi wə aldinkisi arkilik keyinkisini yengixi lazim. Zhuguənzhuyliqilar wə guənliəozhuyliqilar rəhbərlik bilən ammini birləxtürüş, omumluk bilən ayrimlikni birləxtürüş pirinsipini bilməydu-də, partiye hizmitining rawajlinixioqə intayin zor dərijidə toskunluk kilidu. Zhuguənzhuylilik wə guənliəozhuylilik rəhbərlik usulioqə karxi turux üqün Marksizimlik ilmiy rəhbərlik usulini kəng wə qongqur təxəbbus kilix kerək.

Izahlar

① Stalinning «Germaniyə gongchəndangining istiqbali həm bolxewiklaxturux həkkidə» digən əsirigə qaralsun.

② Kommunistik internatsionalning 7- qurultiyida Dimitrovning kiləan huləsə səzi—(Ixqilar sinipining faxizimə qaxxi birliksepi üqün kürixəyli)ning 7- kismi «Kadirlar məsilisi»gə qaralsun.

GUOMINDANGOIA SORAK*

(1943-yil 7-ayning 12-küni)

Yekinki bir aydin buyan Zhongguoning Yapon baskunqiliriqqa qarxi lagirida adette körülmeydiqan, nahayiti qelitte bir wəke yüzbardi, u bolsimu Zhongguo guomindangi rəhbərlikidiki nurqun partiyə. həkumət organliri wə hərbi organlarning ittipaklikni wə Yapon baskunqiliriqqa qarxi uruxni buzidiqan bir hərket kozoqiqlanliqi. Bu hərket gongchəndang-qa qarxi kiyapette otturiqqa qikti, əmiliyette bolsa u—Zhonghua millitigə qarxi wə Zhongguo həkioqə qarxi hərket.

Aldi bilən guomindang armiyisigə qarap bakayli. Məmliket boyiqə guomindang rəhbərlik kilawatқан armiyining qərbiy ximal tərəpkə jaylaxқан asasiy küqila 34-, 37- wə 38-jitüənjünlərdin ibarət 3 jituənjün bolup, həmmisi 8-urux rayoni fusilingzhanguəni Hu Zongnəning komandanliqida idi. Ulardin 2 jituənjün Shənxi-Gənsu-Ningxia qəgra rayonini muhasirə kilixka koyulqan, pəkət birila Huanghe

* Bu—yoldax Mao Zedong Yən'an «Jiefang ribao» geziti üqün yezip bərgən baxmaqala.

dəryasının Yichuəndin Tongguən'gicə bolqan ari-
liktiki kiroqaklirini saklax üqün Yapon karakqiliri-
oqa qarxi koyuloqan. Bu əhwaloqa 4 yildin axti,
pəkət hərbi tokunux yüzberip kalmisila, kəpqlilikmu
buni adəttiki ix döp ketiwerətti. Birak yekinda
kütülmigən halda mundak özgirix yüzbərđi, yəni
Huanghe mudapiəsini üstigə aloqan 1-, 16- wə 90-
jünlərdin ibarət 3 jündin 2 si yetkəldi, 1-jün Bin-
zhou, Chunhua tərəplərgə, 90-jün Luochuən tərəpkə
yөtkəp kelindi wə qegra rayonqa hujum kilixka
paal təyyarlik kərülüp, Yapon karakqiliriqə qarxi
Huanghe mudapiəsining kəp kismi box kalduruldi.

Bu hal kixilərdə, muxu guomindangqilar bilən
Yaponlar otturisdiki munasiwət zadi kəndaktu?
digən xübhini tuqdurmay kalmaydu.

Birmunqə guomindangqilar hər küni gongchən-
dang "Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni buzdi",
"Ittipaklikni buzdi" döp heqbir əymənməstin təxwik
kiliwatattiyu, Huanghe mudapiəsini üstigə aloqan
asasiy küqlirini kaldurmay qekindürüp kətkənligi
Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni küqəytkənlük
diyiləmduki? Qegra rayonqa hujum kiliwatkanliqi
ittipaklikni küqəytkənlük diyiləmduki?

Muxu ixlarni kiliwatkan guomindangqilar, eyting-
larqu: silər Yaponlaroqa arkanglarni kilip turuwatisi-
lər, Yaponlar bolsa silərgə aldini kilip turuwatidu,
əgər Yaponlar arkanglardin besip kəlsə, u qaoqda
kəndak kilisilər?

Əgər silər xunqə uzun Huanghe mudapiəsini taxliwetip karinglar bolmisa, Yaponlar burunkidəkla dəryaning u ketida kimirlimay tep-teq turup, pəkət kوليوا durbun elip, silərning barqansiri uzap ketiwatқан қаранqlarqə qəksiz hoxallik bilən səpselip tursa, u halda, buningda yənə қандақ səwəp bar? Nimə üqün Yaponlar silərning arқanqlarni kilip turuxunqlarni xunqə yahxi kəridu? Silər bolsanqlar Huanghe mudapiəsini taxliwetip karinglar bolmay, xunqə kəp yərnə box қaldurup, nimanqiwala hatirjəm bolup kəttinglar?

Hususi mülükqilik jəmiyitidə, keqisi uhliqanda, həmixə ixik etip koyulidu. Həmmigə məlumki, bu bikarqə kilinqan ix əməs, bəlki oqridin saқlinix üqün kilinqan ix. Hazir silər dərwezini eqip koydunglar, oqri kirixtin kərkəmsilər? Dərwaza oқuk tursunu, oqri kirmisun, buning səwiwi nimə?

Silərning eytixinglarqə, Zhongguo ziminida pəkət gongchəndanqla “Yapon baskunqiliriqə қарxi uruxni buzoquqi” ikən, silər bolsanqlar taza “millət əla”ni kuwwətligüqi ikənsilər, undaқ bolsa, dүxmən’gə arқisini kilip turux nimini əla bilgenlik bolidu?

Silərning eytixinglarqə, “ittipaklikni buzoquqi” mu gongchəndanqlar ikən, silər bolsanqlar taza “səmimi ittipaklik” tərəpdarliri ikənsilər, undaқ bolsa, silərning 3 jituənjün (bir jün kəm) əskiriy küqunqlarning kوليوa nəyzə elip, eqir zəmbirəklər bilən kəralinip, qəgra rayon həlkiqə қарap ilgirilixinimu “səmimi

ittipaklik” dəp hesaplıoılı bolamdu?

Yaki silərnıng yənə bir tülrlük eytixınglarqə, silər ittipaklikni yakturmay, “birlik”kə kəltürüxnı nahayiti yakturidikənsilər, xunga silər qegra rayonni yər bilən yəksan kılmaqı, özənglar eytiwatkan “feodallıq geju”ni yəkatmaqı, gongchəndangni kirip tügətməkı ikənsilər. Hox, xundakmu bolsun, nımə üqün silər Yaponlarınıng Zhonghua millitini “birlik” kə kəltürüxidın həmdə silərnımu qoxup “birlik”kə kəltürüwetixidın qorkmaysilər?

Əgər wəkəning nətijisidə, silər bir yürüxtıla qələibə qazanqan halda qegra rayonni “birlik”kə kəltürıdıqan, gongchəndangni jimikturuwetıdıqan bolsanglar, Yaponlar bolsa silərnıng kandaktu “dora bihux”liringlar bilən huxsizlinip yaki kandaktu “sehir”liringlar bilən bənt bolup kimirliyalmaydıqan bolsa, xu səwəptin ular millətne xuningdək silərnımu “birlik”kə kəltürəlməydıqan bolsa, u halda, səyümlük guomindangqi janaplırimiz, özənglarınıng heliki “dora bihux” yaki “sehir” digən nımənglardın bizgə bir-ikkisini kərsitip baksanglar kandak?

Əgər silərdə Yaponlarqə jawap berəligüdək heqqandak “dora bihux”, “sehir”mu bolmısa, Yaponlar bilən kəngüldə pütüxüpmu almıqan bolsanglar, u halda, biz silərgə xuni rəsmi eytip koyaylıki, silər qegra rayonqə hujum kılmaslıoınglar kerək, qegra rayonqə hujum kılsanglar bolmaydu. “Belıkqi kux bilən mərwayit kulülisi tutuxup qalsa, payda

belikqioqa boptu”, “Yaqiwoek tomuzoqini tutmaqki bolsa, serik kuxkaq uning peyigə quxüptu” digen ikki qeqəkte daoli bar. Silər biz bilən birlikte turup, Yapon baskunqiliri besiwaloqan jaylarni birlikkə kəltürsənglar, Yapon alwastilirini koqlap qikarsanglar, toqra kilqan bolattinglar, alkəndək bu qegra rayonni nimanqə aldirap-saldirap “birlik”kə kəltürməkqi bolisilər? Güzəl wətinimizning kəng zimini düxmən kəliqə quxüp ketiwatsa, aldiramay, takətsizlənməy, qegra rayonqə hujum kilixka wə gongchəndangni yokitixka bolsa aldirap ketixinglar, takətsizlinip ketixinglar nimə digən eqinixlik! Nimə digən nomussizlik!

Əmdi guomindangning partiyə ixlirioqa karap bakayli. Gongchəndangqə karxi turux üqün, guomindang birnəqqə yüz ixpiyonluk dadüyini kurdi, ularqə əng pəskəx munapiklarnimu koqul kildi. Məsilən, Zhonghua min'guoning 32-yili yəni miladi 1943-yil 7-ayning 6-küni Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning 6 yilliqini hatiriləx harpisida Zhongguo guomindangining Zhongyangshesi bir həwər tarkatti, buningda, Shənxi əlkisining Xi'ən digən yeridə bəzi “mədiniyət təxkilatliri” diyilgən birni-milər məjlis eqip, Mao Zedongqə Üqinqi international tarkaloqan pürsəttin paydiliniq, Zhongguo gongchəndanginimu “tarkitiwetix” toqrisida diənbaowəwətiqni karar kiliptu, diyilgən, uningda yənə “qegra rayon gejusini əməldin kaldurux” digən bir mad-

dimu bar ikən. Kitaphanlar buni bir “yengi həwər” dəp hes kilixi mümkin, həkikəttə bolsa bu—kona həwər.

Bu ix əslidə birnəqqə yüz ixpiyonluk dadüyining biridə bolqan. Bu dadüy ixpiyonluk zongdüybusi (yəni “Guominzhengfu hərbi weyyüenhuyi təkxürütizimlax idarisi” wə “Zhongguo guomindangi mərkiziy ijrariyə weyyüenhuyi təkxürütizimlax idarisi”)ning yolyoruqi boyiqə, guomindang hirajiti bilən qikiri-liwatkan wətən hainliri zornili—«Yapon baskunqiliriqə karxi urux wə mədiniyət»tə gongchəndangqə karxi makala yezix bilən nam qikarqan wə hazir Xi’əndiki əmgək lagiri təlim-tərbiyə baxqarmisining chuzhangı bolup turqan Trotskiqi wətən haini Zhang Difey arkilik 6-ayning 12-küni yəni Zhongyangshe əxu həwərnı elan kilixtin 25 kün ilgiri, 9 kixini qakirip 10 minutluk məjlis eqip, muxu diənbaodiyilgən birnimini “makullioqan”.

Bu diənbaoni Yən’ən ta bügün’gə kədər tapxuruwalqini yok, lekin uning məzmuni məlum bolup boldi, uningda, Üqinqi internatsional tarkaloqan ikən, Zhongguo gongchəndangimu “tarkitiwetilixi” lazim, yənə “Marksizim-Leninizim bərbat bolqan” wəhəkaza diyilgən.

Bumu guomindangqilarning aqzidin qikkan gəp! Biz bu hildiki (Hərnərsə öz hilini tapidu) guomindangqilarning aqzidin hərnimə qikidiqanliqini hərkaqan biləttuk, dər wəkə, bügünki kündimu ular-

ning aqzidin iplasliklar yənə qikti!

Hazir Zhongguo ziminida partiyə-guruhlar nahayiti kəp, pəkət guomindangdinla ikkisi bar. Uning biri Wang Jingwey tamqilik guomindang bolup, Nənjing wə baxka jaylarda kuruldi, umu kək asman, ak kün bəlgilik bayrak kətərgən, uningmu mərkiziy ijrəiyə weyyüənhuji digən birnimisi bar, xuningdək bir türküm ixpiyonluk dadüylirimu bar. Buningdin taxkiri yənə, kəldin kətəkən rayonlarda Yapon fa-xist partiyiliri kəng tarkaloqan.

Səyümlük guomindangqi janapirimiz, Üqinqi internatsional tarkaloqandin keyin, silər hə dəp xapaxlap, pəkət gongchəndangnila "tarkitiwetix" kəstidə boldunglar, lekin wətən hainliri partiyiliri wə Yapon partiyilirini tarkitiwetixkə azrak bolsimu küq qikirixni zadi halimidinglar, buning səwiwi nimə? Silər Zhang Difeyəqə diənbaο yazduqəanda, gongchəndangni tarkitiwetixni tələp kiləqandin taxkiri, wətən hainliri partiyiliri wə Yapon partiyilirinimu tarkitiwetixkə ərziydiqəanliqi həkkidə nimə üqün birər eqiz səz koxup koymidinglar?

Silərqə, gongchəndang bək artukluk kiliwatamdu? Pütün Zhongguo ziminida pəkət birlə gongchəndang bar, guomindang bolsa ikki, zadi kaysisi artukluk kilidikən?

Guomindangqi janaplar, silər mundak bir ixnimu oylap kərgənmidinglar? Silərdin baxka yənə Yaponlar bilən Wang Jingweymu gongchəndangni yoki-

tixka jenining beriqə birdək urunuwatidu, pəkət gongchəndangla bək artukluk kiliwatidu, xunga uni yokitix kerək, dəp birdək jar seliwatidu; guomindangni bolsa, heqqaqan artukluk kilmaydu, pəkət kəmlik kiliwatidu, dəp hes kilip, həmmila yərdə Wang Jingwey taməqilik guomindangni pərwix kilip əstürəwatidu, buning səwiwi nimə?

Guomindangqi janaplar, biz silərgə malal kərməy eytip koyayli: Yaponlar bilən Wang Jingwey guomindangni wə sənminzhuyini xuning üqün tolimu yakturiduki, bu partiyə wə bu məsləktə ular paydılinalaydioqan jaylar bar. Bu partiyə, birinqi dunya uruxidin keyin, pəkət 1924-yildin 1927-yiləiqə boləqan məzgildə, Sun Zhongshən əpəndi uni əzgərtip təxkil kilip, uningəqa kommunistlarni kobul kiləqan, xuning bilən guomindang-gongchəndang həmkarlıqi-diki milli ittipak xəkillən'gən qaəqdila, barlık jahan'gırlar həm wətən hainliri yaman kəridioqan, yakturmaydioqan wə yokitix üqün barlık küqi bilən kəst kilidioqan partiyə bolup kəloqan idi. Bu məsləkmə pəkət xu məzgildə Sun Zhongshənning kəli bilən əzgərtilip, "Zhongguo guomindangining məmlikətlik 1-kurultiyining hitapnamisi" diki sənminzhuyiəqa yəni inkilawiy sənminzhuyiəqa aylinixi bilənla, barlık jahan'gırlar həm wətən hainliri yaman kəridioqan, yakturmaydioqan wə yokitix üqün barlık küqi bilən kəst kilidioqan məslək bolup kəloqan idi. Buningdin baxka, bu partiyə, bu məslək gongchəndangni qətkə

kakkan, Sun Zhongshenning inkilawiy rohini qatkə kakkan xaraitta, barlik jahan'girlarning həm w t n hainlirining yakturuxioqa erixti, Yapon faxistliri həm w t n haini Wang Jingweymu ularni yakturidioqan bolup kaldi, huddi g h r tepiwaloqand k uni p rwix kildi w   st rdi. Wang Jingwey tam jilik guomindang burun bayriqining sol burjigidiki bir parq  serik b lg  bilən p rklinip turatti,  mdilikt , k zg  kadalmisun, d p xunqilik p rknimu kaldurmay, tamam n bird k kiliw tti. Uning yakturuxi kaysi d rijig  y tk n?

Wang Jingwey tam jilik guomindangqilar qoldin k tk n rayonlardila  m s, b lki k ng arka s ptimu samand k. B ziliri m hpi, bular d xm nning 5-zongd yi. B ziliri axkara, bular partiyisig  y linip jan bakidioqan, ixpiyonluk bil n jan bakidioqan  mma Yapon baskunqiliriqqa zadila qarxi turmay, m hsusla gongch ndangqqa qarxi turidioqan kixil r. Bu kixil r, pixanisid  Wang Jingwey tam jisi bolmisimu,  mily tt  Wang Jingwey tam jilik kixil r. Bu kixil rmu d xm nning 5-zongd yi, ular özini nikaplap, kixil rning k zini boyax  q n x kil j h ttila aldinki hildikil rdin s lla p rklilik boluwaloqan, halas.

Dim k, m sil  p t nley aydinglaxti. Sil rning Zhang Difeyoqa di nbao yazdur qan qa qda, gongchəndangni "tarkitiwetix"ni t l p kiləqandin taxkiri, Yapon partiyiliri həm w t n hainliri partiyiliriningmu tarkitiwetixkə  rziyidioqanliqi h kkid  birər e jiz

söz qoxup koyuxka zadi rayinglar barmioqanliqining səwiwi xuki, ular bilən silərnin otturanglarda, məyli idiyə jəhəttə, siyasət jəhəttə, təxkil jəhəttə bolsun, nuroqun ortakliklar bar, uning iqidə əng asasiy ortak idiyə—gongchəndangoqə, həlkkə qarxi turux.

Guomindangqilaroqə koyulidiqan yənə bir sorakmu bar: dunyada xuningdək Zhongguo ziminida “bərbat bolqini” pəkət Marksizim-Leninizimla bolup, baxkilarning həmmisi yahxi nərsilərmu? Wang Jingweyning sənminzhuyisi həkkidə yukurida səzləndi, Gitler, Mussulini, Dongtiao Yingjilərnin faxizimi kandak? Zhang Difeyning Trotskiqiliqiqu? Zhongguo ziminidiki palanqi tamqilik yaki pustanqi tamqilik əksil’inkilawiy ixpiyonluk organlirining əksil’inkilapqiliqiqu?

Səyümlük guomindangqi janaplimiz, silər Zhang Difeyoqə diənbao yazduroqan qaoqda, nimixka wabadək, qusidək, nijasəttək birmunqə “məslək”lər toqrisida birər ilawə yaki birər izah qoxup koymidinglar? Silərnin nəziringlarda, bu əksil’inkilawiy nərsilərnin həmmisi kəm-kotisiz, mukəmməl bolup, pəkət Marksizim-Leninizimla pütünləy “bərbat bolqan”mu?

Sözning toqrisini eytayli, biz silərdin kattik gumanlinimizki, silər Yapon partiyiliri həm wətən hainliri partiyiliri bilən til biriktürüwədinglar, xuning üçün silər ular bilən xu kədər həmnəpəs bolup kətinglar, xuning üçün silərnin eytkən sözünglar,

kilojan ixinglar düxmønningki bilən, wətən hainliriningki bilən xu kədər op-ohxax, tamamən birdək, pütünləy pərksiz. Düxmənlər həm wətən hainliri yengi 4-armiyini tarkitiwətməkqi boluwidi, silər yengi 4-armiyini tarkitiwətinglar; düxmənlər həm wətən hainliri gongchəndangni tarkitiwətməkqi boluwatidu, silərmu gongchəndangni tarkitiwətməkqi boluwatisilər; düxmənlər həm wətən hainliri qegra rayonni əməldin kaldurmakqi boluwatidu, silərmu qegra rayonni əməldin kaldurmakqi boluwatisilər; düxmənlər həm wətən hainliri Huanghe mudapiəsini koqdixinglarni halimiqan idi, silər Huanghe mudapiəsini taxliwətinglar; düxmənlər həm wətən hainliri qegra rayonqa hujum kiliwidi (Suyde-Mizhi-Jiaxiən-Wubao-Qingjiən sepini boylap Huanghening u ketiqa jaylaxқан düxmən koxunliri 8-armiyə saklap turqan Huanghe mudapiəsi zhendisini 6 yildin beri üzlüksiz topka tutup kəldi), silərmu qegra rayonqa hujum kilməkqi boluwatisilər; düxmənlər həm wətən hainliri gongchəndangqa qarxi turuwatidu, silərmu gongchəndangqa qarxi turuwatisilər; düxmənlər həm wətən hainliri kommunizimni wə həriyətpərwerlikni kattik tillawatidu, silərmu kommunizimni wə həriyətpərwerlikni kattik tillawatisilər^①; düxmənlər həm wətən hainliri gongchəndang əzalirini tutuwelip, ularni towa kilip özini gezittə elan kilixka məjbur kiliwatidu, silərmu gongchəndang əzalirini tutuwelip, ularni towa kilip özini gezittə elan kilixka məjbur

kiliwatisilər; düxmənlər həm wətən hainliri əksil-inkilapqi ixpiyonlarni gongchəndang, 8-armiyə wə yengi 4-armiyə iqigə yoxurun kirip buzqunqilik kiliq üqün əwətsə, silərmu əksil'inkilapqi ixpiyonlarni gongchəndang, 8-armiyə wə yengi 4-armiyə iqigə yoxurun kirip buzqunqilik kiliq üqün əwətiwatisilər. Nime üqün ular bilən silərnin otturangelardiki op-ohxaxlik, tamamən birdəklik, pütünləy pərkəsizlik xu dərijigə yetip bardı? Silərnin muxundak birmunqiliqan səz wə hərkitinqlar düxmən həm wətən hainlirinin ənə xundak barlik səz wə hərkiti bilən op-ohxax, tamamən birdək, pütünləy pərkəsiz tursa, bu qandakmu kixilərdə silərnə düxmən həm wətən hainliri bilən til biriktürüwaləqan yaki qandaktu kəngüldə pütüxüwaləqan digən gumanni tuqdurmisun?

Biz rəsmi halda Zhongguo guomindangi zhongyangiqə etiraz bildürimizki, Huanghe mudapiəsidi ki qoxunlarni qekindürüp, qegra rayonəqə hujum kilixka, iqki urux kozqaxka təyyarlinix—uqiəqə qikkan hata hərəkət, uningəqə yol koyqili bolmaydu. Zhongyangshe 7-ayning 6-küni tarkatқан ittipleklikni buzidiqan, gongchəndangni həkərətleydiqan həwər—uqiəqə qikkan hata səz, uningəqimu yol koyqili bolmaydu. Bu hataliklarning ikkilisi haraktir jəhəttə qekidin axkan jinayət, bu düxmən həm wətən hainliriningkidin kilqə pərklənməydu, silər bu hataliklarni tüzitixinglar lazim.

Biz rəsmi halda Zhongguo guomindangining zongcəyi Jiang Jieshi əpəndigə tələp qoyimizki, Hu Zongnən koxunini Huanghe mudapiəsigə kayturup kelixkə buyruk bering, Zhongyangsheni əməldin qaldurung həm wətən haini Zhang Difeyni jazalang.

Biz Huanghe mudapiəsidin qekinixni, qegra rayonqa hujum kilixni halimaydiqan wə gongchəndangning tarkitiwetilixini tələp kilixni halimaydiqan barlik həkiki wətənpərwər guomindangqilarqa muraçijət kilimizki, hərəkətkə kelip, muxu iqki urux weyjisini toşunglar. Biz silər bilən ahırəqiqə həkarkarlixip, birliktə millitimizni həlakəttin qutulduruxni halaymiz.

Bizqə, bu tələplər—pütünləy həkkani tələplər.

Izah

① Yoldax Mao Zedong bu yərdə Jiang Jieshi elan kiləjan «Zhongguoning təkdiri» digən kitapni kərsitidu. Jiang Jieshi bu kitapta kommunistimə wə həriyətərwərlikkə karxi turux digən qalçiranə təxəbbusni axkara otturiqə qoyqan.

GENJÜDİLƏRDƏ İJARƏ KEMƏY- TIX, IXLƏPQIKIRIX WƏ HƏKÜ- MƏTNI HİMAYƏ KİLIX-HƏLKNI SÖYÜX HƏRKƏTLIRINI QANAT YAYDURAYLI*

(1943-yil 10-ayning 1-küni)

1. Küzlük yiqim wahti yetip kəldi, genjüdüldiki rəhbiriy organlar hər dərjilik partiya wə həkümet organliriqə ijarə keməytix siyasitining ijasini tək-xürüxnı tapxuruxi lazim. Ijarə əstayidil keməytilmi-gən jaylarning həmmisidə bu yıl ijarə keməytilixi lazim. Ijarə keməytilgən əmma təltəküs bolmiqan jaylarda bu yıl təltəküs keməytilixi lazim. Dang-weylar zhongyangning yər siyasitigə wə öz jayining əhwaliqə əsasən dərhal yolyoruk qikirixi wə bir-nəqqə yezini əzliri biwastə təkxürüp, nəmunə tepip, baxka jaylarning hizmitini ilgiri sürüxi lazim. Xuning bilən billə, gezitlərdə ijarə keməytix toqrisida bax-makalilar wə ijarə keməytixning nəmunilik təjribiliri

* Bu—yoldax Mao Zedong yazqan Zhonggong zhongyangning partiya iqigə karatkan yolyoruqi.

toqrisida həwərlər besix kerək. Ijarə keməytx ammiqə kilinqan iltipət əməs, bəlki dihanlarning ammiwi kürixi; partiyining yolyorukliri wə həkümətning əmir-pərmanliri bolsa bu ammiwi kürəxkə kilinqan yetəqçilik wə yardım. Ammining aktipliqliğini kəzəjimaydiqan iltipət tərəkisidiki ijarə keməytx toqra əməs, buning nətijisi mustəhkəm bolmaydu. Ijarə keməytx kürixi dawamida dihanlar təxkilatlıri kurux yaki dihanlar təxkilatlırini əzgərtix kerək. Həkümət ijarə keməytx toqrisidiki əmir-pərmanlarni ijrə kılıx wə yər igiliri bilən ijarigə aləquqılarning mənəpəətini təngxəx məydanida turuxi kerək. Həzir, genjüdlər tariyip kətti, partiyimizning genjüdlərdə ammini ihlas bilən, əstayidillik wə puhtilik bilən koləqə kəltürəx, amma bilən hayat-mamatta billə bolux wəzəpisi ətkən 6 yildikigə kəriqanda tehimu jiddi əhmiyətkə igə bolup kəldi. Əgər biz bu yil küzdə ijarə keməytx siyasitining ijrə kilinix dərijisini təxkürəp qikalısak wə ijarini təltəküs keməytəlisək, dihanlar ammisining aktipliqliğini əstürəp, kələr yil düxmən'gə kərxi kürəxni küqəytələymiz wə kələr yillik ixləpqiçirix həkətitini aləqə sürələymiz.

2. Düxmən arka sepidiki genjüdlərnəng kəpçilik kədirliri partiyə, həkümət organlırining hadimlırini, kəxun hadimlırini wə həkə ammisini (dələt ixidikilər wə hususi ixtikilər, hərbilər wə həkələr, ərlər wə ayallar, yaxlar wə kərılarning həkəqaysisini sirtta kəldurməy) həkətləndürəp, kəng kələmlik

ixləp qikirix elip berixni tehi üginiwalalmidi. Dangweylar, həkümət organliri wə koxunlar bu yil küz wə kixta pütün genjüdlərdə kelər yil əzi kəl selip ixləp, kiyinqilikni yengix yolidiki (Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonidin baxka jaylarda, kiyim-keqək, ozuk-tülük mol bolux xoari waktinqə otturiqə koyulmaydu) kəng kələmlik ixləp qikirix hərkitini yəni omum igiligidiki wə hususilar igiligidiki dihanqilik, sanaət, kəl sanaət, tiransiport, qarwiqilik wə soda ixlirini əz iqiğə aləqan lekin yeza igiligini əsas kiləqan ixləp qikirix hərkitini elip berixka yahxi təyyarlik kilip koyuxi kerək. Aililər boyiqə pilanlaxni. əmgəktə həmkarlixixni (Ximaliy Shənxi də biən'gongdüy^① dəp atilidu, burun Jiangxi kizil rayonida teriloqu düyi yaki əmgəktə həmkarlixix guruppisi dəp atilatti) yoloqə koyux, əmgək kəhri-manlirini mukapatlax, ixləp qikirix musabikisini elip berix wə amma üqün hizmət kilidioqan kopiratiplarni rawajlandurux kerək. Nahiyə, rayonlardiki partiyə, həkümət hadimliri maliyə wə iktisat məsililiridə əz küq-kuwwitining 90 pirsəntini dihanlarning ixləp qikirixni axuruxioqə yardəm berixkə sərp kilixi, kaləqan 10 pirsəntini dihanlardin baj elixka sərp kilixi lazim. Aldinkisi japaqə qidap ixlənsə, keyinkisi yeniklixidu. Barlik idarə, məktəp wə budüylər urux xaraitida kəttat terix, qoxka bekix, otun təyyarlax, yaqəq kəməür təyyarlax, kəl sanaətni rawajlandurux wə kismən axlik terix bilən jiddi

xuqullinixi kerək. Qong-kiqik orunlar kolliktıp ixləpqi kirixni birdək rawajlanduruxtin taxkiri, əyni zamanda, barlık xəhslərni (koxunlar buning sirtida) ixtin taxkiri öz aldiqə kiqik kələmlik dihanqilik wə kol sanaət ixləpqi kirixliri bilən xuqullinixkə riqəbət-ləndürüxi (Tijarət kilix mən'i kilinidu), uning kiri-mini xəhsning öz ihtiyarida qalduruxi kerək. Jaylar 7 kündin 10 kün'giqə muddət bilən kəktat teriəqu-qilar kursi, qoxkə bakkuqilar kursi wə tamakni yaxxilax üqün axpəzlər yetixtürüx kursi eqixi lazim. Barlık partiyə, həkümət organliri wə hərbi organ-larda iqtisatka riayə kilix, israpqilikka qarxi turux, hiyanətqilikni mən'i kilix kerək. Hər dərijilik partiyə, həkümət organliri, hərbi organlar wə məktəplərning barlık rəhbiriy hadimliri ammining ixləpqi kirixiə rəhbərlik kilixning pütün maharitini üginiwelixi lazim. Ixləpqi kirixni tətqiq kilixkə etiwar bərməy-diəqan kixi yaxxi rəhbər hesaplanmaydu. Hərbilər wə həlklərdin ixləpqi kirixkə əhmiyət bərməydiəqan, əksiəq, aknanqilik, hərənlük kilidiəqanliri yaxxi hərbi wə yaxxi gongmin hesaplanmaydu. Yezilar-diki ixləpqi kirixtin ayrilməqan barlık partiyə əzaliri ixləpqi kirixni rawajlanduruxni əzining ammiəqə ülgə boluxining xərtliridin biri kilixi lazim. Ixləpqi kirix hərkitidə igilikni rawajlanduruxkə əhmiyət bərməy, bir tərəplimə halda qikim məsilisi üstidila sənəpən sokuxtək baoshouluk noqul maliyə nuqtiinəziri hata. Partiyə, həkümət organliridiki wə hərbi organ-

lardiki ammining həm həlk ammisining kəng əmgək küqlirini uyxturup, ammiwi ixləpqi-kirix hərkitini qanat yayduruxka əhmiyyət bərməy, az sandiki həkumət hadimliri arkilik hə dəp parak wə baj yioqix, pul wə ozuk-tülük hazirlaxkila bir tərəplimə halda əhmiyyət berix nuktiinəziri hata. Ammining ixləpqi-kirixni rawajlanduruxioqa pütün küq bilən yardəm berixni bilməy, ammidin axlik wə pul elixnila bilix nuktiinəziri (guomindang nuktiinəziri) hata. Ammiwi ixləpqi-kirix hərkitini hər tərəplimə kozoqaxka əhmiyyət bərməy, bir tərəplimə halda az sanlik igilik organliri arkilik az sanlik kixilərnə ixləpqi-kirixka uyxturuxkila əhmiyyət berix nuktiinəziri hata. Gongchəndang əzalirining ailə turmuxini təminləx (yezilardiki partiyə əzaliri) wə öz turmuxini yaxxilax (idarə wə məktəplərdiki partiyə əzaliri), xuning bilən inkilap ixioqa payda yətküzüx üçün ailiwi ixləpqi-kirix wə ixtin taxkiri xəhsi ixləpqi-kirix bilən xuqullinixini, xərəplik əməs, əhlakka munasip əməs, dəp həsaplıx nuktiinəziri hata. Genjüdlər bar bolup turəqan xaraitta, ixləpqi-kirixni rawajlanduruxni wə ixləpqi-kirixni rawajlandurux xərti astida maddi turmuxni yaxxilax üçün kürəx kilixni təxəbbus kilməy, japa-muxəkkətkə qidap kürəx kilixnila bir tərəplimə halda təxəbbus kilix nuktiinəziri hata. Kopiratipni amma üçün hizmət kilidiqan igilik təxkilati dəp karimay, az sanlik hadimlar pul tapidiqan, payda alidiqan orun dəp

karax yaki həkümət igiligidiki shangdiən dəp karax nuktiinəziri hata. Shənxi-Gənsu-Ningxia qəg-ra rayonidiki bəzibir yeza igilik əmgək kəhrimanlirining nəmunilik əmgək usullirini (əmgəktə həkərkərləxix, kəp həydəx, kəp qəqləx, kəp oşutlaxni) jaylarəqa kəngəytməy, bəlki bu usullarni bəzi genjüdüldə kollanoqili bolmaydu dəp həsaplax nuktiinəziri hata. İxləpqikirix hərkitidə, baxlıqlar jawapkar bolux, əzi kəl selip ixləx, rəhbiriy tayanqlar bilən kəng ammini birləxtürəx, omumi qakirik bilən ayrim yetəkqilikni birləxtürəxni wə təkxürəxtətkik kilixni yoləqa koymay, ixning jiddilik wə mohimlik dərjisini pərk ətməy, ər-ayallar, yaxəkerilar wə sərgərdanlarning ixləpqikirixka birdək katnixixini koləqa kəltürməy, kadir yetixtürməy, ammini tərbiyiliməy, ixləpqikirix wəzipsini pəkət kuruluş nazaritining tingzhangliri, təminat busining buzhangliri, hojilik baxkarmisining chuzhangliriəqila ittirip koyux nuktiinəziri hata. Həzirki xaraitta ixləpqikirixni rawajlanduruxning mərkiziy halkisi əmgək küqlirini uyuxturux. Hər bir genjüdidə partiyə, həkümət organliri wə koxunlardin nəqqə on ming əmgək küqini wə həlk iqidin nəqqə yüz ming əmgək küqini uyuxturup (ailə boyiqə pilanlax, biəngongdüy, tiransiport düyi, həkərkərləxix guruppisi wə kəpiratip xəkilliri arkilik, ihtiyariylik wə təng kimmət pirinsipliri boyiqə əmgək küqliri wə yerim əmgək küqlirini uyuxturup), ixləpqikirix bilən xuqul-

linix hazirki urux xaraitidimu mümkin wə tamamən zərür. Gongchəndang əzaliri əmgək küqlirini uyux-turuxning barlik fangzhen wə usullirini üginiwelixi kerək. Bu yil barlik genjüdilərninğ həmmisidə ijarini təltöküs keməytix kelər yil ixləpqikirixni kəng kələmdə rawajlanduruxka türtkə bolidu. Kelər yil məyli partiyə wə həkümət, armiyə wə həlk bolsun, məyli ər wə ayal, yax wə qeri bolsun, həmmisining uluq ixləpqikirix hərkitini elip berip, axliq wə kündilik turmux buyumlirini axuruxi, təbii apətkə karxi kürəx kilixka təyyarlinixi Yapon baskunqiliriqa karxi genjüdilərnə dawamlıq qing tutup turuxning maddi asasi bolidu. Undak bolmiqanda, intayin zor kiyinqiliklarqa uqraymiz.

3. Partiyə, həkümət, armiyini həlk bilən iqkoyun-taxkoyun kilip, kelər yil düxmən'gə karxi kürəxni wə ixləpqikirix hərkitini kanat yayduruxka asanlik tuqdurux üqün genjüdilərdiki dangweylar wə armiyə, həkümət rəhbiriy organliri kelər yil koniqə 1-ayda həkümətni himayə kilix-həlkni səyüx wə armiyini himayə kilix-Yapon baskunqiliriqa karxi turuwatkan hərbiələrninğ ailə təwəlargə etiwar berix² yüzisidin omumyüzlük wə katardin kalmay bir ketim kəng kələmlik ammiwi hərket yürgüzüxi lazim. Armiyə tərəp həkümətni himayə kilix-həlkni səyüx əhdinamilirini yengiwaxtin elan kilixi, öz iqidə jientao məjlisliri eqixi, ahalini qakirip birləxmə kəngül eqix yiqinliri etküzüxi (xu yərdiki par-

tiyə, həkümət organlirining katnixixi bilən), ammining mənəpətiğə ziyan yətküzgən bolsa, tələp berixi, namakul boluxi kerək. Amma tərəp xu yərdiki partiyə. həkümət organliri wə ammiwi təxkilatların g rəhbərliğidə, armiyini himayə kilix-Yapon baskunqiliriqə qarxi turuwatkan hərbi lərnin g ailə təwəlirigə etiwar berix əhdinamilirini yengiwaxtin elan kilixi, armiyidin kizəqin hal sorax hərkitini elip berixi kerək. Həkümətni himayə kilix-həlkni səyüx wə armiyini himayə kilix-Yapon baskunqiliriqə qarxi turuwatkan hərbi lərnin g ailə təwəlirigə etiwar berix hərkitidə, armiyə tərəp bilən partiyə. həkümət tərəp əzlrining 1943-yildiki kəmqilik-hataliklirini təltəküs təkxürüp, 1944-yili kət'i tüzitixi lazim. Buningdin keyin, bu hərəkətni hər yili koniqə 1-ayda bir kətim omumyüzlük elip berip, həkümətni himayə kilix-həlkni səyüx əhdinamiliri wə armiyini himayə kilix-Yapon baskunqiliriqə qarxi turuwatkan hərbi lərnin g ailə təwəlirigə etiwar berix əhdinamilirini kəyta-kəyta okup ətux, genjüdilərdə yüzbərgən armiyə tərəp partiyə. həkümət wə həlkni kisip koyux, partiyə. həkümət wə həlk tərəp armiyigə yetərlik kəngül bəlməslik kəmqilik-hatalikliri üstidə axkara wə ammiwi haraktirlik əz əzini tənkitni (hərkəysi tərəp əzinila tənkit kilix, ikkinqi tərəpni tənkit kilmaslik) kəyta-kəyta elip berip, ularni üzül-kesil tüzitix lazim.

Izahlar

① Muxu tomdiki «Təkillinəyli»ning ④ izahıya karalsun.

② “Hökumətni himayə qılıx-həl’ni səyux” genjüdlərdiki hərbişləarning xoari. “Armiyini himayə qılıx-Yapon başqunqiliriya qarxi turuwatqan hərbişləarning ailə təwəlişigə etiwar berix” genjüdlərdiki partiya. həkumət organlıridiki, ammiwi təşkilatlarıdiki hadimlar wə hək ammişining xoari.

GUOMINDANG ZHONGYANGNING 11-OMUMYIQININIOIA WƏ 3-NƏ- WƏTLIK GUOMIN CƏNZHENG- HUYNING 2-YIQINIOIA BAHA*

(1943-yil 10-ayning 5-küni)

9-ayning 6-künidin 13-künigiqə guomindang zhongyangi 11-omumyiqinini ötküzdi, 9-ayning 18-künidin 27-künigiqə guomindang həkümiti 3-nəwətlik guomin cənzhenghuyning 2-yiqinini ötküzdi, ikki yiqinning həmmə matiriyallirini yiqip bolduk, əmdi omumi baha bərsək bolidu.

Həlkara wəziyət qong əzgirix harpisiqə yetip kəldi, hazır, məyli kaysi tərəp bolsun, bu əzgirixni hes kilmakta. Yawropa ok mərkəz dölətliri bu əzgirixni hes kilmakta; Gitler əng ahirki jan talixix siyasitini kollarimakta. Bu əzgirixni asason Sovet ittipaki wujutka költürdi. Sovet ittipaki bu əzgirixtin paydiliwatidu: kizil armiyə həmmi sürüp tokay kili-diqan həywət bilən Denepri dəryasioqə yetip bardi; yənə bir kixlik hujumda yengi qegriqə yetip bar-

* Bu—yoldax Mao Zedong Yən'ən «Jiefang ribao» geziti uqun yezip bərgən baxmaqala.

misimu, kona qegriqqa yetip baridu. Ən'gliyə bilən Amerikimu bu özgirixtin paydiliwatidu: Rozvelt bilən Qerqil Gitler lingxip örülüp ketəy digən wakkitta Fransiyigə hujum kilip kirməkkqi boluwatidu. Kiskisi, Germaniyə faxistlirining urux aparati paqaklinix aldida turmakta, Yawropada faxizimoqa karxi urux məsilisi omumyüzlük həl bolux harpisida turmakta, halbuki, faxizimni yokitidoqan asasiy küq Sovet ittipaki. Faxizimoqa karxi dunya uruxi məsilisining tügünü Yawropada; Yawropa məsilisining həl kilinixi faxizim sepi wə faxizimoqa karxi səptin ibarət ikki qong duniawi səpning təkdirini bəlgiləydu. Yapon jahan'girligi özining mengixka yol tapalmay qaloqanlıqini hes kilmakta, uning siyasitimu barlik küqini topla, əng ahirki jan talixixka təyyarlinixtinla ibarət bolidu. U, Zhongguoqa nisbətən, gongchəndangni "tazilax", guomindangni təslim boluxka kizikturux yolini tutmakta.

Guomindangqilarmu bu özgirixni hes kilmakta. Ular bu wəziyət aldida, bir tərəptin, hoxal bolmakta, yənə bir tərəptin, qəqüməktə. Hoxal bolidiqini xuki, ular, Yawropa məsilisi həl bolsa, Ən'gliyə bilən Amerika kolini boxitip, biz üqün Yaponlarni yokitip beridu, biz küq sərp kilmastinla Nənjingoqa kaytip beriweliximiz mümkün, dəp oylaydu. Qəqüydioqini xuki, üq faxist dələt birakla gumran bolsa, dunyada insaniyət tarihi barlikka kəlgəndin buyan kərülüp bakmioqan uluk azatlik dəwri baxlinidu,

guomindangning mëybënlik, feodallik, faxistik, hakim mutlëk siyasisi dunyaning ërkin, demokratik bipayan dengizida kïqïkkïnë bir yaloquz aral bolup kalidu, xunga ular ëzlrining “bir partiyë, bir mës-lëk, bir dahi”lik faxizimining oqërk bolup ketixidin qëqüydu.

Ëslidë, guomindangqïlarning oqërizi Sovet ittïpakïni Gitler bilën yaloquz uruxturup wë Yapon karak-qïlirini Sovet ittïpakïqïa hujum kïldurup, sotsiya-listik dëlëtni halak kïlix yaki halsiritix, Ën’gliyë bilën Amerikïqïa Yawropada ikkinqi yaki üqinqi urux mëydanini aqkuzmay, bëlki barlik küqini xërk-kë yëtkitip, aldi bilën Yaponiyini mëqlup kilöquzux, andin Zhongguo gongchëndangini yokatkuzux, baxka ixlar hëkkidë keyin birnimë diyix idi. Guomindangqïlarning dëslëp “awal Asiya, andin Yawropa” digënni, keyin yënë “Yawropa bilën Asiyaqïa barawër nözër selix” digënni dawrang kïlixï muxundak yoxurun mëksët üqün idi. Bu yil 8-aydiki Kwebek yïqïnining ahirida, Rozvelt bilën Qerqil guomindang hëkümitining taxki ixlar buzhangï Song Ziweni qakiriwelip, birnëqqë eqiz söz kilip koyuwidi, guomindangqïlar yënë “Rozvelt bilën Qerqilning dikkët nöziri xërk-kë buraldi, awal Yawropa, andin Asiya digën pilan özgërdi”, “Kwebek yïqïni—Ën’gliyë, Amerika wë Zhongguodin ibarët 3 küqlük dëlëtning yïqïni” digën’gë ohxax dawranglarni këtërdi, yënë özini ëzi bazarqïa selip mahtax bilën bir dëm hoxal

boluwaldi. Lekin bu guomintangqilarning əng ahirki hoxallıqı bolup qaldı. Xuningdin keyin ularning kəypiyatıda bir az əzgirix boldı, “awal Asiya, andin Yawropa” yaki “Yawropa bilən Asiyaqə barawər nəzər selix” xuningdin baxlap tarih bowuguənigə kirip kətti, ular, ehtimal, baxka qərəzğə kəlməkqi bolsa kerək. Guomintang zhongyangining 11-omum-yıqını wə guomintang qanggilidiki cənzhenghuynıng bu ketimki yıqını, ehtimal, ənə xundak baxka qərəzğə kelixning baxlinix nuktisi bolsa kerək.

Guomintang zhongyangining 11-omumyiqını gongchəndangqə “Yapon baskunqiliriqə karxi uruxni buzdi, dələtkə həwp yətküzdi” dəp təhmət kildi, xuning bilən billə yənə “siyasi yol bilən həl kilix” wə “xiənzheni yolə koyuxka təyyarlinix”ni jakalidi. 3-nəwətlik guomin cənzhenghuynıng 2-yıqını zor kəpqiqlikni təxkil kiləjan guomintang əzalirini qanggiliqə eliwelixi arkisida gongchəndang toqrisida 11-omumyiqınningkigə omumən ohxap ketidıjan karar makullidi. Buningdin baxka, 11-omumyiqın yənə hakim mutləklik aparatlirini kəqəytix üqün Jiang Jieshini guomintang həkūmitining zhuxiliqıqə “saylıdi”.

11-omumyiqındin keyin guomintangqilar kəndak qərəzdə boluxi mümkin? Munu 3 turlükün sirtka qikip ketəlməydu: 1) Yapon jahan'giriligə təslim bolux; 2) kona yoli boyiqə arkıqə sərəwerix; 3) siyasi fangzhenini əzgərtix.

Guomindang iqidiki məqlubiyətgilər wə təslim-qilər Yapon jahan'girlingining "gongchəndangoğa hujum kilix, guomindangni əzigə tartix" təliwigə maslixip, təslim boluxni izqil kuwwətləp kəlməktə. Ular gongchəndangoğa karxi iqki urux kozoxaxka hər saət, hər minut urunmakta, iqki urux baxlinipla kalsa, Yapon baskunqiliriqə karxi turux, təbii, mümkün bolmay kalidu, pəkət təslim bolux yolila kalidu. Guomindang Xibeyoğa 400 mingdin 500 ming-qiqə əskər toplidi, hazirmu baxka urux məydandırirdin qoxunlirini Xibeyoğa yoxurun halda toplawatidu. Angliximizqə, jiangjünlirining yürigi kaptək ikən, ular: "Yən'ənni elix məsilə digüdək məsilə əməs" diyixidikən. Bu ularning guomindang zhongyangining 11-omumyiqinida Jiang Jieshi əpəndining öz nutkida eytkan gongchəndang məsilisi "siyasi məsilə, uni siyasi yol bilən həl kilix kerək" digən sözni angliqan wə bu omumyiqin Jiang Jieshining nutkiqə omumən ohxap ketidiqan qarar makulliqinidin keyin eytkan sözi. Bultur guomindang zhongyangining 10-omumyiqinimu muxuningoğa ohxax qarar makulliqan idi, lekin qararning siyasi kurumastinla, jiangjünlər buyruk boyiqə qegra rayonni yokitix toqrisida hərbi pilan ixləp qikti; bu yil 6-, 7-aylarda hərbi kisimlirini yətkəp, qegra rayonoğa karxi qakmak tezligidə hujum kozoxaxka hazirlandi, pəkət iqki-taxki jamaət pikrining qarxiliqi arkisidila bu süikəstni waqtinqə koyup turdi. Əmdi 11-omumyiqin

qararining siyasi aq kəqəzge qüxə-qüxmöyla, jiang-jünler yoqan gəplərni otturiqə qikirixka wə əskiriy küqlirini yətkəxkə baxlidi. “Yən’ənni elix məsilə digüdək məsilə əməs” digənniing mənisi nimə? Bu, Yapon jahan’girlingigə təslim bolux qarariqə kəldi, digən söz. “Yən’ən’gə hujum kilix”ka koxulidiqan guomindangqilarning həmmisi zhuguən jəhəttin bir qararəqə kəlgən təslimqilər boliwərməydu. Ularning bəziliri, ehtimal, bir tərəptin gongchəndangəqə karxi tursak, yənə bir tərəptin Yapon baskunqiliriqə karxi turiwerimiz, dəp oylisa kerək. Huangpu xitongidiki hərbiələr^①ning birmunqisi muxundak oylisa kerək. Lekin biz kommunistlar bu janaplarəqə munu soallarni koyimiz: Silər 10 yillik iqki uruxning təjribilirini untup kəldinglarmu? Iqki urux baxlinip qəlsa, bir qararəqə keliwaləqan heliki təslimqilər silərnin Yapon baskunqiliriqə karxi urux kiliwerixinglarəqə yol koyamdu? Yaponlar bilən Wang Jingwey silərnin Yapon baskunqiliriqə karxi urux kiliwerixinglarəqə yol koyamdu? Silərnin iqki wə taxki ikki tərəpkə karxi urux elip baraliqüdək zadi kanqilik bingsinglar bar? Silərdə hazır atakta 3 milyon əskər bolsimu, əmiliyətə, əskərliringlarning rohiy qüxkənlügi qekigə yətkən, kixilər ularni tegipla kətsə mijioqi qikip ketidiqan bir sewət tuhuməqə ohxitidu. Zhongtiaoshən zhənyisi, Təyhangshən zhənyisi, Zhejiang-Jiangxi zhənyisi, qərbiy Hubey zhənyisi, Dabieshən zhənyisining həmmisidə xundak

boldi. Bu silarning "gongchandangqa aktip karxi turux", "Yapon baskunqiliriqa passip karxi turux" tin ibarət halakətkə elip baridiqan ikki siyasətni kollanqanliqinglardin boldi. Milli düxmən wətini-mizning tupriqiqa iqqiriləp kiriwatqanda, silər gongchandangqa kanqiki aktip karxi tursanglar wə Yapon baskunqiliriqa kanqiki passip karxi tursanglar, əskərliringlarning rohi xunqə qüxkünlixidu. Taxki düxmən'gə xundak ikənsilər, gongchandangqa wə həlkkə kəlgəndə, tosattinla noqilixip ketələmsilər? Mümkün əməs. Iqki urux baxlinidiqanla bolsa, silarning pütün pikri-hiyalinglar iqki urux bilənla bolup ketip, "bir tərəptin Yapon baskunqiliriqa karxi urux kilix" digən nimənglarni qokum yəttə kəwət asmanning nerisiqa qerüwetisilər, nətijidə "təslim bolux" digən birla fangzhen kalidu-də, mukərrər halda Yapon jahan'girligi bilən xərtsiz təslim bolux xərtnamisi tüzisilər. Guomintang iqidiki həkikətən təslim boluxni halimaydiqan barlik kixilər, silər iqki uruxni aktip kozqaydiqan yaki uningqa aktip katnixidiqanla bolsanglar, mukərrər halda təslim-qilərgə aylinip kalisilər. Əgər silər təslimqilərnin kutritixiqa ixinip, guomintang zhongyangi 11-omum-yiqinining kararini wə cənzhenghuynin kararini jamaət pikrini kozqaxning, gongchandangqa karxi iqki urux kozqaxka təyyarlinixning koralı kiliwalidiqan bolsanglar, uning nətijisidə qokum ənə xundak əhwalqa qüxüp kalisilər. Əzənglar əslidə təslim

boluxni halimisanglarmu, lekin təslimqilərnin kut-ritixioğa ixinip, hata tədbir kollinidiqan bolsanglar, nətijidə təslimqilərgə əgixip təslim boluxka məjbur bolisilər. Bu—11-omumyiqindin keyin guomindangning kollinixi ehtimal boləqan birinqi hil yənülux, bu weyji intayin eqir dərjidə məwjut bolup turmakta. Təslimqilərnin karixiqə, “siyasi yol bilən həl kilix” wə “xiənzhengni yoloğa koyuxka təyyarlinix” dəl iqki uruxka təyyarlinixning yəni təslim boluxka təyyarlinixning əng yahxi kəz baqlax usuli, barlik kommunistlar, wətənpərwər guomindangqilar, Yapon baskunqiliriqə karxi partiyə-guruhlar wə Yapon baskunqiliriqə karxi barlik kərindaxlar, bu intayin eqir wəziyətke kəzünglarni eqip nəzər selinglar, təslimqilərnin kəz baqlax usuli bilən kaymukup kalmanglar. Bilix kerəkki, dəl guomindang zhongyangining 11-omumyiqinidin keyin iqki urux weyjisi misli kərülmigən dərjigə yətti.

Guomindang zhongyangi 11-omumyiqinining karari wə cənzhenghuynin karari baxka bir yənülükke yəni “waktinqə arkiqə sərəx, kəlgüsidə urux kilix”ka karap rawajlinixi mümkin. Bu yənülük təslimqilərnin yənüluxidin az-tola pərklinidu, bu—Yapon baskunqiliriqə karxi turux wəziyitini kərünuxtə yənə saklap kəlməkqi boləqan lekin gongchəndangoğa karxi turuxtin wə hakim mutləkliktin wazkeqixnimu hərgiz halimaydiqan kixilərnin yənüluxi. Bu kixilər muxundak yənüluxni kollinixi

mümkin, buning səwiwi xuki, ular həkərada qong əzgirix bolidioqanliqining mukərrərligini kərməktə, Yapon jahan'girligining qokum məqlup bolidioqanliqini kərməktə, iqki uruxning təslim boluxtin ibarət ikənligini kərməktə, məmlikət iqidiki kixilər kənglining Yapon baskunqiliriqa kərxı turuxni hımayə kilixkə wə iqki uruxkə kərxı turuxkə mayilliqini kərməktə, guomindangning ammidin ayriloqanliqi, kixilərnıng ixənqidin məhrum kəloqanliqi, əzini əzəldin kərülüp bəkmioqan yitim həlqə qüxürüp kəyoqanliqidin ibarət muxundək eqir weyjini kərməktə, Amerika, Ən'gliyə wə Sovet ittipakining Zhongguo həkümitining iqki urux kəzoqixiqa birdək kərxı turidioqanliqini kərməktə, xuning üqün ular iqki urux süikəstini kəynigə sürüxkə məjbur bolup, "siyasi yol bilən həl kilix" wə "xiənzhengni yolə kəyuxkə təyyarlinix" digən kuruk gəplərnı arkiqa sərəxning kərali kiliwalməktə. Bu kixilərnıng əzəldin buyanki hüniri "aldax" wə "arkioqa sərəx" idi. Bu kixilər "Yən'ənni elix" wə "gongchəndangni yokitix" hiyalini qüxidimu untumaydu. Bu nuqtida ular təslimqilərdin kilqə pərklənməydu. Pəkət ular Yapon baskunqiliriqa kərxı turux wiwiskisini əsməqqi boluwatidu, ular guomindangning həkəra ornini yokitip kəyuxni halımaydu, bəzidə həkəra wə məmlikət iqidiki jəməət pikrining əyiplixidinmu əndixə kilidu, xunga ular wəktinqə arkiqa sərəp turuxı, "siyasi yol bilən həl kilix" wə "xiənzhengni

yoloqa koyuxka tayyarlinix"ni arkiqa seraxning pərdisi kilip, kəlgüsidiñ paydilik xərt-xarait kütüxi mümkin. Ularda rastin "siyasi yol bilən həl kilix" wə "xiənzhengni yoloqa koyux" səmimiyiti yok, heq bolmiqanda, hazır zadi yok. Bultur guomintang zhongyangining 10-omumyioqinidin ilgiri wə keyin gongchəndang zhongyangi yoldax Lin Biaoni Jiang Jieshi əpəndi bilən kərüxüxkə Chongqingoqa əwətkən idi, u Chongqingda 10 ay kütti, lekin Jiang Jieshi əpəndi wə guomintang zhongyangi uning bilən birər konkirit məsilə üstidimu səzlixixni halimidi. Bu yil 3-ayda Jiang Jieshi əpəndi «Zhongguoning təkdiri» digən kitapni elan kilip, kommunistiqə wə həriyət-pərwerlikkə karxi turuxni təkitlidi, 10 yillik iqqi uruxning jawapkarliqini gongchəndangoqa dönggidi, gongchəndangni, 8-armiyə wə yengi 4-armiyini "yengiqə jünfa", "yengiqə gejuqi" dəp hakarətlidi, gongchəndangni 2 yil iqidə qokum bir tərəp kiliwətidioqanliqidin ixarə bərđi. Jiang Jieshi əpəndi bu yil 6-ayning 28-küni Zhou Enləy, Lin Biao katarlik yoldaxlarning Yən'ən'gə kaytixioqa makul boldi, lekin u dəl xu qaqda Huanghe mudapiəsidiki əskiriy küqlirini yetkəp, qegra rayonoqa karap ilgiriləx toqrisida buyruk quxürdi, məmlikət boyiqə jaylarni Üqinqi internatsional tarkitiloqan pürsəttin paydilinip, "həlk təxkilatlıri" namidin Zhongguo gongchəndangini tarkitiwətxni tələp kilixka buyrudi. Muxundak əhwalda, biz kommunistlar guomintangni

wə pütün məmlikət həlkini iqqi uruxni tosuxka qakirmay turalmaymiz, guomindangning Yapon baskunqiliriqa karxi uruxni buzidiqan, dölətkə həwp yətküzidiqan hər hil süikəstlik kara pərdilirini eqip taxlimay turalmaymiz. Biz səwri kilip ahirki qəkkə yəttuk, buningqa tarihiy pakitlar guwa. Wuhən kəldin kətkəndin buyan, Huabey wə Huazhongda gongchəndangqa karxi qong-kiqik jənglər üzülməy bolup turdi. Teq okyan uruxining partliqiniqa 2 yil boldi, guomindangningmu Huazhong wə Huabeyda gongchəndangqa hujum kiliwatkiniqa 2 yil boldi, guomindang awalki koxunidin baxka yənə Wang Zhongliən jituənjüni bilən Li Xiənzhou jituənjünini gongchəndangqa hujum kilix üqün Jiāngsu wə Shəndongqa əwətti. Təyhangshəndiki Pang Bingxün jituənjüni buyruk boyiqə məhsus gongchəndangqila karxi turup kəlgən, Ənhuy wə Hubeydiki guomindang koxunlirimu buyruk boyiqə gongchəndangqa karxi turup kəlgən. Bular həkkidə biz ətkəndə uzak wakitlarəqiqə pakitlarnimu elan kilmiduk. Guomindangning barlik qong-kiqik gezit-zornalliri gongchəndangni hər saət, hər minut tohtimay hakarətləp kəldi, biz buningqa uzak wakitlarəqiqə bir eqizmu jawap kayturmiduk. Guomindang Yapon baskunqiliriqa kəhrimanlik bilən karxi turəqan yengi 4-armiyini həqbir asassizla tarkitiwətti, yengi 4-armiyining jənubiy Ənhuydiki budüyliridin 9 mingdin artuk kixini yokitiwətti, Ye Tingni koləqa

aldi, Xiang Yingni oltürüwətti, yengi 4-armiyə kadirliridin birnəqqə yüz kixini türmigə taxlidi, bu—həlkəkə, millətkə asilik kilixtin ibarət qekidin axkan jinayət, biz bu həktə guomindangoğa etiraz bildürgən wə bu wəkəgə dair məsililərnı bir tərəp kilix xərtini otturiqə koyqandin taxkiri, wətənni döp yənıla səwri kilip kəldük. Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayoni, 1937-yil 6-, 7-aylarda gongchəndang wəkili yoldax Zhou Enləy Lushəndə Jiang Jieshi əpəndi bilən kərüxkən wakitta, Jiang Jieshi əpəndi buyruk elan kilip etirap kilixkə, uning əməldar-lirini təyinləxkə wə uni guominzhengfuning xing-zhengyüəniğə biwastə karaydiqan məmuri rayon kilixkə maqul bolqan rayon idi, lekin Jiang Jieshi əpəndi ləwzidin yəniwelix bilənla kəlmay, bəlki 4-5 yüz ming kixilik koxun əwətip, qegra rayonni muhasirigə elip, hərbi wə iktisadiy kamal yürgüz-di, buningdin məksidi qegra rayon həlkini wə 8-armiyining arka səp mudapiə organlirini həla-kətkə uqritip, humardin qikix idi. 8-armiyining təminatini üzüp koyqanlıqı, gongchəndangni “hain partiyə” döp atiqanlıqı, yengi 4-armiyini “isyanqı armiyə” döp atiqanlıqı, 8-armiyini “hain armiyə” döp atiqanlıqı wə xuningoğa ohxax pakitlaroğa kəlsək, bular həmmigə tehimu ayan. Kiskisi, ənə xu ixlarni kiliwatqan guomindangqilar gongchən-dangni düxmən döp qarimakta. Guomindangning nəziridə gongchəndang Yaponlaroğa karioqanda 10

həssə, 100 həssə yaman. Guomintang əng qong eqmənligini gongchəndangqə mərkəzləxtürdi; əgər, uning Yaponlarqə tehi eqmənligi bar, diyilsə, u eqmənlikning intayin az bir qismila qaldı. Bu Yapon faxistlirining guomintang bilən gongchəndangqə pərklik pozitsiyə tutkanlıqı bilən bir yərdin qikiwatıdu. Yapon faxistliri əng qong eqmənligini Zhongguo gongchəndangıqə mərkəzləxtürdi, guomintangqə karita bolsa kündin-kün'gə mulayim-lixıwatıdu, ularning "gongchəndangqə qarxi turux", "guomintangni yokitix" digən ikki xoaridin bögünki kündə pəkət "gongchəndangqə qarxi turux" digən birila qaldı. Yaponlarning həm Wang Jingweyning barlik gezit-zornalliri "guomintangni yokitix", "Jiang Jieshini aqdurup taxlax" digən xoarlarını əmdi tilqə almaydıqan bolup qaldı. Yaponiyə əzining Zhongguodiki əskiriy küqining 58 pirsəntini gongchəndangqə qarxi köydi, pəkət 42 pirsəntinila guomintangni nazarət kilip turuxka köydi; guomintangni təslim boluxka kızikturux üqün, yekında Zhejiang, Hubeylardin yənə nuroqun koxunlirini qekindürüp, nazarət kilip turoqan əskiriy küqini azaytti. Yapon jahan'girligi təslim boluxka kızikturux toqrisida gongchəndangqə eqiz aqalmıdı, guomintangqə karita bolsa nuroqun nərsilər yezip, tohtımay walaklap, uni təslim boluxka dəwət kıldı. Guomintang pəkət gongchəndang wə həlk aldidila tehiqə noqilik kilip turmaqta, Yaponlarning aldida

bolsa bir azmu noqilik kilalmaydiqan bolup kaldi. Hərkəttə Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kilixtin allikaqan uruxni tamaxa kilixka əzgiripla qalmay, hətta səzdimu Yapon jahan'girligining təslim boluxka kizikturuxiqə və türlük həkərətlik səzdirigə bir-ikki eqiz səl-pəl kəskinrək rəddiyə berixkə jür'ət kilalmidi. Yaponlar: "Jiang Jieshi yazoqan «Zhongguoning təkdiri»də bayan kilinoqan yönülüxtə hatalik yok" diyixməktə. Jiang Jieshi əpəndi və uning muritliri bu səzgə birər rəddiyə bərdimu? Bərmidi, berixkə jür'ətmu kilalmaydu. Yapon jahan'girligi Jiang Jieshi əpəndining və guomindangning pəkət gongchəndangə qarita "hərbi buyruk, məmuri buyruk" və "intizam" digən nimilərnə otturiqə koyoqanlıqini, guomindangning düxmən'gə təslim boləqan 20 zhongyang weyyüənigə, guomindangning düxmən'gə təslim boləqan 58 jianglingiqə qarita bolsa hərbi buyruk, məmuri buyruk və intizam məsililirini koyuxni halimaywatқанliqini və koyuxka jür'ətmu kilalmaywatқанliqini kərüp turuptu, bu əhwalda Yapon jahan'girligi kandakmu guomindangni səl qaoqlimisun! Pütүн məmlikət həlkinging və pütүн dnyadiki dost əllərning aldida pəkət xu nəsə ayanki, Jiang Jieshi əpəndi və guomindang yeni 4-armiyini tarkitiwətti, 8-armiyigə hujum kiliwatidu, qegra rayonni muhasirigə eliwatidu, ularəqə "hain partiyə", "hain armiyə", "yengiqə jünfa", "yengiqə gejuqi" dəp təhmət kiliwatidu,

“Yapon baskunqiliriqa karxi uruxni buzdi”, “Dö-lətkə həwp yətküzdi” dəp təhmət kiliwatidu, “hərbi buyruk, məmuri buyruk” wə “intizam” digən nimi-ləрни həmixə üzlüksiz otturiqa koyuwatidu, guomin-dangning düxmən'gə təslim bolqan 20 zhongyang weyyüəniğə, guomindangning düxmən'gə təslim bol-qan 58 jianglingiqa bolsa heqkandak hərbi buy-ruk, məmuri buyrukni ijra kilmaywatidu, heqkan-dak intizam jazasi kollanmaywatidu. Bu ketimki 11-omumiyoqin bilən guomin cənzhenghuymu awal-kidək pəkət gongchəndangqə karxi qararla qəbul kildi, guomindangning wətən'gə asilik kilip, düx-mən'gə təslim bolqan zor bir türküm zhongyang weyyüənlirigə həm wətən'gə asilik kilip, düxmən'gə təslim bolqan zor bir türküm hərbi jianglingliriqa karxi heqkandak qarar qəbul kilmidi, bu əhwalda pütün məmlikət həlki wə pütün dunyadiki dost əllər guomindangqə yənə kandak karisun! 11-omumiyoqinda, dər wəkə, “siyasi yol bilən həl kilix” wə “xiənzhenqi yolqə koyuxka təyyarlinix” digən gəplər mu boldi, nahayiti yahxi, biz bu gəplərni karxi alimiz. Lekin guomindangning kəp yillardin buyan izqil yürgüzüp keliwatkan siyasi luxiənidin kariqanda, bizqə, bular adəm aldaydiqan bir talay kuruk gəptin baxka nərsə əməs, əmiliyətə bolsa iqki urux kilixka təyyarlinix wə həlkkə karxi ha-kim mutlək siyasidin əbidi wəzəkəqməslik məksidi üqün, zərür bolqan wakitni qəloqə kəltürüxtin ibarət.

Wəziyətning tərəkkiyatida 3-hil yönülüş boluxi mümkinmu? Boluxi mümkün, bir kisim guomindang əzaliri, pütүн məmlikət həlki və biz kommunistlar—həmmimiz xundak boluxini ümit kilimiz. 3-hil yönülüş digən nimə? U bolsimu guomindang bilən gongchəndangning munasiwiti məsilisini adil və muwapik türdə siyasi yol bilən həl kilixtin, həkiki demokratik və ərkinlik xiənzhəngini səmimi yoloğa koyuxtın, “bir partiya, bir məslək, bir dahi” dəydiqan faxistik hakim mutlək siyasini əməldin kalduruxtın və Yapon baskunqiliriqə qarxi urux dəwrədə həkiki türdə həlk iradisi bilən saylanqan guomindahuyini qakirixtin ibarət. Biz kommunistlar bu fangzhenni baxtin-ayak kuwwətləymiz. Bir kisim guomindangqilarmu bu fangzhenqə koxulidu. Biz ilgiri hətta Jiang Jieshi əpəndidin və uning öz guruhidiki guomindangqilardinmu bu fangzhenni yoloğa koyuxni uzak muddət və həmixə ümit kilip kəlgən iduk. Ləkin birnəqqə yillik əmiliy əhwallarqə kariqanda, hazırki pakitlarqə kariqanda, Jiang Jieshi əpəndi və hakimiyət bexidiki kəpqilik guomindangqilar bundak fangzhenni yoloğa koyuxni halaydiqanliqini həqkandak pakit bilən kərsətkini yok.

Bundak fangzhenni yoloğa koyux üqün həlkəra və iqki jəhəttin nuroqun xərt-xaraitlar boluxi kerək. Həzirki həlkəra xarait (Yawropada faxizimning omumi yimirilix harpisida turəjanliqi) Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxioğa paydilik,

lekin tashliqilar tashliq boluxka ongaylik tuqdurux
uqun muxu wakitta iqki urux kozojimakqi boluwa-
tidu, Yaponlar wa Wang Jingweymu tashliq kilixka
ongaylik tuqdurux uqun muxu wakitta iqki urux
kozojimakqi boluwatidu. Wang Jingwey: "Eng yekin
aka-uka — hamini aka-uka, Chongqing kalgusida
qokum biz bilen bir yolda mangidu, lekin umidimiz
xuki, bu kunlar kanqiki tez kalsa, xunqa yahxi
bolatti" didi. (Tongmengshening 10-ayning 1-kuni-
diki hawiri) Bu nima digen yekinlik, jazmenlik wa
intizarlik! Xuning uqun, hazirki waziyat, eng yahxi
bolqandimu, bir az arkiqa seriler, birak, uning
birdinla yamanlixip ketix hawpi nahayiti eqir.
3-yonuluxning xert-xaraiti tehi hazirlanmidi, buning
uqun harkaysi partiyaguruhlardiki watanparwalar
wa putun memliket helki her jahettin tirixixi lazim,
xundak kilqandila, uni koloqa kalturgili bolidu.

Jiang Jieshi apendi guomindang zhongyangning
11-omumyiqinida mundak dep jakalidi: "Xuni oquk
eytix kerakki, zhongyangning gongchandangqa
baxka heqkandak teliwi yok, pakot uning koral
kuiqi bilen gejü kiliwelixtin wazkeqixini wa uning
ilgiridin harkaysi jaylarda delot armiyisige hujum
kilip, Yapon baskunqiliriqa karxi uruxka buzoqun-
qilik selip kalgan harkatlarini tohtitixinila umit ki-
lidu, xuningdek ezining min'guoning 26-yili qikarqan
watenni birlikte apettin kutuldurux hitapnamisini
amalgaxuruxini, wadiseda korsitilgen 4 nuqtini

ijra kilixini ümit kilidu.”

Jiang Jieshi əpəndi “dələt armiyisigə hujum kilip, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxka buzoqunqilik selip kəlgən hərəkətliri” diginini guomindangoqa karitixi lazim idi, əpsuski, u gongchəndangoqa adalətsizlik wə tax yürəklik bilən təhmət kildi. Wuhən koldin kətkəndin buyan, guomindang üq ketim gongchəndangoqa karxi dolkun kəzoqidi, xu üq ketimlik gongchəndangoqa karxi dolkunning həmmisidə guomindang koxunlirining gongchəndang koxunliriqə hujum kiləanliqiqə pakitlar bar. Birinqi ketimkisi 1939-yil kixtin 1940-yil ətiyazojiqə dawam kildi, u qaqda, guomindang koxunliri Shənxi-Gənsu-Ningxia qəgra rayonining 8-armiyə mudapiə kilip turəqan Chunhua, Xünyı, Zhengning, Ningxiən, Zhenyüəndin ibarət 5 xəhrini besiwaldi həmdə ayrupilanmu ixlətti. Huabeyda Zhu Huəybingni əwətip, Təyhangshən rayonidiki 8-armiyigə hujum kildurdi, 8-armiyə bolsa pəkət əzini kəqədap kəlix üqünla jəng kildi. İkkinqi ketimkisi 1941-yil 1-ayda boldi. Awal He Yingqin bilən Bəy Chongxi «19-əktəbir diənbaosi» (1940-yil 10-ayning 19-küni) arkilik Zhu De, Peng Dehuəy, Ye Ting wə Xiang Yinglarəqa buyruk qüxürüp, ularni Huanghening jənubidiki 8-armiyə bilən yengi 4-armiyini bir ay muddət iqidə tamamən Huanghening ximaliqə elip ketixkə məjburlidi. Biz jənubiy Ənhuydiki budüylərnı ximaləqa yətkəxkə makul bolduk, baxka budüylərnı bolsa əməldə yət-

kigili bolmaytti, xundaktimu kòrsitilgàn jayoqa Yapon baskunqiliriqa karxi urux oʻalibə qazanqan-din keyin yetkəxkə maqul bolqan iduk. Kim bilsun, dəl jənubiy Ənhuydiki budüylirimizdin 9 mingdin artuk xixi 1-ayning 5-küni buyrukka binaən yet-kiliwatkan qaqda, Jiang Jieshi əpəndi “bir yolila həmmiini yokitix” toqrisida allikaqan buyruk qüxür-rüp bolqan ikən. Guomindangning jənubiy Ənhuydiki barliq koxunliri, dər wəkə, 6-künidin 14-künigiqə yengi 4-armiyining muxu kisimliriqa nisbətən “bir yolila həmmiini yokitix”ni elip bardi, Jiang Jieshi əpəndi yənə 17-küni pütün yengi 4-armiyini tarki-tiwetix, Ye Tingni sorakka tartix toqrisida buyruk qüxürdi. Xuningdin keyin, Huazhong, Huabeydiki guomindang koxunliri bar bolqan Yapon baskunqi-liriqa karxi genjüdilərnin həmmisidə, xu yərlər-diki 8-armiyə bilən yengi 4-armiyə guomindang koxunlirining hujumioqa uqridi, 8-armiyə bilən yengi 4-armiyə bolsa əzini mudapiə kilipla turdi. Üqinqi ketimkisi bu yil 3-aydin haziroqa kədər dawam kiliwatidu. Guomindang koxunlirining Huazhong, Huabeyda 8-armiyə bilən yengi 4-armiyigə dawam-lik hujum kiləqinidin taxkiri, Jiang Jieshi əpəndi yənə gongchəndangoqa, həlkkə karxi bolqan «Zhong-guoning təkdiri» digən kitawini elan kildi; Huanghe mudapiəsidiiki nuroqunliqan budüylirini yetkəp, qegra rayonqa qakmak tezligidə hujum kilixka təyyar-landi; pütün məmlikətning hər kaysi jayliridiki “həlk

təxklatliri” digən nimilərnı kəzəqəp, gongchəndangni tarkitiwetixni tələp kıldurdi; guomin cənzhenghuyda zor kəpqlıknı təxkil kıləqan guomindang əzalırını səpərwər kılıp, He Yingqinning 8-armiyigə təhmət kıləqan hərbi dokladını kəbul kıldurdi, gongchəndangoqa karxi karar makullatkuzdi, xuning bilən ittipaklixip Yapon baskunqiliriəqa karxi turuxni ipadiləydiəqan guomin cənzhenghuynı guomindangning gongchəndangoqa karxi jamaət pikri tuəqdurup, iqki urux təyyarlaydiəqan kolqəmak orginiəqa aylənduruwaldi, nətijidə gongchəndangdin katnaxkan cənzhengyüən yəldax Dong Biwu cənzhenghuy məjlisidin qikip ketixkə, xu arkilik etiraz bildürükə məjbur boldi. Kiskisi, bu üq kətimlik gongchəndangoqa karxi dolkunning həmmisini guomindang pilanlik wə təyyarlik kərgən halda kəzəqıəqan. Eytinglarqu, bu “Yapon baskunqiliriəqa karxi uruxka buzəqunqilik selip kəlgən hərəkət” bolmay nimə?

Zhongguo gongchəndangi zhongyangi min’guoning 26-yili (1937-yil) 9-ayning 22-küni wətənni birliktə apəttin kutuldurux hitapnamisini elan kıləqan idi. Bu hitapnamidə mundak diyilgən: “Düxməning süikəst kilix banilirini yokitix üqün, gumanda boluwatkan barlik ak kəngül kixilərnıng ukuxulmasliklirini tügitix üqün Zhongguo gongchəndangi zhongyang weyyüənhuyi əzining milli azatlik ixli-riəqa boləqan qin səmimiyitini oquq kərsitixni zərür tapti. Xuning üqün, Zhonggong zhongyang pütən

məmlikətkə yənə təntənə bilən bayan kiliduki, 1. Sun Zhongshən əpəndining sənminzhuyisi bğünkü Zhongguo üqün zərür, partiyimiz uni təltöküs əməlgə axurux üqün kürəx kilixni halaydu; 2. guomindang hakimiyitini aqdurup taxlax yolidiki barlik kozoqilang kətirix siyasətliri wə pomixxiklarning yərlirini zorluk bilən musadirə kilix siyasətliri tohtitilidu; 3. məmlikət boyiqə hakimiyətni birlikkə kəltürəx üqün hazirki kizil həkümət alahidə rayon demokratik həkümiti kilip əzgərtip təxkil kilinidu; 4. kizil armiyə nami wə fənhaosi əzgərtilip, həlk inkilawiy armiyisi kilip kayta tüzülüp, guomintang hərbii weyyüənhuyining karimioqida bolidu wə Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning aldinki səp wəzipisini ətəx üqün atlinixka buyruk kütidu.”

Biz muxu 4 maddilik wəding həmmisini toluk əməlgə axurduk, Jiang Jieshi əpəndi wə həkandak guomintangqi muxu maddilardin biz əməlgə axurmay koyqan birsinimu kərsitip berəlməydu. Birinqidin, Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonida wə düxmən arka sepidiki Yapon baskunqiliriqə qarxi genjüdilərdə gongchəndang yoləqə koyqan siyasətlərləning həmmisi Sun Zhongshəning sənminzhuyilik siyasitigə uyqun kelidu, Sun Zhongshəning sənminzhuyisiqə hilap kelidioqan zadi birmu siyasət yok. Ikkinqidin, guomintang milli düxmən'gə təslim bolmioqan, guomintang-gongchəndang həkarkliqini buzmioqan, gongchəndangoqə qarxi iqki urux koz-

qimioqan xaraitta, zorluk siyasaki arkilik guomindang hakimiyitini aqdurup taxlimaslik wə pomixxiklarning yərlirini musadirə kilmaslik digən wədimizgə baxtin-ayak əməl kilimiz. Ilgiri xundak kilduk, hazır xundak kiliwatimiz, kəlgüsidimu xundak kilmak-qimiz. Bu, pəkət guomindang düxmən'gə təslim boləqan, həkmarlikni buzoqan, iqki urux kəzoqioqan xaraittila, ilajsizliktin öz wədimizni dawamlık əməlgə axuralmay kalimiz, pəkət muxundak xaraittila, wədimizni dawamlık əməlgə axurux imkaniyitidin ayrilip kalimiz, digənlik. Üqinqidin, sabik kizil hakimiyət Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning birinqi yilidila əzgərtip təxkil kilinəqan idi, "üq üqtin bir tüzüm" asaidiki demokratik siyasimu allikaqan əməlgə axuruloqan idi, birak guomindang Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonini etirap kilix toqrisidiki wədisini bügün'giqə orunlimidi, uning üstigə, bizni tehi, "feodallık geju" kiliwaldi, dəp tillawatidu. Jiang Jieshi əpəndi wə guomindang-qilar, bilixinglar kerəkki, Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonining wə Yapon baskunqiliriqə karxi genjüdilərnin guomindang həkümiti tərpidin etirap kilinmioqan muxundak haliti yəni silər dəp kəlgən "geju" biz halaydioqan əhwal əməs idi, bizni muxundak kilixka tamamən əzənglar məjbur kildinglar. Silər ləwzinglardin yəniwəlip, əslidə etirap kilixka makul boləqan bu rayonnı etirap kilmay, bu demokratik siyasini etirap kilmay, əksiqə, bizni, "geju"

kiliwaldi, döp tillawatisilär, eytinglarqu, bu kandak daoli? Biz silärning etirap kilixinglarni hër küni tölöp kilawatimiz, silär bolsanglar haman etirap kilmaywatisilär, bu jawapkarlikni zadi kim üstigə elixi keräk? Jiang Jieshi epändi guomindangning zongcäyi wə guomindang həkümitining mäs'ul kixisi süpiti bilən özining «Zhongguoning təkdiri» digən kitawidimu “gejü” kiliwaldi döp, ənə xundak aqziqqa kəlginiqə tillidi, ezi azqina jawapkarliknimu üstigə almidi, buningda kandak daolisi bar? Biz hazir Jiang Jieshi epändi 11-omumyiqinda bizdin wədimizni əməlgə axuruxni yənə tölöp kiləjan pursəttin paydilini, Jiang Jieshi epəndidin munu wədisini əməlgə axuruxni yəni hək həkuki məsligini allikaqan əməlgə axurəjan Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonini xuningdək düxmən arka sepidiki Yapon baskunqiliriqqa karxi demokratik genjüdilərnə əmirpərman yoli bilən etirap kilixni tölöp kilimiz. Əgər silər yənəla etirap kilmaslik yolini tutidikənsilər, u qaqda bizni, “gejü”ni dawamlaxturiweringlar, digən bolisilər, buning jawapkarliqi, ilgirikigə ohxaxla, bizdə əmäs, tamamən özənglarda bolidu. Tətinqidin, “kizil armiyining nami wə fənhaosi” allikaqan əzgərtildi, u allikaqan “hək inkilawiy armiyisi kilip kayta tüzülüp” boldi, allikaqan “guominzhengfu hərbə weyyüənhuyining karimiqida” boldi, bu wədə allikaqan əməlgə axuruldi. Pəkət hək inkilawiy armiyisining yengidin tüzülgən 4-armiyi-

sila hazır guomínzhèngfú hərbî weyyüènhuyîning kârîmîqîda əmäs, bîwastə gongchèndang zhongyangîning kârîmîqîda bolmakta, bu guomínzhèngfú hərbî weyyüènhuyîning 1941-yil 1-ayning 17-küni Yapon baskunqîlîriqâ kârxi uruxkâ buzôunqîlik salîdiqan, dölötkə həwp yötküzîdiqan əksil'înkîlawîy buyruk qîkîrip, bu armîyîni "îsyanqî armîyè" dèp elan kîlip "tarkîtiwətkən"ligîdin wə bu armîyîni hër küni guomîndang koxunlîrîning hujumîqâ uqritip turôanliqîdin boldi. Lekin bu armîyè Huazhongda Yapon baskunqîlîriqâ kârxi izqîl urux kîlipla qalmastîn, bəlki 4 maddîlik wədîning 1-, 2-, 3-maddîlîrîni izqîl əməlgə axurup kəlməktə, xuningdək kaytidin "guomínzhèngfú hərbî weyyüènhuyîning kârîmîqîda" boluxni halaydu wə Jiang Jîeshî əpəndîdin tarkîtiwetîx buyruqîni əməldin kaldurup, bu armîyîning fənhaosîni əsligə kəltürüp, unî wədîning 4-maddîsîni əməlgə axurux imkaniyîtigə îgə kîlixni tələp kîlidu.

Guomîndang zhongyangî 11-omumyîqînîning gongchèndang mäsîlîsî toqrisîdîki həjjetlîridə yukurîda bayan kîlinôanlardin baxkâ yənə : "Baxkâ mäsîlîlərgə kəlsək, yîqînimîz urux ahîrlaxkandin keyin bir yil îqîdè guomîndahuy qakîrip, asasiy kanun tüzüp elan kîlixni karar kîldi, ularnî ənə xü guomîndahuyda otturîqâ koyup muhakîmè kîlixkâ wə həl kîlixkâ bolîdu" diyîlgən. "Baxkâ mäsîlîlər" diyîlgîni guomîndangning hakîm mutlək siyasisîni əməldin

kaldurux məsilisi, faxistik ixpiyonluk organlirini əməldin kaldurux məsilisi, pütүн məmlikət dairisidə demokratik siyasini əməlgə koyux məsilisi, həlk turmuxioğa dəhli yətküzidioğan iktisadiy həkümranlikni wə eqir baj-seliklarni əməldin kaldurux məsilisi, pütүн məmlikət dairisidə ijarə wə əsümni keməytixtin ibarət yer siyasitini həm ottura. kiqik sanaətkə yar-yөлək bolux, ixqilarning turmuxini yaxxilaxtin ibarət iktisadiy siyasətni əməlgə koyux məsilisi idi. Min'guoning 26-yili 9-ayning 22-künidiki partiyimizning wətənni birliktə apəttin kutuldurux hitapnamisidə: "Həlk həkuki siyasisini əməlgə axurux, guomindahuy qakirip, asasiy qanun tüzüp qikix həm wətənni kutkuzux fangzhenini bəlgiləx lazim. Zhongguo həlki üqün bəhtiyar wə hoxal-horam turmux bərpa kilix, aldi bilən, apətkə uqrioqanlarni kutkuzux, həlk turmuxini hatirjəm kilix, dölət mudapiə iktisadini rawajlandurux, həlkni azap-okubəttin kutuldurux wə həlk turmuxini yaxxilax lazim" diyilgən idi. Jiang Jieshi əpəndi bu hitapnamə elan kilinoğan künning ətisi (9-ayning 23-küni) səhbət elan kilip, bu hitapnamining pütүн kismini etirap kiləğan ikən, pəkət gongchəndangdinla bu hitapnamidiki 4 maddilik wədini əməlgə axuruxni tələp kilip qalmay, Jiang Jieshi əpəndi əzidinmu, guomintangdinmu wə guomintang həkümitedinmu yukurida bayan kilinoğan maddilarni əməlgə axuruxni tələp kilixi lazim idi. Jiang Jie-

shi əpəndi hazır guomintangning zongcəyi bolupla kalmay, guomintang həkümitining (Bu həkümet özini “guominzhengfu” dəp atıwalıqan) zhuxisimu boldi, yukurida bayan kılınqan demokratiyə wə hək turmuxi toqrisidiki maddilarni. Jiang Jieshi əpəndi əzi biz kommunistlarqə wə pütün məmlikət həkıqə bərgən san-sanaksız wədilərnı əstayidil əməlgə axuruxi, wədisining heqkaysisini yənə yəttə kəwət asmanning nerisıqə qerüwətməsligi, hə dəp kattik besim ixlitiwərməsligi, digini bir hil. kılqını yənə bir hil boliwərməsligi lazim. Biz kommunistlar wə pütün məmlikət həkı pakitka karaymız, adəm aldaydıqan kuruk gəplərgə əmdi kulak salmaymız. Pakit bolsa, karxi alimiz; pakit bolmisa, kuruk gəplər bilən kixilərnı aldap ketiwərgili bolmaydu. Yapon baskunqiliriqə karxi uruxni ahırıqə elip berix, təslim bolux həwpini tosux, həmkarlıknı dawamlaxturux, iqki urux weyjisini tosux, qegra rayonning wə düxmən arka sepidiki Yapon baskunqiliriqə karxi genjüdilərnıng demokratik siyasisini etirap kilix, yengi 4-armiyini əsligə költürüx, gongchəndangqə karxi həkətəni tohtitix, Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonini muhasirə kilip turqan 4-5 yüz ming kixilik qoxunni qekindürüx, guomin cənzhenghuyni əmdi yənə guomintangning gongchəndangqə karxi jamaət pikri tuqdurıdıqan kolqomak orgini kiliwalmaslik, söz. yiqin ötküzüx. təxkilatlarqə uyuxux ərkinliklirigə yol berix, guomintang-

ning bir partiyə diktaturisini bikar kilix, ijara və əsumni keməytix, ixqilarning təminatini yaxxilax, ottura, kiçik sanaətkə yar-yələk bolux, ixpiyonluk organlarini əməldin kaldurux, ixpiyonluk təlim-tərbiyini əməldin kaldurux, demokratik təlim-tərbiyini yolqa koyux bizning Jiang Jieshi əpəndigə və guomindangqa koyidiqan tələplirimiz. Bularning kəpçiligi dəl silərninğ öz wədənglar. Əgər silər bu tələp həm wədilərninğ əməlgə axuralisanglar, biz silərgə öz wədilirimizni dawamlıq əməlgə axuruxka kapalət berimiz. Jiang Jieshi əpəndi və guomindang halisila, biz ikki partiyining tənənini kaqanla bolsun əsligə kəltürəxninğ halaymiz.

Kiskisi, guomindangning kollinixi ehtimal bolqan üq yənüləx iqidə birinçisi yəni təslim bolux və iqi urux kilix yənüləxi—Jiang Jieshi əpəndi və guomindang üqün əlüm yoli. İkkinçisi yəni kuruq gəplər bilən aldamçilik kilip wakitni arkiqa sərəx, yoxurun halda faxistik hakim mutləklikni daim esidin qikarmaslik və iqi uruxka paal təyyarlinix yənüləximü Jiang Jieshi əpəndi və guomindang üqün hayat yoli əməs. Pəkət üqinçi yənüləx—faxistik hakim mutləklik və iqi uruxtin ibarət hata yoldin pütünləy wazkeqip, demokratiyə və həmkarliktin ibarət toqra yolni əməlgə koyuxla Jiang Jieshi əpəndi və guomindang üqün hayat yoli. Lekin bu yənüləxkə mengix toqrisida Jiang Jieshi əpəndi bilən guomindang bğün'gicə heqkandak əmiliy ipadə

kərsətmidi, tehi heq kixini ixəndürəlməydu, xuning üqün, pütün məmləkət həlki təslim bolux wə iqqi uruxning intayin eqir həwpidin awalkidəkla huxyar boluxi lazim.

Barlik wətənpər wər guomindangqilar ittipaklixip, guomindang dairilirining birinqi yönülükə mengixiqa imkaniyət bərməsligi, ikkinqi yönülükə qarap mengiwerixigə yol koymasliqi, üqinqi yönülükə qarap mengixini tələp kilixi lazim.

Yapon baskunqiliriqa qarxi barlik wətənpər wər partiyə-guruhlar wə həklər ittipaklixip, guomindang dairilirining birinqi yönülükə mengixiqa imkaniyət bərməsligi, ikkinqi yönülükə qarap mengiwerixigə yol koymasliqi, üqinqi yönülükə qarap mengixini tələp kilixi lazim.

Dunyaning misli kərülmigən zor əzgirix wəziyiti pat arida yetip kelidu, biz Jiang Jieshi əpəndidin wə guomindangqilardin dəwrning muxundak uluk pəytidə obdan yol tutuxni ümit kilimiz, barlik wətənpər wər partiyə-guruhlardin həm wətənpər wər həlktin dəwrning muxundak uluk pəytidə obdan yol tutuxni ümit kilimiz.

Izah

① Huangpu xitongidiki hər bilər Huangpu hərbi məktiwədə jiaoguən bolqan wə oquqan guomindang jianglingliri həm jün-guənlirini kərsitidu. Huangpu xitongi—guomindang koxunidiki Jiang Jieshining əz guruhi.

TƏXKILLINƏYLI*

(1943- yil 11- ayning 29- küni)

Bügün gongchəndang zhongyangi Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonining dihanlar ammisidin, zawutlardin, budüylərdin, idarə wə məktəplərdin saylanqan ər-ayal əmgək kəhrimanlirini wə ixləpqi-kirixitiki hizmət nəmuniqilirini kütüwalmakta, mən zhongyangqə wakalitən birnəqqə eqiz söz kilməqimən. Diməqki boləqinim, bir eqiz söz bilən yiqin-qakliqanda, “Təxkillinəyli” digəndin ibarət. Qegra rayondiki dihanlar ammisi wə budüylər, idarilər, məktəplər, zawutlardiki amma Zhonggong zhongyang Xibeyjüsi bultur kixta qakiroqan yukuri dərrijilik kadirlar yiqinining kararioqə اساسən, bu yil bir yil ixləpqikirix hərkiti elip bardi. Bu bir yillik ixləpqikirix hər jəhəttin nahayiti qong utuklar koləqə kəltürüldi wə zor ilgiriləxlər boldi, qegra rayonning kiyapiti birdinla yengilandi. Pakitlar yukuri dərrijilik kadirlar yiqinining fangzhenining toqriliqini toluq ispatlidi. Yukuri dərrijilik kadirlar yiqinining

* Bu—yoldax Mao Zedong Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonining əmgək kəhrimanlirini kütüwelix yiqinida sözligən nutuk.

fangzhenining asasiy nuqtisi ammini təkhilləx, barlik laobəyxinglarning küqini, barlik budüylər, idarilər və məktəplərlənin küqini, ər-ayal, yax-kərilar iqidiki barlik pütün əmgək küqliri və yerim əmgək küqlirini, imkaniyət yar bərsila, heqbirini kaldurmay səpər-wərlikkə kəltürüp, təkhilləp, qong əmgək koxunioqa aylanduruxtin ibarət. Bizdə urux kilidioqan koxun bar, əmgək kilidioqan koxunmu bar. Urux kilidioqan koxunimiz 8-armiyə bilən yengi 4-armiyə; bu koxunmu ikki koxun ornida ixləydu: bir tərəptin, urux kilidu, yənə bir tərəptin, ixləpqi-kirix bilən xuqullinidu. Biz muxu ikki koxunioqa igə ikənmiz, koxunlirimiz ənə xu ikki hil maharətkə igə ikən, buningoqa yənə bir ammiwi hizmət ixləx mahariti koxulsa, u halda, biz kiyinqiliklarni yengip, Yapon jahan'girli-gini tarmar kilalaymiz. Əgər qegra rayonning ətəkən yilning ahiriqiqə boləjan ixləpqi-kirix hərkitining muwəppəkiyiti tehi anqə zor bolmioqan, tehi anqə kəzgə kərünərlik bolmioqan, tehi bu nuqtini toluk ispatlaxka kupayə kilmioqan bolsa, əmdi bu yilki utuklar buni toluk ispatlap bərđi, buni həmməylən əz kəzi bilən kərüp turuptu.

Qegra rayondiki koxunlardin yərgə igə boləjanliri bu yil hər bir jəngqining ottura hesap bilən 18 modin yər terixini əməlgə axurđi, yəyđioqan kəktat, gəx-yaqlirini, kiyidioqan pahtilik kiyim, yung kiyim, həy-paypaklirini, turidioqan gəmə, əy-jaylirini, yiqin ətəküzidioqan qong-kiqik zallirini, ixlitidioqan joza-

bənding, kəpəz-kələmlirini, qalaydioğan otun, yaqəq kəmur, taxkəmririni—həmmisini digüdək əzliri yasaydioğan, əzliri təyyarlaydioğan boldi. Biz özimiz kol selip ixləx yoli bilən kiyim-keqək, ozuk-tülük mol bolux məksidigə yəttuk. Hər bir jəngqining ixləpqi kirix bilən xuqullinixi üqün bir yilda pəkət 3 ay wakit lazim, qaloğan 9 ayda təlim elix wə urux kilix bilən xuqullinixi mümkin. Bizning koxunimiz həm guomindang həkümitining təminat berixigə muhtaj əməs, həm qegra rayon həkümitining təminat berixigə muhtaj əməs, xundakla laobəyxinglarning təminat berixigimu muhtaj əməs, tamamən öz əzini təminatləydu; bu ijadiyət bizning milli azatlıq iximiz üqün nimə digən zor əhmiyətkə igə-hə! 6 yerim yillik Yapon baskunqiliriqə qarxi urux dawamida, Yapon baskunqiliriqə qarxi genjü dilər düxmənning köydürüp tügütix, kirip tügütix, bulap tügütix tin ibarət “üq tügütix” siyasitining buzoqunqiliriqə uqrıdı, Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayoni bolsa guomindangning katmu-kat kəmal kilixiqə uqrıdı, xuning bilən maliyə wə iktisat jəhəttə pəwkul’addə kiyin hələttə qaloğan iduk, əgər koxunimiz pəkət urux kilixnıla bilidioğan bolsa, məsilini həl kiləyli bolmaytti. Həzir, qegra rayondiki koxunlirimiz ixləpqi kirix bilən xuqullinixni üginiwaldi; aldinki səptiki koxunlirimizningmu bir kismi üginiwaldi, qaloğan kismi üginixkə kirixiwatıdu. Bizning kəhriman, urux kilixkə mahir pütün 8-armiyə bilən yengi 4-armiyimizdikı hər bir

kixi urux kilixni wə ammiwi hizmət ixləxnıla bilip qalmaq, ixləpqi kirix bilən xuqullinixnimu bilidiqan bolsa, biz heqkandaq kiyinqiliktin qorkmaymiz, Mengzi eytkandək: “Dunyada tēngdixi yok”^① bolimiz. Bizning idarə wə məktəplirimizmu bu yil aqla qarap qong bir kədəm taxlıdi, ularning həküməttin aqlan puli hirajitining azoqlına bir kismınla təxkil kildi, əzliri ixləpqi kirix arkilik həl qiloqlını hirajitining mutlək kəp kismını təxkil kildi; bultur kəktat bilən əzini 50 pirsəntla təminligən idi, bu yil bolsa yüzdə-yüz təminlıdi; qoxka wə koy bekip, gəxni zor dərijidə kəpəytti; yənə nurəqun hünər wənlik ixhanlıri kurup, kündilik turmux buyumlirini ixləpqi kardı. Budüylər, idarilər, məktəplər maddi jəhəttiki məsilələrnıng pütүн kismını yaki kəp kismını əzliri həl qiloqlan ikən, baj tərıkisidə laobəyxinglardin elip təminlinidiqlan kismi aziyidu, laobəyxinglarning ixləpqi karəqlan məhsulatliridin əzliri bəhrimən bilidiqlan kismi bolsa kəpiyidu. Qoxunlar bilən həlk ixləpqi kirixni rawajlandurup, həmməylən kiyim-keqək, ozuk-tülük mol boluxni əməlgə axurdi, həmməylən hürsən boldi. Yənə zawutlirimizda ixləpqi kirix rawajlanduruldi, ixpiyonlar təxkürüp tazılandı, ixləpqi kirix ünümimu zor dərijidə əsti. Pütүн qegra rayon boyiqə nurəqun yeza igilik əmgək kəhrimanlıri, sanaət əmgək kəhrimanlıri, idarə wə məktəp əmgək kəhrimanlıri barlıkka kəldi, qoxunlardinmu nurəqun əmgək kəhrimanlıri qıkti, eytix mümkiniki, qegra

rayonning ixləpqikirixi yoloğa qüxti. Muxularning həmmisi—ammining küqini təkkilligənlikning nətijisi.

Ammining küqini təkkilləx—bu, bir hil fangzhen. Yənə buning əksiqə fangzhen barmu? Bar. U bolsimu ammiwi nuktiinəzər yetərlik bolmaslik, ammiqə yөлənməslik, ammini təkkilliməslik, yezilar, budüylər, idarilər, məktəplər wə zawutlardiki kəng ammini təkkilləxkə əhmiyyət bərməstin, pəkət maliyə orunliri, təminat orunliri, soda orunliridiki azoqina bir kəsim kixilərnəla təkkilləxkə əhmiyyət berix; igilik hizmitini kəng bir hərəkət, kəng bir səp dəp kariməstin, pəkət maliyidiki yetixsizlikni tolduruxning wakitlik bir wastisi dəp qaraxtin ibarət. Bu—baxka bir hil fangzhen, bu—hata fangzhen. Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonida ilgiri bu hil fangzhen məwjut idi, birqanqə yildin buyanki tüzitixlər arkisida bolupmu bultur qakiriləqan yukuri dərrijilik kadirlar yioqini wə bu yilki ammiwi hərəkəttin keyin hazır yənə xundak hata oyda boluwatqanlar azayoqan bolsa kerək. Huabey, Huazhongdiki genjüdilərdə urux jiddi boləqanliktin, xuningdək rəhbiriy orunlar yetərlik əhmiyyət bərmigənliktin, ammiwi ixləpqikirix hərkiti tehi kəng qanat yaymidi. Lekin zhongyangning bu yil 10-ayning 1-künidiki yolyoruqi@din keyin hərəkəysi jaylarmu kelər yillik ixləpqikirix hərkitini kozoqax üqün təyyarlik kərməktə. Aldinki səpning xaraiti Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayoniqə qarinqanda tehimu kiyin, u yərlərdə jiddi uruxla bolup

qalmay, bəzi jaylirida eqir apətlərmu bar. Lekin uruxka bərdaxlıq berix üqün, düxməning “üq tügitix” siyasetigə jawap berix üqün, apətkə uqrioqlarni kutkuzux üqün pütün partiyə, həkümət, armiyə wə həlkni, bir tərəptin, düxmən'gə zərbə berixkə, yənə bir tərəptin, ixləpqi kirixni yoləqə koyuxka səpərwər kilmay bolmaydu. Aldinki səp ətkən birnəqqə yillik ixləpqi kirix jəryanida bəzi təjribilərgə igə boldi, uning üstigə, bu yil kixtiki idiyiwi təyyarlıq, təxkiliy təyyarlıq wə maddi təyyarlıq arkisida, kelər yil kəng hərəkət wujutka kelixi mümkün wə kəng hərəkət wujutka kəltürülüxi lazim. Aldinki səp, urux xaraitida turuwatkanda, “kiyim-keqək, ozuq-tülük mol bolux”ka erixixi tehi mümkün əməs, lekin “əzi kol selip ixləp, kiyinqilikni yengix”kə bolsa erixixi tamamən mümkün wə erixixi lazim.

Həzir igilik jəhəttə ammini təkilliximizning əng möhim xəkli kopiratip. Budüylər, idarilər wə məktəp-lirimizdiki ammiwi ixləpqi kirixka zormu-zor kopiratip namini berix həjət bolmisimu, lekin mərkəzləxkən rəhbərlik astida əzara yərdəmlixip, ortaq əmgək kilix usuli bilən hərəkəysi tarmak, hərəkəysi orun wə hər bir xəhsning maddi ehtiyajini həl kilidioqan bundak ammiwi ixləpqi kirix paaliyiti kopiratip haktirini aləqan bolidu. Bu—bir hil kopiratip.

Dihanlar ammisi birnəqqə ming yildin buyan yəkkə igilik bilən xuqullinip kəlməktə, hər bir ailə bir ixləpqi kirix birligi hesaplınıdu, bundak tarkak,

yökkə ixləp qikirix feodal həkümranlikning iktisadiy asasi bolup, dihanlarning özini mənngü namratlik azawida kalduridu. Bundak əhwalni tügitixning birdin-bir qarisi pəydin-pəy kolliktiplixix; kolliktiplixixka yetixning birdin-bir yoli, Leninning eytkini boyiqə bolqanda, kopiratip kurux^③. Qegra rayonda hazir nurqun dihanlar kopiratiplirini təxkil kilduk, lekin bular hazir tehi bir türlük baxlanoquq xəkildiki kopiratip bolup, yənə birkanqə tərəkkiyat baskuqini besip ətüxi kerək, andin kəlgüsidə Sovet ittipakida kolliniloqan xəkilgə—kolhoz dəp ataloqan kopiratipka tərəkki kilidu. Bizning iktisadimiz yengi demokratik iktisat, bizning kopiratiwimiz hazir tehi yökkə igilik asasioqə (hususı mülük asasioqə) kuruloqan kolliktıp əmgək təxkilati. Buning yənə birnəqqə hil xəkli bar. Bir hili “biən’gongdüy” wə “zhagongdüy”gə ohxax yeza igilik əmgigidə özara həmkarlik yoloqə koyulidoqan təxkilatlar^④ bolup, bular burun Jiangxi kizil rayonida əmgəktə həmkarlixix guruppisi yaki teriloqu düyi^⑤ dəp atilatti, hazir aldinki səpning bəzi jaylirida həmkarlixix guruppisi dəpmu atilidu. Bu təxkilatlar, məyli kandak nam bilən atalsun, məyli hər bir orunning kixi sani birnəqqə kixi, birnəqqə on kixi, birnəqqə yüz kixi bolsun, məyli pütün əmgək küqliridinla tərkip tapkan yaki yerim əmgək küqlirimu katnaxkan bolsun, məyli adəm küqi, at-ulak küqi, koral-sayman boyiqə həmkarlixididoqan yaki dihanqilik aldirax qaqlarda hətta kolliktıp tamak

yəydiqan wə yetip kəpidiqanmu bolsun, məyli wa-
kitlik haraktirda yaki daimlik haraktirda bolsun,
kiskisi, pəkət amma ihtiyariy katnaxkan (Hərgiz
məjbur kiləyli bolmaydu) kolliktıp həmkarlik təkki-
lati bolsila yahxi. Bundak kolliktıp həmkarlixix
qarisini amma əzi kəxp kiləqan. Biz ilgiri Jiangxida
ammining təjribilirini yəkünligən iduk, bu ketim
ximaliy Shənxidimu xundak təjribilərnı yəkünliduk.
Bulturki yukuri dərjilik kadırlar yiqinining təkəb-
busi wə uning muxu bir yildin buyan əməlgə axu-
ruluxi arkisida, qegra rayonda əmgəktə həmkarlik
zor dərjide tərtipkə qüxti wə tehımu rawajlandi. Bu
yil qegra rayondiki nurəqun biən'gongdüylər teriləqı,
otaləqı, oma ixlirida kolliktıp ixləxnı yoləqı koyup,
ətkən yildikidin bir həssə artuk hosul aldi. Amma
bundak zor həkiki ünümnı kərdi, kelər yil bu qarini
qokum tehımu nurəqun kixilər yoləqı koyidu. Biz
hazir kelərki bir yil iqidila pütkül qegra rayondiki
birnəqqə yüz ming pütün əmgək küqliri wə yerim
əmgək küqlirining həmmisini kopiratipka təkkilləp
boluxni ümit kilmaymiz, lekin birnəqqə yil iqudə bu
məksətkə yetix mümkin. Ayallar ammisinimu toluk
səpər wər kilip, məlum dərjidediki ixləpqikirixka kat-
naxturux lazim. Barlik lükqəklərnı əzgərtip, ixləp-
qikirixka katnaxturup, yahxi adəmgə ayləndurux
lazim. Huabey, Huazhongdiki Yapon baskunqilirioqı
qarxi genjüdilərdə bundak kolliktıp həmkarlik yoləqı
koyulidiqan ixləpqikirix kopiratiplirini ammining ih-

tiyar kilixi اساسida kəng kələmdə təxkil kilix lazim.

Kolliktip həmkarlik yoləa koyulidiəan bundak yeza igilik ixləpqi-kirix kopiratipliridin baxka, yənə üq hil xəkildiki kopiratip bar, bular ixləpqi-kirix həmkarliqi, istimal həmkarliqi, tiransiport həmkarliqi (tuz toxux) wə amanət-kərz həmkarliqini öz iqigə aləan Yən'ən Nənqü kopiratiwi xəkildiki omumi haraktirlik kopiratip, tiransiport kopiratiwi (tuz toxux düyi) wə kol sanaət kopiratiwidin ibarət.

Bizdə həlk ammisining mana xundak tət hil kopiratiwi wə budüylər, idarilər, məktəpləarning kolliktip əmgək yoləa koyulidiəan kopiratipliri bar ikən, ammining küqini təkilləp, zor bir əmgək koxuniəa aylanduralaymiz. Bu—həlk ammisining azatliqni koləa kəltürüxining mukərrər yoli, namratliqtin bayaxatlikka ətüxining mukərrər yoli, xuningdək Yapon baskunqiliriəa karxi uruxta qəlibə qazinixiningmu mukərrər yoli. Hər bir gongchəndang əzasi ammini əmgəkkə təkilləxni üginiwelixi lazim. Ziyalilardin kelip qikkən partiye əzalirimu üginiwelixi lazim; pəkət kət'i niyət bolsila, yerim yil, birər yilda üginiwelixi mümkin. Ular ammining ixləpqi-kirixni təkillixigə, ammining təjribilərni yəkünlixigə yardəm berələydu. Yoldaxlirimiz ammini əmgəkkə təkilləxni, dihanlarning ailə boyiqə ixləpqi-kirix pilani tüzüxigə yardəm berixni, biən'gongdüy təxkil kilixni, tuz toxux düyi təxkil kilixni, omumi haraktirlik kopiratip təxkil kilixni, koxunlarning ixləpqi-

kirixini t xkill xni, idarə, m kt pl rning ixləpqi-kirixini t xkill xni, zawutlarning ixləpqikirixini t xkill xni, ixləpqikirix musabikiliri uyxturuxni, əmgək kəhrimanlirini mukapatlaxni, ixləpqikirix k rg zmiliri uyxturuxni, ammining ijadiy k qi w  aktipli ini k z qaxni  giniwalsa, uning a baxka mahar tl rni k xsak, biz Yapon jahan'girligini qokum koqlap qikiralaymiz, p t n məmlikət h lki bilən birliktə qokum yengi bir d l t kuralaymiz.

Biz gongchəndang əzaliri, m yli kandak məsilidə bolsun, amma bilən qokum birlixip ket l ydi an boluximiz ker k. Əgər bizning partiyə əzalirimiz  m rway t  ydin qikmay olturuwalsa, boran-qapqunlarni bexidin k q rmis , dunyadin həwərdar bolmisa, bundak partiyə  zalirining Zhongguo həlkiqə zadi kanqilik paydisi bar? K lqilikmu paydisi yok, bundak partiyə əzalirining bizg  kerigi yok. Biz gongchəndang əzaliri boran-qapqunlarni beximizdin k q r ximiz, dunyadin həwərdar boluximiz lazim; bu boran-qapqun ammiwi kürəxning zor boran-qapquni, bu dunya ammiwi kürəxning k ng dunyasi. " q addi k nqi birl xs , Zhuge Liang bolidu" dig n s z, amma b y k ijadiy k qk  ig , digənlik bolidu. Zhongguo h lki arisida, həkikətən, mingli an, on mingli an "Zhuge Liang" bar, hər bir yeza-k ntning, hər bir bazar-zhenning  z "Zhuge Liang"liri bar. Biz amma arisio a berip, ammidin üginip, ularning təjribilirini yəkünləp, tehimu yahxi,

tərтіplik daoli wə qarilərgə aylanduruximiz, andin bularni yənə ammiqə qüxəndürüp (təxwik kilip) həmdə ammini bularni əməlgə axuruxka qakirip, ammining məsililirini həl kilip, ammini azatlığka wə bəht-saadətkə erixtürüximiz kerək. Əgər bizning yərlik hizmətlərnə ixligüqi yoldaxlirimiz ammidin ayrilip kalsa, ammining kəypiyatini qüxənmisə, ammining ixləpşikirixni təxkillixigə wə turmuxni yaxxilixiqə yardəm bərləmisə, ulardin wətən kütüzux parioqi elixnila bilip, awal 90 pirsənt kük bilən ammining "həlk kütüzux ozuqi" məsilisini həl kilixiqə yardəm bərgəndə, andin 10 pirsənt kük bilənla wətən kütüzux parioqi məsilisini həl kilöqili bolidiqanlıqini bilmisə, u halda, bu guomintang istilini yukturuwaləqanlıq, guənliaozhuyi qang-tozingini konduruwaləqanlıq bolidu. Guomintang laobəyxinglərdin nərsə elixnila bilidu, ləkin laobəyxinglərqə heqkəndək nərsə bərməydu. Əgər biz gongchəndang əzalirimu xundək kilidiqan bolsək, u halda, undək partiye əzalirining istili guomintang istili bolidu, undək partiye əzalirining yüzini bir kəwət guənliaozhuyi qang-tozingi baskan bolidu, uni bir das issik su bilən obdan yuyup, pakiz kilip koyuxka toqra kəlidu. Mening hes kiliximqə, Yapon baskunqiliriqə karxi genjüdlərnəng məyli kaysibirining yərlik hizmitidə bolsun, muxundək guənliaozhuyilik istil məwjut, bu jaylarda, ammiwi nuktiinəziri kəm boləqanlıqi səwiwidin ammidin ayrilip kaləqan bir kəsim

yoldaxlar bar. Biz bundak istilni kət'i tügitiximiz kerək, xundak kılqandila, amma bilən ziq birlikip ketələymiz.

Buningdin baxka, bizning armiyə hizmitimizdimu bir hil jünfazhuyilik istil saklanmakta, bumu bir hil guomindang istili, qünki guomindang armiyisi ammidin ayriloqan armiyə. Bizning armiyimiz armiyə bilən hək munasiwitidə, armiyə bilən həkümət munasiwitidə, armiyə bilən partiyə munasiwitidə, jün-guənlər bilən əskərlər munasiwitidə, hərbi hizmət bilən siyasi hizmət munasiwitidə wə kadirlarning əzara munasiwitidə toqra pirinsipka əməl kilixi lazim, hərgiz jünfazhuyilik illətni sadir kılmaslıqi kerək. Jün'guənlər əskərlərgə keyünüxi kerək, kəngül bəlməslikkə, tən jazasi berixkə bolmaydu; armiyə həkəkə keyünüxi kerək, hək mənəpəetigə ziyan yətküzüxkə bolmaydu; armiyə həkümətni hərmətlixi, partiyini hərmətlixi kerək, mustəkillik dəwasi kilixka bolmaydu. Bizning 8-armiyə bilən yengi 4-armiyimiz həkning armiyisi, ular əzəldin yahxi, hazirmu yahxi, pütүн məmlikəttiki həmmə armiyilər iqidə əng yahxi armiyə. Ləkin yekinki yillardin buyan, həkikətən, bir hil jünfazhuyilik illət əsüp kaldi, armiyə hizmitidiki bir kışim yoldaxlarda bir tülük təkəbburluk pəyda bolup kaldi, ular əskərlərgə, həkəkə, həkümətkə, partiyigə kəpallik-yolsizlik kilidiqan, yərlik hizmətlərnə ixləwatkan yoldaxlar- nila əyipləp, əzlrini əyiyliməydiqan, utuklirinila

kөрүp, көмқилкիրини көрмөyдиқан, маһтаp уқурux-нила yактурup, тәнkitни yактурмаyдиқан болup қалди. Мәsilән, Shәнxi-Gәнsu-Ningxia qeғra rayonida muxundak әһwal бар. Бу һаһix bulturki yukuri дәrijilik kadirлар yиқини wә һәрbi-mәмuri kadirлар yиқини арkilik xuningdәk бу yil баһar bayrimida elip берilәqan һөкүmәtnи һimayә kilix-hәlkни sөyүx һәрkitи wә арmiyини һimayә kilix һәрkitи арkilik түptin түgitilgән bolsimu, yәнә uning бәzi sakin-diliri бар, ularни dawamlık түgitix керәk. Huabey, Huazhongdiki genjüdilәrning һәмmisidә muxundak illәtlәр бар, u yәrlәrdiki partiyә tәkzilatliri wә қoxunlar bundak illәtlәrни түgitixкә әһmiyәt берixи lazim.

Yәрlik һizmәtlәrdiki guәнliaozhuyilik һаһix yaki арmiyә һizmitidiki jünfazhuyilik һаһix bolsun, бу illәtlәrning һaraktiri ohxax, u bolsimu ammidin ayrilix. Yoldaxlirimizning mutlәk көpқiligi yahxi yoldaxlar. Kөmқiligi бар kixilәrgә karita tәнkit kanat yaydurulup, hataliklar pax kilinsila, ular түzitiwelixi мүmkin. Lekin өз өзini tәнkitни kanat yaydurup, hata һаһixlarәqә jiddi қarap, ularни әstayidil түzitix zөрүr. Әgәр yәрlik һizmәtlәrdә guәнliaozhuyilik һаһix tәнkit kilinmisa, арmiyә һizmitidә jünfazhuyilik һаһix tәнkit kilinmisa, бу guomindang istilini saklap kelixни һaliqanlik, өзining pakiz yüzidә guәнliao-zhuyi qang-tozingи wә jünfazhuyi qang-tozingini saklap kelixни һaliqanlik bolidu, bundak kixи yahxi

partiyə əzasi əməs. Əgər biz yerlik hizmətlərdə guənliaozhuyilik hahixni yokatsak, armiyə hizmitidə jünfazhuyilik hahixni yokatsak, barlik hizmətlər onguxluk kanat yayidu, ixləpqi-kirix hərkitimu əlwəttə xundak bolidu.

Qegra rayonimizning ixləpqi-kirixi, məyli dihanlar ammisi tərəptə bolsun, idarə, məktəplər tərəptə bolsun, armiyə tərəptə bolsun, zawutlar tərəptə bolsun, nahayiti zor utuklarəqa erixi, armiyə bilən həlkəning munasiwitidimu zor ilgiləxlər boldi, qegra rayonimizning kiyapiti burunkiəqa kəp əhximaydiəqan bolup kaldi. Bularning həmmisi—yoldaxlirimizning ammiwi nuktiinəzirining kəqəygənligining wə amma bilən birlixitə zor bir kədəm taxliəqanlıəqining ipadisi. Lekin əz əzimizdin kanaətlinip kalmasliəqimiz, yənə dawamlik əz əzimizni tənkit kiliximiz, yənə dawamlik aləqa besiximiz kerək. Bizning ixləpqi-kiriximizmu dawamlik ilgilixi kerək. Yüzimizdə qang-tozang bolsa, hər küni yuyup turuximiz kerək, yərdə qang-tozang bolsa, hər küni süpürüp turuximiz kerək. Biz yerlik hizmətlərdiki guənliaozhuyilik hahixni, armiyə hizmitidiki jünfazhuyilik hahixni tüptin tügətkən bolsakmu, lekin bu yaman hahixlər yənə əsüp kəlixi mümkin. Biz Yapon jahan'girliqi wə Zhongguo əksiyətqi küqlirining katmu-kat muhasirisidə turmaktimiz, biz qeqilangoqu uxxak burzuaziyining muhasirisidə turmaktimiz, əng iplas guənliaozhuyi qang-tozingi wə jünfazhuyi qang-tozi-

ngi hər küni yüzimizgə köpləp konup turidu. Xuning üqün, utuklarni kərüpla öz özimizdin kanaətlinip kalsak zadi bolmaydu. Öz özimizdin kanaətlinip kəlixin sakliniximiz, öz kəmçiliklerimizni hər wakıt tənkit kilip turuximiz lazim, huddi pakizlik üqün, qang-tozanglarni yokitix üqün hər küni yüzimizni yuyup, hər küni yəni süpürüp turəjinimizə ohxax.

Əmgək kəhrimanliri wə ixləpçikirixitiki hizmət nəmuniqiliri, silər həlkning rəhbərliri, silərning hizmitinglarda kəp utuklar bar, silərningmu öz özənglərdin kanaətlinip kalmalıqinglarni ümit kəlimən. Mən silərning Guənzhongə, xərkiy Gənsuə, Dingbiən. Ənbien. Jingbiənlərgə, Suydeə, Yən'ən təwəsidiki nahiyilərgə, idarilər. məktəplər. budüylər. zawutlarə qayıtip barəandin keyin, həlkə rəhbərlik kilip, ammiə qə rəhbərlik kilip, hizmətlərnə tehimu yahxi ixlixinglarni, əng awal, ihtiyariylik pirinsipi boyiqə ammini kopiratipka təxkillixinglarni, tehimu kəp. tehimu yahxi təxkillixinglarni ümit kəlimən. Silərning qayıtip berip, buni əməlgə axuruxunglarni, buni təxwik kilixinglarni ümit kəlimən, kələr yil yənə əmgək kəhrimanliri yiqini qakirilə qaqda, biz tehimu zor utuklarə erixkən bolayli.

Izahlar

① «Məngzi» 3- tom «Gongsun Chou 1- kismi»din elinqan.

② Muxu tomdiki «Genjüdlərdə ijarə kəməytix, ixləpçikirix wə

hökümətni himayə kilix-həlknı səyüx hərketlirini kanat yaydu-rayli) digən əsərnı kersitidu.

③ Lenin. «Kopiratsiyə həkkidəyğə qaralsun.

④ “Biən'gongdüy”, “zhagongdüy”lər Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonining yeza igilik ixləpqikirixida kollıktip həmkarlıq yoləy qoyuləyan-əmgək təxkilatlırı. “Biən'gong” lapkutlıxix digən bolup, dihanlarınıg əmgək küqlirini əzara təngxəx usuli, buningda adəm gungioə adəm gungi, at-ulak gungioə at-ulak gungi, adəm gungioə at-ulak gungi kayturulidu wə baxkılar. Biən'gongdüyğə katnaxkan dihanlar əzlırining əmgək küqi yaki at-ulak küqini qikirip, əz düydiki aililərnıng yərlirini nəwət bilən wə kollıktip halda teriydu, həsawat kiləyanda, bir gung bir gungəyə sundurulup, adəm gungi yaki at-ulak gungini kəp qıkarəyanlarəy az qıkarəyanlar gung həkkı töləydu. “Zhagongdüy” adəttə yeri yetixməydiəyan dihanlardın təxkil kilinidu, zhagongdüyğə katnaxkan dihanlar əzara lapkutlıxip həmkarlıxkandın taxkırı, əsasən, əmgək küqigə muhtaj kixilərgə kollıktip yallinidu.

⑤ Muxu tallanma əsərlərnıng 1-tomidiki «Bizning iktisadiy siyasitimiz»ning ② izahioə qaralsun.

ÜGINIX WƏ WƏZIYƏT*

(1944-yil 4-ayning 12-küni)

1

Bultur kixtin baxlap partiyimizning yukuri dərjilik kadrliri partiya tarixidiki ikki luxiən məsilisini ügəndi. Bu üginix kəng yukuri dərjilik kadrlarning siyasi səviyisini zor dərjide östürdi. Bu üginix dawamida yoldaxlar birmunqə məsililərnı otturiqə koyqan idi, zhongyang zhengzhijüsi bularning iqidiki birkanqə mohim məsilə üstidə huləsə qikardi.

* Zhongguo gongchəndangining zhongyang rəhbərlik orgini wə yukuri dərjilik kadrlarning 1942-yildin 1944-yilqıqə bolqan arilikta partiya tarihi toqrisida bolupmu partiyining 1931-yilning bexidin 1934-yilning ahiriqıqə bolqan dəwrdiki tarihi toqrisida elip barqan muhakimisi partiya iqidiki idiyining Marksizim-Leninizim اساسida birlikkə kelixigə nahayiti zor yardəm bərdi. Dangzhongyang 1935-yil 1-ayda Guyzhou əlkisining Zunyi xəhridə qakırqan kengəytilgən zhengzhijü yiqinida, 1931-yilning bexidin 1934-yilning ahiriqıqə dawam kilqan "sol"qıl hata luxiən tüzitilip, dangzhongyang rəhbərlik orginining tərkiwi əzgərtilip, yoldax Mao Zedong baxqiliqidiki rəhbərlik tiklinip, partiyining luxiəni Marksizim-Leninizimlik toqra izqə selinqan bolsimu, lekin partiyining nurqun kadrliri

Bu hulasilər munular:

1. Tarihiy təjribilərnı tətık kılıxta kandaq pozitsiyə tutux məsilisi toqrisida. Zhongyang: kadir-larnı partiye iqidiki tarihiy məsililər toqrisida idiyə jəhəttin toluk qüxənqigə igə kilix, xuning bilən billə, tarihta hatalaxkan yoldaxlar üstidin huləsə qıkarqanda, kəngqilik kilix fangzhenini kollinix, xundak kilip, bir tərəptin, kadir-larnı partiyimizning tarihiy təjribilirini toluk qüxinip, hatalıqlarnı təkrrarlimaydıqan kilix, yənə bir tərəptin, barlıq yoldaxlar bilən ittipaklixip, birliktə ixləxə imkanıyət yarıtix lazim, dəp tonuydu. Partiyimiz tarihida Chen Duxiu hata luxiəniğə wə Li Lisən hata luxiəniğə qarxi qong kürəxlər bolup etti, bu kürəxlər pütünləy tegixlik idi. Əmma uning usulida kəmqilıqlər boldi: bir tərəptin, kadir-lar xu qaodiki

arisida etməxtiki hata luxiəning haraktiri üstidə təltöküs hesap-kitap kilinmiqan idi. Partiyə kadir-lirining Marksizim-Leninizimlik idiyisini yənimu estürux üqün dangzhongyang zhengzhijüsü 1942- yildin 1943- yilqıqə bolqan məzgil-də partiye tarihi toqrisida birkanqə nəwət muhakimə elip barqan idi; uningdin keyin yənə 1943- yildin 1944- yilqıqə bolqan məzgil-də pütün partiyidiki yukuri dərjilik kadir-larqə rəhbərlik kilip xundak muhakimini elip bardi. Bu muhakimilər partiyining 1945- yili qakirilqan məmlıkotlik 7- kurultiyi üqün məhim hazirlik boldi həm bu kurultayni Zhongguo gongchəndangining tarihida misli kərülmigən idiyiwı wə siyasi birdəklıkkə erıxtürdi. «Üginix wə wəzi-yət» yoldax Mao Zedongning Yən'ən yukuri dərjilik kadir-lar yiqinida muxu muhakimilər toqrisida səzligən nutkı.

hataliklarning tuquluxidiki səwəplər, xaraitlar wə bundak hataliklarni tüzitixning təpsili qariliri toqri-sida idiyə jəhəttin toluk qüxənqigə igə kilinmidi, xuning bilən keyin yənə muxundak haraktirdiki hataliklarning təkrrarlinixioğa imkaniyət kalduruldi; yənə bir tərəptin, xəhsning jawapkarliqi bək təkittinip ketip, tehimu nuroqun kixilər bilən ittihaklixip birliktə ixləxkə imkaniyət kaldurulmidi. Biz bu ikki kəmqiliktin ibrət eliximiz lazim. Bu nəwət tarihiy məsilələri bir tərəp kilixta, bəzi ayrim yoldaxlarning jawapkarliqiə əməs, xu qaədqiki xaraitni təhlil kilixka, xu qaədqiki hataliklarning məzmuniəğa, xu qaədqiki hataliklarning ijtimai yiltizi, tarihiy yiltizi wə idiyiwi yiltiziəğa kəprək diqqət kilix, ətmuttikidin sawak elip, keyinkigə ibrət kilix, kesəlni dawalap, adəmnü kütquzux fangzhenini qollinix, xuning bilən həm idiyini roxənləxtürüx, həm yoldaxlar bilən ittihaklixixtin ibarət ikki məxsətke yetix kerək. Kixilərnüing məsilisini bir tərəp kilixta, ehtiyatqan pozitsiyə tutux, həm pərwəsizlik bilən yüzə ətüzüwətməslik, həm yoldaxlarəğa ziyan yətüzüwətməslik partiyimizning gülləp rawajlinixining alamətliridin biri.

2. Hərkəndak məsilidə təhlil kilix pozitsiyisini tutux, həmmüni inkar kiliwətməslik kerək. Məsilən, 4-omumyiqin^①din Zunyi yiqiniəqiə bolqan məzgildiki zhongyangning rəhbərlik luxiəni məsilisini ikki tərəptin təhlil kilix kerək: bir tərəptin, xu məzgildə

zhongyang rəhbərlik orgini kollarğan siyasi celüe, hərbi celüe wə kadrlar siyasitining asasiy jəhətlirining həmmisi hata bolğanliqini kərsitix kerək; yənə bir tərəptin, xu qaoqda hatalaxkan yoldaxlar bilən bizning otturimizda Jiang Jiेशioqa qarxi turux, yər inkilawini wə kızil armiyə kürixini kuw-wətləxtin ibarət asasiy məsililər üstidə talax-tartix bolmioğanliqinimu kərsitix kerək. Celüe jəhəttimu təhlil yürüzüx kerək. Məsilən, yər məsilisidə xu qaoqdiki hatalik pomixxiklaroqa yər bəlüp bərməslik, bay dihanlaroqa naqar yərlərni bəlüp berixtək tolimu sol siyasət yürüzülgənligi idi, əmma ular pomixxiklarning yərlirini musadirə kilip, yeri yok wə yeri az dihanlaroqa bəlüp berixtə bolsa biz bilən bir pikirdə idi. Lenin: konkirit əhwalni konkirit təhlil kilix “Marksizimning tüp mahiyiti wə uning jeni”^② digən idi. Bizning nurəun yoldaxlirimiz təhliliy pikir yürüzüməydu, murəkkəp xəy’ilərni kayta-kayta qongkur təhlil wə tətqiq kilixni halimaydu, bəlki mutlək muəyyənləxtüridiəğan yaki mutlək inkar kilidiəğan addi hulasilərni qikirixni yahxi kəridu. Bizning gezitlirimizdə təhliliy makalilarning kəmliyi, partiyə iqidə təhlil kilix aditining tehi toluq yetixtürülmigənligi bu kəmçilikning məwjutluəqini kərsitidu. Buningdin keyin bundak əhwalni tüzitix kerək.

3. Partiyining məmlikətlik 6-kurultiyi həjjətliri üstidiki muhakimilər toərisida. Xuni kərsitix kerək-

ki, məmlikətlik 6-kurultayning luxiəni asasən toqra, qünki u hazırki wakittiki inkilapning burzua demokratik haraktirda ikənligini muəyyənləxtürdi, xu wakittiki wəziyətning ikki inkilawiy dolkun ariliqidiki wəziyət ikənligini muəyyənləxtürdi, jihuyzhuyi wə karamlikni pipən kildi, 10 maddilik gangling^③ni jakalidi wə baxkilar, bularning həmmisi toqra. Məmlikətlik 6-kurultayda kəmçiliklərmu boldi, məsilən, Zhongguo inkilawining intayin uzak muddətlikligi wə yeza genjüdilirining Zhongguo inkilawida intayin möhimliqi kərsitilmidi, xuningdək baxka birkanqə kəmçilik yaki hatalikmu boldi. Lekin kəndakla bolsun, məmlikətlik 6-kurultay partiyimizning tarikhida iloqar rol oynidi.

4. 1931-yildiki Shanghəydiki wakitlik zhongyangning wə uningdin keyin xu wakitlik zhongyang qakiroqan 5-omumyioqin^④ning kanuniy ikənligi yaki kanuniy əməsligi məsilisi toqrisida. Zhongyang ularni kanuniy dəp hesaplaydu, lekin saylam rəsmiyətlirining mukəmməl bolmioqanliqini kərsitip etux wə uni tarihiy sawak kilix kerək.

5. Partiyimiz tarikhida bolup etkən məzhəplər məsilisi toqrisida. Xuni kərsitix kerəkki, partiyimiz tarikhida bolup etkən wə naqar rol oynioqan məzhəplər Zunyi yioqinidin buyanki birkanqə ketimlik əzgirixlər arkisida hazır qalmidi. Partiyə iqidə ikki luxiən üstidə elip beriloqan bu ketimki uginixtə bundak məzhəplərləning tarihta bolup etkənligi wə

naqar rol oynioqanliqini kersitip otux tamamen zoru. Lekin 1935-yil 1-aydiki Zunyi yioqini, 1938-yil 10-aydiki 6-nowetlik zhongyang weyyuenhuyning 6-omumyioqini, 1941-yil 9-aydiki zhengzhiju kengoytilgen yioqini⁵, 1942-yili putun partiye boyiqe elip beriloqan istil tuzitix we partiyimiz tarihida bolup etkən ikki luxien kurixi toqrisida 1943-yili kixta baxlanoqan uginixke ohxax nuroqun ketimlik partiye iqidiki kurexler arkisida yuzbargen ozgiriqlerdin keyinmu, ilgiriki hata siyasi ganglingoqa we texkiliy xakilge igə mezhəplər yene məwjut, dəp qarilidoqan bolsa, natoqra bolatti. Otmuxtiki mezhəplər hazir qalmidi. Hazir kelip kaloqini pekət jiaotiaozhuyi we tejrilibiqilik idiyə xingtəyining sakindiliridinla ibarət, biz istil tuzitix uginixini dawamlıq qongkur elip barsakla, ularni tugiteləymiz. Hazir partiyimizdə eqir halda we omumyuzluk digudək məwjut bolup turqini—karquluk haraktirini aloqan shəntouzhuyi hahixi⁶. Məsilen, kurex tarihinin ohxax bolmioqanliqi, ixləwatkan yerinin ohxax bolmioqanliqi (bu genjudi bilən u genjudining ohxax bolmioqanliqi, duxmən ixqaliyitidiki rayonlar, guomindang hekumranliqidiki rayonlar we inkilawiy genjudilerning bir birigə ohxax bolmioqanliqi) we ixləwatkan orunlirinin ohxax bolmioqanliqi (bu koxun bilən u koxunning ohxax bolmioqanliqi, bu hizmət bilən u hizmətning ohxax bolmioqanliqi) din hər bir kisim yoldaxlar

arisida kelip qikkan əzara qüxənməslik, hərmət kilixmaslik, ittipaksizlik hadisiliri adəttiki ixtək körünsimu, əməldə partiyining birligigə wə partiyining jənggiwarliqining əsüxigə eqir dəhli yətküz-məktə. Shəntouzhuyining ijtimai, tarihiy yiltizi Zhongguoda uxxak burzuaziyining pəwkül'addə kəng boləqanlıqı wə düxmənlərnin yezilardiki gen-jüdülnəni uzak muddət bir biridin belüwətkənligidin ibarət, partiye iqidə tərbiyining yetərsiz boləqanlıqı bolsa uning zhuguən səwiwi. Bu səwəplərnəni kərsitip, yoldaxlarnəni karəqulukni tügıtixkə. anglikliqini əstürüxkə kayil kilix, yoldaxlar ara pikir birligi hasil kilix, yoldaxlar ara bir birini qüxinix wə bir birini hərmətləxnəni təxəbbus kilix, xuning bilən pütүн partiyining büyük ittipakliqini əməlgə axurux bizning nəwəttiki möhim wəzipimiz.

Yukurida eytiləqan məsililər toqrisida əgər pütүн partiye boyiqə enik qüxəncə hasil kilinidiqan bolsa, partiye iqidə elip beriləqan bu ketimki üginixningla qokum muwəppəkiyət kazinixini kapalətləndürgili bolup kalmay, bəlki Zhongguo inkilawiningmu qokum qəlibə kazinixini kapalətləndürgili bolidu.

2

Hazirki wəziyətning ikki hususiyiti bar, birin-qisi—faxizimoqa karxi səpning küqəygənligi wə faxizim səpining zəipləxkənligi; ikkinqisi—faxizimoqa

karxi səp iqidiki həlk küqlirining küqəygənligi wə həlkkə karxi küqlərning zəipləxkənligi. Aldinki hususiyət nahayiti roxən, kixilər uni asan körüwalalaydu. Gitler uzakka qalmay məqlup bolidu, Yapon karakqilirimu gumran bolux jəryanida turmakta. Keyinki hususiyət tehi anqə roxən əməs, adəttiki kixilər uni tehi asan körüwalalmaydu, lekin u Yawropada, Ən'gliyə wə Amerikida, Zhongguoda kündin-kün'gə oquq körünməktə.

Zhongguoda həlk küqlirining küqəygənligini partiyimizni mərkəz kilip qüxəndürüx kerək.

Partiyimizning Yapon baskunqiliriqə karxi urux dəwridiki tərəkkiyatini üq baskuqqa bəlüx mümkin. 1937-yildin 1940-yiloqə birinqi baskuq. Bu baskuqning dəslepki 2 yilida yəni 1937- wə 1938-yillarda, Yapon jünfaliri guomindangoqə jiddi karidi, gongchəndangoqə səl karidi, xuning üqün u guomindang sepigə əzining asasiy küqi bilən hujum kildi, uningqə hərbi jəhəttin zərbə berixni asas kilix, siyasi jəhəttin təslim boluxka kizikturuxni koxumqə kilix siyasitini kollandi, gongchəndang rəhbərliqidiki Yapon baskunqiliriqə karxi genjüdilərgə bolsa, bu yərlərdə pəkət az sanlik kommunistlarla az-tola partizan uruxi kiliwatidoqu, dəp hesaplap səl karidi. Lekin Yapon jahan'girliri 1938-yil 10-ayda Wuhənni besiwəloqandin keyin, bu siyasitini əzgərtixkə baxlap, gongchəndangoqə jiddi karaydioqan, guomindangoqə səl karaydioqan boldi; guomin-

dangoğa siyasi jəhəttin təslim boluxka kizikturuxni
asas kilix, hərbi jəhəttin zərbə berixni qoxumqə
kilix siyasiti bilən takabil turidioqan, gongchən-
dangoğa bolsa asasiy küqini pəydin-pəy yetkəp kelip
takabil turidioqan boldi. Qünki bu wakitta Yapon
jahan'girliri, guomindang əmdi qorkunqluk əməs,
gongchəndang qorkunqluk bolup qaldı, digən hes-
siyatka kəlgən idi. Guomindang 1937- wə 1938- yil-
liri, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxta bir kədər
tirixkan idi, uning partiyimiz bilən boləqan munasi-
witimu bir kədər yahxi boləqan idi, u həlkning
Yapon baskunqiliriqə qarxi hərkitigə nuroqun qək
koyəqan bolsimu, lekin heli jik ərkinliklərgə yolmu
koyəqan idi. Wuhən qoldin kətkəndin keyin, guo-
mindang uruxta məqlup boləqanliqi wə gongchən-
dangni əq kərux kəypiyati küqəygənligi səwiwidin,
pəydin-pəy əksiyətgilləxti, gongchəndangoğa qarxi
paaliyətliridə pəydin-pəy aktiplaxti, Yapon bas-
kunqiliriqə qarxi uruxta pəydin-pəy passiplaxti.
Gongchəndang iqki urux məzgilidə onguxsizlikka
uqriəqanliktin, 1937- yili uning aran 40 mingqə tək-
killik əzasi wə 30 nəqqə ming kixilik armiyisi
kaləqan, xunga Yapon jünfaliri tərpidin səl qaraləqan
idi. Lekin 1940- yiloğa kəlgəndə, partiya əzasi kəpi-
yip 800 mingqə yətti, armiyisi kengiyip 500 ming
kixigə yekinlaxti, genjüdülərnin əhalisi bir tərəp-
kə parak wə baj tələydidəqanlar bilən ikki tərəpkə
parak wə baj tələydidəqanlar qoxulup, təhminən

100 milyonağa yətti. Birnəqqə yıl iqidə partiyimiz kəng dairilik azat rayon jəng məydanlirini aqti, xuning bilən Yapon karəqqilirining əsasiy kəqning guomindang jəng məydanliriqə zhənlüelik hujum kilixini 5 yerim yıl tohtitip, Yaponiyə armiyisining əsasiy kəqini əz ətrapiqə jəlp kilip, guomindang jəng məydanlirini weyjidin kutuldurup qalalidi wə Yapon baskunqiliriqə karxi uzak muddətlik uruxka bərdaxlik bəralidi. Ləkin bu baskuqta partiyimizdiki bir kisim yoldaxlar bir hil hatalik ətküzdi, bu hatalik Yapon jahan'girligigə səl karax (xunglaxka uruxning uzak muddətlikligi wə dəhxətlikligigə dikkət kilmay, qong bingtuənlər yündongzhəni əsə kilixni təxəbbus kilix, partizan uruxiqə bolsa səl karax), guomindangoğa yəliniwelix, səgək bolmaslik wə mustəkil siyasət kəllanmaslik (xu munasiwət bilən guomindangoğa nisbətən təslimqilik yolini tutux, ammini dadil həkətləndürüp, duxmən arka sepidə Yapon baskunqiliriqə karxi demokratik genjüdilər kurux wə partiyimizning rəhbərlikidiki armiyini kəpləp kəngəyitxkə ohxax siyasətlər üstidə arisalda bolux)tin ibarət. Xuning bilən bir wakitta, partiyimiz nuroqun sanda yengi əza kəbul kildi, ular tehi təjribisiz idi; duxmən arka sepidiki barlik genjüdilərmu yengidin kuruloqan bolup, tehi mustəhkəmlənmigən idi. Bu baskuqta, wəziyətning rawajlinixi, partiye wə armiyining kengiyixi arqisida, partiye iqidə bir hil təkəbburluk

yənə əsüp qaldı, nurqun kixilər, biz kaltis bolup kəttük, dəp hesaplidi. Bu baskuqta, biz partiye iqidiki ongqil eqixlarni yəngduk, mustəkil siyasət ijra kilduk, xuning bilən Yapon jahan'girliğə zərbə berix, genjüdilər kurux, 8-armiyə wə yengi 4-armiyini kengəytix bilənla qalmastin, bəlki guomindangning birinqi ketimlik gongchəndangoqa karxi dolkunimu qekindürduk.

1941-wə 1942-yillar ikkinqi baskuq. Yapon jahan'girliği Ən'gliyə wə Amerikiqa karxi urux təy-yarlux həm uni ixka axurux üqün, əzining Wuhənni besiwələndin keyin əzgətkən fangzhenini yəni guomindangni asas kilixtin gongchəndangni asas kilixka əzgətkən fangzhenini tehimu təkitlep, əzining asasiy küqini gongchəndang rəhbərliğidiki barlik genjüdilərnin ətrapiqa tehimu kəp toplap, arkimu-arka "tazilax" uruxi elip berip, dəhxətlik "üq tügütix" siyasitini yürgüzüp, partiyimizgə alahidə zərbə bərdi, xuning bilən partiyimizni 1941-wə 1942-yilliri intayin kiyin əhwaləqa qüxürüp koydi. Bu baskuqta, partiyimizning genjüdiliri tariyip kətti, ularning ahalisi kemiyip 50 milyonəqimu yətməydi-qan bolup qaldı, 8-armiyining kixi sanimu kemiyip 300 nəqqə mingəqa qüxüp qaldı, kadirlardin nurqun qikim boldı, maliyə wə iktisatta intayin zor kiyinqiliklar yüzbərdi. Xuning bilən billə, guomindang yənə əz kolini boxap kaləjan hesaplap, partiyimizgə türlük qarilər bilən karxi turdi, ikkinqi ketim-

lik gongchəndangoqa karxi dolqun kozoqap, Yapon jahan'girligə maslixip bizgə hujum kildi. Lekin bundak kiyin əhwal kommunistlarni tərbiyilidi, buning bilən biz nuroqun nərsiləni üginiwalduk. Biz düxməning "tazilax" uruxioqa, "pilə kurutidək kemirix" siyasiti@gə, "amanlikni saklaxni küqəytix" hərkiti@gə, "üq tügitix" siyasitigə wə towa kildurux siyasitigə kandaq karxi turux kerəkligini üginiwalduk; biz birliksep hakimiyitining "üq üqtin bir tüzüm" siyasitini, yər siyasitini, üq istilni tüzitix, koxunlarni hil. məmuri orunlarni ihqam kilix, bir tutax rəhbərlik kilix, həkumətni himayə kilix-həlkni səyüx, ixləp qikirixni rawajlanduruxka ohxax hizmətləni üginiwalduk, yaki üginiwelixka baxliduk, nuroqun kəm qilikləni tügəttuk həmdə birinqi baskuqta nuroqun kixilərdə kərülgən əziqə, kaltis bolup kəttuk, dəp hesablaydioqan təkəbburluknimu tügəttuk. Bu baskuqta, biz gər qə nahayiti qong ziyanlaroqa uqrioqan bolsakmu, lekin ayak besip turaliduk, bir tərəptin, Yapon karakqilirining hujumini qekindürduk, yənə bir tərəptin, guomindangning ikkinqi ketimlik gongchəndangoqa karxi dolquninimu qekindürduk. Guomindangning gongchəndangoqa karxi turəqanliqi wə guomindangning gongchəndangoqa karxi turux siyasitigə nisbətən bizning özimizni koqdax kürixini elip berixka məjbur boləqanliqimizdək əhwallar tüpəylidin partiyə iqidə bir türlü təlimu sol eqix yənə əsüp qaldi, məsilən, guomin-

dang-gongchəndang həmkarlıqı buzuldiqan boldi, dəp, pomixxiklarqə həddidin ziyadə zərbə berildi, partiyə sirtidiki zatlar bilən ittipaklixixka əhmiyyət berilmidi wahakazalar. Lekin biz bundak tolimu sol eqixlarnimu tügəttuk. Biz sürkilixlərgə qarxi kürəxtə yolluk, paydilik, qəklik bolux pirinsipini kərsəttuk, birliksəptə həm ittipaklixix, həm kürəx kilix wə kürəx arkilik ittipaklikka erixixning zərürlüğini kərsəttuk, məmlikət iqidə wə genjüdilərdə Yapon baskunqiliriqə qarxi milli birliksəpni saklap kalduk.

1943-yildin hazirəqiqə üqinqi baskuq. Bizning türlük siyasətlirimiz tehimu yahxi ünüm bərdi, bolupmu üq istilni tüzitix wə ixləpqi kirixni rawajlanduruxtin ibarət ikki türlük hizmitimiz tıp haraktirlik ünüm bərdi, buning arkisida partiyimiz idiyiwi əsas wə maddi əsas jəhətliridə yengilməs orunqə igə boldi. Buningdin taxkiri, biz yənə bultur kadirlarni təkxürüx wə ixpiyonlarqə qarxi turux siyasitini üginiwalduk, yaki üginiwelixka baxliduk. Bundak əhwalda, genjüdilirimizning kəlimi yənə kengəydi, genjüdilirimizning əhalisi yənə kəpiyip, bir tərəpkə selik töləydiqanlar bilən ikki tərəpkə selik töləydiqanlarni koxkanda, 80 milyondin exip kətti, armiyimizning kixi sanimu 470 mingqə yətti, minbinglar 2 milyon 270 mingqə yətti, partiyə əzaliri kəpiyip 900 mingdin axti.

1943-yili, Yapon jünfalirining Zhongguoqə ka-

ratkan siyasetidə heqkandak əzgirix bolmidi, yənıla gongchəndangoja zərbə berix asas kilindi. 1941-yildin haziroqiqə boləqan 3 yildin kəprək wakittin buyan Yaponiyining Zhongguodiki armiyisining 60 pirsənttin kəprəgi partiyimiz rəhbərligidiki Yapon baskunqiliriqə qarxi genjüdilərgə taxlandi. 3 yildin kəprək wakittin buyan, guomindangning düxmən arka sepide qalduroqan birnəqqə yüz ming kixilik koxuni Yapon jahan'girligining zərbisigə bərdaxlik berəlmidi, təhminən yerimi düxmən'gə təslim bolup kətti, təhminən yerimi düxmən tərpidin yok kilindi, qaldi-kattiliri wə elip qikip ketilgənlirining sani nahayiti az. Guomindangning düxmən'gə təslim boləqan muxu koxunliri örülüp kelip partiyimizgə hujum kildi, partiyimizgə yənə kərqək koxunlarning 90 pirsənttin artuqiqə zərbə berixni öz üstigə elixka toqra kəldi. Guomindang Yaponiyə armiyisining pəkət 40 pirsəntkə yətməydiqan kismiəqə wə kərqək koxunlarning 10 pirsəntkə yətməydiqan kismiəqə zərbə berixni üstigə aldi. 1938-yil 10-ayda Wuhən koldin kətkəndin tartip, top-toqra 5 yerim yil wakit iqidə, Yapon jünfaliri guomindang jəng məydanliriəqə zhənlüelik hujum kilmidi, pəkət birnəqqə ketim qongrak zhənyi həkətliri (Zhejiang-Jiangxi, Changsha, qərbiy Hubey, jənubiy Henən wə Changde zhənyi həkətliri)nila elip bardi, bulardimu ətigini qikip ketip, ahximi kaytip kelip yürdi, əzining asasiy dikkət-etiwarini bolsa partiyimiz rəhbərli-

diki Yapon baskunqiliriqə qarxi genjüdlörgə mər-kəzləxtürdi. Bundak əhwalda, guomindang takka qikiwelix siyasiti wə uruxni tamaxa kilix siyasitini qollandi, düxmən kelip kalsa, mudapiə kilip koydi, düxmən qekinsə, kol koxturup qəttə karap turdi. 1943-yili, guomindangning iqki siyasiti tehimu ək-siyətqilləxti, u üqinqi ketimlik gongchəndangqə qarxi dolkun kozqjidi, lekin biz bunimu qekindürduk.

1943-yildin ta bu yil ətiyazqiqə, Yapon karak-qiliri Teq okyan urux sepide pəydin-pəy muwəp-pəkiyətsizlikkə uqrawatidu, Amerikining kayturma hujumi küqiywatidu, qərptə Gitler Sovet kizil armiyisining eqir zərbisi astida lingxip örülüp ketəy dəp kaldi. Yapon jahan'girligi ölumdin kutulux qərizidə Beyping-Hənkou, Guangdong-Hənkou təməryollirini tutaxturmaqqi boldi; xuningdək Chongqing guomindangini təslim boluxka kizikturux siyasiti tehi nətijə bərmigini üqün uningqə yənə bir ketim zərbə berixni zərür tapti, xunga bu yil guomindangning urux sepigə kəng kələmlik hujum kilixni pilanlidi. Henən zhənyisi® boluwatkiniqə bir aydin axti. Düxmən birnəqqə shituəndin axmaytti, guomindangning birnəqqə yüz ming kixilik koxuni urux kila-kilmayla tarmar boldi, pəkət hər hil namda atilidiqan koxunlarla anqə-munqə urux kilalidi. Tang Enbo kisimliri jün'guənlər əskərlərdin, koxunlar həlktin ayrilip kalqan nahayiti kalaymikan əhwalda kelip, üqtin ikki kismidin kəprəgi

qikim boldi. Hu Zongnəning Henən'gə əwətkən birnəqqə shisimu bir uqrixixtila tarmar boldi. Bu əhwal, tamamən, guomindangning nəqqə yildin beri əksiyətqil siyasətni kattik yürüzüzüp kəlgənlighining nətijisi. Wuhən kəldin kətkəndin buyanki 5 yerim yil iqidə gongchəndang rəhbərliğidiki azat rayon jəng məydanliri Yapon kəxunliri wə kərqək kəxunlarning əsasiy küqlirigə zərbə berixtək eqir məsuliyətni əz üstigə elip kəldi, buningda buningdin keyin bəzi əzgirixlər yüzberixi mümkün bolsimu, ləkin bu əzgirixlərmu pəkət wakitlik bolidu, qünki guomindang 5 yerim yildin buyan Yapon baskunqiliriqə passip kərxı turux, gongchəndangoə aktip kərxı turuxın ibarət əksiyətqil siyasət kəllinip, intayin qirik hələt pəyda kildi, buning səwiwidin guomindang buningdin keyin mukərrər eqir muwəpəkəiyətsizliklərgə uqraydu, u qəoqda partiyimizning duxmən kəxunliriqə wə kərqək kəxunlarqə zərbə berix wəzipisi yənimu eqirlixidu. Guomindang 5 yerim yil kəl kəxturup qəttə kərap turux arkisida jənggiwarliqini yokitip kəyux nətijisigə erixti. Gongchəndang 5 yerim yil japaqə qidap kürəx kəlix arkisida jənggiwarliqini axurux nətijisigə erixti. Bu əhwal Zhongguoning buningdin keyinki təkdirini bəlgiləydu.

Yoldaxlar kərup turuptu, 1937-yil 7-aydin hazirə qədər ətkən bu 7 yil iqidə partiyimiz rəhbərliğidiki hək demokratik küqliri ərləx, pəsiyix, yənə

erlaxtin ibarət üq hil əhwalni bexidin kəqürdi. Partiyimiz Yapon karakqilirining dəhxətlik hujumi-
oqa karxi turdi, kəng inkilawiy genjüdiləni kurdi,
partiyə wə armiyini zor dərijidə kəngəytti, guomin-
dangning üq ketimlik gongchəndangəqa karxi kəng
kələmlik dolqunini qekindürdi, partiye iqidə yüz-
bərgən ongqil wə “sol”qil hata idiyiləni tügətti,
pütün partiyimiz nuroqun kimmətlik təjribilərgə
igə boldi. Mana bular 7 yillik hizmitimizning
yəküni.

Hazirki wəzipə—burunkioqa kariqanda tehimu
zor məs’uliyətləni ətəxkə təyyar turux. Biz Yapon
karakqilirini Zhongguodin hərəkandak əhwalda koq-
lap qikirixka təyyar turuximiz kerək. Partiyimizni
muxu məs’uliyətning həddisidin qikalaydioqan kilix
üqün, partiyimizni, armiyimizni wə genjüdilirimizni
tehimu kəngəytiximiz wə tehimu mustəhkəmliximiz,
qong xəhərlər wə mohim katnax yolliri hizmətli-
rigə əhmiyət beriximiz, xəhərlər hizmitini genjüdilər
hizmitigə ohxax mohim orunoqa kətiriximiz lazim.

Genjüdilər hizmitigə kəlsək, genjüdilər birinqi
baskuqta nahayiti kəngəydi, lekin mustəhkəmlənmi-
di, xuning üqün ikkinqi baskuqta düxmənning eoqir
zərbisigə uqrax bilənla tariyip kətti. Ikkinqi bas-
kuqta, partiyimiz rəhbərlikidiki Yapon baskunqili-
rioqa karxi barlik genjüdilər kattik qenikti, birinqi
baskuqtikigə kariqanda kəp yahxi bolup kaldı;
kadirlar wə partiye əzalirining idiyiwi səwiyisi

wə siyasət səwiyisi zor dərjide əsti, ular bilməydiqan nərsilərdin heli kəpini üginiwaldi. Lekin pikir birligi hasil kilix wə siyasət üginix yənə wakit tələp kilidu, biz tehi bilməydiqan nurqun nərsilər bar. Partiyimizning küqi tehi digəndək zor əməs, partiyə iqki jəhəttin tehi digəndək birlikkə kəlgən əməs, tehi digəndək mustəhkəm əməs, xunga u tehi hazırkiqə kəriqanda yənimu zor məs'uliyətning həddisidin qikalnaydu. Buningdin keyinki məsilə Yapon baskunqiliriqə kərxi uruxni dawamlaxturux jəryanida partiyimizni, armiyimizni wə genjüdirimizni tehimu kengəytix wə tehimu mustəhkəmləxtin ibarət, bu—kəlgüsidə qayət zor hizmətlərnin həddisidin qikix üqün zərür bolqan birinqi idiyiwi təyyarlik wə maddi təyyarlik. Bunday təyyarlik bolmiqanda, Yapon kərakqilirini koqlap qikiralmaymiz, pütin Zhongguoni azat kilalmaymiz.

Qong xəhərlər wə möhim kətnax yolliri hizmətlirigə kəlsək, bizning bu hizmətlərnin ixliximiz nahayiti yetərsiz bolup kəldi. Əgər biz hazırmu qong xəhərlərdə wə möhim kətnax yollirida Yapon jəhangirliqi tərpidin eziliwatkan milyonliqan əmgəkqilər ammisi wə xəhər həlki ammisini partiyimiz ətrapiqə uyuxturuxka tirixmisak, xuningdək ammiwi korallik kozoqilang təyyarlimisak, bizning koxunlirimiz wə yeza genjüdirimiz xəhərlərnin maslixixiqə igə bolalmay, hilnu-hil kiyinqiliklarqə yolukidu. Biz

on nəqqə yildin beri yezilarda turduk, yezilar bilən obdan tonuxux wə yeza genjüdiliri kuruxni təxəbbus kilip kəlduk, bu zərür idi. Xəhərlərdə kəzoqilang təyyarlar toqrisida partiyining məmlikətlik 6-kurultiyi bəlgiligən wəzipə muxu on nəqqə yil iqidə ijrə kilinmidi wə ijrə kiliniximu mümkün əməs idi. Əmma hazır əhwal baxıqə, məmlikətlik 6-kurultayning kararini məmlikətlik 7-kurultaydin keyin ijrə kilixka toqra kəldi. Partiyimizning məmlikətlik 7-kurultiyi pat arida eqilixi mümkün, bu kurultayda xəhər hizmətlirini küqəyrix wə məmlikət boyiqə qələbini koləqə kəltürük məsililiri muhakimə kilinidu.

Muxu birnəqqə kündin buyan Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonida ətküzülüwatkan sanaət yiqini zor əhmiyətkə igə. Qegra rayondiki zawutlarda 1937-yili aran 700 ixqi bar idi, 1942-yili 7 mingəqə yətti, hazır 12 ming kixi bar. Bu rəkəmlərni hərgiz səl qəqliqili bolmaydu. Biz qong xəhərlərdiki soda-sanaətni wə katnax organlirini kəndak baxkuruxni genjüdilərdila üginiweliximiz lazim, undak kilmisak, wakti kəlgəndə təmtirəp qalimiz. Qong xəhərlərdə wə möhim katnax yollirida koralik kəzoqilang təyyarlar xuningdək soda-sanaətni baxkuruxni üginiwelix—bu, zərür boləqan ikkinqi idiyiwi təyyarlik wə maddi təyyarlik. Bəndak təyyarlik bolmiqandimu, Yapon karəqilirini koqlap qikiralmaymiz, pütүн Zhongguoni azat kilalmaymiz.

3

Yengi oqilibilərnı koloqa kəltürüx üqün partiyə kadırlırlı arıslıdı bopını taxlaxnı wə maxınını həkət-kə kəltürüxni təxəbbus kılıx lazımlı. Bopını taxlax dıgınımlı özımlızning rohiy jəhəttiki bırmunqə yūklırlımlızni elıp taxlax dıgənlik. Nuruqun nərsilər barkı, ular alıdıdı kərquluk haloqa qūxūp kalsak, anglik bolmlısak, ular bızgə bopa bolup kəlıxi, yūk bolup kəlıxi mūmlıknı. Məsılən, hatalıxıx kıxını, bəribir hatalaxtımoqu, dıgən tuyoquqa kəltürüp, rohsızlandırurup koyuxı mūmlıknı; hatalaxmaslıkmı kıxını, hatalaxmıdımoqu, dıgən tuyoquqa kəltürüp, təkəbburlaxturup koyuxı mūmlıknı. Hızmətning utukluk bolmaslıqi kıxını ümitsızlıkkə qūxūrüp koyuxı mūmlıknı; hızmətning utukluk boluxımlı kıxıning dımoqını əstürüp koyuxı mūmlıknı. Kürəx tarıhi kısqa boloqlanlar, kürəx tarıhim kısqa, dəp, məs'uliyətsizlik kılıxi mūmlıknı; kürəx tarıhi uzun boloqlanlar, kürəx tarıhim uzun, dəp, əzıningkinıla toqra hesaplıxi mūmlıknı. İxqi, dıhanlardın qıkkanlar kelıp qıkıxıning xərəplikliqi bilən ziyalılaroqa hakawurluk kılıxi mūmlıknı; ziyalılarmı əzıning məlum bılmıgə igə boloqlanlıqi bilən ixqi, dıhanlardın qıkkanlaroqa hakawurluk kılıxi mūmlıknı. Hər hil kəspiyy mutəhəssıslık əzını qong tutuxning wə baxkılarnı mənsıtməslıknıng kapitalıoqa ayılınıp kəlıxi mūmlıknı. Hətta yax kuram-

mu təkəbburlukning koraliqqa aylinip kelixi mumkin: yaxlar ezining zirakligi wə kabillioqi bilən yaxanoqanlarni kezgə ilmasliqi mumkin, yaxanoqanlarni ezining tajibigə bay boluqanliqi bilən yaxlarni kezgə ilmasliqi mumkin. Ənə xundak nərsilərgə nisbətən əgər angliklik bolmisa, ular yük yaki bopa bolup kalidu. Bəzi yoldaxlarning ezini yukuri tutuxi, ammidin ayrilip kelixi wə təkrrar hatalik ötküzüxining mohim bir səwiwi—muxundak bopini yüdüwaluqanliqi. Xuning üqün, yüdüwaluqan bopini təkxürüp, uni taxliwetip, rohiy jəhəttin azat bolux, həkikətən, amma bilən munasiwət baqlax wə hatalikni azaytixning zərür aldinki xərtliridin biri. Partiyimiz ez tarixida bolup ötkən birnəqqə ketimlik zor təkəbburlukning həmmisidə ziyan tartkan idi. Birinqi ketimkisi 1927-yilning birinqi yerimida kərüldi. U qaqda beyfa armiyisi Wuhən'gə yetip baruqan idi, bəzi yoldaxlar təkəbburlixip ketip, kaltis bolup kəttuk, dəp, guomindangning bizgə tuyuksiz hujum kiliduoqanliqini esidin qikirip koydi. Nətijidə Chen Duxiu luxiəni hatalioqi yüzberip, xu nəwəttiki inkilapni məqlubiyətkə uqratti. Ikkinqi ketimkisi 1930-yili kərüldi. Kizil armiyə Jiang Jieshi bilən Feng Yuxiang, Yən Xishənlər otturidiki urux[®] xaraitidin paydilini, jənglərdə bəzibir qəlibilərnəni kazoqan idi, buning bilən yənə bəzi yoldaxlar təkəbburlixip ketip, kaltis bolup kəttuk, dəp bilixti. Nətijidə Li Lisən luxiəni hatalioqi yüzbərđi, bumu inkilawiy

küqlərni bəzi ziyanlarğa uqratti. Üqinqi ketimkisi 1931-yili kərüldi. Kızıl armiyə üqinqi ketimlik “kor-xap yokitix”ni tarmar kəltürdi, uning arkisidin pütün məmləkət həlki Yaponiyining hujumiğa jawabən Yapon baskunqiliriğa karxi daqduqilik hərket koz-ıdı, buning bilən yənə bəzi yoldaxlar təkəbburlixip ketip, kaltis bolup kəttuk, dəp bilixti. Nətijidə tehimu eqir luxiən hataliği yüzberip, japa-muxəkkət bilən topliğan inkilawiy küqlirimizning 90 pirsənt-qisi qikim boldi. Tətinqi ketimkisi 1938-yili kərüldi. Yapon baskunqiliriğa karxi urux baxlandi, birliksəp kuruldi, buning bilən yənə bəzi yoldaxlar təkəbburlixip ketip, kaltis bolup kəttuk, dəp bilixti, nətijidə Chen Duxiu luxiəniğə bəzi jəhəttin ohxapraq keti-diğan hatalik yüzbərđi. Bu ketimdimu muxu yoldax-larning hata idiyilirining təsirigə əng kəp yolukkan jaylardiki inkilawiy hizmətlər nahayiti zor ziyanğa uqrđi. Pütün partiyidiki yoldaxlar muxu birnəqqə ketimlik təkəbburluk wə birnəqqə ketimlik hatalik-tin ibrət elixi kerək. Yekında Guo Moruoning Li Zicheng toqrisida yazğan makalisi@ni besiximizmu yoldaxlarni buningdin ibrət aldurup, qəlibə kəzan-ıqanda təkəbburlixip ketix hataliklirini təkərratmas-lik üqün idi.

Maxinini hərəkətkə kəltürüx diginimiz pikir kilix əzasini ixka selixka məhir bolux digənlik. Bəzi kixilər bopa yüdüwalmiğan bolsimu, amma bilən munasiwət baqlax artuqqiliğiğa igə bolsimu, lekin

pikir kilixka mahir əməs, mengə ixlitip kəp oylinixni wə bax katuruxni halimaydu, nətijidə yənila ixni bir baxka elip qikalnaydu. Yənə bəzi kixilər bopa yüdüwaləqanlıqı üqün, mengə ixlitixni halimaydu, ularning əkli bopa astida besilip qaləqan. Lenin, Stalinlar həmixə kixilərgə pikir kilixka mahir boluxni təwsiyə kilidu, bizmu kixilərgə xuni təwsiyə kilimiz. Mengə digən bu maxinining wəzipisi məhsusla pikir kilix. Mengzi: “Kəngülning burqi pikir kilmaktur”^① digən. U mengining wəzipisigə toqra təbir bərgən. Hərkəndak ixta mengə ixlitip, obdan oylinix kerək. “Qoxumisini bir türüwidi, kəngligə əkil kəldi” digən məqal bar. Bu, kəp oylişang, əkil tapışən, digənlik. Partiyimiz iqidiki eqır qarəqulukni tügıtix üqün, pikir yürgüzüxni təxəbbus kilix, xəyilərnı təhlil kilix usulini üginiwelix, təhlil kilixka adətlinix kerək. Bundak adət partiyimizdə bəkmü yetərsiz. Əgər biz bopinimu taxlisak, maxininimu hərkətkə kəltürsək, həm yenik bolsak, həm pikir kilixni bilsək, qəlibə kazinimiz.

Izahlar

① 4-omumyiqin Zhongguo gongchəndangi 6-nəwətlik zhongyang weyyüənhuyining 1931-yil 1-aydiki 4-omumyiqinini kərsitidu.

② Leninning «Kommunizim» digən əsirigə karalsun. Muxu tallanma əsərlərnıng 1-tomidiki «Zhongguo inqilawiy uruxining zhənlüə məsilisi»ning ⑩ izahıqə karalsun.

③ Muxu tallanma əsərlərnıng 1-tomidiki «Yapon jəhan'girli-

gigə qarxi turuxning cellüsi toqrisidañning ④ izahıqqa qaralsun.

④ 5-omumiyiqin Zhongguo gongchəndangi 6-nəwətlik zhongyang weyyüənhuyining 1934-yil 1-aydiki 5-omumiyiqinini kərsitidu.

⑤ Bu yiqında partiyining əz tarıhidiki bolupmu ikkinqi iqki inkilawiy urux dəwridiki siyasi luxiən məsililiri karalqan idi.

⑥ Shəntouzhuyi hahıxi bir hil guruhwazlik hahıx bolup, asasən uzak muddətlik partizan uruxi dawamida, yeza inkilawiy genjüdiliri tarkak jaylaxkan wə əzara alakə kilixmay turqan xaraitta kelip qikkan. Bu genjüdilərnıng tolisi dəsləp taqlık rayonlarda kurułqan bolup, hər bir guruh goya bir taql qokkisi-dək boluwalqan idi, xuning üqün bu hata hahıx shəntouzhuyi dəp atalqan.

⑦ Bu yərdə eytilqan bir tərəpkə parak wə baj tələydiqan rayonlar genjüdilərnıng mustəhkəmrək rayonlirini kərsitidu. Bu jaylardiki həlk Yapon baskunqiliriqqa qarxi demokratik həkümət-kila parak wə baj tələytti; ikki tərəpkə parak wə baj tələydiqan rayonlar genjüdilərnıng qət-yaka rayonliri wə partizan rayonlirini kərsitidu, bu rayonlarda düxmən daim parakəndiqilik tuqdurup turqanliktin, həlk Yapon baskunqiliriqqa qarxi demokratik həkümətke parak wə baj təligəndin taxkiri, düxmən-qorqaklar hakimiyitigimu az-tola parak wə baj tələp turuxka məjbur bolatti.

⑧ Bu—Yapon jahan'girligining Yapon baskunqiliriqqa qarxi genjüdilərgə kilqan kəng kələmlik hujumi məqlup bolqandin keyin kollanqan bir hil usuli, bu usul qapsanlik bilən "ləhəng-dək yutux"tin uzak muddət pəydin-pəy "pilə kurutidək kemirix" usuliqqa əzgərtilgən. Yapon jahan'girligi puhta orunlixip puhta ilgililəx, pəydin-pəy bəluwetix tədbirini kollinip, Yapon baskunqiliriqqa qarxi genjüdilərnı taraytixka, əz ixqaliyitidiki rayonlarni kəngəyitixkə urunqan idi.

⑨ 1941-yil 3-ayda Huabeydiki Yapon karakqiliri həm wətən hainliri "amanlikni saklaxni küqəytix hərkiti" digən xoarni otturiqqa koydi. "Amanlikni saklaxni küqəytix" digini tintix, bao-jia tüzümini yolqqa koyux, nopus təkxürüx, korqak koxun təktil kilix, xuning bilən Yapon baskunqiliriqqa qarxi küqlərnı basturux.

⑩ 1944- yil 3- ayda Yapon qaraqiliri Henən zhənyisini koz-qidi, buningda 50-60 ming kixilik əskiriy küğini ixqa saldi. Guomindang armiyisining Jiang Dingwen, Tang Enbo, Hu Zongnən kisimliridiki 400 ming kixi Yapon qaraqilirining qarisini kərüpla teri-perəng boldi, Zhengzhou, Luoyang katarlik 38 nahiyə arkimu-arka koldin kətti, Tang Enbo kisimidin 200 ming kixi qikim boldi.

⑪ Jiang Jieshi bilən Feng Yüxiang, Yən Xishənlər otturisi-diki urux Long-Həy təmüryoli, Tienjin-Pukou təmüryoli boyilirida Jiang Jieshi bilən Feng Yüxiang, Yən Xishənlər otturisida bolqan kəng kələmlik jünfa uruxini kersitidu. Bu urux 1930- yil 5- ayda baxlinip, 10- ayda ayaklaxti, yerim yil dawam kildi, ikki tərəptin 300 ming kixi əldi wə yaridar boldi.

⑫ 1944- yili Guo Moruo Ming sulalisining ahirki yillirida Li Zicheng rəhbərlik qilqan dihanlar kozqilingi qələbisining 300 yilliqini hatiriləx munasiwiti bilən «Jiashen qələbisining 300 yilliqini əsləx» digen mawzuda məkalə yazdi. Bu məkalida Li Zichengning dihanlar kozqilangqi koxunliri 1644- yili Beyjingqa kirkəndin keyin, birqanqə baxliqining turmuxta qiriklixip kət-kənligi, məzhəplər kürixining yüzbərgənligi səwiwidin 1645- yili məqlup bolqanlıqi bayan qilinidu. Bu məkalə awal Chongqing «Xinhua ribao» gezitidə elan kilingan, keyin Yən'əndə wə azat rayonlarda kitapqə qilip besiloqan.

⑬ «Mengzi» 11- tom «Gaozi 1- qismi»din elinqan.

HƏLK ÜQÜN HIZMƏT KILAYLI*

(1944- yil 9- ayning 8- küni)

Bizning gongchəndangimiz wə gongchəndang rəhbərliğidiki 8- armiyə. yengi 4- armiyə — inkilawiy koxun. Bizning bu koxunimiz tamamən həlkni azatlıkka qikirixni kəzləydu, üzül-kesil həlk mənəpəti üqün ixləydu. Yoldax Zhang Side^① muxu koxunimizdiki bir yoldax idi.

Kixi ahir əlidu, lekin ölümning əhmiyiti ohxax bolmaydu. Zhongguoda kədimki zamanda ətəkən Sima Qiən digən bir ədip mundak digən idi: “Kixi ahir əlidu, bəzilərnin ölümü Təyshən teqidinmu kədirlik bolidu, bəzilərnin ölümü hanggirt peyidinmu kədirsiz bolidu.”^② Həlk mənəpəti üqün əlüx Təyshən teqidinmu kədirlik bolidu; faxistlar üqün ətəlqilik kilip əlüx, həlkni ekispilatatsiyə kilidiqan wə ezidiqanlar üqün əlüx hanggirt peyidinmu kədirsiz bolidu. Yoldax Zhang Side həlk mənəpəti üqün əldi, uning ölümü Təyshən teqidinmu kədirlik.

Biz həlk üqün hizmət kiloquqilarmiz, xunga, bizdə

* Bu—yoldax Mao Zedong Zhonggong zhongyangning biwastə karaxlik idariliri yoldax Zhang Sideqa təziyə bildürük üqün ətüzgən matəm murasimida səzligən nutuk.

əgər kəmqilik bolidikən, baxkılarning tənkit kilip kərsitip berixidin qorkmaymiz. Qandak kixi ikənligidin kət'i nəzər, kim kərsitip bərsə boliweridu. Sening eytkining toqra bolsila, biz tüzitimiz. Sən eytkan qarə həlkkə paydilik bolsila, biz sening eytkiningqə ix kərimiz. "Qoxunlarni hil, məmuri orunlarni ihqam kilix" digən pikirni partiya sirtidiki zatlardin Li Dingming əpəndi^③ otturiqə koyqan idi; u yahxi koydi, bu həlkkə paydilik idi, biz buni kobul kilduk. Biz həlk mənpəti üqün yahxini kət'i dawamlaxturidioqan, həlk mənpəti üqün hatani tüzitidioqanla bolsak, bizning bu qoxunimiz qokum gülləp yaxnaydu.

Biz hər yər-hər yərdin kelip, ortak inkilawiy nixan üqün toplanduk. Biz yənə pütүн məmlikəttiki zor kəpqilik həlk bilən billə muxu yolda mangimiz. Biz bügünki kündə 91 milyon ahaligə igə genjüdlər^④gə rəhbərlik kiliwatimiz, lekin bu tehi yetərlik əməs, tehimu kengəytiximiz kerək, xundak kiləandila, pütүн millətning azatliqini koləqə kəltürələymiz. Yoldaxlirimiz kiyinqilik wakitlirida utuqlarni kəruxi kerək, yoruklukni kəruxi kerək, qəyritini axuruxi kerək. Zhongguo həlki azap qekiwatidu, bizning ularni kutkuzuwelix məs'uliyitimiz bar, biz tirixip kürəx kiliximiz kerək. Kürəx kilidikənmiz, kurban berixlər bolidu, adəm əlüx ixi daim bolup turidu. Lekin biz həlk mənpətinini oyliqinimizda, zor kəpqilik həlkning azap-okubətlirini oyliqinimizda, həlk

üqün ʻelsək, orunluk ʻölgən bolimiz. Xundaktimu tegixlik bolmiqan kurban berixlerni imkaniyätning beriqe azaytiximiz keräk. Bizning kadiririmiz hər bir jəngqigə qəmhörlik kilixi lazim, inkilap qoxu-nidiki barlik kixilər bir birigə qəmhörlik kilixi, bir birigə keyünüxi, bir birigə yardım berixi lazim.

Buningdin keyin bizning qoxunimizda möyli kim ʻelsun, möyli axpəz bolsun, jəngqi bolsun, u az-tola paydilik ix kilqanla bolsa, biz uni uzitiximiz, matəm murasimi ʻötküzüximiz lazim. Bu bir tüzüm bolup kalsun. Bu usulni laobəyxinglarqimu tonuxturux keräk. Yezilarda kixi ʻelsə, matəm murasimi ʻötkü-zülüxi keräk. Muxu usul bilən qayoqumizni bildürüp, pütün həlkni ittipleklaxturuximiz keräk.

Izahlar

① Yoldax Zhang Side Zhonggong zhongyang muhapizətgilər tuəning jəngqisi, 1932-yili inkilapka qatnaxkan, uzun səpəрни besip ʻtəkn, yaridar bolqan, u həlk mənprəti üqün sadəktlik bilən ixligən gongchəndang əzasi idi. 1944-yil 9-ayning 5-küni ximaliy Shənxining Ənsəy nahiyisidiki taqda kəmr keydürəwatkan waqtida, humdan besiwelip kurban bolqan.

② Sima Qian—miladidin 2 əsir ilgiri yaxiqan kixi, Zhong-guoning atəqlik ədibi wə tarihqisi, u 130 baplik «Tarihiy hatirilər»ni yazqan. Bu yərdə kəltürülgən nəkil toqrisida u yazqan «Ren Shaoqingqa məktup»ka qaralsun.

③ Li Dingming—ximaliy Shənxilik kəyming shenshi, u Shənxi-Gənsu-Ningxia qəgra rayon həkūmitining fuzhuxiliqqa saylanqan.

④ Bu xu qaqdiki Shənxi-Gənsu-Ningxia qəgra rayoni wə Huabey, Huazhong, Huanəndiki azat rayonlar əhalisining omumi sanini kərsitidu.

JIANG JIESHINING 10-ÖKTƏBIR BAYRIMIDA SÖZLİGƏN NUTKIÖIA BAĖA*

(1944-yil 10-ayning 11-küni)

Kuruk gəp setix, həlk kəngül bəlidioan məsili-
ləarning heqbirigə jawap bərməslik Jiang Jieshining
10-əktəbirdə sözligən nutkining hususiyətliridin biri.
Jiang Jieshi, kəng arka səptə tehi kəng yərlər bar,
düxməndin kərkəmaymiz, didi. Guatoular diktaturi-
sini yürgüzüwatkan guomindang rəhbərliridə siya-
sini əzgərtip, düxmən'gə kərxı turidioan heqkəndak
niyət wə iktidar barliqi ta bügün'gə kədər kərül-
midi, ularda düxmənni tosuxka pəkət "yər" din ibarət
təyyar kapitalla bar. Ləkin həmmigə qüxinixlikki,
pəkət muxu kapitalning boluxila kupayə kilmaydu,
toqra siyasət wə kixiləarning tirixqanlıqi bolmisa,
Yapon jahan'girligi kəloqan muxu bir parqə yərgə
hər küni təhlikə salidu. Jiang Jieshi düxmənning
bu təhlikisini kattik səzgən bolsa kərək, uning
həlkə, təhlikə yok, dəp təkərar-təkərar bayan kilixi

* Bu—yoldax Mao Zedong Xinhuashe üqün yezip bərgən
pinglun.

hətta “Mən Huangpuda armiyə kuroqandin buyanki 20 yil iqidə inkilap wəziyiti heqkaqan hazirkidək turaklik boləqan əməs” digini—uning muxu təhlikini səzgənlighining inkasi. Uning yənə “əzimizgə boləqan ixənqimizni yokatmasliqimiz” kerək, döp təkrrar eytixi—guomindang katarida, guomindang həkümranlik kiliwatkan rayonlardiki jamaət ərbaplıri iqidə nuroqunliqan kixilərninğ öz ixənqini yokətip koyəqanlıqinınğ inkasi. Jiang Jieshi bundak ixənqni kayta tikləx üqün usul izliməktə. Lekin u kayta tikləx usulini siyasi, hərbi, iktisadiy ixlar wə mədiniyət ixliri jəhəttiki hərəkandak bir siyasət yaki hizməttin izlimidi, uning tapkini məslihətəni rət kilip, hatalıknı yepix usuli boldi. U “həlkəra küzətküqi” lərninğ həmmisi “sirni qüxənməydu”, “qət’əl jamaətqilighininğ hərbi, siyasi ixlirimiz toqrilik səz-qəqək” kilixi ularning “düxmən karakqılar həm wətən hainlirininğ pitnə-pasatliri”qa ixən’gənligidin boluwatidu, dəydu. Xunisi əjəplinərlıkkı, Rozveltka ohxax qət’əllıklərmu, Song Qinglingdək guomindangqılarəqa, guomin cənzhenghuyninğ nuroqun cənzhengyüənlirigə wə barlik wijdanlik Zhongguoluklarəqa ohxaxla, Jiang Jieshi wə uning muhlislrininğ əzini aklap kiləqan qiraylik səzlrigə ixənməy, “hərbi, siyasi ixlirimiz toqrilik səz-qəqək” kiliwetiptu. Jiang Jieshi bundak əhwaldin bəxi ketip, əziqə yolluk-əsaslik döp hesaplıqan birər dəlil tapalmay kəlgən idi, uni bu yil 10-əktəbir bayrimidila tapti, baya ular

“düxmön karakqilar hém wätén hainlirining pitnə-pasatliri”ğa ixən’gən ikən. Xuning bilən Jiang Jieshi öz nutqida muxundak “düxmön karakqilar hém wätén hainlirining pitnə-pasatliri” digən mimə üstidə uzaktin-uzak tohtilip, uni kattik tillidi. Uningqə, u muxundak tillisila, barlik Zhongguoluklarning wə qət’elliklörning aqzi tuwaklinip qalidikən. Uning hərbi, siyasi ixliri toqirilik kimki yənə “söz-qəqək” kilidioqan bolsa, u “düxmön karakqilar hém wätén hainlirining pitnə-pasatliri”ğa ixən’gən bolidikən! Bizqə, Jiang Jieshining bundak əyipləxliri tolimu külkilik. Qünki guomindangning guatoular diktaturisini, Yapon baskunqiliriqə karxi uruxka küq qikarmiöqanliqini, qirikligini wə kabilyətsizligini, guomindang həkümitining faxistik mämuri buyruqini wə məqlubiyətilik hərbi buyruqini düxmön karakqilar hém wätén hainliri heqqaqan tənkit kilmidi, əksiqə, nahayiti alkixlap kəldi. Jiang Jieshi yazoqan, kixilörning birdək naraziliqini kozoqoqan «Zhongguoning təkdiri» digən kitapni Yapon jahan’girligi qin yürigidin nuroqun ketim mahtidi. Guominzhengfuni wə uning tongshuəybusini əzgərtip təktil kilix ixi toqrisidimu düxmön karakqilar hém wätén hainlirining birər eqiz söz kilip bakkinini anglimiduk, qünki hazirkidək muxundak hər küni həkni ezidioqan wə hər küni məqlubiyətlik urux kilidioqan həkümət wə tongshuəybuni saklap kelix dəl düxmön karakqilar hém wätén hainlirining ümidi. Jiang Jieshi

wə uning guruhining uzaktin buyan Yapon jahan-giriligining təslim boluxka kizikturux dūyxiangi bolup kəlgənligi pakit əməsmu? Yapon jahan'girliqi burun otturiqə koyqan "gongchəndangoqa karxi turux", "guomintangni yokitix" digən ikki xoardin "guomintangni yokitix" digən xoar allikaqan qərüp taxlinip, "gongchəndangoqa karxi turux" digən xolarla kaləlanliqi pakit əməsmu? Yapon jahan'girliqi ta bügünki kün'gə kəlgiqə, guomintang həkümitigə urux elan kiləqini yok, ular, Yaponiyə bilən guomintang həkümiti otturisida urux haliti məwjut əməs, dəwatidu, tehi! Guomintangning mərtiwilik kixilirining Shanghəy, Nənjing, Ningbo tərəplərdiki mal-mülükliri dūxmən karakqilar həm wətən hainliri təripidin ta hazirəqiqə yahxi saklinip turuptu. Dūxmən baxlikliridin Tien Jünliu Fenghuaqə wəkil əwətip, Jiang Jieshining ata-bowisining kəwristanliqida nəzir-qirak ötküzdi. Jiang Jieshining muhlisliri yoxurun halda əlqi əwətip, Shanghəy wə baxka jaylarda Yapon karakqiliri bilən boləqan alakisini həmixə digüdək üzməy saklap keliwatidu, məhpi tənpenlər ötküzüwatidu. Bolupmu Yapon karakqilirlirining hujumi jiddiləxkən qaqlarda, bundak alakə wə tənpenlər tehimu kəp boldi. Bularning həmmisi pakit əməsmu? Muxuningdin kariqanda, Jiang Jieshi wə uning guruhining hərbi, siyasi ixliri toqrilik "sez-qeqək" pəyda kiləqan adəmlər zadi "sirni qüxənməptu"mu, yaki qüxiniptumu? Bu "sir"ning kelip

qikixi zadi “düşmən qarakqılar həm wətən hainli-
rining pitnə-pasatliri”dinmu, yaki Jiang Jieshining
ezi wə uning guruhidinmu?

Jiang Jieshining nutkida yənə bir bayanat bar,
u bolsimu uning Zhongguoda iqki urux bolidiqan-
liqini inkar qiləanliqi. Lekin u yənə: “Əmdi heqkim,
Wang Jingwey wə uningəa ohxaxlarning kiləinidək,
min'guoəa hiyanət kilixka, Yapon baskunqiliriəa
karxi uruxni buzuxka zadi jür'ət kilalmaydu” didi.
Jiang Jieshi bu yərdə iqki uruxka اساس izlidi wə
tapti. Hatirisi küqlük Zhongguoluklar untumayduki,
1941-yili dəl Zhongguodin qikkan satkunlar yengi
4-armiyini tarkitiwətkənligini elan kiləan, Zhong-
guo həlki iqki urux weyjisini tosuxka kəzəqəlan
qaəda, Jiang Jieshining bir nutkida: kəlgüsidi
“gongchəndangni yokitix” uruxi zadi bolmaydu,
əgər bolidiqan bolsa, bu urux isyanqilarəa karxi
jaza yürux uruxi bolidu, diyilgən. «Zhongguoning
təkdiri»ni okuəan adəmlərmu əsliyələyduki, Jiang
Jieshi uningda: Zhongguo gongchəndangi 1927-yili
Wuhən həkūmiti məzgilidə Wang Jingwey bilən “til
biriktürgən” digən. Guomintang zhongyangining
1943-yildiki 11-omumyiqəmining qərarida Zhongguo
gongchəndangining üstigə yənə “Yapon baskunqili-
riəa karxi uruxni buzdi, dələtkə həwp yətküzdi”
digən əyip artiloəan. Kixilər əmdi Jiang Jieshining
bu nutkini okuəandin keyin, iqki urux həwpi
məwjut bolupla qəlməstin, bəlki əsüp barmakta,

digən hessiyatka kelidu. Zhongguo həlki hazir xuni əstə qing tutuxi kerəkki, Jiang Jieshi künlərning biridə “isyanqi” diyilgənlərgə karxi jaza yürüxi kilix toqirilik buyruk qüxüridu, u qaçda koyidioqan jinayiti “Min’guoqa hiyanət kildi”, “Yapon baskunqiliriqqa karxi uruxni buzdi”, “Wang Jingwey wə uningqa ohxaxlarning kilöjnidək kildi” digənlərdin ibarət bolidu. Jiang Jieshi bundak kilixka usta, u Pang Bingxün, Sun Liangcheng, Chen Xiaoqiang^①qa ohxax kixilərnı isyanqi döp elan kilixka usta əməs, ularqa karxi jaza yürüxi kilixkimu usta əməs, əmma u Huazhongdiki yengi 4-armiyini wə Sənxi-diki pidakarlar düyi^②ni “isyanqi” döp elan kilixka usta həm ularqa karxi jaza yürüxi kilixkimu nahayiti usta. Zhongguo həlki hərgiz untumasliqi kerəkki, Jiang Jieshi özi iqki urux kilmaslikni jakaliqan wakitta, 775 ming kixilik koxunini əwətip bolqan idi, bu koxunlar hazir məhsusla 8-armiyə, yengi 4-armiyə wə Huanəndiki hək partizan düylirini muhasirə kiliwatidu, yaki ularqa hujum kiliwatidu.

Jiang Jieshining nutkida ijabi jəhəttin heqnərsə yok, uningdin Zhongguo həkining Yapon baskunqiliriqqa karxi səptiki əhwalni yaxilax toqrisidiki kizöjin ümidigə layik heqkandak jawap tapkili bolmaydu. Səlbi jəhəttin bolsa bu nutuk həwp-hətərlər bilən toloqan. Jiang Jieshining pozitsiyisi barqansiri baxkiqə bolmakta, u həkning siyasini əzgərtix

təliwigə kət'i qarxi turup, Zhongguo gongchəndangioğa kattik əqmənlik kilip, gongchəndangioğa qarxi iqki urux kəzoqax üqün təyyarlioqan banisini kərsitip koydi. Lekin Jiang Jieshining bu barlik kəsti əməlgə axmaydu. Əgər u tutkan yolini əzgərtixni halimaydikən, əz putioğa əzi palta qepiwalidu. Biz uningdin tutkan yolini əzgərtixni səmimi ümit kilimiz, qünki uning hazirki tutkan yoli mutlək akmaydu. U "səz ərkinligi mizanini kəngəytix"^①ni elan kiləqandin keyin, "səz-qəqək" kilixkan kixilərgə "düxmən karəqqilar həm wətən hainlirining pitnə-pasatlır"ioğa ixəndi, digən bəhtanlar bilən təhlikə salmasliqi wə ularning əqzini tuwaklap koymasliqi kerək idi. U "xünzhəng dəwrini kiskartix"ni elan kiləqandin keyin, kixilərninğ həkümətni wə tongshuəybuni əzgərtip təxkil kilix təliwini rət kilmasliqi kerək idi. U "gongchəndang məsilisini siyasi yol bilən həl kilix"ni elan kiləqandin keyin, iqki urux təyyarlıx üqün yənə bana izliməsligi kerək idi.

Izahlar

① Pang Bingxün, Sun Liangcheng, Chen Xiaoqianglar ilgirahir bolup Yapon karəqqiliriöğa axkara təslim boləqan guomintang jianglingliri.

② Sənxidiki pidakarlar düyi—Yapon baskunqiliriöğa qarxi uruxning dəsləpki məzgilidə gongchəndangning rəhbərliqi həm təsiridə əskən Sənxı həkining Yapon baskunqiliriöğa qarxi korallik küqliri. Muxu tallanma əsərlərninğ 2-tomidiki «Barlik Yapon baskunqiliriöğa qarxi küqlər bilən ittipaklixip, gongchən-

dangqa qarxi jahillarqa qarxi turayli> digen əsərnin ③ izahiqqa karalsun.

③ 1944-yildin buyan guomindangning hakim mutlək həkum-ranliqiqqa hatimə berix, demokratiyini əməlgə koyux wə səz ərkinligini təmin etixni tələp kilix guomindang həkumranlik kiliwatkan rayonlardiki həkning omumi awazi bolup kaldi. Guomindang həkning jiddi təliwigə karita madara kilip koyux üqün, 1944-yil 4-ayda "səz ərkinligi mizanini kengəytix" digen nimini elan kildi; 5-ayda guomindang zhongyangi 12-omumyiqini yənə "səz ərkinligini təmin etix"ni jakalidi. Lekin guomindang-ning məjburiyət astida bildürgən bu ipadiliri keyin bir azmu əməldə kərülmidi, uning həkning səz ərkinligini boqidiqan tədbirliri həkning demokratik həkətlirining ərlixigə əgixip kəpiywərđi.

MƏDINIYƏT HİZMITIDAKI BIRLIKSƏP*

(1944-yil 10-ayning 30-küni)

Bizning barlik hizmitimiz Yapon jahan'girliğini yokitix üçün. Yapon jahan'girliği, Gitlerəğa ohxax, pat yekinda yokilidu. Lekin biz yənə dawamlık tirixiximiz kerək, xu qaəqdila uni üzül-kesil yokitalaymiz. Bizning hizmitimiz həmmidin awal urux kilix, uningdin keyin ixləpəqikirix bilən xuəqullinix, uningdin kalsa mədiniyət bilən xuəqullinix. Mədiniyətsiz armiyə—nadan armiyə, nadan armiyə bolsa düxmənni yengəlməydu.

Azat rayonlar mədiniyətində iləqar tərəp barlikkə kəldi, əmma kalak tərəp yənə bar. Azat rayonlarda həlkning yengi mədiniyiti barlikkə kəldi, əmma kəng tarkaləqan feodalizim kaldukliri yənə bar. 1 milyon 500 ming ahalisi bar Şənxi-Gənsu-Ningxia qəgra rayonida tehi 1 milyondin oxukrak sawatsiz, 2 ming dahan bar, hurapi idiyilər kəng ammiəğa helimu

* Bu—yoldax Mao Zedong Şənxi-Gənsu-Ningxia qəgra rayoni mədiniyət-maarip hadimliri yiqinida səzligən nutuk.

təsir kərsətməktə. Bularning həmmisi ammining engioqa orunlaxkan düxmən. Ammining engioqa orunlaxkan düxmən'gə karxi turux, kəp wakitlarda, Yapon jahan'girligigə karxi turuxtinmu kiyinrak bolidu. Biz ammiqa əzi kəzəqilip əzidiki sawatsizlikka karxi, hurapatlikka karxi wə tazilikka riayə kilmaslik adətlirigə karxi kürəx kilix lazimliqini eytiximiz kerək. Bu kürəxnə elip berix üqün kəng birliksəp bolmay mümkin əməs. Halbuki, Shənxigənsu-Ningxia qəgra rayonidək ahalisi xalang, katnax ixliri ongaysiz, əsli mədiniyət səwiyisi nahayiti təwən boləqan jayda, uning üstigə, urux dəwridə bundak birliksəp bolupmu kəng boluxi lazim. Xunglaxka, maarip hizmiti jəhəttə, mərkəzləxkən, muntizim baxlanəuq məktəplər wə ottura məktəplərlə bolup kalmastin, bəlki tarkak, muntizimlaxmioqan kənt məktəpliri, gezit okux guruppiliri wə sawat qikirix guruppilirimu boluxi lazim. Yengiqə məktəplər boluxi kerək, xuning bilən billə, yezilardiki koniqə hususi məktəplərdin paydilinix wə ularni əzgərtix lazim. Sən'ət hizmiti jəhəttə, huajula bolup kalmastin, bəlki qinqiang^① wə yangger oyunlirimu boluxi lazim. Yengi qinqiang, yengi yangger boluxi kerək, xuning bilən billə, kona qangqililərdin paydilinix, yangger düylirining omumi sanining 90 pirsəntini təxkil kilidioqan kona yangger düyliridin paydilinix wə ularni pəydin-pəy əzgərtix lazim. Tibbi-dorigərlik jəhəttə tehimu xundak boluxi ke-

rək. Şənxi-Gənsu-Ningxia qeğra rayonida, adəm wə qarwa mallarning ɵlɵx nisbiti nahayiti yukuri, nuroqun kixilər tehiqə dahanlaroqa ixinidu. Bundak əhwalda, pəkət dohturlaroqa yelinix bilənla məsilini həl kiləqili bolmaydu. Dohturlar, əlwəttə, tiwiplardın üstün, lekin dohturlar həlkning dərdigə dərman bolmisa, həlk üçün dohtur yetixtürmisə, hazır qeğra rayondiki mingdin artuq tiwip wə koniqə mal dohturliri bilən birləxmisə həmdə ularning aləqa besixioqa yardəm bərmisə, əməldə dahanlaroqa yardəm bərgən bolidu, əməldə adəm wə qarwa mallarning köpləp ɵlüwatkanliqini kɵrɵp turup eqinmioqan bolidu. Birliksəpning ikki pirinsipi bar: birinqisi ittihaklixix; ikkinqisi tənkit, tərbiyə berix wə əzgərtix. Birliksəptə təslimqilik hata, baxkilaroqa nisbətən qətkə kekix həm pəs kɵrɵx pozitsiyisini tutidioqan məzhəpqilikmu hata. Bizning wəzipimiz ixlitixkə bolidioqan barlik kona ziyalilar, kona sən'ətqilər wə tiwiplar bilən birlixix, ularoqa yardəm berix, ularni təsirləndürɵx wə əzgərtixin ibarət. Əzgərtix üçün aldi bilən ittihaklixix kerək. Biz bu ixni jayida ixlisəkla, ular bizning yardimimizni qarxi alidu.

Bizning mədiniyitimiz həlk mədiniyiti, mədiniyət hadimlirida həlk üçün hizmət kilidioqan yuksək kizəqinlik boluxi kerək, ular amma bilən munasiwət baqlixi, ammidin ayrilip kalmasliqi lazim. Amma bilən munasiwət baqlax üçün ammining ehtiyaji wə ihtiyari boyiqə ix kilix kerək. Amma üçün elip

berilidiqan barliq hizmətlərdə, hərkanqə yaxxi bolsimu, xəhsi arzuni asas kilmay, ammining ehtiyajini asas kilix kerək. Kəp wakitlarda, amma keguən jəhəttə məlum islahatlarni kilixka ehtiyajlik bolsimu, lekin ular zhuguən jəhəttə tehi bundak ang-sezimgə igə bolmiqan bolsa, tehi kət'i niyətkə kəlmigən bolsa, islahat elip berixni tehi halimiqan bolsa, səwriilik bilən kütüximiz lazim; taki bizning hizmitimiz arkilik ammining kəpqiligi bundak ang-sezimgə igə bolqan, kət'i niyətkə kəlgən, islahat elip berixni haliqan qaqdila, andin bundak islahatni elip beriximiz kerək, undak kilmisak, ammidin ayrilip qalimiz. Ammining katnixixi zərür bolqan hizmətlərdə, əgər ammining anglikliqi wə ihtiyariyliqi bolmisa, bundak hizmətlər kuruk xəkilgə aylinip kəlip məqlup bolidu. "Aldiriqan qalar"^② digən söz, aldirimaslik kerək, digənlik əməs, karamlik kilma, digənlik bolidu, karamlik mukərrər halda məqlubi-yətkə elip baridu. Barliq hizmətlərdə xundak bolidu; ammining idiyisini əzgərtix üqün elip berilidiqan mədəniyət-maarip hizmitidə tehimu xundak bolidu. Bu yərdə ikki pirinsip bar: biri bizning kallimizda oylap qikirilqan ehtiyaj əməs, ammining əmiliyəttiki ehtiyaji; biri bizning amma üqün kət'i niyətkə kəlip beriximiz əməs, ammining ihtiyariyliqi, ammining əzi kət'i niyətkə kelixi.

Izahlar

① Qinqiang Shənxi elkisining bir türlü könüq geju oyuni. Shənxi kədimki zamanda Qin bəgligining zimini boluqaqqa, bu oyun qinqiang dəp atalaqan.

② "Aldiriqan kalar" Kongzining səzi, (Lunyü)ning «Zilu» babiqə karalsun.

IGILIK HIZMITINI IXLƏXNI ÜGINIWELIX KERƏK*

(1945-yil 1-ayning 10-küni)

Əmgək kəhrimanliri, hizmət nəmuniqiliri!

Silər yiqin ötküzüp, təjribilərnı yəkünlidinglar, kəpquilik silərnı kərxı almakta, silərnı hərmətli-məktə. Silərnıng üq hil artuqquiliqinglar bar, silər üq hil rol oynidinglar. Birinqisi baxlamquilik rol. Silər alahidə tirixtinglar, silərnıng nuruqun ijadiyidinglar bar, silərnıng hizmitinglar adəttiki kixilər üqün nəmünə bolup kaldı, silər hizmət əlqimini yukuri kətərdinglar, bu hal kəpquilikni silərdin üginixkə kəzquidi. İkkinqisi tayanquilik rol. Silərnıng zor kəpquilinglar hazır tehi kadir əməs, ləkin silər ammining tayanquiliri wə ammining hexini bolup kaldinglar, silər boluqaqqa, hizmətni ilgiri sürux asanlaxti. Kələqəktə silər kadir boluxunglar mümkin, silər hazır kadirlarning zapas koxuni. Üqinqisi kəwrüklük rol. Silər yukuridiki rəhbiriy hadimlar

* Bu—yoldax Mao Zedong Şənxi-Gənsu-Ningxia qəgra rayoni əmgək kəhrimanliri wə hizmət nəmuniqiliri yiqinida sezligən nutuk.

bilən təwəndiki kəng amma otturisdiki kəwrük, ammining pikri silər arkilik yukuriqə kelidu, yukurining pikri silər arkilik təwəngə baridu.

Siləning nuroqun artuq qiliqinglar bar, kərsətkən nahayiti qong hizmitinglar bar, lekin xuni esinglarda qing tutuxunglar lazimki, məqrurlinixka bolmaydu. Silər kəpqilikning hərmigitə igə boldunglar, buningqə həklixilər, lekin buningdin asanla məqrurlinixmu kelip qikidu. Əgər silər məqrurlansanglar, kəmtər bolmisanglar, yənə tirixmisanglar, baxkılarni hərmətlimisənglar, kadirarni hərmətlimisənglar wə ammini hərmətlimisənglar, kəhriman wə nəmuniqi bolalmay kalisilər. Ətmüxtə xundak adəmlər bolqan idi, ularni dorimasliqinglarni ümit kilimən.

Siləning təjribənglarni bu kətimki yiqin hulasilidi. Bu huləsə həjjət yahxi yezilqan, bu yərgila muwapik bolup kalmay, hərəkəysi jaylarqimu muwapik kelidu, bu həktə səzləp olturmaymən. Mən igilik hizmətlirimiz üstidə bir az tohtilip ətməkqi.

Yekinki birnəqqə yildin buyan, biz igilik hizmitini üginiwelixka baxliduk, biz igilik hizmitidə nahayiti zor utuqlarqə erixtuk, lekin bu tehi pəkətlə bir baxlinix. Biz 2-3 yil iqidə Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonini wə düxmən arka sepidiki azat rayonlarni axlik wə sənəət buyumliriqə bolqan ehtiyajining həmmisini yaki kəp kismini əzi təminləydiqan wə exinidiqan kiliximiz kerək. Biz yeza igiligi, sənəət wə soda-setik jəhətliridə həzirkidinmu zor

utuklarni koloqa kelturuximiz lazim. Ənə xu qaqdila tehimu kəp ugən'gən, tehimu yaxhi ugən'gən bolup hesaplinimiz. Əgər kaysibir jayda armiyə wə həkning turmuxi yaxxilanmiqan bolsa, kayturma hujum ugün təyyarlanqan maddi asas tehi mustəhkəmlənmigən bolsa, yeza igiligi, sanaət wə soda-setik ixliri yildin-yiloqa yukuri erliməy, tohtap kalqan hətta təwənləwatkan bolsa, bu hal xu jaydiki partiye, həkumət wə armiyə hadimlirining tehiqə igilik hizmitini uginiwalmiqanliqini ispatlaydu, bundak jaylar intayin zor kiyinqiliklarqa uqraydu.

Kəpqilikning dikkitini yənə bir ketim kozqax zərür bolqan bir məsilə bar, u bolsimu idiyimizni hazir əzimiz turqan xaraitka muwapiklaxturux. Bizning hazir turqan xaraitimiz yeza xaraiti, buningda heq məsilə yoktək kərünüdu, bizning yezida turuwatqanliqimizni kim bilməydu? Əmiliyətə undak əməs. Bizning nuroqun yoldaxlirimiz hər küni yezida turuwatqan bolsimu, hətta, yezini quxinimiz, dəp hesaplisimu, lekin ular yezini quxənməydu, heq bolmiqanda, qongkur quxənməydu. Ular yəkkə igilik asasiqa kuruloqan, duxmən tərpidin beluwetilgən wə xu səwəptin partizan uruxi boluwatqan yeza xaraitidin ibarət muxu nuktiqə asalanmaydu, xunga ular siyasi məsililərdə, hərbi məsililərdə, iqtisadiy məsililərdə, mədiniyət məsililiridə, partiye ixliri məsililiridə, ixqilar hərkiti. dihanlar hərkiti. yaxlar hərkiti. ayallar hərkitigə

ohxax məsililərdə, kəpinqə, muwapik ix kərməydu, yaki anqə muwapik ix kərməydu. Ular yeziqə xəhər nuktiinəziridə turup muamilə kilidu, nuroqun namuwapik pılanlarni zhuguən halda tüzüp qikip, zormuzor ijra kilixka urunidu-də, həmixə tamoqa üsüwalidu. Yekinki birnəqqə yildin buyan, istil tüzitix arkisida wə hizmətlərdə muwəppəkiyətsizlikkə uqrax arkisida yoldaxlirimiz heli kəp aləqa basti. Lekin biz idiyimizni əzimiz turoqan xaraitka tamamən muwapiklaxturuxka yənə dikket kiliximiz kerək, xuningdin keyinla, həmmə hizmitimizdə ünümgə erixələymiz həmdə ünümgə tez erixələymiz. Əgər biz əzimiz turoqan xaraitning yəkkə igilik asasiqə kuruloqan, düxmən tərpidin bəlüwetilgən wə xu səwəptin partizan uruxi boluwatkan yeza genjüdiliri xaraiti ikənligini həkiki qüxinidiqan bolsak, əgər biz əzimiz ixləwatkan həmmə ixlarda muxu nuktiqə asaslindiqan bolsak, qarimakka iximiz nahayiti asta ünüm beriwatkəndək wə daqduqilik əməstək kərünsimu, lekin, əmiliyəttə, bu nuktiqə asaslanmay, baxka bir nuktiqə, eytayli, xəhər nuktiinəzirigə asaslanəqanəqa kariqanda, uning nətijisi kandak bolup qikatti? U qaoqda hərgiz nahayiti asta əməs, əksiqə, nahayiti tez boləqan bolatti. Qünki biz keyinki nuktiqə asasinip, bögünki əmiliy əhwalidin ayrilip kalidiqan bolsak, u qaoqda məsilə ünümning tez-astiliqi məsilisi əməs, bəlki həmixə muwəppəkiyətsizlikkə uqrax, heqkəndak nətijigə erixəlməslik məsilisi boləqan

bolatti.

Məsilən, biz təxəbbus kiloqan armiyə wə həlkning hazırki xəkildiki ixləpqikirix hərkitining nahayiti zor nətiyə bərgənligi—buning roxən dəlili.

Biz Yapon tajawuzqiliriqə zərbə berimiz həmdə xəhərlərgə hujum kilip kirməqki, qoldin kətkən jaylarni qayturuwalməqki boluwatimiz. Lekin biz yəkkə igilik asasiqə kuruləqan, düxmən tərpidin bəluwətilgən, partizan uruxi boluwatқан yeza xaraitida turoqanda, kandaq kilip bu məksətkə yetələymiz? Biz guomindangni dorimaymiz, u əzi kəl selip ixliməy, pəkət qət'əlliklərgila tayiniwaldi, hətta pahta rəhtkə ohxax kündilik turmux buyumliridimu qət'əllərgə bekinda bolup qaldı. Biz əz küqimizgə tayinip ix kəruxni kuwwətləymiz. Biz qətning yardimi boluxni ümit kilimiz, lekin biz uningəqə yəliniwalsak bolmaydu, biz əzimizning tirixqanlıqıqə tayinimiz, pütүн armiyə wə pütүн həlkning ijadiy küqigə tayinimiz. Undak bolsa, kandaq qarilər bar? Biz armiyidimu, həlk iqidimu bir wakitta kəng kələmlik ixləpqikirix hərkitini kəzəqaxtin ibarət qarini kəllinimiz.

Yeza xaraiti boləqanlıktin, adəm küqi wə maddi küqlər tarkak boləqanlıktin, biz ixləpqikirix wə təminləxtə “bir tutax rəhbərlik kilix, tarkak baxkurux” fangzhenini kəllənduk.

Yeza xaraiti boləqanlıktin, dihanlarning həmmisi tarkak yəkkə ixləpqi qarəquqılar bolup, kalak ixləp-

qikirix qorallirini ixlitiwatkanliktin, uning üstigə, yərning kəp kismi tehi pomixxiklarning kolida bolup, dihanlar feodallik yər ijarisi ekispilatatsiyisigə uqrawatkanliktin, dihanlarning ixləpqqikirix kizəqinliqini həm yeza igilik əmgək ünümdarliqini axurux üqün biz ijarə wə əsümni keməytix həm əmgəktə həmkarlixixni təkkilləxtin ibarət ikki fangzheni kollanduk. Ijarə keməytix dihanlarning ixləpqqikirix kizəqinliqini axurdi, əmgəktə həmkarlixix yeza igilik əmgək ünümdarliqini axurdi. Mən Huabey, Huazhongning hərəkaysi jayliridin kəlgən matiriyallarni aldim, bu matiriyallarning həmmisidə eytilixiqə, ijarə keməytilgəndin keyin, dihanlarning ixləpqqikirix kizəqinliqi zor dərjide exiptu, ular bizning bu yərdiki biən'gongdüylirimizgə ohxax əzara həmkarlik yolə qoyulidiəqan təkkitatlarni uyxturuxni halaptu, 3 kixining əmgək ünümi 4 kixiningkigə təng boluptu. Əgər xundak bolidiəqan bolsa, 90 milyon kixining əmgək ünümi 120 milyon kixiningkigə təng kelidu. Həttə 2 kixining əmgək ünümi 3 kixiningkigə təng kəlgən jaylarmu bar ikən. Əgər biz buyruqçilik wə aldiraksanlik fangzhenini kollanmay, bəlki səwriilik bilən kayil kilix, ülgə kərsitix fangzhenini kollansak, u halda, birnəqqə yil iqidila dihanlarning zor kəpçiligini yeza igilik ixləpqqikirixi wə qol sanaət ixləpqqikirixida həmkarlik yolə qoyulidiəqan təkkitatlarəqə uyxturalaymiz. Bundak ixləpqqikirix təkkitatlıriəqə uyuxux

adətke aylananda, ixləpşikirix miqtari zor dərjide exipla qalmastin, hər hil ijadiyətlərnu məydanə qikidu və siyasi jəhəttimü ilgiriləx bolidu, mədiniyətmü yukuri kətirilidu, tazilikkimü əhmiyət berilidiqan bolidu, lükqəklərnu əzgiridu, ərpadətlərnu əzgiridu; anqə uzakka kalmay, ixləpşikirix koralirimü yaxilinidu. U wakitka yətkəndə, bizning yeza jəmiyitimiz kədəmmü-kədəm yengi əsas üstigə kurulidu.

Əgər bizning hadimlirimiz muxu hizmətni kəngül koyup tətlik kilsa, yeza həlkining ixləpşikirix hərkitini kanat yayduruxiə qəng zor küq bilən yadəm bərsə, birnəqqə yil iqide yezilarda əxlik həm kəndilik turmux buyumliri mol bolidu, u qaqda, jəngni kət'i dawamlaxturux və kəhətqilik yilliriə bərdəxlik berix mümkin bolupla kalmay, bəlki kəlgüsidedə ixlitix üqün kəp miqtarda əxlik həm kəndilik turmux buyumlrini qəmliwəloqili bolidu.

Dihənlərnü ixləpşikirixka uyuxturup kalmay, bəlki xu kətarda budüylər və idarilərnü ixləpşikirixka uyuxturux lazim.

Yeza xarəiti boləqanliktin, həmixə duxmən tərpidin wəyran kiliniwatkan yeza xarəiti boləqanliktin və uzak muddətlik urux boluwatkan yeza xarəiti boləqanliktin, budüylər və idarilər ixləpşikirix bilən xuqullinixi lazim. Tarkək partizan uruxi boluwatkanliktin, budüylər və idarilər ixləpşikirix bilən xuqullinix imkaniyitigimü igə. Uning üstigə, bizning

Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonimizda, budüylər wə idarilərnin adəm sanini qegra rayon ahalisigə selixturoqanda, uning tutkan nisbiti nahayiti yukuri boləqanliktin, əzimiz ixləpqikarmisak aq kalimiz; həlktin alidiqinimiz bək kəpiyip kətsə, həlk kəti-rəlməy kalidu, həlkmu aq kalidu. Xuning üqün, biz kəng kələmlik ixləpqikirix hərkitini kanat yay-duruxni karar kilduk. Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonidin eytsak, budüylər wə idarilərgə hər yili 260 ming dən (Bir dən—300 jing) ak axlik (sək) ketidu, buning iqidə həlktin elinidiqini 160 ming dən, əzliri ixləpqikiridiqini 100 ming dən, əgər əzliri ixləpqikarmiəqan bolsa, armiyə wə həlktin ibarət ikki tərəpning biri jəzmən aq kaləqan bolatti. Ixləpqikirix hərkitini kanat yayduroqanliqimiz üqün, hazir aq kalmiduk, bəlki armiyimu, həlkmu nahayiti obdan ozuklanmakta.

Bizning qegra rayonimizdiki idarilər, axlik wə kiyim-keqək, yotkan-kərpini hesapka almiəqanda, baxka hirajətlərnin nuroqun kismini əzi təyyarlimakta, bəzi orunlar bolsa həmmisini əzi təyyarlimakta. Yənə birmunqə orunlar əzini bir kisim axlik wə bir kisim kiyim-keqək, yotkan-kərpə bilənmü təminliməktə.

Qegra rayondiki budüylərnin kərsətkən hizmiti tehimu qong. Nuroqun budüylər axlik, kiyim-keqək, yotkan-kərpə wə baxka barlik nərsilər boyiqə tamamən əz əzini təminliməktə, yəni həküməttin

heqnərsə almay, öz özini yüzdə-yüz təminliməktə. Bu—əng yukuri əlqəm, bu—1-əlqəm, buningoşa bir-nəqqə yil iqidə pəydin-pəy erixlgən.

Aldinki səptə urux bolidu, xunga bu əlqəmni kollinixka bolmaydu. Aldinki səptə 2-, 3-əlqəmni kollinix mümkün. 2-əlqəm boyiqə bolqanda, axlik wə kiyim-keqək, yotkan-kərpini həkümət bərgəndin taxkiri, baxka nərsilər, məsilən, yaq (hər kixigə künigə bəx miskal), tuz (hər kixigə künigə bəx miskal), kəktat (hər kixigə künigə bir jingdin bir yerim jingəiqə), gəx (hər kixigə eyioşa bir jingdin ikki jingəiqə), otun-kəmür hirajiti, ix hirajiti, parqə hirajət, maarip hirajiti, saklikni saklax hirajiti, koral-yarak tazilax hirajiti, tamaka, həy, paypak, pələy, lənggə, qix qotkisi katarliklarning həmmisidə ixləpqikirix arkilik öz özini təminləydu, bular pütün hirajətning təhminən 50 pirsəntini təxkil kilidu, buningoşa 2-3 yil iqidə asta-asta erixkili bolidu. Hazir buningoşa erixkənlərmu bar. Bu əlqəmni mus-təhkəmlən'gən rayonlarda yoləşa koysa bolidu.

3-əlqəm qət-yaka rayonlarda həm partizan rayonlirida yoləşa koyulidu, ular öz özini 50 pirsənt təminliyəlməydu, ləkin 15 pirsənttin 25 pirsəntkiqə təminlixi mümkün. Muxundak kilalisimu, nahayiti yahxi boləşini.

Kiskisi, pəwkul'addə əhwalni hesabka almioqanda, barlik budüylər, idarilər jəng, hərbi təlim wə hizmət arilioşidiki box wəqitlarda birdək ixləpqiki-

rixka katnixixi lazim. Budüylər wə idarilər jəng, hərbi təlim wə hizmət ariləqidiki bəx wakitlardin paydilinip, ixləpqikirixka kolliktıp katnaxkandin taxkiri, ixləpqikirix bilən məhsus xuqullinixka hadimlarni təkkilləp, nongchang, kəktatlık, mu-chang, hünərwənlık ixhaniliri, kiqik zawutlar, tiransiport düyliri wə kopiratiplarni kuruxi yaki dihanlar bilən ortaklixip axlık, kəktat terixi lazim. Həzirki xaraitta, kiwinqilikni yengix üqün hərəkandək idarə wə budüy öz igiligini tiklix kerək. Öz igiligini tikləxni halimaydiqan təyyartaplık — nomus. Süpitigə karap dərijigə ayrixtin ibarət boləqan xəhslərgə payda bəlöp berix tüzüminimu bəlgiləp, ixləpqikirix bilən biwastə xuqullinidiqan hadimlarni paydiqə igə kilix, xuning bilən ixləpqikirixning rawajlinixini ilgiri sürux lazim. Xuningdək baxlıklar məs'ul boluxi, əzi qol selip ixlix lazim, rəhbiriy tayanqlar bilən kəng ammini birləxtürux, omumi qakirik bilən konkirit yetəkqilikni birləxtürux qarilirini yoləqə kəyux kerək, xundək kiləqandila, ixləpqikirix ixlirini ünümlük aləqə sürgili bolidu.

Bəzilər, budüylər ixləpqikirix bilən xuqullansa, urux wə hərbi təlim elip baralmay qalidu; idarilər ixləpqikirix bilən xuqullansa, hizmət kilalmay qalidu, diyixidu. Bundək diyix toqra əməs. Yekinki birnəqqə yildin beri, bizning qegra rayondiki budüylirimiz kəng kələmlık ixləpqikirix bilən xuqullinip, kiyim-keqək, ozuk-tülükni mol kildi, xuning bilən

billə, həm hərbi təlim elip bardi, həm siyasi üginix wə mədiniyət üginixi elip bardi, bularning həm-misidə ilgirikigə kəriqanda tehimu zor utukka erixi, armiyining iqki ittipakliqi wə armiyə bilən həlk otturisdiki ittipaklik ilgirikigə kəriqanda tehimu yahxi boldi. Aldinki səptə bultur bir yil iqidə kəng kələmik ixləpqikirix hərkiti elip berildi, xundaktimu urux kilix jəhəttə nahayiti zor utuk koloqa kəldi, xuningdək hərbi təlim hərkiti omum-yüzlük baxlinip kətti. Idarilər ixləpqikirix bilən xuqullanəanliktin, hadimlarning turmuxi yaxxilandi, ular hizməttə tehimu hatirjəm boldi, ularning hizmiti tehimu ünümlük boldi, qegra rayondimu, aldinki səptimu xundak boldi.

Buningdin kərgili boliduki, yeza partizan uruxi xaraitida turuwatқан idarə wə budüylər əgər ixləpqikirix arkilik öz özini təminləx hərkitini elip barsa, ularning jəng kilixi, hərbi təlimi wə hizmiti tehimu küqlük, tehimu janlik bolidu; ularning intizami, iqki ittipakliqi wə sirtki ittipakliqi tehimu yahxi bolidu. Bu—bizning Zhongguoning uzak muddətlik partizan uruxining məhsuli, bu—bizning xan-xəripimiz. Biz buni üginiwalsak, hərqandak maddi kiyinqiliktin kərkəmaymiz. Biz yildin-yiloqa tehimu rohlinip ketimiz, tehimu zor küq-kuwwətkə igə bolimiz, uruxkənsiri küqiyip barimiz, pəkət bizla düxmənni besip qüximiz. Düxmən bizni besip qüxərmikin, dəp əsla kərkəmaymiz.

Bu yərdə aldinki səptiki yoldaxlirimizning yənə dikkitini kozoqaxka tegixlik bir nukta bar. Bizning bəzi rayonlirimizning kurulojiniqə anqə uzak bolmidi, u yərlər heli molqilik, lekin u yərlərdiki hadimlar muxundak molqilikka tayiniwelip, iktisat kilixni halimaywatidu, ixləpqikirix bilən xuqullinixnimu halimaywatidu. Bundak kilix yahxi əməs, ular kəlgüsidə qokum ziyan tartidu. Hərəkəndak jay adəm küqi wə maddi küqni bəkmü asrixı lazim, hazirnila kəzdə tutup, kalaymikan ixlitip israp kiliwetixkə hərgiz bolmaydu. Hərəkəndak jay ix baxliqan yildin tartip, kəlgüsidiki nurəqun yillarni hesapka elixi, uruxni uzak muddət kət'i elip berixni hesapka elixi, kayturma hujuməqə ətüxni hesapka elixi, düxmənni koqlap qikarəqandin keyinki kuruluxni hesapka elixi zərür. Bir tərəptin, hərgiz kalaymikan ixlitip israp kilmasliqi, yənə bir tərəptin, ixləpqikirixni tirixip rawajlanduruxi lazim. Ətkəndə bəzi jaylarning uzakni kəzdə tutuxi yetərlik bolmidi, ular adəm küqi wə maddi küqni tejəxkimu əhmiyyət bərməy, ixləpqikirixni rawajlanduruxkimu əhmiyyət bərməy, qong ziyan tartti. Bu sawak boldi, əmdi dikqət kilix lazim.

Sanaət buyumliriqə kəlsək, Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayoni 2 yil iqidə pahta, yip, rəht, təmür, kəqəz wə baxka nurəqun kerəklik nərsilər bilən öz ezini toluk təminliyələydiqan boluxni karar kildi. Burun zadi bolmiqan yaki nahayiti az ixləp-

qikirilidiqan nərsilərninğ həmmisini özimiz terip, özimiz ixləp, əz özimizni təminliximiz, zadila qətkə yələnməsligimiz lazim. Bu wəzipilərnini omum igiligi, hususilar igiligi wə kopiratip igiligidin ibarət üq tərəp orunlaydu. Həmmə məhsulatlarning san jəhəttin kəp boluxila əməs, bəlki süpət jəhəttin yahxi, qidamlıq, puhta boluximu tələp kilinidu. Qegra rayon həkūmiti, 8-armiyə birləxmə mudapiə silingbusi, dangzhongyang Xibeyjüsi bularnini nahayiti qing tutmakta, bu nahayiti toqra. Aldinki səptiki hərəkəysi jaylarningmu muxundak kilixini ümit kilimiz. Nuruqun jaylar xundak kiliwatidu, ularning muwəppəkiyətkə erixixini ümit kilimiz.

Bizning qegra rayonimiz wə pütün azat rayonlirimiz yənə 2 yildin 3 yiloqıqə wakit sərıp kilsa, pütün igilik hizmitini üginiwelixi mümkin. Biz axlik wə sanaət buyumliri boyiqə pütün kismini yaki kəp kismini özimiz terip, özimiz ixləp, əz özimizni təminləx xuningdək exinix dərijisigə yətkən kün biz yezilarda igilik hizmitini kəndak ixləxnini pütünləy üginiwaləqan kün bolidu. Kəlgüside düxmənni xəhərlərdin koqlap qıkarəqanda, biz yengi igilik hizmətlirininimu ixliyələydiqan bolimiz. Zhongguoning kuruluıxi bizgə baqlıq, tirixip üginiximiz kərək.

PARTIZAN RAYONLIRIDIMU IXLƏPQIKIRIX ELIP BAROILI BOLIDU*

(1945-yil 1-ayning 31-küni)

Bizning düxmən arka sepigə jaylaxkan azat rayonlardiki mustəhkəmrək genjüdirimizdə armiyə wə həlkning ixləpqikirix hərkitini qozoxning mümkinligi wə lazimliqi məsilisi burunla həl kilinip boləqan, buningda gəp yok. Lekin partizan rayonlirida, düxmən arka sepining arka sepide muxundak kilixka bolidiqan yaki bolmaydiqanliqi etkəndə nuroqun kixilərnning idiyiside həl bolmay kəlgən idi, buning səwiwi dəlillərnning kəmligi idi.

Lekin hazir dəlillər bar. Yoldax Zhang Pingkəyning 1-ayning 28-küni «Jiefang ribao» gezitigə besiləqan Sənxi-Chahar-Hebey qegra rayonidiki partizan düylirining ixləpqikirix hərkiti toqrisidiki həwirigə kariqanda, Sənxi-Chahar-Hebey qegra rayonidiki nuroqun partizan rayonlirida 1944-yili kəng kələmlik ixləpqikirix elip beriləqan wə nahayiti obdan

* Bu—yoldax Mao Zedong Yən'an «Jiefang ribao» geziti üçün yezip bərgən baxmakala.

utuklar koloqa keltürülgən. Yoldax Zhang Pingkəyning həwiridə eytiloan rayonlar wə budüylər ottura Hebeydiki 6-fenqü, 2-fenqüning 4-qüdüyi, 4-fenqüning 8-qüdüyi, Xüşhuy-Dingxing zhidüyi, Baoding-Mənxing zhidüyi, Yünbiao zhidüyi, Sənxining Dəyxien wə Guoxien nahiyiliridiki budüylərdin ibarət. U rayonlarning xaraiti nahayiti naqar: “Düxmən koxuni wə qorqak koxunlarning jüdien wə potəyliri hər kədəmdə uqrap turidu, tam-həndəklər wə taxyollar huddi toroqa ohxax qirmixip kətkən, düxmən özining hərbi jəhəttiki üstünlügidin wə əplik kətnax xaraitidin paydilinip, daim bizgə uxtumtut hujum kilip turidu, bizni korxiwalidu wə bizgə karxi ‘tazilax’ elip baridu; partizan düyliri bu xaraitka jawap berix üqün hər küni birnəqqə yərgə yətkilidu.” Xundak bolsimu, ular yənə jəng ariliqidiki box wakitlardin paydilinip, ixləpqikirixni elip baralidi. Nətijidə “Kəpqilikning təminatı yaxilandi, hər bir kixining künlük yeqi bəx miskaloqa, tuzi bəx miskaloqa, kəktatliri bir jingqoqa, aylıq gəxi bir yerim jingqoqa yətti. Uning üstigə, birnəqqə yildin buyan tepilməy kəlgən qix qotkisi, qix paraxogi həm sawat qikirix kollanmilirimu hazır tək boldi.” Karanglar, partizan rayonlirida ixləpqikirixni elip barqili bolmamdikən!

Nuroqun kixilər, ahalə ziq jaylaxkan jaylarda yər yok, diyixidu. Rastla yər yokmu? Sənxi-Chahar-Hebey qegra rayoniqa karap bekinglar: “Aldi bilən

yeza igiligini esas kilix fangzheni boyiqə yər məsilisi həl kilindi. Ular tokkuz türlüq qarə kollandi, bu qarilər: birinqi, kamal tam-həndəklirini tüzliwə-tix; ikkinqi, düxməning paydilinixi mümkün boləjan maxina yollirini buzuwetip, ikki tərripigə ziraət terix; üqinqi, parqə-purat boz yərlərdin paydilinix; tətinqi, minbinglarəqa yardəmlixip, koral bilən muhapizət kilip turup, ayding keqilərdə düxmən istihkamliri tüwidiki yərləni teriwelix; bəxinqi, əmgək küqi kəm dihanlar bilən ortakqilik kilix; altinqi, jəngqilər baxkiqə yasinip, yerim axkara xəkil bilən düxməning jüdiən wə potəyliri ətrapidiki yərləni terix; yəttinqi, dərya boyliridin paydilinix, kax yasap etiz bina kilix, kumni kəqürüwetip yər eqix; səkkizinqi, dihanlarəqa yardəmlixip, binəm yərləni əlkə yərlərgə aylandurux; tokkuzinqi, əzliri hərəkətliniwatkan yeza-kəntlərdin paydilinip, həmmila yərdə dihanlarəqa yər terixip berix.”

Yeza igilik ixləpqi kirixi bilən xuəqullinixku mümkün ikən, qol sənəət wə baxka ixləpqi kirixlar bilən xuəqullinix ehtimal mümkün əməstu? Rastla mümkün əməsmu? Sənxi-Chahar-Hebey qəgra rayoniəqa karap bekinglar: “Həndəklər wə kamal leniyiliri sirtidiki budüyləarning ixləpqi kirixi yeza igiligi bilən qəklinip qalmidi, bəki ular mustəhkəmlən’gən rayonlarəqa ohxaxla qol sənəət wə tiransipor t ixlirinimu kanat yaydurdi. 4-qüdüy bir kigiz kalpak ixhanisi, bir youfang, bir mofang kurup, 7 ay iqidə yərlik pul-

qə 500 ming yüən payda aldı. Buning bilən özining kiyinqılıqlirininila həl kilip kalmastin, bəlki partizan rayonliridiki ammining ehtiyajinimu həl kildi. Jəng-qilər yung kiyim, yung paypakka ohxax nərsilər bilən ez özini toluk təminliyələydiqan boldi.”

Partizan rayonlirida üsti-üstigə jəng boluwatsa, koxunlar ixləpqikirix bilən xuqullanqanda jəng kilixka təsir yetip kalarmikin? Rastla xundakmu? Sənxi-Chahar-Hebey qegra rayoniqə karap beking-lar: “Əmgək kilix bilən jəng kilixni birləxtürüx pirinsipini əməlgə axurup, jəng kilix wəzipisi bilən ixləpqikirix wəzipisigə ohxax etiwar bərdi.” “2-fen-qüning 4-qüdüyini elip kərəyli. Ətiyazlik teriloqu baxlanqan wakitta, düxmən'gə zərbə berix üqün məhsus budüy əwətti, xuningdək küqlük siyasi hujum elip bardı. Ənə xundak kiləqanlıqi üqün, hərbi paaliyətlirimu janlandı, budüyning jənggiwarliqimu axti. Bu kiqik budüy 2-aydin 9-ayning baxliriqiqə 71 ketim jəng kilip, Zhudongshe, Shangzhuang, Yezhuang, Fengjiazhəy, Yatou katarlik jüdiənlərni aldı, düxmən koxuni wə kərqək koxunlardin 165 kixini əltürdi wə yaridar kildi, kərqək koxundin 91 kixini əsir aldı, 3 danə yenik jiguənqiang, 101 danə hər hil miltik qənimət aldı.” “Hərbi paaliyətlər bilən kəng ixləpqikirix hərkiti toqrisidiki təx-wikatni jipsilaxturup, 'kəng ixləpqikirix hərkitigə kimki buzoqunqilik kilidikən, uningqə zərbə berilidu' digən məzmunda dərhal siyasi hujum elip bardı.

Dəyxən, Guoxiən nahiyə xəhərliridiki düxmənlər laobəyxinglardin: ‘Nimə üçün 8-armiyə yekindin buyan xunqə yaman bolup kətti?’ dəp soriqanda, laobəyxinglar: ‘Silərning qegra rayonning kəng ixləpqikirix hərkitigə buzoqunqilik kiləanliqinglar üçün’ digən. Qorqak koxunlar iqidə: ‘Ular kəng ixləpqikirix hərkiti bilən xuqulliniwatidu, sirtka qikkuqi bolmayli’ digən gəp-səzlər kəpəygən.”

Partizan rayonliridiki həlk ammisinimu ixləpqikirix hərkitigə kəzoqioqili bolamdu? U yərlərdə, ehtimal, tehi ijarə kəməytilmigən yaki təltöküs kəməytilmigən boluxi mümkin, bu halda dihanlar ixləpqikirixni axuruxka kizikamdu? Buningqimü Sənxi-Chahar-Hebey qegra rayoni enik jawap bərdi: “Həndəklər wə kamal leniyiliri sirtidiki budüylərning ixləpqikirix hərkitini kanat yayduruxi xu yərdiki ammiqimü biwastə yardəm bərdi. Ular, bir tərəptin, ammining ixləpqikirixini korallik küq bilən koqdididi; yənə bir tərəptin, ammiqə əmgək küqi bilən omumyüzlük yardəm bərdi. Bəzi budüylər dihanqilikning aldirax wakitlirida 50 pirsənt küqini ajritip, ammining ixləpqikirixiqa həksiz yardəm berixni bəlgilidi. Buning bilən ammining ixləpqikirix kəypiyati zor dərijidə əsti, armiyə bilən həlkning munasiwiti tehimu yekinlaxti, amma ozuk-tülükke igə boldi. Partizan rayonliridiki ammining gongchəndangqə, 8-armiyigə boləan həyrihahliqi həm ularni himayə kilixi xuning bilən tehimu küqəydi.”

Partizan rayonliri armiyə wə həkning kəng kələmlik ixləpqikirix hərkitini elip berixi mümkün wə lazim, buningqa dair həmmə məsilə həl boldi. Biz azat rayonlardiki barlik partiyə, həkumət wə armiyə hadimliridin bolupmu partizan rayonliridiki hadimlardin bu nuktini idiyə jəhəttə toluk qüxiniwelixni tələp kilimiz, ənə xu “mümkın” wə “lazim”ni qüxiniwaləqandila, ixni omumyüzlük yoləqə koyəqili bolidu. Sənxi-Chahar-Hebey qegra rayonimu ixni dəl muxu yərdin baxlıqan: “Həndəklər wə kamal leniyiliri sirtidiki budüyləarning ixləpqikirix hərkiti dawamida kadirlarning idiyisidə əzgirix bolup, ixləpqikirixka əhmiyyət bərgənligi, əmgək kilix bilən jəng kilixni birləxtürüxkə əhmiyyət bərgənligi, amma iqidə kəhrimanlar wə nəmuniqilərnı yetixtürgənligi (Dəsləpki huləsədə 66 kəhriman wə nəmuniqi kərsitilgən) üqün, həndəklər wə kamal leniyiliri sirtidiki budüylirimiz pəkət 5 ay iqidə ixləpqikirix wəzipisi boyiqə pilanni öz waktida orunlapla kalmas-tin, bəlki həkikətni əmilıyəttin izləx əsasida nurəqun yəngi ijadiyətlərnı əlahidə barlikka kəltürdi.”

1945-yili həmmə azat rayonlar armiyə wə həkning ilgirikigə kəriqanda tehımu kəng kələmlik ixləpqikirix hərkitini birdək yoləqə koyuxi lazim, kix kirgəndə, biz hərkaysi rayonlarning utuklirini selixturup kərimiz.

Urux hərbi wə siyasi musabikıla əməs, xuningdək iktisadiy musabikə. Biz Yapon tajawuzqilirini

yengix üçün, baxka həmmə ixta tirixkandin taxkiri, igilik ixliridimu tirixiximiz zərür, bu sahəni 2-3 yil iqidə toluk üginiweliximiz lazim; bu yil—1945-yilda bolsa ilgirikigə kariqanda tehimu zor utuklarni koləqə kəltürüximiz kerək. Bu—Zhonggong zhongyangning həmmə azat rayonlardiki barlik hadimlar wə omumhəlkətin qin kənglidin kütken ümidi, biz bu pilanning orunlinixini ümit kilimiz.

ZHONGGUONING IKKI TƏKDİRİ*

(1945-yil 4-ayning 23-küni)

Yoldaxlar! Zhongguo gongchəndangining məmlikətlik 7-kurultiyi bəgün eqildi.

Bizning bu kurultiyimiz kəndək məhim əhmiyət-kə igə? Eytiximiz kerəkki, bizning bu ketimki kurultiyimiz pütən Zhongguodiki 450 milyon həlkning təkdirigə munasiwətlik kurultay. Zhongguoning təkdiri ikki hil: bir hili toqrisida bir kixi allikaqan kitap yazdi^①; bizning bu kurultiyimiz Zhongguoning yənə bir hil təkdirigə wəkillik kilidu, bu toqrida bizmu bir kitap yazimiz^②. Bizning bu kurultiyimiz Yapon jahan'girligini yokitip, pütən Zhongguo həlkini azat kilixni kəzdə tutidu. Bu kurultay—Yapon tajawuzqilirini məqlup kilixni, yeni Zhongguo kuruxni kəzdə tutkan kurultay, pütən Zhongguo həlki bilən ittipaklixixni, pütən dunya həlki bilən ittipaklixixni, əng ahirki qələbini koləqə kəltürəxni kəzdə tutkan kurultay.

Həzirki pəyt nahayiti yaxxi. Yawropada Gitler

* Bu—yoldax Mao Zedongning Zhongguo gongchəndangining məmlikətlik 7-kurultiyini eqix nutki.

pat yekında yokitilidu. Faxiziməğa qarxi dunya uruxining asasiy bir kısmi qərptə, u yərdiki urux pat yekında qəlibə kazinidu, bu—Sovet kızil armiyisining tirixkanlıqining nətijisi. Həzir Berlinda kızil armiyining zəmbirək awazi anglandi, u pat yekında elinixi mümkün. Xərktə Yapon jahan'girlingini yokitix uruximu qəlibə kazinix pəytigə yekinlaxmakta. Bizning kurultiyimiz faxiziməğa qarxi uruxning əng ahirki qəlibisining harpisida ötküzüləwatidu.

Zhongguo həlki aldida ikki yol turuptu: nurluk yol wə zulmətlik yol. Zhongguoning təkdirimu ikki hil: Zhongguoning nurluk təkdiri wə Zhongguoning zulmətlik təkdiri. Həzir Yapon jahan'girlingi tehi məqlup kilinmidi. Yapon jahan'girlingi məqlup kilinən təkdirdimu, yənə xundak ikki istikbal bolidu: ya mustəkil, ərkin, demokratik, birlikkə kəlgən wə bay-küqlük Zhongguo yəni nurluk Zhongguo, Zhongguo həlki azatlıkka erixkən yengi Zhongguo bolidu; ya baxkiqə bir Zhongguo, yerim mustəlikə, yerim feodallik, parqılanən wə kəmbəqəljiz Zhongguo yəni kona Zhongguo bolidu. Yengi Zhongguo yaki kona Zhongguodin ibarət ikki istikbal həlimu Zhongguo həlki aldida turuptu, Zhongguo gongchəndangi aldida turuptu, bizning muxu kurultiyimiz aldida turuptu.

Yaponiyə həzir tehi məqlup kilinmiqən ikən, Yaponiyə məqlup kilinənəndin keyinmu, ikki istikbal

yənə məwjut ikən, u həlda, hizmətlirimizni kəndak ixliximiz kerək? Bizning wəzipimiz nimidin ibarət? Bizning wəzipimiz baxka nərsə əməs, ammini dadil hərkətləndürüp, həlk küqlirini uləyaytip, pütün məmlikəttiki ittipaklixixka bolidiqan barlik küqlər bilən ittipaklixip, partiyimizning rəhbərliğidə, Yapon tajawuzqilirini məqlup kilip, nurluk yeni Zhongguo kurux üqün, mustəkil, ərkin, demokratik, birlikkə kəlgən wə bay-küqlük yeni Zhongguo kurux üqün kürəx kilixtin ibarət. Biz barlik küqimiz bilən nurluk istikbal wə nurluk təkdirni koləqə kəltürüximiz, zulmətlik istikbaləqə wə zulmətlik təkdirgə karxi turuximiz kerək. Bizning wəzipimiz mana xula! Bu—kurultiyimizning wəzipisi, bu—pütün partiyimizning wəzipisi, bu—pütün Zhongguo həlkining wəzipisi.

Bizning ümidimiz əməlgə axamdu? Bizqə, əməlgə axidu. Bu imkaniyət məwjut, qünki biz hazır mundaq birnəqqə xərtkə igimiz:

Birinqi, təjribigə bay wə 1 milyon 210 ming partiyə əzasini uyuxtuqan kudrətlik Zhongguo gongchəndangi bar;

İkkinqi, kudrətlik azat rayon bar, bu azat rayon 95 milyon 500 ming ahalini, 910 ming kixilik armiyini wə 2 milyon 200 ming minbingni öz iqigə alidu;

Üqinqi, pütün məmlikəttiki kəng həlkning yardimi bar;

Tətinqi, pütün dunyadiki hərkaysi məmlikət həlkining bolupmu Sovet ittipakining yardimi bar.

Kudrətlik Zhongguo gongchəndangi, kudrətlik azat rayon, pütүн məmlikət həlkining yardimi wə pütүн dunya həlkining yardimidin ibarət bu xərtlər astida bizning ümidimiz əməlgə axamdu? Bizqə, əməlgə axidu. Bundak xərtlər Zhongguoda heqqaqan bolup bəkmioqan. Nurqun yillardin beri bəzibir xərtlər bolqan bolsimu, ləkin həzirkidək toluk bolmiqan idi. Zhongguo gongchəndangi heqqaqan həzirkidək kudrətlik bolmiqan, inkilawiy genjüdilər heqqaqan həzirkidək kəp ahaligə wə bundak zor armiyigə igə bolmiqan, Zhongguo gongchəndangi-ning Yaponiyə wə guomindang həkümranliqidiki rayonlar həlki arisidiki inawitimu həzir ilgirikigə kəriqanda intayin yukuri, Sovet ittipakining wə hərkaysi məmlikət həlkining inkilawiy küqimu həzir ilgirikigə kəriqanda intayin zor. Bundak xərtlər astida, tajawuzqilarni məqlup kilix, yengi Zhongguo kurux tamamən mümkin, dəp eytiximiz kerək.

Bizgə toqra siyasət kerək. Bu siyasətning asasiy nuktisi ammini dadil hərəkətləndürüp, həlk küqlirini ulqaytip, partiyimizning rəhbərliğidə, tajawuzqilarni məqlup kilix wə yengi Zhongguo kuruxtin ibarət.

Zhongguo gongchəndangi 1921-yili dunyaqə kəlgəndin buyan, 24 yil ətти, bu wakit iqidə u beyfa uruxi, yər inkilawi uruxi wə Yapon baskunqilirioqə karxi uruxtin ibarət kəhrimananə kürəx elip berilqan muxundak üq tarixiy dəwrni bexidin kəqürüp, mol təjribə toplidi. Əmdilikdə, bizning partiyimiz

Zhongguo həlkinin Yapon baskunqiliriya qarxi turux-wətənni kutkuzuxining mərkizi bolup kaldı, Zhongguo həlk azatlıqının mərkizi bolup kaldı, tajawuzqilarni məqlup kilix wə yeni Zhongguo kuruxining mərkizi bolup kaldı. Zhongguoning mərkizi baxka heqkandak tərəptə əməs, bəlki biz tərəptə.

Biz kəmtər, ehtiyatqan bolup, məqrurluk, aldiraksanlıktin saklinip, Zhongguo həlki üçün jan-dilimiz bilən hizmət kiliximiz kerək, hazırki wakitta pütün məmlikət həlki bilən ittipaklixip, Yapon tajawuzqilirini yengix üçün, kəlgüsidə bolsa pütün məmlikət həlki bilən ittipaklixip, yeni demokratik dölət kurux üçün ixliximiz kerək. Muxundak kilidiqanla bolsak, toqra siyasət kollinidiqanla bolsak, birlikte tirixidiqanla bolsak, bizning wəzipimiz qokum orunlinidu.

Yapon jahan'girligini yokitayli!

Yaxisun Zhongguo həlkinin azatlıqi!

Yaxisun Zhongguo gongchəndangi!

Yaxisun Zhongguo gongchəndangining məmlikətlik 7-kurultiyi!

Izahlar

① Bu Jiang Jieshi 1943-yili elan qilqan «Zhongguoning təkdiri» digən kitabni kərsitidu.

② Bu yoldax Mao Zedong muxu kurultayda kilmaqı bolqan «Birləxmə həkümət həkki» digən doklatni kərsitidu.

BIRLƏXMƏ HƏKÜMƏT HƏKƏİDƏ*

(1945-yil 4-ayning 24-küni)

1. Zhongguo Həlkining Asasiy Tələpliri

Bizning kùrultiyimiz mundak əhwalda eqiliwattidu: Zhongguo həlki Yapon taja-wuzqiliriqə qarxi 8 yilqə yekin kət'i, baturanə, egilməy-sunmay kürəx elip barqan, sansiz japa-muxəkkətləni bexidin kə-qürgən wə kurbanlar bərgəndin keyin, mundak yengi wəziyət pəyda boldi—pütin dunyada faxist taja-wuzqilarqə qarxi elip berilqan mukəddəs, adalətlik urux həl kiləuq əhmiyətke igə qəlibigə erixiti, Zhongguo həlki ittipakdax dələtlərgə maslixip, Yapon taja-wuzqilirini məqlup kilidiləqan pəyt yekinlixip qaldi. Əmma Zhongguo hazır yənila ittipak əməs, Zhongguoda eqir weyji yənila məwjut. Bundak əhwalda kəndak kiliximiz kerək? Xək-xübhisizki, demokratik islahat yürgüzüp, hazırki weyjini tügətitx, pütin Zhongguodiki Yapon baskunqiliriqə qarxi küqləni səpərwər kilix wə birlikkə kəltürəx, itti-

* Bu—yoldax Mao Zedong Zhongguo gongchəndangining məmlikətlik 7-kurultiyida kiləqan siyasi doklat.

paqđax dölətlər bilən küqlük maslixip urux kılıp, Yapon tajawuzqilirini məqlup kılıx, xuning bilən Zhongguo həlkini Yapon tajawuzqilirining qanggili-din azat kılıx üçün, Zhongguoda hərkaysi partiyə-guruhlarıning wə partiyə-guruhsızlarıning wəkillirini ittipaklaxturup, demokratik, wakitlik birləxmə həkümət kurux tolimu zərür. Uningdin keyin, kəng demokratiyə اساسida guomin dəybiaodahuy qakirip, hərkaysi partiyə-guruhlarıning wə partiyə-guruhsızlarıning wəkillirini tehimu kəng dairidə öz iqigə aloqan, ohxaxla birləxmə haraktirlik, demokratik, rəsmi həkümət kurup, azatlikka erixkən pütүн məmlikət həlkiqə rəhbərlik kılıp, Zhongguoni mustəkil, ərkin, demokratik, birlikkə kəlgən wə bay-küqlük yengi dölət kılıp kurup qikix zərür. Bir jümlə söz bilən eytkanda, ittipaklık wə demokratiyə luxionidə mengip, tajawuzqifarni məqlup kılıp, yengi Zhongguo kurux kerək.

Bizqə, xundak kılıxla Zhongguo həlkining asasiy tələplirini əks əttürgənlik bolidu. Xuning üçün, mening dokladimda اساسən muxu tələplər muhakimə kilinidu. Zhongguoda demokratik birləxmə həkümət kurux kerəkligi yaki kerək əməsligi Zhongguo həlki wə ittipakđax dölətlərdiki demokratik jamaətiqilik intayin kəngül bəluwatqan məsilə bolup kaldi. Xuning üçün, dokladimda bu məsilini alahidə qüxəndürüp ətimən.

Zhongguo gongchəndangi 8 yillik Yapon baskun-

qiliriqə qarxi urux dawamidiki hizmətliridə nahayiti kəp kiyinqiliklarni yengip, qayət zor utuklarqə erixti; lekin hazirki wəziyətə partiyimiz wə həlkimiz aldida yənə eqiir kiyinqiliklar bar. Hazirki wəziyət partiyimizdin jiddi wə tehimu əmiliy ixlar bilən yənimu ilgiriligən halda xuqullinip, kiyinqiliklarni dawamlıq yengip, Zhongguo həlkining asasiy tələplirini orunlax üqün kürəx kilixni tələp kilmakta.

2. Həlkara Wəziyət Wə Iqki Wəziyət

Zhongguo həlki biz yukurida otturiqə koyqan asasiy tələpləni əməlgə axuralamdu? Bu Zhongguo həlkining oyqinix, ittipaklixix wə tirixix dərijisigə baqlıq. Lekin hazirki həlkara wə iqki wəziyət Zhongguo həlkiqə intayin paydilıx xərt-xaraitlarni yaritip bərdi. Zhongguo həlki əgər bu xərt-xaraitlardin obdan paydilinip, aktiplik, kət'ilik wə tehimu qəyrət bilən alqə karap kürəx kilidiqan bolsa, uning tajawuzqilarni yengidiqanliqi wə yeni Zhongguo kuridiqanliqida xək-xübhə yok. Zhongguo həlki həssiləp tirixip, əzining mukəddəs wəzipisini orunlax üqün kürəx kilixi lazim.

Hazirki həlkara wəziyət kəndək?

Hazirki hərbi wəziyət xundakki, Sovet armiyisi Berlinqə hujum kiliwatidu, Ən'gliyə-Amerika-Fransiyə birləxmə armiyisimu uningqə maslixip, Gitlerning kalduk koxunliriqə zərbə bərməktə, Italiyə

həlkimu kəzoqilang kətərđi. Bularning həmmisi Gitlerni üzül-kesil yokitidu. Gitler yokitiloqandin keyin, Yapon tajawuzqilirining məqlup kilinixi uzakka qalmaydu. Zhongguo wə qət'əl əksiyətqilirining pərizining əksiqə, faxist tajawuzqi küqlər qokum yokitilidu, həlk demokratik küqliri qokum qəlibə kilidu. Dunya tərəkkiyatka qarap mangidu, hərgiz əksiyətqilikkə qarap mangmaydu. Əlwəttə, toluq huxyarlik bilən xuni hesabka elix kerəkki, tarihta bolidiqan, wakitlik hətta jiddi bəzibir əgri-tokayliklar yənə yüzberip keliximu mümkin; nurəqun məmlikətlərdə öz həlkining wə qət'əl həklirining ittipaklikka, tərəkkiyatka wə azatlikka erixixini kəruxni halimaydiqan əksiyətqi küqlər həlimu küqlük. Kimki bularəqa etiwarsiz karaydikən, u siyasi jəhəttə hatalixidu. Lekin, tarihning omumi yüzlinixi bəlgilinip boləqan, uni əzgərtkili bolmaydu. Bu əhwal faxistlar üqünla wə əmiliyətə faxistlarəqa yardəm beriwatkan hərəkaysi əl əksiyətqiliri üqünla paydisiz, barlik əllər həlki wə ularning təkkilləngən demokratik küqliri üqün bolsa hux həwər. Həlk, pəkət həlkla dunya tarihini yaritidiqan hərəkətləndürgüq küq. Sovet ittipaki həlki kudrətlik küq yaritip, faxistlarni yokitidiqan asasiy küq boldi. Sovet ittipaki həlkining, uning üstigə faxiziməqa qarxi baxka ittipaqdax dələtlər həlkining tirixixi arkisida faxizimni yokitix mümkin bolup qaldi. Urux həlkni tərbiyilidi, həlk uruxta yengip qikidu, teqlikka erixidu,

tərəkkiyatkimu erixidu.

Bu yengi vəziyyət birinçi dünya uruxi dəvridiki vəziyyətin zor dərjide pərklinidu. U qaçda, tehi Sovet ittipaki yok idi, nurəqun məmlikətlərdiki həlkning ang dərjisi mu hazırkidək əməs idi. Ikki kətimki dünya uruxi bir birigə pütünləy ohximaydiqan ikki dəwr.

Faxist tajawuzqi dölətlər məqlup kilinəqan, ikkinçi dünya uruxi ayaklaxqan wə həlkəra teqlik əməlgə axkandin keyinmu, kürəx tğidi, digili bolmaydu. Kəng tarkaləqan faxist kəlduk küqlər qokum yənə parakəndiqilik tuqduridu; faxistik, tajawuzqilik uruxka karxi lagirda demokratiyigə karxi wə baxka millətlərnə əzgüqi küqlər məwjut, ular hərkəysi əllər həlkini wə mustəmlikə, yerim mustəmlkilərnə awalkidəkla ezidu. Xuning üqün, həlkəra teqlik əməlgə axkandin keyinmu, faxizimoqa karxi həlk ammisi bilən faxist kəlduk küqlər otturisdiki kürəx, demokratiyə bilən demokratiyigə karxi turux otturisdiki kürəx, milli azatlik bilən milli zulum otturisdiki kürəx dunyaning kəpqilik jaylirini kaplaydu. Pəkət uzak muddətlik tirixix arkilik faxist kəlduk küqlərnə, demokratiyigə karxi küqlərnə wə barlik jahan'gir küqlərnə yənggəndila, həlkning əng kəng kələmlik qəlibisi barlikqə kelidu. Bu kün'gə hərgiz undak tez wə undak asan yətkili bolmaydu, əmma bu kün'gə qokum yətkili bolidu. Faxizimoqa karxi ikkinçi dünya uruxining qəlibisi uruxtin keyinki muxu həlk

kürixining qəlibə kazinixioğa yol eqip bərdi. Xuning-dək pəkət muxu keyinki kürəx qəlibə kiləqandila, mustəhkəm wə mənggülik teqlik kapalətkə erixidu.

Hazirki iqi wəziyət kəndək?

Zhongguodiki uzak muddətlik urux Zhongguo həlkini nahayiti zor qurbanlar berixkə məjbur kildi wə yənə məjbur kilidu; lekin xuning bilən billə, dəl muxu urux Zhongguo həlkini qenikturdi. Bu urux Zhongguo həlkining ang dərjisi wə ittipaklik dərjisi xundak aloğa sürdiki, Zhongguo həlkining yekinki 100 yildin buyanki barlik uluk kürəxlirining heqkaysisi buningə təng keləlməydu. Zhongguo həlki aldida küqlük milli düxmənla məwjut bolup kalmastin, bəlki əməldə milli düxmən'gə yardım beriwatkan küqlük iqi əksiyətqi küqlərnu məwjut, bu—bir tərəp. Əmma, yənə bir tərəptin, Zhongguo həlki ətkən hərəkəndək qaədikidinmu yukuri ang-sezingila igə bolup qalmay, bəlki kudrətlik Zhongguo azat rayonlirioğa igə boldi wə kündin-kün'gə uləqiyiwatkan məmlikət kələmlik demokratik hərketlərnə barlikkə kəltürdi. Bu—iqi jəhəttiki paydilik xərt-xaraitlar. Əgər, Zhongguoning yekinki 100 yildin buyanki barlik həlk kürəxlirining məqlubiyətke yaki onguxsizlikkə uqriəanliqi həlkəra wə iqi jəhəttiki bəzi zərür xərt-xaraitlarning kəmligidin boldi, diyilsə, bu kətim əhwal baxkiqə, ətkən kətimkilirioğa kəriəanda, barlik zərür xərt-xaraitlar hazirləndi. Məqlubiyəttin saklinix wə qəlibiyətni

koləqə kəltürüxning imkaniyiti toluk məwjut. Əgər biz pütün məmlikət həlkini ittipaklaxturidioqan, tiri-xip kürəx kilidioqan wə bu kürəxkə muwapik yetək-qilik kilidioqan bolsak, qəlibə kazinalaymiz.

Zhongguo həlkining ittipaklixip tajawuzqilarni məqlup kilix wə yengi Zhongguo kurux ixənqi hazir intayin zor dərijidə küqəydi. Zhongguo həlki barlik kiyinqiliklarni yengip, özining uluk tarihiy əhmiyətkə igə asasiy tələplirini əməlgə axuridioqan pəyt yetip kəldi. Buningəqə yənə guman barmu? Meningqə, guman yok.

Hazirki həlkəra wə iqki omumi wəziyət ənə xulardin ibarət.

3. Yapon Baskunqiliriqə Qarxi Uruxtiki Ikki Luxiən

Zhongguo Məsililirining Tügüni

İqki wəziyət üstidə tohtaloqanda, yənə Zhong-guoning Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxini kon-kirit təhlil kiliximiz lazim.

Zhongguo dunya boyiqə faxiziməqə qarxi uruxka katnixiwatkan əng qong 5 dələtning biri, Asiya kurukluqida Yapon tajawuzqiliriqə qarxi turuwatkan asasiy dələt. Zhongguo həlki Yapon baskun-qiliriqə qarxi uruxta intayin zor rol oynidi, bəlki uruxtin keyin dunya teqliqini koqdaxtimu intayin

zor rol oynaydu, xərk teqliqini koqdaxta bolsa həl kiləuq rol oynaydu. Zhongguo 8 yillik Yapon baskunqiliriqə karxi urux dawamida, öz azatliqi üqün, ittihakdax dələtlərgə yardəm berix üqün uluk tirixqanlik kərsətti. Bu tirixqanlik asasən Zhongguo həlkiqə mənəsup. Zhongguo armiyisining kəng jün-guən wə əskərliri aldinki səptə kanlik jəngləni kildi, Zhongguo ixqiliri, dihanliri, ziyaliliri wə sanaətqiliri arka səptə tirixip ixlidi, qət'allərdiki Zhongguo muhəjirliri uruxka maliyə jəhəttin yardəm berip turdi, həlkkə karxi unsurlardin baxka, Yapon baskunqiliriqə karxi partiyilərninğ həmmisi uruxka bir kədər küq qikardi. Kiskisi, Zhongguo həlki əzining kan-tərlirini akkuzup, Yapon tajawuzqiliriqə karxi 8 yil kəhrimanlarqə jəng kildi. Əmma kəp yillardin buyan, Zhongguo əksiyətqiliri pitnə-pasat tuqdurup, jamaətqilikning kəzini boyap, Zhongguo həlkininğ Yapon baskunqiliriqə karxi uruxta oyni-qan rolining həkiki əhwalini dunya əhligə bildür-məy kəldi. Xuning bilən billə, Zhongguoning 8 yillik Yapon baskunqiliriqə karxi uruxininğ təjribilirimimu həqkim omumyüzlük yəkünlimidi. Xuning üqün, bizning kurultiyimiz bu təjribiləni muwapik yəkün-ləp, xu arkilik həlkni tərbiyilixi wə ularni parti-yimizning siyasət bəlgilixininğ asasi kilixi lazim.

Təjribiləni yəkünləxkə kəlsək, kəpçilik xuni na-hayiti roxən kərüwalalayduki, Zhongguoda bir birigə ohximaydiqan ikki yetəkçi luxiən bar, biri Yapon

tajawuzqilirini məqlup kilalaydioqan luxiən, yənə biri Yapon tajawuzqilirini məqlup kilalmayla qalmastin, bəlki məlum jəhətlərdin eytkanda, əmiliyətə Yapon tajawuzqiliriqə yardım berip, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxka ziyan yətküzidioqan luxiən.

Guomindang həkümitining Yapon baskunqiliriqə karatkan passip urux kilix siyasiti wə məmlikət iqigə karatkan həlkni aktip türdə wəyran kilixtin ibarət əksiyətqil siyasiti uruxning onquxsizliklarəqə uqrixioqə, wətən ziminining kəp kismining qəldin ketixigə, maliyə wə iktisadiy weyjining yüzberixigə, həlkning ezilixigə, həlkning turmuxta azap-okubəttə kəlixioqə, milli ittipaklikning buzuluxioqə zamin boldi. Bu əksiyətqil siyasətlər Zhongguo həlkining barlik Yapon baskunqiliriqə qarxi küqlirini səpərwər kilip wə birlikkə kəltürüp ünümlük urux elip berixka toskunluk kildi, Zhongguo həlkining oyqinixi wə ittipaklixixioqə toskunluk kildi. Əmma, Zhongguo həlkining oyqinix wə ittipaklixix hərkiti tohtap qəlqini yok, bu hərket Yapon tajawuzqiliri bilən guomindang həkümitining koxlap ezixi arkisida əgri-tokay həlda rawajlanmaqta. Ikki luxiən: guomindang həkümitining Zhongguo həlkini ezix. Yapon baskunqiliriqə passip qarxi turux luxiəni wə Zhongguo həlkining oyqinip, ittipaklixip, həlk uruxi elip berix luxiəni uzaktin buyan Zhongguoda roxən məwjut bolup turmaqta. Barlik Zhongguo məsililirining tügüni ənə xu yərdə.

Əgri-tokay Yollar Bilən Ketiwatқан Tarih

Muxu ikki luxiən məsilisining nimixka barlik Zhongguo məsililirining tūgūni ikənligini kəpqilikning enik qūxiniwelixi ūqūn Yapon baskunqiliriqə karxi uruximizning tarihini əsləp ətūximiz lazim.

Zhongguo həlkinging Yapon baskunqiliriqə karxi uruxi əgri-tokay yollar bilən rawajlanqan. Bu urux 1931-yilila baxlanqan idi. Yapon tajawuzqiliri 1931-yil 9-ayning 18-kūni Shenyangni besiwaldi, keyin birnəqqə ay iqidila Dongbey 3 əlkini besiwaldi. Guomintang həkūmiti karxi turmaslik siyasitini kollandi. Lekin Dongbey 3 əlkinging həlki, Dongbey 3 əlkinging bir kisim wətənpərwər koxunliri Zhongguo gongchəndangining rəhbərliqi yaki yardimi arkisida, guomintang həkūmitining iradisigə hilaplik kilip, Dongbey 3 əlkinging Yapon baskunqiliriqə karxi pidailar koxunini wə Yapon baskunqiliriqə karxi birləxmə armiyisini təxkil kilip, kəhrimananə partizan uruxini elip bardı. Bu kəhrimananə partizan uruxi nahayiti kəng kələmdə əwj aloqan idi, arida nuroqun kiyinqilik wə onguxsizliklarqə uqridi, lekin dūxmən uni zadi yokitalmidi. 1932-yili Yapon tajawuzqiliri Shanhəygə hujum kilqanda, guomintang iqidiki bir guruh wətənpərwərlər guomintang həkūmitining iradisigə yənə bir ketim hilaplik kilip, 19-armiyini baxlap,

Yapon tajawuzqilirining hujumiqə qarxi turdi. 1933-yili Yapon tajawuzqiliri Rehe wə Chaharqə hujum kilqanda, guomindang iqidiki yənə bir guruh wə tənperwərlər guomindang həkümitining iradisigə üqinqi ketim hilaplik kilip wə gongchəndang bilən həkərlixip, Yapon baskunqiliriqə qarxi ittipak armiyisi təkil kilip, Yapon tajawuzqiliriqə qarxi turdi. Lekin, Yapon baskunqiliriqə qarxi bu uruxlarning həmmisigə Zhongguo həlki, Zhongguo gongchəndangi, baxka demokratik guruhlar wə qət'əllərdiki wə tənperwər Zhongguo muhajirlirila yardəm bərdi, guomindang həkümiti bolsa özining qarxi turmaslik siyasetigə asasən, heqkandak yardəm bərmidi. Əksiqə, Shangkəy wə Chaharda Yapon baskunqiliriqə qarxi kətirilgən ikki ketimlik həkət guomindang həkümiti tərpidin bərbat kilindi. 1933-yili 19-armiyə Fujiəndə kurqan həlk həkümitimu guomindang həkümiti tərpidin bərbat kilindi.

U qaqda guomindang həkümiti nimə üqün qarxi turmaslik siyasetini qollandi? Buning asasiy səwiwi xu yərdiki, guomindang 1927-yili guomindang-gongchəndang həkərliliqini buzdi wə Zhongguo həlkining ittipakliqini buzdi.

1924-yili, Sun Zhongshən əpəndi Zhongguo gongchəndangining təkliwini qəbul kilip, guomindangning kommunistlar katnaxkan məmlikətlik 1-qurultiyini qakirip, Rosiyə bilən birlixix, gongchəndang bilən birlixix, dihan wə ixqilarqə yar-yələk boluxtin

ibarət 3 qong siyasətini tüzdi, Huangpu hərbi məktiwini kürdi, guomintang bilən gongchəndang wə hər sahə həlkining milli birliksepini wujutka kəltürdi, xuning bilən 1924—1925-yilliri Guang-dongdiki əksiyətqi küqlər süpürüp taxlandi, 1926—1927-yilliri, beyfa uruxi qəlibilik elip berilip, Changjiang wə Huanghe wadilirining kəp kismi ixqal kilindi, Beyyang jünfalar həkūmiti məqlup kilindi, Zhongguo tarihida kərülüp bakmioqan kəng kələmlik həlk azatlik kürixi kətirildi. Lekin, 1927-yili ətiyaz bilən yaz ariliqida, dəl beyfa uruxi aləqa karap rawajliniwatkan jiddi pəyttə, guomintang bilən gongchəndang wə hər sahə həlkining Zhongguo həlkining azatlik ixliriqə wəkillik kilidioqan bu milli birliksepi həm uning barlik inkilawiy siyasətliri guomintang dairilirining satkunjuk haraktirda boləqan wə həlkkə karxi boləqan “partiyini tazilax” siyasiti wə kirəqinqilik siyasiti tərpidin buzup taxlandi. Tünügünki ittipakqilar—Zhongguo gongchəndangi wə Zhongguo həlki duxmən dəp qaraldi, tünügünki duxmənlər—jahan’girlar wə feodallar ittipakqi dəp qaraldi. Xundak kilip, Zhongguo gongchəndangiəqə wə Zhongguo həlkiəqə kara yüzlük bilən uxtumtut hujum kilindi; Zhongguoning jux urup turoqan uluk inkilawi dəpnə kilindi. Xuningdin keyin, ittipaklikning ornini iqqi uruxaldi, demokratiyining ornini hakim mutləklik aldi, nurluk Zhongguoning ornini zulmətlik Zhongguo

aldi. Əmma, Zhongguo gongchəndangi wə Zhongguo həlki kərkup kətkini yok, boysunəqini yok, kirilip tūgigini yok. Ular yərdin əmiləp turup, bədənliridiki kənlarni taziliwetip, həmrəlirining jəsətlirini kəməp kəyup, kūrəxni dawamlaxturiwərđi. Ular inkilapning uluk tuəqini igiz kətirip, kəralliq kərxilik kərsətti, Zhongguoning kəng rayonlirida həlk həkūmətliri təxkil kildi, yər tüzümi islahatini elip bardı, həlk armiyisini—Zhongguo kizil armiyisini wujutka kəltürđi, Zhongguo həlkining inkilawiy küqlirini saklap qaldı wə rawajlandurđi. Sun Zhongshən əpəndining guomindang əksiyətqi unsurliri tərıpıdın qərüp taxlanəqan inkilawiy sənminzhuyisioə Zhongguo həlki, Zhongguo gongchəndangi wə baxka demokratlar warislik kildi.

Yapon tajawuzqiliri Dongbey 3 əlkigə besip kirgəndin keyin, Zhongguo gongchəndangi 1933-yilila inkilawiy genjüdlərgə wə kizil armiyigə hujum kiləqan barliq guomindang kəxunlirioə, hujumni tohtitix, həlkkə ərkinlik həkuki berix wə həlkni kərallanduruxtin ibarət 3 xərt astida urux tohtitix keliximi tüzüp, birliktə Yapon baskunqilirioə kərxitə turayli, digən təklipni koydı. Əmma guomindang dairiliri bu təklipni rət kildi.

Xuningdin keyin, bir tərəptin, guomindang həkūmitining iqi urux siyasiti tehimu əxəddiləxti; yənə bir tərəptin, Zhongguo həlkining iqi uruxni tohtitip, Yapon baskunqilirioə birliktə kərxitə turuxni

tələp kiloqan awazi tehimu küqəydi. Shanghəy wə baxka nuroqun jaylarda həlkning hər hil wətənpər-wər təxkilatlıri kuruldi. Kızıl armiyining Chang-jiangning jənubi wə ximalidiki hərkaysi jaylarda turoqan asasiy küqliri dangzhongyangimizning rəh-bərliğidə, 1934-yildin 1936-yiləiqə, mingbir japa-muxəkkətlərnı bexidin kəqürüp, Xibeyoqa yetkəldi wə Xibeydiki kızıl armiyə bilən koxuldi. Muxu 2 yil iqidə, Zhongguo gongchəndangi yengi əhwaləqa muwapıklıxıp, Yapon baskunqiliriəqa kərxi milli birliksəplik, yengi, mukəmməl siyasi luxiənni bəlgi-lidi wə ijra kildi, ittipaklıxıp Yapon baskunqiliriəqa kərxi turux wə yengi demokratik jumhuriyət kuruxni kürəx nixani kildi. Beyping okuquqiliri partiyimiz-ning rəhbərliğidə, 1935-yil 12-ayning 9-küni kəh-rimananə wətənpərwərlik hərkitini kəzəqap, Zhong-hua milli azatlık xiənfəngdüyi^①ni kurdi wə bundak wətənpərwərlik hərkitini məmlikətning həmmə qong xəhərlirigə kəngəytti. Guomintang iqidə Yapon baskunqiliriəqa kərxi uruxni kuwwətligən ikki guruh wətənpərwərlər — Dongbey armiyisi bilən 17-armiyə birlıxıp, guomintang dairilirining Yapon baskunqiliriəqa kəratkən murəssəlaxix wə məmlikət iqigə kəratkən kirəqinqilik yürgüzüxtin ibarət əksiyətqil siyasətlirigə kəhrimanlarqə kərxi turup, 1936-yil 12-ayning 12-küni məxhur Xi'ən wəkəsini kəzəqidi. Əyni zamanda guomintang iqidiki baxka wətənpərwərlərmu guomintang dairilirining xu wakittiki

siyasətliridin narazi boldi. Muxundak wəziyətə, guomintang dairiliri ilajsizliktin iqki urux siyasitidin wazkəqti wə həlkning tələplirini etirap kildi. Xi'ən wəkəsining teq yol bilən həl kilinixi wəziyət əzgirixining tügüni boldi: yengi wəziyət astida iqki həmkarlik xəkilləndi, məmlikət boyiqə Yapon baskunqiliriqə karxi urux kəzəqilip kətti. Lugouqiao wəkəsining harpisida yəni 1937-yil 5-ayda partiyimiz tarihiy əhmiyətke igə məmlikətlik wəkillər yiqinini qakirdi, bu yiqin dangzhongyangning 1935-yildin buyanki yengi siyasi luxiənini təstiklidi.

1937-yil 7-ayning 7-künidiki Lugouqiao wəkəsinin 1938-yil 10-ayda Wuhən kəldin kətkən'gə kədər boləqan muxu bir məzgil iqidə guomintang həkümiti Yapon baskunqiliriqə karxi urux kilixta bir kədər tirixti. Bu məzgildə, Yapon tajawuzqilirining kəng kələmlik hujum kilixi wə pütün məmlikət həlkidə milli qəzəpning ərlixi guomintang həkümitini əz siyasitining mohim nuqtisini Yapon tajawuzqiliriqə karxi turuxka karitixka məjbur kildi, xundak kilip, pütün məmlikəttiki armiyə wə həlkning Yapon baskunqiliriqə karxi urux dolquni bir kədər onguxluk xəkilləndi, bir məzgil kətirənggü yengi kəyppiyat wujutka kəldi. Xu qaqda pütün məmlikət həlki, kommunistlar wə baxka demokratik partiyə-guruhlar guomintang həkümitigə nahayiti zor ümit baqlıqan idi, yəni uningdin millət həwp astida kaləqan, həlk hayajanəqə kəlgən muxundak bir pəyttə, kət'i

rəwixtə demokratik islahat elip berixni, Sun Zhongshən əpəndining inkilawiy sənminzhuyisini yoləə koyuxni ümit kiləqan idi. Əmma, bu ümit yokka qikti. Muxu 2 yilda, bir tərəptin, Yapon baskunqiliriəə qarxi bir kədər aktip urux elip berildi; yənə bir tərəptin, guomintang dairiliri kəng: həlk ammissi koz-qitilip katnaxturulidiəqan həlk uruxiəə awalkidəkla qarxi turiwərdi, həlkning əzlügidin ittipaklixip Yapon baskunqiliriəə qarxi paaliyətlər wə demokratik paaliyətlər elip berixini awalkidəkla qəkləwərdi. Bir tərəptin, guomintang həkümiti Zhongguo gongchəndangioəə tutkan wə baxka Yapon baskunqiliriəə qarxi partiyə-guruhlarəəə tutkan pozitsiyisini burunkioəə kariəqanda bir az əzgərtti; yənə bir tərəptin, hərkaysi partiyə-guruhlarəəə awalkidəkla təng hokukluk orun bərmidi wə ularning paaliyətlirini hər tərəptin qəklidi. Kəpligən wətənpərwər siyasi məhbuslar azat kilinmidi. Əng mohimi, guomintang həkümiti əzining 1927-yili iqki urux koz-qioəqandin buyanki guatoular diktaturisi tüzümini awalkidəkla saklap kəldi, xuning bilən məmlikət boyiqə birlikkə kəlgən demokratik birləxmə həkümet kurux əməlgə axmidi.

Bu məzgil baxlinix bilənla biz kommunistlar Zhongguoning Yapon baskunqiliriəəə qarxi uruxining mundak ikki luxiənini kərsitip ətkən iduk: ya həlkning omumyüzlük uruxi—bu əqalibiyətkə elip bəridu; ya həlkni ezidiəqan bir tərəplimə urux—bu

məqlubiyətkə elip baridu. Biz yənə: urux uzak muddətlik bolidu, buningda nuroqun japa-muxəkkətlərgə duqkeliximiz qokum; əmma Zhongguo həlkining tirixixi arkisida əng ahirki qəlibə qokum Zhongguo həlkining bolidu, dəp kərsətkən iduk.

Həlk Uruxi

Bu məzgildə, Zhongguo gongchəndangi rəhbərlikidiki Zhongguo kizil armiyisining Xibeyəyə yetkilip barəan asasiy küqliri Zhongguo həlk inkilawiy armiyisining 8-armiyisi kilip kayta tüzüldi, Zhongguo kizil armiyisining Changjiangning jənubi wə ximalidiki jaylarda kalduruloqan partizan budüyliri bolsa Zhongguo həlk inkilawiy armiyisining yengi 4-armiyisi kilip kayta tüzüldi, ular arkimu-arka Huabey, Huazhonglarəyə berip urux kildi. Iqki urux dəwridiki Zhongguo kizil armiyisi beyfa dəwridiki Huangpu hərbi məktiwining wə həlk inkilawiy armiyisining demokratik ən'ənilirini saklap wə rawajlandurup, birnəqqə yüz ming kixigə kəpəygən idi. Lekin guomintang həkūmitining jənuptiki genjüdlərgə saləan dəhxətlik wəyranqiliqi, 25 ming lilik uzun səpərdiki qikimlar wə baxka səwəplər arkisida, Yapon baskunqiliriəyə kərxii urux baxlanəyənəyə kədər, kizil armiyining kixi sani aziyip birnəqqə on ming kixila qaldı. Xuning bilən bəzi kixilər bu armiyini kəzgə ilmay, Yapon baskunqiliriəyə kərxii

uruxta asasen guomindangoğa tayinix kerək, dəp karidi. Əmma həlk əng yahxi bahalıquqi, həlk 8-armiyə wə yengi 4-armiyining xu wakitta san jəhəttin az bolsimu, süpət jəhəttin nahayiti yukuri ikənligini, pəkət xularningla həkiki həlk uruxi elip baralaydioqanlıqini, ular Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning aldinki sepigə berip xu yərdiki kəng həlk bilən birləxkən haman, ularning istikbali qəksiz bolidioqanlıqini bilətti. Həlkning bahasi toqra bolup qikti, mən bu yərdə doklat kiliwatkan qaqda, bizning armiyimiz kəpiyip 910 ming kixigə yətti, yezilarda ixləp qikirixtin ayrilmaydioqan minbinglar kəpiyip 2 milyon 200 ming kixidin axti. Həzir bizning rəsmi armiyimiz guomindangning həzirki armiyisigə (Mərkəz xitongi wə yərlik xitongdikilərnəi əz iqigə alidu) kariqanda san jəhəttin kəp az bolsimu, ləkin u, əzi karxi turuwatkan Yaponiyə armiyisi wə kərqək kəxunlarning sani jəhətidin həm əz üstigə aləqan urux məydanining kəngligi jəhətidin, əzining jənggiwarlıqi jəhətidin, urux kilixta kəng həlkning maslixip berixigə igə ikənligi jəhətidin, siyasi sūpiti wə iqki birlik-ittipakioqə ohxax əhwəlliri jəhətidin eytkanda, Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə karxi uruxining asasiy kūqi boləqan armiyigə aylandı.

Bu armiyə xuning üqün kūqlükki, uningə katnaxkanlarning həmmisi anglik intizaməqə igə; ular az sanlik kixilərnəing yaki tar dairilik guruhlarning

hususı mənپəti üqün əməs, bəlki kəng həlk ammi-sining mənپəti üqün, pütün millətning mənپəti üqün uyuxidu wə kürəx kilidu. Zhongguo həlki bilən ziq billə turux, Zhongguo həlki üqün jan-dil bilən hizmət kilix bu armiyining birdin-bir məksidi.

Muxu məksəttə, bu armiyə tohtimay aləqə besix rohiqə igə, u barlik düxmənni besip qüxiduki, hərgiz düxmən'gə tiz pükməydu. Hərəkəndək kiyin wə japa-muxəkkətlik xaraitta bolsun, bir adimi kələqan ikən, bu adimi kürəxnəni dawamlaxturiweridu.

Muxu məksəttə, bu armiyə nahayiti yahxi iqi wə taxki ittipaklikkə igə. Iqi jəhəttə—jün'guənlər bilən əskərlər otturisida, yukuri bilən təwən otturisida, hərbi hizmət. siyasi hizmət wə arka səp təminat hizmətliri otturisida; taxki jəhəttə—armiyə bilən həlk otturisida, armiyə bilən həkümət otturisida, əz koxunlirimiz bilən dost koxunlar otturisida birlik-ittipaklik məwjut. Ittipaklikkə ziyan yətküzidiqan barlik hədisini tügətitix kerək.

Muxu məksəttə, bu armiyə düxmən armiyisinin jün'guən wə əskərlirini kələqə kəltürüxtə həm əsir-lərnəni bir tərəp kilixta toqra siyasətkə igə. U düxmən tərəptin biz tərəpkə ötkən, həkikətkə kaytkan yaki koralini taxliqəndin keyin ortək düxmən'gə karxi turuxni halioqanlarnəni birdək karxi alidu wə ularəqə muwapik tərbiyə beridu. Əsirlərnəni öltürüxkə, har-laxkə wə hakərətləxkə yol kəymaydu.

Muxu məksəttə, bu armiyə həlk uruxi üqün zərür

boloqan bir katar zhēnlüe wə zhēnshularni wujutka kəltürdi. U özgiriwatkan konkirit xərt-xaraitka karap həkətqan wə janlik partizan uruxi kilixka mahir, yündongzhēn kilixkimu mahir.

Muxu məxsəttə, bu armiyə həlk uruxi üqün zərür boloqan bir katar siyasi hizmətlərnı wujutka kəltürdi, buning wəzipisi koxunimizni ittipaklaxturux, dost koxunlar bilən ittipaklixix, həlk bilən ittipaklixix, düxmən armiyisini parqilax wə jəngning qəlibə kazinixioqa kapalət berix üqün kürəx kilixtin ibarət.

Muxu məxsəttə, pütün armiyə partizan uruxi xaraitida, jəng wə hərbi təlim arilikliridiki box wakitlardin paydilinip, axlik wə kündilik turmux buyumlrini ixləpqikirix bilən xuqullinip, öz özini toluk təminləx, yerim təminləx yaki kismən təminləx məksidigə yetip, iktisadiy kiyinqiliklarnı yəngələydiqan, armiyining turmuxini yaxxiliyalaydiqan wə həlk üstidiki selikni yeniklitələydiqan boldi wə xundak kildi. Hərkaysi hərbi genjüdüldimu barlik imkaniyətlərdin paydilinip, kiqik kələmlik nuroqun hərbi sanaətlərnı kurdi.

Bu armiyə yənə xuning üqün küqlükki, həlk ziweyjünliri wə minbinglaroqa ohxax kəng ammiwi korallik təxkilatlar uningoqa maslixip urux kilidu. Zhongguo azat rayonlirida barlik ər-ayal yaxlar wə ottura yaxliklar ihtiyariylik, demokratiyə wə ixləpqikirixin ayrilmaslik pirinsipi astida Yapon baskunqiliriyoqa karxi həlk ziweyjünlirigə uyuxti.

Ziweyjündiki qawul kixilərninq armiyigə wə partizan düylirigə qatnaxkanliridin baxkiliri minbinglar qoxuniqə uyuxti. Bu ammiwi qorallik küqlər maslaxmiqanda, düxmənni yengix mümkin əməs.

Bu armiyə yənə xuning üçün küqlükki, u özini asasiy bingtuən wə yerlik bingtuəndin ibarət ikki kisimqə bəldi, aldinkisi yer dairisi bilən qəklən-məydiqan urux kilix wəzipisini hərqaqan ijra kiliveridu, keyinkisi bolsa minbinglar wə ziweyjünlər bilən birliktə jaylarni qoqdax wə xu jaydiki düxmənlərgə hujum kilix wəzipisini ətəxkə mukimlax-turulqan. Bundak bəlüx həlkning həkiki himayisigə erixti. Əgər bundak toqra bəlünmigən bolsa, məsilən, əgər asasiy bingtuənninq roliqila əhmiyət berilip, yerlik bingtuənninq roliqə etiwarsiz qaralqan bolsa, u halda, Zhongguo azat rayonlirining xaraitida düxmənni yengix ohxaxla mümkin əməs idi. Yerlik bingtuən tərəp yahxi təlim alqan, hərbi siyasi hizmətlər wə ammiwi hizmətlər boyiqə eytkanda tehimu saqlamrak bolqan nuroqun qorallik hizmət düylirini təxkil kildi, ularni düxmən arqa sepining arqa sepigə iqqiriləp kirgüzüp, düxmən'gə zərbə berix, həlk ammisining Yapon baskunqiliriqə qarxi kürixini koqəx arkilik azat rayonlarning asasiy səpliridiki jənglərgə maslixixta nahayiti zor muwəppəkiyət kazandi.

Zhongguo azat rayonlirida, demokratik həkümətlərninq rəhbərliqi astida, Yapon baskunqiliriqə

karxi hөmmө hөlk ixqilar, dihanlar, yaxlar, ayallar tәxkilatlirioqa, mөdiniyәt wө baxka kәsp hөm hizmәt tәxkilatlirioqa uyuxup, armiyigә yardәm berix yolidiki hәр hil hizmәtlәр bilән kizojin xuqullinixka qakirildi. Bu hizmәtlәр hөlkni armiyigә katnixixka, armiyә üqün axlik toxuxka, Yapon baskunqilirioqa karxi turuwatқан hәр bilәring ailә tәwәlirigә etiwar berixkә, armiyining maddi kiyinqiliklarni hәl kilixelixioqa yardәm berixkә sәpәrwәр kilixni өз iqigә elipla kalmay, bәlki partizan düyliri, minbinglar wө ziweyjünlәrni uxtumtut zәrbә berix hәрkiti wө partitix hәрkitini kanat yayduruxka, düxmөн әhwalini qarlawka, jasuslarni tazilawka, yaridar әskәrlәrni toxux wө muhapizәt kilixka, armiyining urux kilixioqa biwastә yardәm berixkә sәpәrwәр kilixnimu өз iqigә alidu. Xuning bilән billә, pütүн azat rayonlar hөlki siyasi, iktisadiy sahәlәр wө mөdiniyәt, saklikni saklaw sahәliridiki kurulux ixliri bilән kizojin xuqullandi. Bu jәhәttә, әng mohimi omuhөlkni sәpәrwәр kilip, axlik wө күndilik turmux buyumliri ixlәpqikirixi bilән xuqullanduruxtin hөmdә barlik idarә wө mөktәplәrni hөlk wө armiyining ixlәpqikirix arkilik өз өзini tәminlixigә maslaxturup, uluk ixlәpqikirix dolkunini wujutka kәltürүx üqün ularning pәwku'addә әhwalda bolәanliridin baxkilirini hizmәt yaki üginixtin boxioqan wakitlarda ixlәpqikirix arkilik өз өзini tәminlәx bilән xuqullanduruxtin, xuning bilән uzak muddәtlik Yapon

baskunqiliriqə qarxi uruxka bərdaxlik berixtin ibarət. Zhongguo azat rayonlirida düxməning buzqunqilikliri adəttin taxkiri eqir boldi; su, kuroqakqilik və ziyandax haxarətlər apətlirimu daim bolup turdi. Əmma, azat rayonlardiki demokratik həkumətlər omumhəlkə rəhbərlik kilip, hər hil kiyinqiliklarni təxkillik halda yəngdi və yəngməktə, qekətkə yokitix, suni tizginləx, apətkə uqriqanlarni kutuldurux yolidiki uluk ammiwi həkətlər tarihta misli kərülmigən ünümgə erixti, bu hal bizni Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni uzak muddət kət'i dawamlaxturux imkaniyitigə igə kildi. Kiskisi, həmmi aldinki səpkə karitix, həmmi Yapon tajawuzqilirini yokitixka və Zhongguo həlkini azat kilixka karitix—bu, Zhongguo azat rayonliridiki pütün armiyə və həlkning omumi xoari, bax fangzheni.

Həkiki həlk uruxi ənə xundak bolidu. Ənə xundak həlk uruxi boləqandila, milli düxməni yənggili bolidu. Guomindang xuning üqün məqlup boldiki, u həlk uruxiqə jenining beriqə qarxi turdi.

Zhongguo azat rayonlar armiyisi yengi xəkildiki qorallar bilən qorallinix bilənla, tehimu küqiyidu, Yapon tajawuzqilirini üzül-kesil məqlup kilalaydu.

Ikki Urux Məydani

Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxi

baxlinix bilənla ikki urux mөydaniqа: guomindang urux mөydani wə azat rayonlar urux mөydaniqа bөлündi.

1938-yil 10-ayda Wuhən köldin kətkəndin keyin, Yapon tajawuzqiliri guomindang urux mөydaniqа karatқан zhənlüelik hujumini tohtitip, özining asasiy hərbi küqini pөydin-pөy azat rayonlar urux mөydaniqа yetkidi; xuning bilən bir wakitta, u guomindang hөkүmitining mөqlubiyətqilik kəypiyatiqа karap, uning bilən murəssə asadiki sülhigə kelixkə razi ikənligini bildürdi hөmdə wətən satқuq Wang Jingweyni Chongqingdin kizikturup elip qikip, Nənjingda қorқak hөkүmət kurоquzup, milli aldamqilik siyasitini yürgüzdi. Xuningdin etiwarən, guomindang hөkүmiti öz siyasitini əzgərtixkə baxlap, uning mohim nuqtisini Yapon baskunqiliriqа karxi turuxtin pөydin-pөy gongchəndangqа wə hөlkкə karxi turuxқа yetkidi. Bu əng awal hərbi jөhəttə ipadiləndi. Guomindang hөkүmiti Yapon baskunqiliriqа karita passip urux kilix siyasitini kollinip, özining hərbi küqini saklap kaldi, uruxning eqir yүkini bolsa azat rayonlar urux mөydaniqа artip koyup, Yapon karəqқilirining azat rayonlarqа kəng kələmdə hujum kilixiqа yol koydi, əzi bolsa “taq üstidə olturup, yolwas talixixini tamaxa kilix” bilən boldi.

1939-yili guomindang hөkүmiti “yat partiyilərnin gəaliyətlinini qəkləx qarisi” digən əksiyətqil qarini kollinip, Yapon baskunqiliriqа karxi uruxning dəs-

löpki məzgilidə həlkning wə Yapon baskunqiliriqə karxi partiyə-guruhlarınq koləqə kəltürgən bəzi həkuklirini tamamən əməldin qaldurdi. Xuningdin baxlap guomindang həkümranlıqidiki rayonlarda guomindang həkümiti barlıq demokratik partiyə-guruhları, əng awal wə asasən Zhongguo gongchəndangini yər asti halitigə quxürüp koydi. Guomindang həkümranlıq kiliwatқан rayonlardiki əlkilərninq türmiliri wə jaza lagirliri kommunistlar, wətənpərwər yaxlar wə baxқа demokratik jəngqilər bilən toldi. 1939-yildin 1943-yil küzgiqə boləqan 5 yil iqidə, guomindang həkümiti 3 ketim kəng kələmlik “gongchəndangəqə karxi dolқun”^② kəzəqəp, məmlikətninq iқki ittipaklıqəqə bəlgünqilik saldi wə jiddi iқki urux həwpini tuqdurdi. Zhongguo wə qət’əllərnini zilziligə kəltürgən wəkə—yengi 4-armiyini “tarkitiwetix” wə yenqi 4-armiyining jənubiy Ənhuydiki budüyliridin 9 mingdin artuқ kixini yokitiwetix wəkəsi ənə xu məzgildə tuquldi. Guomindang armiyisining azat rayonlar armiyisigə hujum kilix wəkəliri ta həziroiqə tohtitilmidi, bəlki tohtitixning heqқandak alamiti kərülmidi. Bundak əhwalda barlıq bəhtan wə til-hakarətlər guomindang əksiyəqilirining aqzidin qikip turdi. Gongchəndangni, 8-armiyini, yenqi 4-armiyini wə azat rayonları “hain partiyə”, “hain armiyə”, “hainlar rayoni”, “Yapon baskunqiliriqə karxi uruxni buzdi, dələtkə həwp yətküzdi” wahakaza dəp həkərətləydiqan bətnam wə iqwalər-

ning hөmmisini muxu əksiyətqilər yasap qikkan. 1939-yil 7-ayning 7-küni Zhongguo gongchəndangi zhongyang weyyüənhuyi hitapnamə qikirip, xu wakittiki weyjini nəzərdə tutkan halda: "Yapon baskunqiliriqə karxi uruxni kət'i dawamlaxturux-təslimqilikkə karxi turux; ittipaklikni kət'i dawamlaxturux-bəlünüxkə karxi turux; alqə besixni kət'i dawamlaxturux-arkiqə qekinixkə karxi turux" digən xoarlarni otturiqə koydi. Partiyimiz öz pəytidə otturiqə koyulqan bu xoarlarqə asasən, 5 yil iqidə əksiyətqil wə həlkkə karxi 3 ketimlik "gongchəndangoqə karxi dolkun"ni küqlük zərbə bilən qekin-dürüp, xu wakittiki weyjini tügətti.

Bu birnəqqə yil iqidə guomindang urux məydanda, əmiliyəttə, jiddi urux bolmidi. Yapon tajawuzqilirining nəyzisi asasən azat rayonlarqə karitildi. 1943-yiloqə kəlgəndə, Zhongguoqə tajawuz kilip kirgən Yaponiyə armiyisinin 64 pirsəntigə wə qorqak qoxunlarning 95 pirsəntigə zərbə berix azat rayonlar armiyisi wə həlkining zimmisigə qüxti; guomindang urux məydani aran Yaponiyə armiyisinin 36 pirsənti wə qorqak qoxunlarning 5 pirsəntigilə zərbə berixni üstigə aldi.

1944-yili Yapon tajawuzqiliri kurukluktki katnax yollirini tutaxturux uruxi elip barqanda, guomindang armiyisi təmtirəp qarısiz qalqanliqini wə qarxilik kərsitixkə tamamən kabiliyətsiz ikənligini kərsətti. Birnəqqə ay iqidila Henən, Hunən, Guang-

xi, Guangdong ölkilirining kəng rayonlirini düxməngə tartturup koydi. Pəkət muxu wakittila ikki urux məydanining düxmən'gə qarxi turuxta öz üstigə aloqan wəzipsisining nisbitidə bəzi əzgirixlər boldi. Əmma mən bu doklatni kiliwatkan wakitta, Zhongguoqa tajawuz kilip kirgən Yaponiyə armiyisining (Manjuriyidikiliri buning iqidə əməs) 580 ming kixilik 40 shituənidin 320 ming kixilik 22 yerim shituənigə yəni 56 pirsəntigə azat rayonlar urux məydani zərbə beriwatidu; 260 ming kixilik 17 yerim shituənigə yəni 44 pirsəntigila guomintang urux məydani zərbə beriwatidu. Qorqak koxunlarqa zərbə berix əhwalida bolsa zadi əzgirix bolmidi.

Yənə xuni kərsitip etüx lazimki, 800 mingdin oxuk kixilik qorqak koxunlarning (qorqak muntizim koxunlar wə qorqak yərlik korallik küqlərni öz iqigə alidu) zor kəpqiligi guomintang jianglinglirining baxqiliqida düxmən tərəpkə etüp kətkən kisimlar, yaki guomintangning düxmən tərəpkə etüp kətkən jün'guənliridin təkkillən'gən kisimlar. Guomintang əksiyətqiliri bu qorqak koxunlarni awal "wətənni əgri yollar bilən kutkuzux" digən hainanə səpsətilər bilən təminlidi, keyin yənə ularni rohiy wə təkiliy jəhətlərdin kollap, Yapon tajawuzqiliriqə maslixip, Zhongguo həkining azat rayonliriqə qarxi turidiqan kildi. Buningdin baxqa, kəpligən koxunlarni Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonini wə azat rayonlarni kamal kilixka wə ularqa hujum

kilixka saldi, ularning sani 797 mingqə yətti. Guomintang həkūmitining ahbaratni kamal kilix siyasiti nətijisidə nuroqunliqan Zhongguoluklar wə qət'əlliklər bundak eqir əhwalni bilixkə qarısiz kalmakta.

Zhongguo Azat Rayonliri

Zhongguo gongchəndangi rəhbərliğidiki Zhongguo azat rayonlirida hazir 95 milyon 500 ming ahələ bar. Bu rayonlar ximalda Iqki Mongquldin baxlinip, jənupta Həynəndao ariliqiqə baridu, dūxməning kədimi yətkən yərlərnin kəpqiligidə 8-armiyə, yengi 4-armiyə yaki baxka həlkə koxunliri hərket kilmakta. Bu kəng Zhongguo azat rayonliri 19 qong azat rayonni əz iqigə alidu, ularning dairisi Liaoning, Rehe, Chahar, Suyyüən, Shənxi, Gənsu, Ningxia, Sənxi, Hebey, Henən, Shəndong, Jiāngsu, Zhejiang, Ənhuy, Jiangxi, Hubei, Hunən, Guangdong, Fujian əlkillirinin kəp kisim yaki az kisim yərlirini əz iqigə alidu. Yən'ən həmmə azat rayonlarning yə-təkqi mərkizi. Bu kəng azat rayonlardin Huanghe dəryasining qərbidiki Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonida aran 1 milyon 500 mingla ahələ bar, u 19 azat rayonning biri; bəlki ahələ jəhəttin eytkanda, xərkiy Zhejiang wə Həynəndao rayonlirini hesabka almiqanda, əng kiqik rayon. Bəzi kixilər bu əhwalni bilməstin, Zhongguo azat rayoni döp

asasən Shənxi-Gənsu-Ningxia qeğra rayonini qüxini-
nidu. Bu—guomindang həkūmitining kamal kilix
siyasitidin kelip qikkan ukuxulmaslik. Bu azat ra-
yonlarning həmmisidə Yapon baskunqiliriqə karxi
milli birliksəpning barlik zərür siyasətliri əməlgə
koyuldi, həlk tərpidin saylanqan, kommunistlar wə
Yapon baskunqiliriqə karxi partiyə-guruhlarning
həm partiyə-guruhsizlarning wəkilliri həmkarlixip
ixləydiqan həkūmətlər yəni yərlik birləxmə həkū-
mətlər kuruldi, yaki kurulmakta. Azat rayonlarda
omumhəlk küqliri səpərwərlikkə kəltürüldi. Bu-
larning nətijisidə, Zhongguo azat rayonliri küqlük
düxmənning besimi astida, guomindang qoxunliri
kamal kiliwatkan wə hujum kiliwatkan əhwalda,
qəttin heqkandak yardəm bolmiqan əhwalda, təw-
rənməy kəd kətirip turalidi həmdə kündin-kün'gə
rawajlinip, düxmən ixqəliyitidiki rayonlarni taray-
tip, əz rayonlirini kengəytip, demokratik Zhong-
guoning ülgisi bolup kaldı, ittipakdax dölətlərgə
maslixip urux kilidiqan, Yapon tajawuzqilirini
koqlap qikiridiqan, Zhongguo həlkini azat kilidiqan
asasiy küq bolup kaldı. Zhongguo azat rayonliri
armiyisi—8-armiyə, yengi 4-armiyə wə baxka həlk
koxunliri Yapon baskunqiliriqə karxi urux kilixtila
baturlarqə nəmunilik rol oynap kalmay, Yapon bas-
kunqiliriqə karxi milli birliksəpning hər hil demok-
ratik siyasətlirini ijra kilixtimu nəmunilik rol oynidi.
Zhongguo gongchəndangi zhongyang weyyüənhuyi

1937-yil 9-ayning 22-küni hitapnamə elan kılıp: “Sun Zhongshən əpəndining sənminzhuyisi bögünki Zhongguo üqün zərür, partiyimiz uni təltəküs əməlgə axurux üqün kürəx kılıxni halaydu” dəp etirap kildi, bu hitapnamə Zhongguo azat rayonlirida toluk əməlgə axuruldi.

Guomintang Həkülranlıqidiki Rayonlar

Guomintang iqidiki asasiy həkülran guruh hakim mutlək həkülranlıqida kattik turup, Yapon baskunqiliriqə passip karxi turux siyasitini wə həlkkə karxi iqki siyasətini yürgüzdi. Buning nəti-jisidə, uning armiyisining təngdin tolisi kemiyip kətti həmdə kəpqiligi jənggiwarlıqini yokitay dəp kaldi; uning əzi bilən kəng həlk otturisida qongkur qak pəyda boldi, həlk turmuxi haraplaxkan, həlk naraziliqi kaynap taxkan, həlk kəzoqilangliri tərəp-tərəptin kətirilgən eqir weyji tuquldi; uning Yapon baskunqiliriqə karxi uruxtiki roli zor dərjide aziyip ketipla kalmay, bəlki u Zhongguo həlkining barlik Yapon baskunqiliriqə karxi küqlirini səpər-wər kılıx wə birlikkə kəltürəxning tosaloqusiqə aylinip kaldi.

Nimə üqün guomintangning asasiy həkülran guruhining rəhbərliğidə muxundak eqir əhwal tuqulidu? Qünki bu guruh wəkillik kiləjan mənəpət

Zhongguodiki qong pomixxiklar, qong banka igiliri wə qong məybənlər təbikisining mənəpəti. Bu intayin az sandiki kixilərdin xəkillən'gən əksiyətqi təbikə guomindang həkūmiti qarimioqidiki barlik mohim hərbi, siyasi, iktisadiy organlar wə mədiniyət organlirini longduən kiliwaləqan. Ular əzlrining—az sanlik kixilərdin mənəpətini aman-esən saklap kelixni birinqi orunəqə, Yapon baskunqiliriəqə qarxi turuxni ikkinqi orunəqə koyidu. Ularmu “millət əla” dəydu, əmma ularning hərəkətliri bolsa millətning zor kəpəqiligini təxkil kiləqan həlkning təliwigə uyəqun kəlməydu. Ularmu “dələt əla” dəydu, əmma ular dəwatkan dələt həlk ammisining demokratik dəliti əməs, bəlki qong pomixxiklar, qong banka igiliri, qong məybənlər təbikisining feodallik, faxistik, hakim mutlək dəliti. Xuning üqün, ular həlkning kəzəqilixidin kərkidu, demokratik hərəkətlərdin kərkidu, Yapon baskunqiliriəqə qarxi omumhəlk əstəyidil səpərwər kilinəqan uruxtin kərkidu. Bu—ularning Yapon baskunqiliriəqə karatkan passip urux kilix siyasitining, məmlikət iqigə karatkan həlkə, demokratiyigə wə gongchəndangəqə qarxi əksiyətqil siyasitining bax mənəbəsini. Ular həmmə jəhəttə bundak ikki yūzlimə siyasət kollanmakta. Məsilən, bir tərəptin, Yapon baskunqiliriəqə qarxi tursimu, yənə bir tərəptin, passip urux kilix siyasitini kollanmakta, uning üstigə, Yapon tajawuzqiliri tərpidin həmixə təslim boluxkə kizikturuxning dūyxiangi

kiliniپ kəlməktə. Bir tərəptin, aqzida, Zhongguo iktisadini rawajlandurimiz, d p jar salsa, yənə bir tərəptin, əmiliyəttə guənliao kapitalni yəni qong pomixxiklar, qong banka igiliri, qong məybənlər kapitalini juqlap, Zhongguoning asasiy iktisadiy jan tomurini longduən kiliwelip, dihanlarni, ixqilarni, uxxak burzuaziyə w   rkin burzuaziyini dəhxətlik halda  zm kt . Bir tərəptin, aqzida “demokratiyə”ni əməlgə koyimiz, “Hakimiy tni h lkk  kayturimiz” d p jar salsa, yənə bir tərəptin, əmiliyəttə həlkning demokratik hərkitini dəhxətlik halda bo up, heqqandak demokratik islahat y rg z xn  halimaywatidu. Bir tərəptin, aqzida “Gongchəndang məsilisi siyasi m sil , uni siyasi yol bilən h l kilix lazim” d p jar salsa, yənə bir tərəptin, Zhongguo gongch ndangini hərbi, siyasi, iktisadiy jəhətlərdin dəhxətlik halda bo makta, gongchəndangni “birinqi d xm n” d p karimakta, Yapon tajawuzqilirini bolsa “ikkinqi d xm n” d p karimakta, uning  stige, hər k ni digüdək paal t rd  iqki urux təyyarlap, gongchəndangni yokitixka p t n  s-yadi bilən urunmakta. Bir tərəptin, aqzida “zamaniwi d l t” kurimiz, d p jar salsa, yənə bir tərəptin, əmiliyəttə qong pomixxiklar, qong banka igiliri, qong m yb nl rning feodallik, faxisitik, hakim mutl k həkümranliqini saklap kelixka jenining beriqə urunmakta. Bir tərəptin, k r n xt  Sovet ittihak bilən bolqan taxki munasiwitini

saklısa, yənə bir tərəptin, əmiliyətə Sovet ittipa-kini əq kərux pozitsiyisini tutmaqta. Bir tərəptin, Amerika gulipəy guruhi bilən billə “awal Asiya, andin Yawropa” digən mukamni eytip, buning bilən faxistlar Germaniyisining yəni barlik faxistlarning əmrini uzartmaqçı, əzining Zhongguo həlki üstidiki faxistik həkümranlıqining əmrini uzartmaqçı bolsa, yənə bir tərəptin, taxki ixlar jəhəttə pursətpərəslik kilip, əzini faxizimə qarxi kəhriman kilip kərsətməktə. Muxundak hilmu-hil, bir birigə zit ikki yüzlimə siyasətlərnin kəyərdin kelip qikқанliqi sürüxtürüliđiđan bolsa, ular qong pomixxiklar, qong banka igiliri, qong məybənlərdin tərkip tapқан ijtimai təbikidin ibarət muxu bax mənbədin kelip qikқан.

Lekin guomindang—murəkkəp bir partiya. U qong pomixxiklar, qong banka igiliri, qong məybənlər təbikisigə wəkillik kilidiđan muxu əksiyətqi guruhning həkümranlıđida wə rəhbərligidə bolsimu, əmma uni muxu əksiyətqi guruh bilən pütünləy bir digili bolmaydu. Uning bir kəsim rəhbiriy kixiliri bu guruhka mənsup əməs, bəlki muxu guruh tərpidin zərbə yiməktə, qətkə kekilməqta, yaki etiwarsiz qaralməqta. Uning birmunqə kadirliiri, əzaliri wə sənminzhuyilik qingniəntuənninđ əzaliri ammisi bu guruhning rəhbərligidin narazi, hətta bəziliri uning rəhbərligigə karxi. Bundak əhwal ənə xu əksiyətqi guruh ilkidiki guomindangning armiyisi,

guomindangning h k m t organliri, guomindangning iktisadiy organliri w  guomindangning mədiniyət organlirining həmmisidə məwjut. Bu armiyə w  organlarda birmunqə demokratlarmu bar. Bu  ksiy tqi guruhning  zimu birnəqqə guruppiq  b l n'g n bolup,  zara k r x kilidu, u hərgiz ziq birl k n bir p t n g wd   m s. Guomindangni sapla əksiyətqilər guruhi d p karax, x bh sizki, tolimu namuwapik.

Selixturma

Zhongguo h lk i Zhongguo azat rayonliri bilən guomindang h k mranliq diki rayonlardin rox n selixturmiq  ig  boldi.

Tehi rox n  m smu? Ikki luxi n—h lk  uruxi luxiəni w  h lk  uruxiqə karxi turux. Yapon bas-kunqiliriqə passip karxi turux luxiəni turuptu, ularning nətijisi xundak boliduki, biri Zhongguo azat rayonliriningkid k xaraiti nahayiti naqar w  heqkandak taxki yard m yok orunda turoqandimu, qəlibigə elip baridu; yənə biri guomindang h k mranliq diki rayonlarningkid k intayin paydilik w  q t' ll rning yardimig  ig  orunda turoqandimu, məqlubiyətkə elip baridu.

Guomindang h k miti  z m qlubiyitini koral-yaraklirining k mligidin kəridu. Lekin sorap k r yli: koral-yakliri k m boluwatkini guomindang

armiyisimu, yaki azat rayonlar armiyisimu? Zhongguo azat rayonlar armiyisi Zhongguo armiyiliri iqidə koral-yarakliri əng kəm armiyə, ularqa koral-yaraklarni pəkət düxmən kolidin tartiwelixka wə əng naqar xaraitta əzliri yasaxkila toqra kelidu.

Guomindangning mərkəz xitongidiki armiyisinin koral-yarakliri yerlik xitongdiki armiyiliriningkigə kariqanda kəp yaxxi əməsmu? Ləkin jənggiwarliqini selixturqanda, mərkəz xitongidikilərnəng kəp-qiligi yerlik xitongdikilərdin naqar.

Guomindang kəng adəm küqi mənbəsige igə, əmma uning hərbi hizmət ətəx jəhəttiki hata siyasi arkisida əz armiyisini adəm küqi bilən toluklixi intayin kiyin. Zhongguo azat rayonliri düxmən tərpidin bəlüwetilgən, jənglər kəp bolup turidiqan xaraitta turuwatқан bolsimu, həlk ehtiyajiqə uyqun kelidiqan minbing wə ziweyjün tüzümini omumyüzlük əməlgə koyqanliktin, uning üstigə, adəm küqi mənbəsidin qalaymikan paydilinix wə uni israp kilixni toşkanliktin, adəm küqlirini üzlüksiz səpərwər kilalaydu.

Guomindang axliqi mol kəng rayonlarqa igə, həlk uni hər yili 70 milyon dəndin 100 milyon dən'giqə axlik bilən təminləydu, əmma, bu axlikning kəp kismi baxkuroquqilarnəng haltisioqa qüxüp ke tip, guomindang armiyisigə həmixə axlik yetixməy kalidu, əskərliri aqliktin qirayi saqirip, jüdəp kətməktə. Zhongguo azat rayonlirining asasiy kismi

düxmən arka sepide bolup, düxmənning keydürüp tügitix, kirip tügitix, bulap tügitixin ibarət “üq tügitix” siyasitining wəyranqiliqiqa uqrap kəldi, bu rayonlarning bəziliri ximaliy Shənxigə ohxax nahayiti ünümsiz rayonlar, xundak turuklukmu ular əzliri qol selip ixləx, yeza igilik ixləpqi kirixini rawajlandurux usulini kollinip, axlik məsilisini nahayiti obdan həl kiliwaldi.

Guomintang rayonlirida iktisadiy weyji intayin eqir, sanaətning kəp kısmi wəyran bolqan, hətta pahta rəhtkə ohxax kündilik turmux buyumirimu Amerikidin költürüldü. Zhongguo azat rayonliri bolsa sanaətni rawajlandurux usulini kollinip, pahta rəht wə baxka kündilik turmux buyumliriqa bolqan ehtiyajni əzi həl kilmakta.

Guomintang rayonlirida ixqilar, dihanlar, dukan hizmətqiliri, həkümət hadimliri, ziyalilar wə mədiniyət hadimlirining turmuxta qekiwatkan azawi qekigə yətti. Zhongguo azat rayonlirida bolsa həmmə həlk yimək-iqmək, kiyim-keqək wə ix bilən təmin etilgən.

Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxtin paydilinip, wətən bexiqa qüxkən apət hesawiqqa beyix, əməldarlar sodigərqilikkə kirixip ketix, hiyanətqilik əwj elix, paklik wə nomustin əsər kalmaslik guomintang rayonlirining hususiyətliridin biri. Japamuxəkkətkə qidap kürəx kilix, ixta ülgə bolux, hizmət kilixtin taxkiri ixləpqi kirix bilənmu xuqullinix,

paklikka rioqbatləndürüx, hiyanətqilikni kattik qəkləx Zhongguo azat rayonlirining hususiyətliridin biri.

Guomindang rayonlirida həlk həmmə ərkinliklərdin məhrum kilinən. Zhongguo azat rayonlirida bolsa həlkkə toluk ərkinlik berilgən.

Guomindang həkümranlirining aldida muxundak qəyri təbii əhwallar turuptu, buni kimdin kərux kərək? Baxkılardin kərux kərəkmu, yaki ularning əzlriridin kərux kərəkmu? Qət'əllər yardimining kəm bolənliqədin kərux kərəkmu, yaki guomindang həkümritining hakim mutlək həkümranliqədin wə qirikligi, kabilyətsizligidin kərux kərəkmu? Bu tehi qüxinixlik əməsmu?

**“Yapon Baskunqiliriqə Karxi Uruxni
Buzəjan, Dələtkə Həwp
Yətküzgən” Kim?**

Zhongguo həlkining Yapon baskunqiliriqə karxi uruxini həkiki buzəjan wə Zhongguo həlkining dəlitiqə həkiki həwp yətküzgən dəl guomindang həkümritining əzi əməsmu? Bu həkümət pütün wujudi bilən top-toqra 10 yil iqki urux elip berip, nəyzi-sini kərindaxliriqə karatti, dələt mudapiə ixlirining heqkandiqi bilən kari bolmidi, uning üstiqə, karxi turmaslik siyasitini kollinip, Dongbey 4 əlkinini duxmən'gə sunqlap bərđi. Yapon tajawuzqiliri guənneyqə besip kirgəndə, tenəp-təmtirəp urux kilip,

Lugouqiaodin Guyzhou өlkisigө qekindi. Lekin guomindangqilar tehi: “Gongchөndang Yapon baskunqiliriqө qарxi uruxni buzdi, dөlөtkө hөwp yөtküzdi” diyixmөktө. (1943- yil 9- ayda өtküzүlgөн guomindang zhongyangi 11- omumyöqinining qarariqө qaralsun) Ularning birdin-bir dөlili gongchөndangning hөр sahө hөlki bilөн birlixip, Yapon baskunqiliriqө baturluk bilөн qarxi turuwatqan Zhongguo azat rayonlirini wujutka kөltүrgөнligi. Muxu guomindangqilarning logikisi Zhongguo hөlkining logikisidin өnө xundak pөрkliniduki, nuroqun mөsililөrdө kelixөlmөslikning boluxi өjөplinөрlik өmөs.

Ikki soal:

Birinqi, guomindang hөkүmitining Heylongjiangdin Lugouqiaoqiqө wө Lugouqiaodin Guyzhou өlkisigiqө bolöqan muxundak kөng wөtөн ziminini wө muxundak nuroqun hөlkni taxliwetixigө zadi nimө sөwөp boldi? Buningqө guomindang hөkүmiti kollanöqan qarxi turmaslik siyasiti, Yapon baskunqiliriqө passip qarxi turux siyasiti wө hөlkkө qarxi iqki siyasөt sөwөp bolmidimu?

Ikkinqi, Zhongguo azat rayonlirining düxmөн koxunliri wө qorqak koxunlarning uzak muddөtlik, dөhxөtlik hujumlirini yengip, milli düxmөн qanggilidin muxundak kөng wөtөн ziminini kayturuwalöqanliqiqө wө muxundak nuroqun hөlkni azat kilöqanliqiqө zadi nimө sөwөp boldi? Buningqө hөlk uruxidin ibarөt toqra luxiөн sөwөp bolmidimu?

“Məmuri Buyruk Wə Hərbi Buyrukğa Boysunmidi” Diyixlər

Guomindang həkümiti həmixə Zhongguo gongchəndangini “məmuri buyruk wə hərbi buyrukğa boysunmidi” dəpmu əyipləp kəlməktə. Əmma biz pəkət mundakla diyiximiz mümkün: bəhtkə yarixa, Zhongguo kommunistliri Zhongguo həlki bilidiqan addi sawatni saklap kəlip, Zhongguo həlki Yapon taja-wuzqilirining qanggilidin japa-muxəkkətlər bilən kəyturuwaloqan Zhongguo azat rayonlirini əmiliyətə Yapon taja-wuzqiliriqə kəytidin sunqlap beriwetidiqan ənə xundak “məmuri buyruk wə hərbi buyruk” digən nimilərgə, məsilən, 1939-yildiki «Yat partiyilərinin paaliyətlirini qəkləx qarisi», 1941-yildiki “yengi 4-armiyini tarkitiwetix” wə “Huanghening kona ekinining ximaliqliqə qekinix”, 1943-yildiki “Zhongguo gongchəndangini tarkitiwetix”, 1944-yildiki “10 shidin baxka barlik kəoxunlarni bəlgilən’gən muddət iqidə əməldin kəldurux” digən nimilərgə xuningdək yekinki tənpendə otturiqə koyuloqan armiyə wə yərlik həkümətlərnə guomindangəyə ətküzüp berix, buning bədiligə birləxmə həkümət kuruxka yol koymay, pəkət birnəqqə gongchəndang əzasining guomindangning hakim mutlək həkümiti iqidə əməldar boluxiqla yol koyux digən nimigə həmdə bu qarini guomindang həkümitining “yol koyoqanlıqi”

dəp ataxka wə xuningoqa ohxax nimilərgə boysunmidi. Bəhtkə yarixa, biz bu nimilərgə boysunmay, Zhongguo həlki üqün bir parqə pak ziminni saklap qalduk, Yapon baskunqiliriqa baturluk bilən qarxi turidiqan armiyini saklap qalduk. Zhongguo həlki bu “boysunmaslik”ni təbrikləxkə tegixlik əməsmu? Guomindang həkūmiti əzining faxistik məmuri buyruqi wə məqlubiyətqilik hərbi buyruqi bilən Heylongjiangdin Guyzhou əlkisigiqə boləqan ariliktiki kəng zimin wə həlkni Yapon tajawuzqiliriqa sunglap bərgənligini tehi az dəmdikən? Bu “məmuri buyruk wə hərbi buyruk”larni Yapon tajawuzqiliri wə əksiyətqilər qarxi aləqəndin baxka, qarxi alidiqan yənə birər wətənpər wər, wijdanlik Zhongguoluk barmu? Xəklən əməs, həkiki boləqan, faxistik, hakim mutlək əməs, demokratik boləqan birləxmə həkūmət bolmisa, Zhongguo həlki Zhongguo kommunistlirining azatlikka erixkən Zhongguo azat rayonlirini wə Yapon baskunqiliriqa qarxi kürəxtə hizmət kərsətkən həlk armiyisini məqlubiyətqi wə faxist guomindangning faxistik, hakim mutlək həkūmitigə əzbəximqilik bilən tapxurup berixigə yol koyidu, dəp təsəwwur kiləqili bolamdu? Əgər Zhongguo azat rayonliri wə uning armiyisi bolmisa, Zhongguo həlkining Yapon baskunqiliriqa qarxi turux ixi bəgünkidək bolattimu? Millitimizning istikbalini təsəwwur kiləqili bolattimu?

Iqki Urux Həwpi

Guomindang iqidiki asasiy həkümrən guruh özining həkim mutləklik wə iqki uruxtin ibarət əksiyətqil fangzhenida bğün'gicə qing turup kəlməktə. Nuruqun alamətlər ularning mundak bir həkətkə yəni məlum bir ittihakdax dələt armiyisinin Yapon tajawuzqilirini Zhongguo kurukluqidin koqlap qikirixi məlum dərjigə yətkən haman iqki urux kozoqaxka allikaqan təyyarlinip koyoqanliqini bolupmu hazir təyyarliniwatkanliqini kərsətməktə. Ular yənə bəzi ittihakdax dələtlər jianglinglirining Ən'gliyilik Skobi jiangjün^③ Yunanda ijra kilixini ümit kilməktə. Ular Skobining wə Yunan əksiyətqi həkümitining kirəqinçiliklirini alkixliməktə. Ular Zhongguoni 1927-yildin 1937-yiloqə boləqan iqki urux dengizicə yengiwaxtin taxlaxka urunməktə. Guomindangning asasiy həkümrən guruhi hazir "guomindahuy qakirix" wə "siyasi yol bilən həl kilix" digən tütək pərdə arkisida özining iqki urux təyyarliqini oqrilicə elip barməktə. Əgər wətəndaxlirimiz buningə dikkət kilmisa, bu guruhning süikəstlirini eqip taxlimisa, uning təyyarliqini tosmisa, u həlda, bir ətigəndə iqki uruxning zəmbirək awazini anglaydu.

Tənpən

Yapon tajawuzqilirini məqlup kilix wə yengi Zhongguo kuxux üqün, iqi uruxning aldini elix üqün, Zhongguo gongchəndangi baxka demokratik guruhlarıning raziliqini aləqandin keyin, 1944-yil 9-aydiki guomin cənzhenghuyda, dərhal guomindangning bir partiye diktaturisini bikar kilix, demokratik birləxmə həkumət kuxux təliwini otturiqə koydi. Xək-xühhisizki, bu tələp pəytkə muwapik idi, xunga birnəqqə ay iqidila kəng həlkning awaz koxuxiqa erixti.

Kandak kilip bir partiye diktaturisini əməldin kaldurux, birləxmə həkumət kuxux wə zərür demokratik islahatlarni əməlgə koyuxka ohxax məsililər toqrisida biz bilən guomindang həkumiti otturisida nuroqun ketim tənpənlər bolup etti, əmma bizning barlik təkliplirimiz guomindang həkumiti tərripidin rət kilindi. Guomindang bir partiye diktaturisini əməldin kalduruxni, birləxmə həkumət kuxuxni halimayla qalmay, bəlki jiddi ehtiyajlik boluwatkan demokratik islahatlarning hərkindiğini, məsilən, ixpiyonluk organlirini əməldin kaldurux, həlk ərkinligini basturidiqan əksiyətqil əmir-pərmanlarni əməldin kaldurux, siyasi məhbuslarni azat kilix, partiye-guruhlarıning kanuniy ornini etirap kilix, azat rayonlarni etirap kilix, azat rayonlarəqa kamal

wə hujum yürgüzüwatkan qoxunlarni kayturup ketixkə ohxax ixlarning birərsini əməlgə axuruxnimu halimidi. Xundak kilip, Zhongguodiki siyasi muna-siwətlərnə intayin jiddi hələtkə qüxürüp koydi.

Ikki Istikbal

Pütün wəziyətting karioqanda, yukurida bayan kilinöjan barlik həlkəra wə iqki əmiliy əhwallar toq-risidiki təhlildin karioqanda, kəpçilikning xuningöja dikkət kilixini soraymənki, bizning barlik ixlirimiz onguxluk, kəngüldikidək bolidu, dəp karimaslik kerək. Yak, undak əməs, əmiliyətte, yahxi wə yaman ikki ehtimal, yahxi wə yaman ikki istikbal məwjut. Faxistik, hakim mutlək həkümrənlikni dawamlaxturup, demokratik islahatlaröja yol koymaslik; mohim nuktini Yapon tajawuzqiliriöja qarxi turux təröpigə koymay, həlkkə qarxi turux təröpigə koyux; Yapon tajawuzqiliri məçlup kilinöjan təkdirdimu, Zhongguoda yənəla iqki urux tuçulup kelip, Zhongguoni azap-ökubiti katmu-kat bolöjan wə mustəkil bolmiojan, ərkin bolmiojan, demokratik bolmiojan, birlikkə kəlmigən, bay-küçlük bolmiojan kona həlitigə kayturux—bu, bir ehtimal, bu, bir istikbal. Bu ehtimal, bu istikbal helimu məwjut, həlkəra wəziyətning yaxilanöjanliqi, məmlikət iqidə həlkning ang dərjisi-ning əskənligi wə təkkillik həlk küçlirining rawajlanöjanliqi səwiwidin, bu ehtimal wə bu istikbal yok

bolup kalmaydu, yaki tēbii haldā yokilip kətməydu. Zhongguoning bu ehtimalni, bu istikbalni əməlgə axuruxini ümit kiləuqilar Zhongguoda guomindang iqidiki həlkkə qarxi guruh, qət'əllərdə bolsa jahan-girlik idiyisidiki əksiyətgilər. Bu—bir tərəp, bu—dikkət kilixka tegixlik bir tərəp.

Əmma, yənə bir tərəptin, ohxaxla pütүн wəzi-yəttin qarışanda, yukurida bayan kilinçan barlik iqki wə taxki əhwallar toqrisidiki təhlildin qarışanda, biz ikkinçi ehtimal, ikkinçi istikbal üçün tehimu ixənç wə tehimu qəyrət bilən tiriximiz kerək. Bu, barlik kiyinqiliklarni yengip, pütүн məmlikət həlkini ittipaklaxturup, guomindangning faxistik, hakim mutlək həkümranlıqini əməldin kaldurup, demokratik islahat yürgüzüp, Yapon baskunqilirioça qarxi küqlərnı mustəhkəmləp wə kengəytip, Yapon tajawuzqilirini üzül-kesil məqlup kilip, Zhongguoni mustəkil, ərkin, demokratik, birlikkə kəlgən wə bay-küqlük yeni dələt kilip kurup qikixtin ibarət. Zhongguoning bu ehtimalni, bu istikbalni əməlgə axuruxini ümit kiləuqilar Zhongguoda kəng həlk, Zhongguo gongchəndangi wə baxka demokratik guruhlar, qət'əllərdə bolsa bizni əzi bilən təng kəridioçan barlik millətlər, qət'əllərnıng tərəkkipərwər kixiliri, qət'əllərnıng həlk ammisi.

Biz xuni enik qüxinimizki, bizning aldimizda wə Zhongguo həlkining aldidā tehi nahayiti zor

kiyinçiliklar bar, tehi nahayiti kəp tosaləqlar bar, tehi nahayiti kəp əgri-tokay yollarda mengixka toqra kelidu. Lekin biz xunimu qūxinimizki, biz pütün məmlikət həlki bilən birliktə hərəkəndak kiyinçilik wə tosaləqlarni qokum yengip, Zhongguoning tarixiy wəzipisini orunliyalaymiz. Barlik küq bilən birinçiqi ehtimaləqa karxi turup, ikkinçiqi ehtimalni kələqa kəltürəx, birinçiqi istikbaləqa karxi turup, ikkinçiqi istikbalni kələqa kəltürəx bizning uluk wəzipimiz wə pütün məmlikət həlkining uluk wəzipisi. Həlkəra wə iqki wəziyətning asasiy tərifi bizgə wə pütün məmlikət həlkiyə paydilik. Bu toqrida mən yukurida nahayiti enik səzləp ettüm. Biz guomindang dairiliridin dunya wəziyitining ekimini wə Zhongguoluklarning kəngül mayiləqini nəzərdə tutup, özining hazirki hata siyasitini kət'i əzgərtixni ümit kilimizki, Yapon baskunçiliriəqa karxi urux qələbigə erixsun, Zhongguo həlkining azap-okubətli ri azaysun, yengi Zhongguo baldurrak dunyaəqa kəlsun. Xuni bilix lazimki, məyli kəndak əgri-tokayliklar bolsun, Zhongguo həlkining mustəkillik wə azatlikni kələqa kəltürəx wəzipisi bəribir orunlinidu, bəlki bundak pəyt yetip kəldi. 100 nəqqə yildin bəri sansiz inkilawiy kurbanlar kütken uluk arzu qokum biz muxu zamandaxlar tərividin əməlgə axurulidu, kimki buni tosmakçiqi bolidikən, bəribir tosalmaydu.

4. Zhongguo Gongchəndangining Siyasiti

Yukurida mən Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxidiki ikki luxiənni təhlil kilip ətüm. Bundak təhlil tamamən zərür. Qünki kəng Zhongguoluklar arisida tehi nurqun kixilər Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxidiki konkirit əhwalni hazirəiqə qüxənməydu. Guomintang həkümitining kamal kilix siyasiti səwiwidin guomintang həkümranlıqıdiki rayonlarda wə qət'əllərdə nurqun kixilərninğ kəzi pərdilinip qaldı. 1944-yili Zhongguo wə qət'əl muhbirliri ekiskursiyə əmigi Zhongguo azat rayonliriqə kelixtin burun u yərlərdiki nurqun kixilər azat rayonlar həkkidə heqnərsini bilməydu digüdək idi. Guomintang həkümiti azat rayonlardiki həkiki əhwalning kixilərgə məlum bolup kelixidin bək kəkıdu, xuning üqün 1944-yili muhbirlar əmigi kaytip kətkəndin keyin, dərhal dərwezini takiwelip, birmu muhbirning azat rayonlarəqə yənə kelixigə ruhsət kilmidi. Guomintang həkümiti guomintang rayonlirining həkiki əhwalinimu ohxaxla kamal kildi. Xuning üqün, meningqə, bizning üstimizdə "ikki rayon"ning həkiki əhwalini kixilərgə mümkün kədər enik bildürux məs'uliyiti bar. Zhongguoning pütүн əhwalini enik bilgəndin keyin, andin Zhongguodiki əng qong ikki partiyining—Zhongguo gong-

chəndangi bilən Zhongguo guomindangining siyasət-lirining nimə üqün bundak ohxax əməsligini, nimə üqün muxundak ikki luxiən kürixi boluwatқанliqini qüxinix imkaniyiti tuqulidu. Muxundak bolqandila, andin kixilərgə ikki partiyə otturisdiki talax-tartixlarning, bəzi kixilər eytkandək, hajətsiz, əhmi-yətsiz yaki hətta tutruksiz talax-tartixlar bolmastin, bəlki nəqqə yüz milyon həlkning həyat-mamat məsilisigə munasiwətlik pirinsiplik talax-tartixlar ikənligini qüxəndürgili bolidu.

Zhongguo wəziyitining hazırki eəir xaraitida, Zhongguo həlki, Zhongguodiki barlik demokratik partiyə-guruhlar wə demokratlar, Zhongguo wəzi-yitigə kəngül bəlidioqan barlik qət'əl həkliri Zhong-guoning bəlünux həlitidin kayta ittipaklikka yüzli-nixini, Zhongguoning demokratik islahatni əməlgə axuruxini ümit kilidu, Zhongguo gongchəndangining nəwəttiki birmunqə zor məsililərnə həl kilixta tutқан siyasitidin həwərdar boluxni halaydu. Bizning par-tiyə əzalirimiz bularqə, əlwəttə, tehimu kəngül bəlidu.

Bizning Yapon baskunqiliriqə karxi milli birlik-səp siyasətlirimiz burundin enik idi, bu siyasətlər 8 yillik uruxta sinaldi. Qurultiyimiz bulardin huləsə qikirip, uni buningdin keyinki kürəxning kiblinamisi kilixi lazim.

Əmdi mən partiyimizning Zhongguo məsililirini həl kilix yolida hasil kiləqan, mohim siyasətlərgə

dair bolqan birqanqə enik hulasisini qüxəndürüp
ətimən.

Bizning Omumi Ganglingimiz

Zhongguo həlkining barlik Yapon baskunqiliriqə qarxi küqlirini səpərwər kilip wə birlikkə kəltürüp, Yapon tajawuzqilirini üzül-kesil yokitix həm mustəkil, ərkin, demokratik, birlikkə kəlgən wə bayküqlük yengi Zhongguo kurux üqün, Zhongguo həlki, Zhongguo gongchəndangi wə barlik Yapon baskunqiliriqə qarxi demokratik partiyə-guruhlar əzara makul kərgən bir ortak ganglingqə intayin muhtaj.

Bundak ortak ganglingni omumi gangling wə konkirit gangling dəp ikki kisimoqə bəlüx mümkin. Biz awal omumi gangling üstidə, andin konkirit gangling üstidə tohtilip ətimiz.

Yapon tajawuzqilirini üzül-kesil yokitix wə yengi Zhongguo kuruxtin ibarət mohim aldinki xərt astida, Zhongguoning hazirki baskuqida biz kommunistlar mundak bir tüp nuqtida Zhongguo ahalisining əng zor kəpqiligi bilən bir pikirdimiz. U bolsimu: Birinqidin, Zhongguoning dələt tüzümi qong pomix-xik-qong burzuaziyə diktaturiliqidiki, feodallik, faxistik wə həlkkə qarxi dələt tüzümi bolmasliqi kerək, qünki guomindangning asasiy həkümrən guruhining 18 yillik həkümrənliqi həlkkə qarxi

bundak tüzümning pütünləy əbjiqi qikkanliqini ispatlidi. İkkinqidin, Zhongguoda sap milli burzuaziyening koniqə demokratik diktaturiliqidiki dölətni kurəqilimu bolmaydu, xuning üqün uni kuruxka urunmaslik lazim, qünki Zhongguoda, bir tərəptin, milli burzuaziyə iktisadiy jəhəttimu, siyasi jəhəttimu nahayiti ajiz; yənə bir tərəptin, oyqanəqan, Zhongguoning siyasi səhnisidə küqlük kabiliyitini kərsətkən, kəng dihanlar sinipi. xəhər uxxak burzuaziyisi. ziyalilar wə baxka demokratlarəqə rəhbərlik kilivatkan Zhongguo puroletariyati wə uning rəhbiri— Zhongguo gongchəndangidin ibarət bundak yengi xərt allikaqan barlikka kəldi. Üqinqidin, Zhongguoning hazirki baskuqida, Zhongguo həlkining wəzipisi helimu milli zuluməqə. feodallik zuluməqə karxi turuxtin ibarət boluwatkan, Zhongguoning zərür ijtimai iktisat xərtliri tehi hazirlanmiqan wakitta, Zhongguo həlkining sotsiyalistik dölət tüzümini əməlgə axuruximu mümkin əməs.

Undak bolsa, biz nimini təxəbbus kilimiz? Biz Yapon tajawuzqilirini üzül-kesil məqlup kiləqandin keyin, pütün məmlikət boyiqə mutlək kəpqilik həlkni əsas kilidiqan, ixqilar sinipi rəhbərliğidə bolidiqan, birliksəplik demokratik ittipak əsasidiki dölət tüzümini ornitixni təxəbbus kilimiz, biz bundak dölət tüzümini yengi demokratik dölət tüzümi dəp ataymiz.

Bu— Zhongguo əhalisining əng zor kəpqiligining təliwigə həkiki uyəqun kelidiqan dölət tüzümi, qünki,

birinçidin, u birkanqə milyon sanaət ixqiliri, birkanqə on milyon kol sanaət ixqiliri wə yallanma dihanlarning kollixioqa erixiti wə erixixi mümkin; ikkinçidin, Zhongguo ahalisining 80 pirsəntini yəni 450 milyon ahalining 360 milyonini təxkil kiləqan dihanlar sinipiningmu kollixioqa erixiti wə erixixi mümkin; üçinçidin, kəng xəhər uxxak burzuaziyisi, milli burzuaziyə, kəyming shenshilar wə baxka wətənpərwərlərləningmu kollixioqa erixiti wə erixixi mümkin.

Təbii, bu siniplar otturisida yənila ziddiyətlər bar, məsilən, əmgək bilən kapital otturisdiki ziddiyət ularning közgə kərünərlik bir hili; xunga bu siniplarning hərkaysisida ohxax bolmioqan tələplər bar. Bundak ziddiyətləni yokka qikirix, bundak ohxax bolmioqan tələpləni yokka qikirix sahtilik wə hata. Əmma, bundak ziddiyətlər, bundak ohxax bolmioqan tələplər pütүн yeni demokratizim baskuqida ortak tələptin halkip qüxüx dərijisigə yətməydu wə yətməsligi kerək. Bundak ziddiyətlər wə bundak ohxax bolmioqan tələpləni təngxigili bolidu. Muxundak təngxəx arkilik bu siniplar yeni demokratik dələtning siyasi, iktisadiy wə mədiniyət quruluşlirini birliktə orunlaydu.

Biz təxəbbus kiliwatkan yeni demokratik siyasi qətning milli zulmini aqdurup taxlax, məmlikət iqidiki feodallik wə faxistik zulumlarni yokitixtin ibarət, xuningdək biz bularni aqdurup taxliqan

wə yokatkandin keyin, kona demokratik siyasi tüzümnü ornitixni əməs, bəlki barlıq demokratik siniplarnı birləxtürıdıoan birlıksəplık siyasi tüzümnü ornitixni təxəbbus kılımız. Bizning bundak təxəbbusımız Sun Zhongshən əpəndıning ınkılawıy təxəbbusı bılən pütünləy bır. Sun Zhongshən əpəndı əzı yazoan «Zhongguo guomındangıning məmlıkətlik 1-kurultıyınıng hitapnamısı»də: “Yekıncı zaman dölətlırıdə həlq hokukı tüzümü dəp ataloan tüzüm, kəpıncə, burzuazıyigə has bolup, addı həlknı ezıx koralıoıa aylınıp qaldı. Guomındangning həlq hokukı məslıgı bolsa omumı addı həlkkə ortak bolup, azqılık adəmlər ıgıləp hususı kılıwalıdıoan nərsə əməs” dıgən ıdı. Bu—Sun Zhongshən əpəndıning uluk siyasi yolyoruıı. Zhongguo həlki, Zhongguo gongchəndangı wə baxka barlıq demokratlar bu yolyoruknı hərəmətlıxı wə kət’ı ıjra kılıxı xuningdək bu yolyoruıka hılaplık kılıoan wə qarxı qıkkən hərəkəndak kixı wə hərəkəndak guruh bılən kət’ı kürəx kılıxı, xundak kılıp, tamamən toıqra bolıoan bu yengı demokratik siyasi pırınsıpnı kooıdıxı wə yüksəldürüxı lazım.

Yengı demokratik hakımıyət təxkılətlırı demokratıyə-mərkəzləxtürüx tüzümnı kollınıxı, hər dərıjılık həlq kurultaylırı zor siyasi fangzhenlarnı bəlgılıxı, həkümətlərnı saylıxı kerək. Bu hakımıyət təxkılətlırı həm demokratıyə, həm mərkəzləxtürüx asasıda bolıdu, yəni demokratıyə asasıdıki mərkəzləxtürüx,

mərkəzləxtürüş yetəkqiligidiki demokratiyə əsasida bolidu. Pəket muxu tüzümlə həm kəng demokratiyini ipadiləp, hər dərjilik həlk kurultaylirini yüksək hokukka igə kilidu; həm dölət ixlirini mərkəzləxtürüş əsasida baxkurup, hər dərjilik həkümətlərnəni hər dərjilik həlk kurultayliri tapxurəqan barlik ixlarnəni mərkəzləxtürüş əsasida baxkurux imkaniyitigə igə kilidu, xuningdək həlkning barlik zərür demokratik paaliyətirini koqdaydu.

Armiyə wə baxka korallik küqlər yengi demokratik dölət hakimiyət organlirining mohim kismi, ular bolmisa, dölətnəni koqdax mümkin əməs. Yengi demokratik dölətning barlik korallik küqliri, huddi baxka hakimiyət organliriqə ohxax, həlkə mənsup wə həlkni muhapizət kilidu, ular azqilik kixilərgə mənsup boləqan, həlkni ezidiqan kona armiyə, kona saqci wahakazalarəqə zadila ohximaydu.

Biz təxəbbus kiliwatkan yengi demokratik iktisatmu Sun Zhongshən əpəndining pirinsipliriqə uyəqun. Yər məsilisidə Sun Zhongshən əpəndi “yər terioquqining yeri bolsun”ni təxəbbus kilidu. Soda-sanaət məsilisidə Sun Zhongshən əpəndi yukurida eytiləqan hitapnamidə mundak digən idi: “Zhongguoluklarning wə qət’əlliklərnəning karhaniliridin yaki longduən haraktirdikiliri, yaki kəlimi bək kəng bolup hususilarning baxkuruxka küqi yətməydiqanliri, məsilən, banka, təmüryol, hawa katnixi wə xuningəqə ohxaxlar dölət tərripidin yoləqə koyulidu

wə idarə kilinidu; buning bilən hususi kapital tüzümi həlk turmuxini öz qanggiliqə eliwalalmaydiqan bolidu, kapitalni qəkləxning asasiy mənisi ənə xu.” Həzirki baskuqta iktisadiy məsililərdə biz Sun Zhongshən əpəndining bu təxəbbusliriqə tamamən koxulimiz.

Bəzilər, Zhongguo kommunistliri xəhsilikni rawajlanduruxni yaqlimaydu, hususi kapitalizimni rawajlanduruxni yaqlimaydu, hususi mülükni muhəpizət kilixni yaqlimaydu, dəp gumanlinidu, həki-kəttə, bu toqra əməs. Milli zulum wə feodallik zulum dəhxətlik türdə Zhongguo həlkining xəhsiligining rawajlinixini boqup kəlməktə, hususi kapitalizimning rawajlinixini boqup kəlməktə wə kəng həlkning mal-mülkini wəyran kilip kəlməktə. Biz təxəbbus kiliwatқан yeni demokratik tüzümining wəzipisi bolsa dəl ənə xu boquxlarni yokitip wə ənə xu wəyran kilixlarni tohtitip, kəng həlkning omumi turmuxitiki xəhsiligini ərkin rawajlanduralixiqa, “həlk turmuxini qanggiliqə eliwalidiqan” əməs, bəlki həlk turmuxiqa paydilik bolqan hususi kapitalistik igilikni ərkin rawajlanduralixiqa kapələt berix, barlik halal hususi mülüklərnə koqdaxtin ibarət.

Sun Zhongshən əpəndining pirinsipliriqə wə Zhongguo inkilawining təjribilirigə اساسən, həzirki baskuqta Zhongguoning iktisadi dələt igiligi, hususilar igiligi wə kopiratip igiligidin ibarət üq igilik-

tin tərkip tepixi lazim. Dələt igiligi digəndiki dələt hərgiz “azqilik adəmlər igiləp hususi kiliwalidioqan” dələt bolmasliqi kerək, qokum puroletariyat rəhbərliğidə “omumi addi həlkkə ortaq bolqan” yengi demokratik dələt boluxi kerək.

Yengi demokratik mədiniyətmu ohxaxla “omumi addi həlkkə ortaq bolqan” mədiniyət yəni milli, ilmiy, ammiwi mədiniyət boluxi kerək, hərgiz “azqilik adəmlər igiləp hususi kiliwalidioqan” mədiniyət bolmasliqi kerək.

Yukurida bayan kilinqanlarning həmmisi biz kommunistlar hazırki baskuqta, pütün burzua demokratik inkilap baskuqida təxəbbus kiliwatkan omumi gangling yaki tüp gangling. Bizning sotsiyalizim wə kommunizim tüzümi toqrisidiki kəlgüsi ganglingimizə yaki əng yukuri ganglingimizə nisbətən eytkanda, bu—bizning əng təwən ganglingimiz. Bu ganglingni əməlgə koyqanda, Zhongguoni hazırki dələt əhwali wə jəmiyət əhwalidin bir kədəm aləqa silj itkili yəni mustəmlikə, yerim mustəmlikə wə yerim feodallik dələt wə jəmiyəttin yengi demokratik dələt wə jəmiyətke silj itkili bolidu.

Bu ganglingda bəlgilən'gən puroletariyatning siyasi jəhəttiki rəhbərlik hokuki wə puroletariyat rəhbərliğidiki dələt igiligi bilən kopiratip igiligi sotsiyalistik amillar. Lekin bu ganglingning əməlgə axuruluxi bilən Zhongguo tehi sotsiyalistik jəmiyət bolup kətməydu.

Biz kommunistlar özimizning siyasi təxəbbuslirimizni hərgiz yoxurmaymiz. Bizning kəlgüsi ganglingimiz yaki əng yukuri ganglingimiz Zhongguoni sotsiyalistik jəmiyət wə kommunistik jəmiyətke elip baridu, bu enik wə xək-xübhisiz. Partiyimizning nami wə bizning Marksizimlik dunyakariximiz ənə xu kəlgüsi, qəksiz parlak, qəksiz güzəl ali qayini roxən kərsitip turuptu. Hər bir gongchəndang əzasi partiyigə kirgəndə, uning kəlbidə hazirki yengi demokratik inkilap üqün kürəx kilix wə kəlgüsidiki sotsiyalizim həm kommunizim üqün kürəx kilixtin ibarət ikki roxən nixan bolidu, u kommunizim düxmənlirining ahmaklik wə pəskəxlik bilən kiləqan düxmənlilikliri, təhmətliri, til-hakarətliri yaki məshirilirigə pisənt kilmaydu; düxmənləarning bundak kilixioqa kət'i zərbə beriximiz lazim. Gumanda boluwatқан ak kəngül kixilərgə kəlsək, ularoqa zərbə bərməstin, bəlki yahxi niyət bilən wə səwrilik bilən qüxəngə beriximiz kerək. Bularning həmmisi kilqə tutuk əməs, intayin oquq, intayin enik.

Lekin, barlik Zhongguo kommunistliri, Zhongguodiki barlik kommunizim həyrihaqliri hazirki baskuqtiki nixan üqün kürəx kilixi, milli zulum wə feodallik zulumoqa karxi turux üqün, Zhongguo həlkini mustəmliliklik. yerim mustəmliliklik. yerim feodallik pajiəlik təkdirdin kutuldurux wə puroletariyat rəhbərlik kilidiqan. dihanlar azatliqini asasiy məzmun kilidiqan yengi demokratizim harak-

tiridiki yəni Sun Zhongshən əpəndining inkilawiy sənminzhuyisi haraktiridiki mustəkil, ərkin, demokratik, birlikkə kəlgən wə bay-küqlük Zhongguo kurux üçün kürəx kilixi lazim. Biz, dər wəkə, xundak kiliwatimiz, biz kommunistlar kəng Zhongguo həlki bilən birliktə muxu nixan üçün baturluk bilən 24 yil kürəx kilduk.

Hər kəndak bir kommunist wə kommunizim həy-rihahi əgər muxu nixan üçün kürəx kilmissa, əgər muxu burzua demokratik inkilapni kəzgə ilmay, uningə səlla boxanglik kilsa, səlla susluk kilsa, səlla sadakətsizlik kilsa, kizəinlik bildürmisə, əzining issik kenini təküx wə hayatini qurban kilixka təyyar turmisa, sotsiyalizim wə kommunizim toqri-sida kuruk gəp satsa, u həlda, u sotsiyalizim wə kommunizimə anglik yaki angsiz həlda, azdur-kəptur asilik kiləqan bolidu, anglik wə sadik komunizimqi hesaplanmaydu. Pəkət demokratizimni besip ötkəndila, andin sotsiyalizimə yətkili bolidu, bu—Marksizimning əzgərməs kaidisi. Halbuki, Zhongguoda demokratizim üçün boluwatқан kürəx tehi uzak dawam kilidu. Yengi demokratik, birləxkən, birlikkə kəlgən dələt bolmay turup, yengi demokratik dələt igiligining tərəkkiyati bolmay turup, hususi kapitalistik igilik wə kopiratip igiligining tərəkkiyati bolmay turup, milli, ilmiy, ammiwi mədiniyətning yəni yengi demokratik mədiniyətning tərəkkiyati bolmay turup, birkanqə yüz milyon həlkning xəh-

siligining azatliqi wə tərəkkiyati bolmay turup, bir eqiz söz bilən eytkanda, gongchəndang rəhbərliɡidiki, yengi xəkildiki, burzua haraktirdiki təltəküs demokratik inkilap bolmay turup, mustəmlikə, yerim mustəmlikə wə yerim feodallik harabilər üstigə sotsiyalistik jəmiyət kurmaqı bolux — pütünləy ham hiyal, halas.

Bəzilər kommunistlarning nimə üçün kapitalizimdin kərkmay, əksiqə, uning rawajlinixini məlum xərtlər astida təxəbbus kilidiqanliqini qüxənməydu. Bizning jawawimiz mana mundak addi: qət'əl jahanɡirligining wə öz məmlikitimizdiki feodalizimning zulmi orniqə kapitalizimning məlum rawajlinixini kəyux alqə besixla əməs, bəlki mukərrər bir jəryan. U burzuaziyigila paydilik bolup qalmastin, xuning bilən billə, puroletariyatkimu paydilik, yaki puroletariyatka tehimu paydilik. Həzirki Zhongguoda qət'əl jahanɡirligi wə məmlikitimizning feodalizimi artukluk kiliwatidu, məmlikitimizning kapitalizimi bolsa artukluk kiliwatkini yok, əksiqə, bək azlik kiliwatidu. Xunisi əjayipki, Zhongguo burzuaziyisininin bəzi jarqiliri kapitalizimni rawajlandurux təxəbbusini toqridin-toqra otturiqə kəyuxka jür'ət kilalmay, əgitip səzləydu. Yənə bəzilər bolsa hətta Zhongguoda kapitalizimning zərür rawajlinixiə yol kəyux lazimliqini birakla inkar kilip, bir yolila sotsiyalistik jəmiyətke yətkili bolidu, sənminzhuyini wə sotsiyalizimni "birlə jəng bilən orunlax" kərək,

diyixidu. Nahayiti roxənki, bundak əhwallarning bəziliri Zhongguo milli burzuaziyisining ajizliqini əks əttüridu, bəziliri bolsa qong pomixxik, qong burzuaziyining həlkə ammisioqa karatkan aldamqilik wastisi. Biz kommunistlar Marksizimqə jəmiyət tərəkkiyati kanunioqa boləqan qüxənqilirimizgə asəsən xuni enik bilimizki, Zhongguo xaraitida, yengi demokratik dölət tüzümidə dölətning öz igiligi, əmgəkqi həlkəning yəkkə igiligi wə kopiratip igiligidin taxkiri, hususi kapitalistik igilikning həlkə turmuxini öz qanggilioqa eliwalalmaydiqan dairidə rawajlinixioqa jəzmən ongaylik tuqdurup berix kerək, xundak kiləqandila, jəmiyətning aloqa rawajlinixioqa paydilik bolidu. Hərəkandak kuruk gəp wə aldamqiliklar biz Zhongguo kommunistlirining səgək meəngisini qaymukturalmaydu.

Bəzilər, kommunistlarning “Sənminzhuyi bügünki Zhongguo üqün zərür, partiyimiz uni təltəküs əməlgə axurux üqün kürəx kilixni halaydu” dəp etirap kiləqanlıqi səmimi bolmisa kerək, dəp gumanlinidu. Bu biz etirap kiləqan, Sun Zhongshən əpəndi 1924-yili «Zhongguo guomindangining məmlikətlik 1-kurultiyining hitapnamisi»də qüxəndürüp ətkən sənminzhuyining tüp pirinsipliri partiyimizning hazırki baskuqtiki ganglingidiki yəni əng təwən ganglingidiki birkanqə tüp pirinsip bilən birdək ikənligini qüxənmigənliktin kelip qikkan. Xuni kərsitix kerəkki, Sun Zhongshən əpəndining bu sənminzhuyisi

partiyimizning hazirki baskuqtiki ganglingi bilən həmmə jəhəttə əməs, pəkət birkanqə tūp pirinsip-tila birdək. Partiyimizning yengi demokratik ganglingi Sun Zhongshən əpəndiningkidin, əlwəttə, kəp mukəmməl; bolupmu Sun Zhongshən əpəndi wapat bolqandin keyinki muxu 20 yil iqidə Zhongguo inki-lawining tərəkkiyati partiyimizning yengi demokratizim nəziriyisi, ganglingi wə əmiliyitini nahayiti zor dərjide rawajlandurdi, buningdin keyin tehimu zor dərjide rawajlanduridu. Lekin, Sun Zhongshən əpəndining bu sənminzhuyisi, tūp haraktiridin eytkanda, buningdin burunki kona sənminzhuyidin pərkliniđioqan yengi demokratik gangling bolup, bu əlwəttə “Bügünki Zhongguo üqün zərür”, əlwəttə “Partiyimiz uni təltəküs əməlgə axurux üqün kürəx kilixni halaydu”. Partiyimizning əng təwən ganglingi üqün kürəx kilix wə Sun Zhongshən əpəndining inkilawiy sənminzhuyisi yəni yengi sənminzhuyi üqün kürəx kilix Zhongguo kommunistliriqə nisbətən ikki ix əməs, asasən (həmmə jəhəttə əməs) bir ix. Xuning üqün, Zhongguo kommunistlirining inkilawiy sənminzhuyining əng sadik wə əng təltəküs əməlgə axurquqiliri ikənligi burun ispatlanqan wə hazir ispatliniwatqan bolupla kəlməstin, bəlki kəlgüsi-dimu ispatlinidu.

Bəzilər, gongchəndang üstünlük kəzanqandin keyin, Rosiyini dorap, puroletariyat diktaturisini wə bir partiye tüzümini ornitarmikin, dəp guman-

linidu. Bizning jawawimiz xuki, birnəqqə demokratik sinipning ittipaki asaidiki yengi demokratik dölət puroletariyat diktaturiliqidiki sotsiyalistik dölətkə pirinsip jəhəttə ohximaydu. Xək-xübhisizki, bizning bu yengi demokratik tüzümimiz puroletariyat rəhbərliğidə, gongchəndang rəhbərliğidə ornitidü, ləkin Zhongguoda pütün yengi demokratik tüzüm məzgilidə, bir sinip diktaturilik kilidiqan wə həkümət organlirini birla partiyə longduən kiliwalidiqan tüzüm boluxi mümkin əməs wə xuning üqünmu bolmasliqi kerək. Baxka hərəkandak partiyə, hərəkandak ijtimai guruh yaki xəhs gongchəndangqa nisbətən düxmənləxix pozitsiyisidə əməs, bəlki həmkarlıxix pozitsiyisidə bolidiqanla bolsa, bizning ular bilən həmkarlıxmaslıqqa əsasimiz yok. Rosiyə tarihi Rosiyə tüzümini wujutka kəltürdi, u yərdə kixini kixi ekispilatatsiyə kilidiqan ijtimai tüzüm bikar kilindi, əng yengi xəkildiki demokratik yəni sotsiyalistik siyasi. iktisadiy tüzüm wə mədiniyət tüzümi əməlgə axuruldi, sotsiyalizimqa karxi barlık partiyilər həlk tərpidin iroqitip taxlandı, həlk pəkət bolxewiklar partiyisinila himayə kildi, xunga Rosiyə wəziyiti barlıqqa kəldi, bu ular üqün pütünləy zərür wə pütünləy muwapik. Ləkin Rosiyening həkimiyyət organlirida bolxewiklar partiyisidin baxka partiyə bolmiqan xaraittimu, ixqilar, dihanlar wə ziyalılar ittipaki yaki partiyiliklər bilən partiyisizlər ittipaki tüzümi əməlgə axuruldi,

hakimiyət organlirida ixləydiqanlar pəkət ixqilar sinipidikilər yaki bolxewiklar bilənla qəklinip qalmidi. Zhongguoning hazirki baskuqtiki tarihi Zhongguoning hazirki baskuqtiki tüzümini wujutka kəltüridu, uzak wakit dawamida biz üqün pütünləy zərür wə pütünləy muwapik bolqan, xuning bilən billə, Rosiyə tüzümidin pərklididqan alahidə bir xingtəy yəni birnəqqə demokratik sinipning ittipaki asaidiki yengi demokratik dölət xingtəyi wə hakimiyət xingtəyi wujutka kelidu.

Bizning Konkirit Ganglingimiz

Yukurida bayan kilinqan omumi ganglingoqa asasən, partiyimizning hərəkaysi dəwrlərdə yənə konkirit ganglingi boluxi lazim. Pütün burzua demokratik inkilap baskuqida, birqanqə on yil dawamida bizning yengi demokratik omumi ganglingimiz əzgərməydu. Əmma bu qong baskuqning hərəkaysi kiiqik baskuqlirida əhwal əzgərgən wə əzgiriwatkan ikən, bizning konkirit ganglingimizdimu əzgirix bolmay kalmaydu, bu—təbii ix. Məsilən, beyfa uruxi dəwridə, yər inkilawi uruxi dəwridə wə Yapon baskunqiliriqə qarxi urux dəwridə bizning yengi demokratik omumi ganglingimiz əzgərgini yok, əmma konkirit ganglingimiz muxu üq dəwrdə əzgirip turdi, bu düxmən koxun wə dost koxunlarda üq dəwrdə əzgirixlər bolqanliqidin boldi.

Hazir Zhongguo həlki mundak əhwalda turmakta: 1) Yapon tajawuzqiliri tehi məqlup kilinqini yok; 2) milli ittipaklikni wujutka kəltürüp, barlik Yapon baskunqiliriqa karxi küqlərni tezdin səpərwər kilip wə birlikkə kəltürüp, ittipakdax dölətlərgə maslixip, Yapon tajawuzqilirini məqlup kilix üqün Zhongguo həlki ittipaklixixka wə demokratik islahat yürüzüxkə intayin muhtaj; 3) guomindang həkümiti milli ittipaklikka bəlgünqilik salmakta, bundak demokratik islahatka toskunluk kilmakta. Bu əhwalda bizning konkirit ganglingimiz yəni Zhongguo həkining hazirki töləpliri nimə?

Biz təwəndiki töləplərni muwapik bəlki əng təwən töləplər dəp qaraymiz.

Barlik küqlərni səpərwər kilip, ittipakdax dölətlərgə maslixip, Yapon tajawuzqilirini üzül-kesil məqlup kilix wə həkara teqlik ornitix; guomindangning bir partiyə diktaturisini əməldin kaldurup, demokratik birləxmə həkümət wə birləxmə tongshuəybu kuruxni töləp kilix; milli ittipaklikka bəlgünqilik saloquqi wə həkəkə karxi turəquqi Yaponpərəslər, faxist unsurlar wə məqlubiyətqilərni jazalap, milli ittipaklikni wujutka kəltürüxni töləp kilix; iqki urux weyjisini pəyda kiloquqi əksiyətqilərni jazalap, iqki teqlikni təminləxni töləp kilix; wətən hainlirini jazalaxni, düxmən'gə təslim boləqan jün'guənlərgə jaza yürüxi kilixni wə Yapon jasilirini jazalaxni töləp kilix; həkni basturidioqan

barlik əksiyətqil ixpiyonluk organlirini wə ixpiyonluk hərəkətlirini həm jaza lagirlirini əməldin kalduruxni tələp kilix; həlkning səz, mətbat, yiqin ətəküzüx, təxkilatlarəja uyuxux, idiyə, etikət həm tən ərkinliklirini boqidiqan barlik əksiyətqil əmirpərmanlarni əməldin kaldurup, həlkni töluk ərkinlik həkukioja igə kilixni tələp kilix; barlik demokratik partiyə-guruhlarıning kanuniy ornini etirap kilixni tələp kilix; barlik wətənpərwər siyasi məhboslarni azat kilixni tələp kilix; Zhongguo azat rayonlirini korxiwaləjan wə ularəja hujum kiliwatkan barlik koxunlarni kayturup ketixni xuningdək bu koxunlarni Yapon baskunqiliriəja karxi uruxning aldinki sepigə apirip selixni tələp kilix; Zhongguo azat rayonlirining Yapon baskunqiliriəja karxi barlik koxunlirini wə həlk sayliəjan barlik həkümətlirini etirap kilixni tələp kilix; azat rayonlarni wə ularning koxunlirini mustəhkəmləx həm kengəytixni, koldin kətkən barlik yərləni kayturuwelixni tələp kilix; koldin kətkən rayonlardiki həlkning yər asti koxun təxkil kilip, korallik kəzoqilang təyyarlixioja yardəm berixni tələp kilix; Zhongguo həlkning əzlügidin korallinip, yurtini həm wətinini koqdixioja yol koyuxni tələp kilix; guomindang tongshuəybusing biwastə rəhbərligidə boləjan. uruxta daim məqlup bolup keliwatkan. həlkni daim əzip keliwatkan wə əzigə yatlarıni daim yəkləp keliwatkan koxunlarni siyasi wə hərbi jəhətlərdin əzgərtixni,

məqulubiyətə jawapkar jianglinglarni jazalaxni tələp kilix; hərbi hizmət ətəx tüzümini yahxilaxni, jün'guən wə əskərlərləning turmuxini yahxilaxni tələp kilix; aldinki səptiki jün'guən wə əskərlərləning hatirjəm urux kilixi üçün Yapon baskunqiliriqə karxi turuwatқан hərbi lərləning ailə təwəli rigə etiwar berixni tələp kilix; wətən üçün kurban boləqan jəng-qilərləning ailə təwəli rigə etiwar berix, meyip boləqan hərbi lərgə etiwar berix, hərbi səptin kaytқанlar-ning turmux wə ixka orunlixix məsilisini həl kilixi qə yardəm berixni tələp kilix; uruxka ongaylik tuqdurux üçün hərbi sanaətni tərəkki kilduruxni tələp kilix; ittipakdax dələtlərləning koral-yarak wə maliyə jəhəttiki yardəmlirini Yapon baskunqiliriqə karxi urux kiliwatқан koxunlar qə adil təksim kilip berixni tələp kilix; hiyanət qə əmədlərlərləni jazalap, pak siyasini əməlgə koyuxni tələp kilix; ottura wə təwən dərjilik həkümət hadimlərlərləning təminatini yahxilaxni tələp kilix; Zhongguo həlki qə demokratik həkuk berixni tələp kilix; həlknə ezidiqan bao-jia tüzümi^④ni əməldin kalduruxni tələp kilix; haniwəy-ran boləqanlar qə wə apətkə uqriqanlar qə kutkuzux berixni tələp kilix; kəp miktarda kutkuzux pondi təsis kilip, wətən zimini kayturuwelinəqandin keyin, kəldin kətkən rayonlarda kiyinqilik tartқан həlklərgə kəng kələmdə kutkuzux berixni tələp kilix; eqir baj-seliklərləni əməldin kaldurup, birlikkə kəlgən, daramətkə karap exip baridiqan

bajni əməlgə koyuxni tələp kilix; yeza islahatini əməlgə koyuxni, ijarə wə əsümnü keməytxni, ijarigə aləuqılarning dawamlıq terix həkukioğa muwapıq kapalət berixni, namrat dihanlarğa təwən əsüm bilən kərz pul berip həm dihanlarnı təkkilləp, yeza igilik ixləpqi kirixini rawajlanduruxka ongaylıq tuqduruxni tələp kilix; guənliao kapitalni mən'i kilixni tələp kilix; hazır yürgüzüləwatқан iktisadiy həkümranlıq siyasitini əməldin kalduruxni tələp kilix; kəqəz pulning qəksiz pahallixip ketixi wə mal bahasining qəksiz ərlep ketixini tohtitixni tələp kilix; həlk iqidiki sanaətkə yar-yələk boluxni, həlk iqidiki sanaətning kapital kərz elixi, ham əxya setiwelixi wə məhsulatlirini setixi üqün ongaylıq tuqdurup berixni tələp kilix; ixqılarning turmuxini yaxılaxni, ixsiz kələqan ixqılarğa kütquzux berixni wə ixqılarnı təkkilləp, sanaət ixləpqi kirixini rawajlanduruxka ongaylıq tuqduruxni tələp kilix; guomindangning partiyiwiləxtürux maaripi[©]ni əməldin kaldurup, milli, ilmiy, ammiwi mədiniyət wə maaripni rawajlanduruxni tələp kilix; okutkuqi-hizmətqilərnıng turmuxini wə ilmiy ixlar bilən xuqullinix ərkinligini kapalətləndürüxni tələp kilix; yaxlar. ayallar wə balilarning mənəpətini kəqədaxni, okuxsiz kələqan yaxlarğa kütquzux berixni xuningdək yaxlar wə ayallarnı təkkilləp, Yapon bəskunqiliriğa karxi uruxkimu wə jəmiyətning aləqə bəsixioqimu paydilik hər hil hizmətlərgə barawərlik asasta

katnaxturuxni, neka ʻerkinligi. ʻer-ayallar barawʻerli-gini ʻemʻalgʻe axuruxni, yaxlar wʻe balilarni paydilik bilim elix pursitigʻe igʻe kilixni tʻelʻep kilix; mʻemlikʻet iqidiki az sanlik millʻetlʻergʻe bolʻoqan muamili-ni yahxi-lax wʻe az sanlik millʻetlʻerdʻe milli aptonomiyʻe hʻokuki boluxioqʻa yol koyuxni tʻelʻep kilix; Zhongguo muhajir-lirining mʻenpʻeʻatini koʻqdax wʻe wʻeʻtʻenʻgʻe kaytkan Zhongguo muhajirlirioqʻa yar-yʻelʻek boluxni tʻelʻep kilix; Yapon tajawuzqilirining zulmidin keqip Zhongguoqʻa kʻelgʻen qʻeʻtʻʻelliklʻerni koʻqdax wʻe ularning Yapon tajawuzqiliri-qʻa karxi kʻurixigʻe yar-yʻelʻek boluxni tʻelʻep kilix; Zhongguo bilʻen Sovet ittipakining dʻelʻet munasiwitini yahxilaxni tʻelʻep kilix wʻe baxkilar. Bularni orunlaxta, ʻeng mohimi, guomindangning bir partiyʻe diktaturisini dʻerhʻal ʻemʻeldin kaldurup, barlik Yapon baskunqiliri-qʻa karxi partiyʻe-guruhlarning wʻe partiyʻe-guruhsizlarning wʻekillirini ʻez iqigʻe aloqʻan, mʻemlikʻet boyiqʻe birlikkʻe kʻelgʻen, demokratik, bir-lʻexmʻe, wakitlik mʻerkiziy hʻekʻumʻet kuruxni tʻelʻep kilixtin ibarʻet. Muxu aldinki xʻert bolmay turup, pʻutʻun mʻemlikʻet miqyasida, atap eytkanda, guomin-dang hʻekʻumranliqʻidiki rayonlarda bir kʻedʻer hʻekiki bolʻoqan islahatlarni yʻurgʻuzʻux mʻumkin ʻemʻes.

Bularning hʻemmisi—Zhongguodiki kʻeng hʻelk ammisining awazi, xundakla ittipakdax dʻelʻetlʻerdiki kʻeng demokratik jamaʻetqilikning awazi.

Yapon baskunqiliri-qʻa karxi demokratik partiyʻe-guruhlar ʻezara maqul kʻergʻen ʻeng tʻewʻen konkirit

ganglingning boluxi pütünləy zərür, biz yukurida eytiloqan ganglingni asas kilip, ular bilən məslihətləxməqimiz. Hərkaysi partiyilərdə ohxax bolmioqan tələplər boluxi mümkün, əmma hərkaysi partiyilər özara ortaq bir gangling üstidə kelixixi kerək.

Bundak gangling—guomindang həkümranlik kilip turoqan rayonlar üçün hazırqə tehi tələp süpitidiki gangling; koldin kətkən rayonlar üçün, yər asti koxun təxkil kilip korallik kəzəqilang təyyarlxni hesapka almiqanda, bu rayonlar kayturuwelinoqandin keyin əməlgə axurulidoqan gangling; azat rayonlar üçün bolsa allikaqan əməlgə axuruloqan wə dawamlıq əməlgə axuruxka tegixlik boləqan gangling.

Zhongguo həkining yukurida bayan kilinoqan hazırki tələpliri yaki konkirit ganglingi urux waktidiki wə uruxtin keyinki birmunqə qong məsililərnə öz iqigə alidu, bu məsililərnə təwəndə qüxəndürüp ətuxkə toqra kelidu. Bu məsililərnə qüxəndürgəndə, guomindangning asasiy həkümran guruhining hata nuktiinəzərlirini tənkit kilimiz, xuning bilən bir wakitta baxka kixilərnəng bəzi gumanliriqimu jawap berimiz.

**Birinqi, Yapon Tajawuzqilirini Üzül-Kesil
Yokitix, Yerim Yolda Murəssəli-
xixkə Yol Qoymaslik**

Kahire yiqini©, Yapon tajawuzqilirini xərtsiz

təslim kilix kerək, dəp qərar kildi, bu toqra. Əmma, hazır Yapon təcavuzqiliri murəssə əsədiki sülhigə erixix qərizidə yoxurun hərəkətlənməktə; guomintang həkümiti iqidiki Yaponpərəslərmu Nənjing qorqak həkümiti arkilik Yaponiyining yoxurun əlqiliri bilən yəng iqidə əlakə kilixməktə, ularning bu hərəkətliri qəklən'gini yok. Xuning üqün, yerim yolda murəssəlixix həwpəi toluk ətüp kətkinə yok. Kahirə yiqini yənə Dongbey 4 əlkini, Təywənni wə Penghu təkim arallirini Zhongguoqa qayturup berixni qərar kildi, bu nəhayiti yahxi. Əmma guomintang həkümitining hazır yürüzüwatkan siyasetigə qarışanda, guomintang həkümitigə tayinip Yalujiang dəryasıqıqə urux kilip berip, kəldin kətken barlik yərlərnə kəy-turuwelix mümkün əməs. Bundak əhwalda Zhongguo həlki kəndək kilixi kerək? Zhongguo həlki guomintang həkümitidin Yapon təcavuzqilirini üzül-kesil yokitixni tələp kilixi, yerim yolda murəssəlixixkə yol qoymaslıqı kerək. Murəssəlixix yolidiki barlik süikəstlik hərəkətlərnə dərhal tosuxi lazim. Zhongguo həlki guomintang həkümitidin hazır qəlliniwatkan Yapon bəskunqiliriqə passip qarxi turux siyasetini əzgərtip, barlik hərbi küqlirini Yapon bəskunqiliriqə qarxi aktip urux kilixkə ixlitixni tələp kilixi kerək. Zhongguo həlki əz armiyisi—8-armiyə, yəngi 4-armiyə wə bəxka həlk kəxunlirini kəngəytixi xuningdək duxmənnəng kədimi yətken həmmə jayda Yapon bəskunqiliriqə qarxi qorallik

küqlərni kəng kələmdə, əzlugidin rawajlanduruxi, ittihakdax dölətlərgə biwastə maslixip urux elip berip, qoldin kətkən barlik yərlərni kayturuwelixka təyyarlinixi, hərgiz guomindangoqila yələnməsliqi kerək. Yapon tajawuzqilirini məqlup kilix Zhongguo həlkining mukəddəs həkuki. Əgər əksiyətqilər Zhongguo həlkini bu mukəddəs həkuktin məhrum kilməqci bolsa, Zhongguo həlkining Yapon baskunqiliriqə karxi paaliyətlirini basmaqci bolsa, Zhongguo həlkining Yapon baskunqiliriqə karxi küqlirini buzmaqci bolsa, u halda, Zhongguo həlki ularqə nəsihət kilip nətiyə qikiralmioqandin keyin, əzini koqdaq məydanida turup, ularqə kət'i kayturma zərbə berixi kerək. Qunki Zhongguo əksiyətqiliri-ning milli mənəpətkə hainlik kilixtək əksiyətqil hərəkətliri pütünləy Yapon tajawuzqiliriqə yardəm bərgənlik bolidu.

İkkinqi, Guomindangning Bir Partiyə Diktaturisini Əməldin Qaldurup, Demokratik Birləxmə Həkümət Qurux

Yapon tajawuzqilirini üzül-kesil yokitix üqün pütün məmlikət dairisidə demokratik islahat yür-güzüx lazim. Bundak kilix üqün, guomindangning bir partiyə diktaturisini əməldin kaldurup, demokratik birləxmə həkümət qurmay mümkin əməs.

Guomindangning bir partiyə diktaturisi—əməli-

yəttə guomindang iqidiki həlkkə qarxi guruhning diktaturisi, u—Zhongguoning milli ittifaqligining buzoqunqisi, Yapon baskunqiliriya qarxi uruxning guomindang jəng məydanidiki məqlubiyitining javapkari, Zhongguo həlkining Yapon baskunqiliriya qarxi küqlirini səpərwər kilix wə birlikkə kəltürüxning asasiy tosalqusi. Zhongguo həlki 8 yillik Yapon baskunqiliriya qarxi uruxning aqqik təciribiliridin bu diktaturining jinayətlirini qongkur qüxəndi, uni dərhal əməldin kalduruxni nahayiti təbii halda tələp kildi. Həlkkə qarxi bu diktatura iqki urux balayi-apitiningmu mənbəsi, əgər u dərhal əməldin kaldurulmisa, iqki urux pajiəsi yənə tuqulidu.

Zhongguo həlkining həlkkə qarxi bu diktaturini əməldin kalduruxni tələp kilix awazi xu kədər omumyüzlük wə jaranglikki, guomindang dairilirining əzimu “xünzhengya baldurraq hatimə berix”ni axkara etirap kilmay turalmidi, buningdin “xünzheng” yaki “bir partiyə diktaturisi” digən nimilərinin qanqilik dərjide kixilər nəziridin qüxkənligini, abroyi təkülgənligini kərgili bolidu. Zhongguoda hazır, “xünzheng” yaki “bir partiyə diktaturisi”ning birər paydisi bar, uni əməldin kalduruxka yaki uningya “hatimə berix”kə bolmaydu, dəp eytixka jür’ət kilalaydiyan birmu kixi kəlmidi, bu—hazirki wəziyətiki qong bir əzgirix.

“Hatimə berix”ning lazimliqi enik wə xübhisiz

bolup kaldi. Əmma kandak hatimə berixkə kəlgəndə pikir ihtilapliri tuquldi. Biri, dərhal hatimə berip, demokratik, wakitlik birləxmə həkümət qurux kerək, dəydu. Yənə biri, keyinqirək hatimə berix kerək, “guomindahuy” qakirip, “hakimiyətni həlkkə kayturux” kerək, lekin hakimiyətni birləxmə həkümətkə ötküzüp bərgili bolmaydu, dəydu.

Buning mənisi nimə?

Bu—ikki hil ixləxning ipadisi, u bolsimu həkiki ixləx wə sahta ixləx.

Birinqi hili həkiki ixləx. Bu huddi biz yukurida otturiqə koyqan Zhongguo həlkining hazırki tələplirigə ohxax, guomindangning bir partiyə diktaturisini əməldin qaldurup, guomindang, gongchəndang wə demokratiyə ittipakining həm partiyə-guruhsizlarning wəkilliridin tərkip tapqan wakitlik mərkiziy həkümət kuruxni dərhal elan kilix, məmuri ixlarni yoloqə koyuxning demokratik ganglingini elan kilix, xuning bilən milli ittipaklikni əsligə kəltürüx, Yapon tajawuzqilirini məqlup kilixtin ibarət. Bu ixlarni muhakimə kilix üqün partiyə-guruhlar wə partiyə-guruhsizlar wəkillirining yumulak joza yiqinini qakirip, kelixim hasil kilip ixka kirixix kerək. Bu—ittipaklik fangzheni, Zhongguo həlki bu fangzhenni kət'i himayə kilidu.

Ikkinqi hili sahta ixləx. Kəng həlkning wə barlik demokratik partiyə-guruhlarning tələplirigə qarimay, əzbeximqilik bilən guomindangning həlkkə

karxi guruhining qanggilidiki “guomindahuy” digən nimini qakirix wə bu dahuyda, əmiliyəttə hakim mutləklikni saklap kalidiqan, demokratiyigə karxi turidiqan “asasiy kanun” digən nimini qəbul kilix, xundak kilip, pəkət birnəqqə on guomindangqi əz aldiqə təyinliwaləqan, həlk iradisi zadila asas kilinmiqan, həlkkə tengiləqan wə kanunsiz boləqan guominzhengfu digən nimigə kanuniy digən tonni kiygüzüp, yaləqandin “hakimiyətni həlkkə kayturəqan” bolup, əmiliyəttə yənə xu guomindangning həlkkə karxi guruhioqə “hakimiyətni kayturux”. Kimki buningəqə koxulmisa, uni “demokratiyə”ni buzdi, “birlik”ni buzdi, diyix wə buni uningəqə karita jaza yürüxi buyruqini elan kilix üqün “asas” kilix. Bu—bəlgünqilik fangzheni, Zhongguo həlki bu fangzhenəqə kət’i karxi turidu.

Bizning həlkkə karxi noqilirimizning muxundak bəlgünqilik fangzhenioqə اساسən kollanmaqci boluwatқан tədbirliridə ularning əzini halakət yolioqə ittiriwetidiqan həwp bar. Ular əz boynioqə bir sirtmak salmaqci, saləqandimu mənggü yexilməydiqan kilip salmaqci, bu sirtmak “guomindahuy” dəp atilidu. Ularning əsli qərizi xuki, “guomindahuy” digən nimini ənggüxtər kiliwelip, uni ixka selip, birinqidin, birləxmə həkümət quruxni tosmaqci; ikkinqidin, hakim mutlək həkümranlıqini saklap kalmmaqci; üqinqidin, iqki urux üqün bana təyyarlimaqci. Əmma, tarihnin logikisi ularning qərizi-

ning tətürigə mangidu, ular “öz putioğa ezi palta qapidu”. Qünki hazir həmmigə ayanki, guomindang həkümranlıq kilip turəjan rayonlarda həlktə ərkinlik yok, Yapon karakqiliri ixəqaliyitidiki rayonlarda həlk saylamoğa katnixalmaydu, ərkinlikkə erixkən Zhongguo azat rayonlirini bolsa guomindang həkümiti etirap kilmaydu, bundak xaraitta nədiki guomindahuy wəkilliri bolsun? Nədiki “guomindahuy” bolsun? Həzir aqimiz dəp dawrang selixiwatkini yənə xu iqqi urux dəwridə, buningdin 8 yil burun guomindangning həkim mutlək həkümiti ezi yasap qikkan guomindahuy digən nimidin ibarət. Əgər bu guomindahuy eqilip kalsa, pütün məmlikət həlkinin karxiliqini kəzoqixi turəjan gəp, u qaəda bizning həlkkə karxi noqilirimiz ezini kəyərgə kəyar? Ahir berip, əgər yasalma guomindahuy eqilip kalsa, bu ularning ezini halakət yolioğa ittiridu, halas.

Biz kommunistlar guomindangning bir partiyə diktaturisioğa hatimə berixning ikki baskuqini otturiqə koyimiz: birinqi baskuq—həzirki məzgildə hərəkəsi partiyə-guruhlar wə partiyə-guruhsizlar wəkillirining kelixixi arkilik wakitlik birləxmə həkümət kurux; ikkinqi baskuq kəlgüsi məzgildə ərkin wə qək koyulmioğan saylam arkilik guomindahuy qakirip, rəsmi birləxmə həkümət kurux. Kiskisi, bularning ikkilisi birləxmə həkümət bolup, katnixixni halioğan barlik siniplar wə partiyilərnin wəkillirini ittipaklaxturup, demokratik ortak

gangling اساسida, hazirki künde Yapon baskunqiliriqə karxi turux wə kəlgüsidedə dölət qurux üqün kürəx kilidu.

Guomindangqilarning yaki baxka partiyilər, guruhlarning wə xəslərninğ kəndək təsəwwur kilixidin, halax yaki halimasliqəidin, anglik yaki angsiz boluxidin kət'i nəzər, Zhongguo pəkət muxu yolqila mangidu. Bu—tarihninğ kanuniyiti, mukərrər wə saklanqili bolmaydiqan yənülux, buni heqkəndək kük əzgərtəlməydu.

Bu məsilidə wə demokratik islahatka alakidar baxka hərəkəndək məsilidə biz kommunistlar xuni ukturimizki, guomindang dairilirininğ hazirmu əzining hata siyasitidə kanqilik kəttik turuwatkanliqəidin wə tənpendin wakitni sozux. jamaətqilikning kəzini boyax wastisi süpitidə kanqilik paydiliniwatkanliqəidin kət'i nəzər, pəkət ular əzining hazirki hata siyasitidin wazkeqixni halap, demokratik islahat yürgüzüxkə koxulidiqanla bolsa, biz ular bilən bolqan tənpenni əsligə kəltürüxni halaymiz. Əmma, tənpenning asasi Yapon baskunqiliriqə karxi turux, ittipaklixix wə demokratiyidin ibarət bax fangzhen üstigə koyuluxi lazim, bu bax fangzhəndin qətligən qarə, fang'ən digən nimilər yaki baxka kurux gəplərninğ həmmisigə, ularning kanqilik qiraylik anglinixidin kət'i nəzər, biz koxulalmaymiz.

Üqinqi, Həlk Ərkinligi

Hazirki wakitta Zhongguo həlkining ərkinlikni koloqa kəltürüx kürixining nixani aldi bilən wə asəsən Yapon tajawuzqiliriqa karitilidu. Əmma guomintang həkümiti həlkni ərkinliktin məhrum kilip, həlkning put-kolini qüxəp, ularni Yapon tajawuzqiliriqa karxi turalmaydiqan kilip koydi. Bu məsilini həl kilmay turup, barlik Yapon baskunqiliriqa karxi küqlərni pütün məmlikət mikyasida səpərwər kilqili wə birlikkə kəltürgili bolmaydu. Biz öz ganglingimizda bir partiye diktaturisini əməldin kaldurux, birləxmə həkümət kurux, ixpiyonlukni əməldin kaldurux, ərkinlikni boqjidiqan əmir-pərmanlarni əməldin kaldurux, wətən hainliri, jasuslar, Yaponpərəslər, faxist unsurlar wə hiyanətqi əməldarlarni jazalax, siyasi məhboslarni azat kilix, demokratik partiye-guruhlarning kanuniy ornini etirap kilix, azat rayonlarni korxiwalqan wə ularqa hujum kiliwatkan koxunlarni kayturup ketix, azat rayonlarni etirap kilix, bao-jia tüzümini əməldin kaldurux tələplirini xuningdək iktisat, mədiniyət wə ammiwi hərəkətkə dair baxka birmunqə tələplərni otturiqa koyduk, buningdin məksət həlkning boyniqa selinqan sirtmakni yexip taxlap, həlkni Yapon baskunqiliriqa karxi turux, ittipaklixix wə demokratiyini koloqa kəltürüx ərkinligigə igə kilix idi.

Ərkinlikni həlk əzi kürəx bilən koloja kəltürüdü, uni heqkim iltipat kilip bərməydu. Zhongguo azat rayonlirining həlki ərkinlikni koloja kəltürdi, baxka yərlərdiki həlklərmu xundak ərkinlikni koloja kəltürüxi mümkün wə lazim. Zhongguo həlki koloja kəltürgən ərkinlik kanqə kəp bolsa, təxkillik demokratik küqlər kanqə zor bolsa, birlikkə kəlgən, wakitlik birləxmə həkümət kuruxka xunqə imkaniyət tuqulidu. Bundak birləxmə həkümət kuruluxi bilənla, u əz nəwitidə həlkkə toluk ərkinlik berip, birləxmə həkümətning əsasini mustəhkəmləydu. Ənə xu qaəqdila, Yapon tajawuzqiliri yokitiloqandin keyin, pütün məmlikət ziminida ərkin wə qək qoyulmioqan saylam ötküzüx, demokratik guomindahuyi wujutka kəltürüx, birlikkə kəlgən. rəsmi birləxmə həkümət kurux imkaniyiti tuqulidu. Həlktə ərkinlik bolmisa, həkikətən həlk saylioqan guomindahuy bolmaydu, həkikətən həlk saylioqan həkümətmu bolmaydu. Bu qüxinixlik əməsmu?

Həlkning söz, mətbuat, yiqin ötküzüx, təxkilatlarəqa uyuxux, idiyə, etikət həm tən ərkinlikliri əng mohim ərkinliklər. Bu ərkinliklər Zhongguo ziminida pəkət azat rayonlardila təltəküs əməlgə axti.

Sun Zhongshən əpəndi 1925-yili wapat bolux alidida kiloqan wəsiyitidə: "Mən həlk inkilawi üqün 40 yil tirixtim, buningdin məksət Zhongguoning ərkinligi wə barawərligini izləx idi. 40 yillik təjribəmdə, bu məksətkə yetix üqün, həlk ammisini oyoqitip wə

dunyada bizni əzi bilən barawər kəridioqan millətlər bilən birlixip, birliktə kürəx kilixning lazimliqini qongkur qüxəndim” digən idi. Sun Zhongshən əpən-didin yüz ərigen yarimas əwlatlar həlk ammisini oyqatmidi, bəlki həlk ammisini əzdi, həlk ammisini səz, mətbuat, yiqin etküzüx, təxkilatlaroqa uyuxux, idiyə, etikət həm tən ərkinlik həkukliridin pak-pakiz məhrum kildi; həlk ammisini həkiki oyqatkan, həlk ammisining ərkinlik həkuklirini həkiki muhapizət kiləqan gongchəndangni, 8-armiyini, yengi 4-armiyini wə azat rayonlarni bolsa “hain partiyə”, “hain armiyə”, “hainlar rayoni” dəp ataxti. Biz hək bilən nahək astin-üstün kiliwetilidioqan bundak dəwrning qapsanrak ətüp ketixini ümit kilimiz. Əgər hək bilən nahək astin-üstün kiliwetilidioqan bundak wakit uzakqa sozulidioqan bolsa, Zhongguo həlki uningə takət kilip turalmaydu.

Tətinqi, Həlk Birligi

Yapon tajawuzqilirini yokitix üqün, iqki uruxni tosux üqün, yengi Zhongguo kurux üqün, bəlün'gən Zhongguoni birlikkə kəlgən Zhongguoqa aylandurux lazim, bu—Zhongguo həlkining tarihiy wəzipisi.

Əmma kəndak birlikkə kəltürüx kerək? Həkim mutləklərning mustəbitlik yoli bilən birlikkə kəltürüx kerəkmü, yaki həlkning demokratiyə yoli bilən birlikkə kəltürüx kerəkmü? Yüən Shikəyidin tartip

Beyyang jünfalarning həmmisi mustəbitlik yoli bilən birlikkə kəltürüxni təkitlep kəlgən idi. Lekin nətiyə, jünfalarning arzusining əksiyyə, birlikkə kelix əməs, bəlünüx boldi, ahir ularning əzliri təhttin domilap qüxti. Guomindangning həlkkə karxi guruhi Yüən Shikəyning kona yoliyə warislik kilip, mustəbitlik yoli bilən birlikkə kəltürüxni izləp, top-toqra 10 yil iqki urux elip bardi, nətijədə Yapon tajawuzqilirining besip kirixigə yol eqip bərdi, əzliri bolsa Emeyshən teqi^②yə tikilixti. Ular hazirmu taqda turup əzlrining mustəbitlik yoli bilən birlikkə kəltürüxi toqrisida jar selixiwatidu, buni kimgə anglatmaqçi? Buningyə kulak selixni halaydiqan birər wətənpərwər, wijdanlik Zhongguoluk barmu? Beyyang jünfalarning 16 yillik həkümranliqini, yənə guomindangning 18 yillik hakim mutlək həkümranliqini baxtin kəqürgən həlk toluk təjribigə igə bolup qaldi, ularning kəzi roxənləxti. Ularyə hakim mutləklərləning mustəbitlik yoli bilən birlikkə kəltürüxi əməs, həlk ammisining demokratiyə yoli bilən birlikkə kəltürüxi kerək. Biz kommunistlar 1935-yil-la Yapon baskunqiliriyə karxi milli birliksəp fangzhenini otturiyə koyqan iduk, bu yoldiki kürəxni bir künmu tohtatmiduk. 1939-yili guomindang əzining «Yat partiyilərləning paaliyətlirini qəkləx qarisi» digən əksiyətqil qarisini yürgüzüp, təslim bolux. bəlünüx. arkiyə qekinix weyjisini tuqduroqan wə guomindangqilar əzlrining mustəbitlik yoli bilən

birlikkə kəltürüx digən nimisi toqrisida jar salqan qaqda, biz yənə mundak digən iduk: birlik təslim boluxni asas kilqan birlik əməs, Yapon baskunqiliriqqa karxi urux kilixni asas kilqan birlik, bəlünüxni asas kilqan birlik əməs, ittipaklixixni asas kilqan birlik, arkiqqa qekinixni asas kilqan birlik əməs, alqqa besixni asas kilqan birlik boluxi kerək; pəkət muxu keyinki birliklərlə jing birlik, baxkilirining həmmisi ja birlik[®]. Aridin 6 yil etti, məsilə yənə xu petiqə turuptu.

Həlkning ərkinligi bolmisa, həlkning demokratik siyasisi bolmisa, birlikkə kəlgili bolamdu? Muxular bolqanda, dərhal birlikkə kəlgili bolidu. Zhongguo həlkining ərkinlik üqün, demokratiyə üqün, birləxmə həkümət üqün elip barqan hərkiti, əyni zamanda, birlikkə kelix üqün elip berilqan hərket. Konkirit ganglingimizda ərkinlikni wə demokratiyini kolqqa kəltürüx toqrisida otturiqqa koyqan nuroqun tələplirimiz, birləxmə həkümət toqrisida otturiqqa koyqan təliwimiz, əyni zamanda, ənə xu məxsətəni kəzdə tutidu. Guomintang iqidiki həlkə karxi guruhning diktaturisi əməldin kaldurulmisa, demokratik birləxmə həkümət kurulmisa, guomintang həkümranliqidiki rayonlarda heqkandak demokratik islahat yürüzgili, u yərlərdiki barlik armiyə wə həlkni Yapon tajawuzqilirini yokitixka səpərwər kilqili bolmayla kəlməstin, bəlki bundak əhwal rawajlinip iqki urux pajiəsigə aylinidu, bu—nuroqun kixi-

lərgə qüxinixlik addi sawat. Nimə üqün xunqə kəp partiyə-guruhluk wə partiyə-guruhsiz demokratlar jümlidin guomindang iqidiki nuroqun demokratlar birləxmə həkümət kuruxni bir eqizdin tələp kilidu? Qünki ular hazırki wəziyyəttiki weyjini oquk kərdi, birləxmə həkümət kurmay turup, bundak weyjini tügətkili bolmaydioqanlıqini, ittipaklixip düxmən'gə qarxi turux wə ittipaklixip dölət kurux məksidigə yetkili bolmaydioqanlıqini oquk kərdi.

Bəxinqi, Həlk Armiyisi

Zhongguo həlkining ərkinlikkə, birlikkə, birləxmə həkümətkə erixixi, Yapon tajawuzqilirini üzül-kesil yokitixi wə yengi Zhongguo kuruxi üqün, həlk meydanida turidioqan armiyə bolmisa bolmaydu. Üzül-kesil həlk meydanida turup keliwatkan armiyə hazır pəkət azat rayonlardiki anqə zor bolmioqan 8-armiyə wə yengi 4-armiyidinla ibarət, bular tehi yetixməydu. Əmma, guomindang iqidiki həlkkə qarxi guruh bolsa azat rayonlar armiyisini pütүн əs-yadi bilən buzmakqi wə yokatmakqi bolup kəldi. 1944-yili guomindang həkümiti "təklipnamə" digən birnimini otturiqə koyup, gongchəndang azat rayonlar armiyisining 5 tin 4 kismini "qəklən'gən muddəttə əməldin kaldursun" didi. 1945-yili yəni yekinki bir tənpendə u yənə, gongchəndang azat rayonlar armiyisining həmmisini tapxurup bərsun, xuningdin ke-

yinla gongchəndangə "kanuniy orun" berilidu, didi.

Bu kixilər kommunistlarə: silər armiyənglarni tapxursanglar, biz silərgə ərkinlik berimiz, dəwatidu. Bu təlimatka asalanəqanda, armiyisi yok partiyə-guruhlarda ərkinlik boluxi lazim idi. Əmma 1924-yildin 1927-yiləiqə Zhongguo gongchəndangida azəqinila armiyə bar idi, guomintang həkümitining "partiyini tazilax" siyasiti wə kirəqinçilik siyasiti yürgüzüluxi bilənla ərkinliktin əsərmu qalmidi. Hazirki Zhongguo demokratiyə ittipakida wə Zhongguo guomintangidiki demokratlarda armiyə yok, xuning bilən billə, ərkinlikmu yok. 18 yildin buyan, guomintang həkümiti həkümranlıqıdiki ixqilar, dihanlar, oququqilar xuningdək barlik tərəkkipərwər mədiniyətqilər, maaripqilar, sanaətqilərninğ heqkaysisida armiyə bolmidi, xuning bilən billə, heqkaysisida ərkinlikmu bolmidi. Yukurida eytiləqan demokratik partiyə-guruhlarə wə həkəkə kəndaktu armiyə təxkil kıləqanlıqı, kəndaktu "feodallik geju" ni yoləqə koyəqanlıqı, kəndaktu "hainlar rayoni" kuroqanlıqı, kəndaktu "məmuri buyruk wə hərbi buyruk"larəqə hilaplik kıləqanlıqı üqünla ərkinlik berilmidimu? Hərgiz undak əməs. Dəl buning əksiqə, ularəqə muxundak kilmioqanlıqı üqünla berilmidi.

"Armiyə dələtning bolidu." Nahayiti toqra, dunyada dələtkə təəlluk bolmioqan birmu armiyə yok. Lekin bu kəndak dələt? Qong pomixxiklar, qong banka igiliri, qong məybənlərninğ feodallik, faxis-

tik wə həkim mutlək dəliti mu, yaki həlk ammisining yengi demokratik dəliti mu? Zhongguoda pəkət yengi demokratik dələt kurux wə muxu asasta yengi demokratik birləxmə həkümət kurux kerək; həlkning ərkinligini koqdax wə qət'əl tajawuzqiliriqə ünümlük qarxi turux üqün Zhongguoning barlik armiyisi muxu dəlätning muxu həkümitigə təəlluk boluxi kerək. Kaqanki Zhongguoda yengi demokratik birləxmə həkümət möydanqə kelidikən, Zhongguo azat rayonlirining armiyisi dərhal uningqə tapxurup berilidu. Lekin guomindangning barlik armiyisimu xuning bilən bir wakitta uningqə tapxurup berilixi lazim.

1924-yili Sun Zhongshən əpəndi: “Buningdin keyin həlk inkilawining yengi dəwri baxlinidu. Birinqi kədəmdə korallik küqlər həlk bilən birləxtürülidu; ikkinqi kədəmdə korallik küqlər həlkning korallik küqlirigə aylandurulidu”^③ digən idi. 8-armiyə, yengi 4-armiyə dəl muxu fangzhenni əməlgə axurup, “həlkning korallik küqi”gə yəni həlk armiyisigə aylanqanliktin, qəlibilik urux kilalidi. Guomindang armiyisi beyfa uruxining aldinki məzgilidə, Sun Zhongshən əpəndi eytkan “birinqi kədəm”ni orunliqanliktin, uruxta qəlibə kazoqan idi. Beyfa uruxining keyinki məzgilidin tartip ta hazirəqiqə “birinqi kədəm”nimu taxliwetip, həlkkə qarxi möydanda turup kəlgənliktin, kündin-kün'gə qiriklixip wə qüxkünlixip, “iqki urux kilixka usta”,

“taxki urux” kilixka “nausta” bolup qaldı. Guomindang armiyisidiki barlıq wətənpər wər, wıjdanlıq jün-guənlər hər kətkə kelip, Sun Zhongshən əpəndining rohini kayta tikləp, öz armiyisini özgərtixi kerək.

Kona armiyini özgərtix hizmitidə, tərbiyiləp kətkili bolıdıqan jün’guənlərlə həmmisigə muwapik tərbiyə berip, ularning toqra nuktiinəzərnı üginip, kona nuktiinəzərnı süpürüp taxlixioqa yardım berip, ularni həlk armiyisi üçün dawamlıq hizmət kilidıqan kilix lazim.

Zhongguo həlkining armiyisini bərpa kilix üçün kürəx kilix pütün məmləkət həlkining məs’uliyiti. Həlkning armiyisi bolmisa, həlkning heqnərsisi bolmaydu. Bu məsilə toqrisida hərgiz kuruk səp-sətə setixka bolmaydu.

Biz kommunistlar Zhongguo armiyisini özgərtixkə yardım berixni halaymiz. 8-armiyə wə yengi 4-armiyə həlk bilən ittipaklixixni, Yapon tajawuzqilirioqa karxi turuxni halaydıqan, Zhongguo azat rayonlirioqa karxi turmaydıqan barlıq koxunlarnı əzigə dost koxunlar dəp bilip, ularoqa muwapik yardım berixi lazim.

Altinqi, Yər Məsilisi

Yapon tajawuzqilirini yokitix wə yengi Zhongguo kurux üçün, yər tüzümini islah kilip, dihanlarnı azat kilix lazim. Sun Zhongshən əpəndining “Yər

teriquqining yeri bolsun” digən təxəbbusi hazırki burzuaziyə demokratizimi haraktiridiki inkilap dəwri üçün toqra təxəbbus.

Nimə üçün hazırki dəwrdiki inkilap “burzuaziyə demokratizimi haraktiridiki inkilap” diyilidu? Xuning üçünki, bu inkilapning düyxiangi omumi burzuaziyə əməs, bəlki milli zulum wə feodallik zulum; bu inkilapning tədbiri hususi mülükni omumən bikar kilix əməs, bəlki hususi mülükni omumən muhapizət kilix; bu inkilapning nətijisidə, ixqilar sinipi kük toplap, Zhongguoni sotsiyalistik yönülükə qarap rawajlinixka baxlax imkaniyitigə igə bolidu, əmma heli uzak bir məzgiligə kapitalizim yənə muwapik dərjide tərəkkiyatka igə kilinidu. “Yər teriquqining yeri bolsun” digənlik yərni feodal ekispilatatsiyiqilərnin qolidin dihanlarning kəliqə etküzüp, feodal pomixxiklarning hususi mülkini dihanlarning hususi mülkigə aylandurup, dihanlarni feodallik yər munasiwətliridin azat kilix, xundak kilip, yeza igilik məmlikitini sanaət məmlikitigə aylandurux imkaniyitini yaritix digənlik. Xuning üçün, “Yər teriquqining yeri bolsun” digən təxəbbus puoletariyat sotsiyalizimi haraktiridiki təxəbbus əməs, burzuaziyə demokratizimi haraktiridiki təxəbbus, xuningdək yalquz biz kommunistlarningla təxəbbusi əməs, barlik inkilawiy demokratlarning təxəbbusi. Pərk xuningdiki, Zhongguo xaraitida pəkət biz kommunistlarla bu təxəbbuska alahidə

ihlas bilən kariduk, uni eəizda eytipla qalmay, bəlki əməldə ixliduk. Qandaq kixilər inkilawiy demokratlar? Puroletariyat əng üzül-kesil inkilawiy demokratlar boləqandin taxkiri, dihanlar əng zor inkilawiy demokratlar. Dihanlarning mutlək kəpqi-ligining yəni feodallik kuyruqini sərəp yürgən bay dihanlardin baxkilirining “yər terioquqining yeri bolsun”ni aktip tələp kilmaydiqini yok. Xəhər uxxak burzuaziyisimu inkilawiy demokratlar, “Yər terioquqining yeri bolsun” digən təxəbbus yeza igi-lik ixləpqikirix küqlirini rawajlinix imkaniyitigə igə kilidu, bu ular üçün paydilik. Milli burzuaziyə—turaksiz sinip, ularqa bazar kerək, ularmu “Yər terioquqining yeri bolsun” digən təxəbbusni yaklay-du; ularning kəpqiligi yər bilən baqlanəanliktin, ularning nurquni yənə “Yər terioquqining yeri bol-sun” digən təxəbbustin kərkidu. Sun Zhongshən Zhongguoda əng dəslepki inkilawiy demokrat idi, u milli burzuaziyining inkilawiy guruhiəqa, xəhər uxxak burzuaziyisigə wə yezilardiki dihanlarəqa wəkillik kilip, korallik inkilap kildi, “yər həkukini təkxiləx” wə “Yər terioquqining yeri bolsun” digən təxəbbuslarni otturiəqa koydi. Ləkin əpsuski, u həkimiyətni igəlləp turəqan qaoqlarda, yər tüzümi islahatini zhudongluk bilən yürgüzmedi. Guomin-dangning həlkəkə karxi guruhi həkimiyətni igəl-ligəndin keyin, Sun Zhongshənni təxəbbusiəqa tamamən asilik kildi. Həzir “Yər terioquqining

yeri bolsun” digən təxəbbuska kət'i karxi turuwatkanlar dəl həlkkə karxi muxu guruh, qünki ular qong pomixxiklar, qong banka igiliri wə qong məybənlər təkisigə wəkillik kilidu. Zhongguoda məhsus dihanlarqıla wəkillik kilidiqan partiye yok, milli burzuaziye partiyilirining kət'i bir yer ganglingi yok, xuning üqün, kət'i yer ganglingini tüzüp qikkan wə ijra kiləqan, dihanlar mənpeəti üqün əstayidil kürəx kiliwatkan, xuning bilən əng kəng dihanlar ammisini əzining uluk ittipaqqi koxuni kiləqan Zhongguo gongchəndangila dihanlar wə barlik inkilawiy demokratlarning rəhbiri bolup kaldi.

1927-yildin 1936-yiloqıqə, Zhongguo gongchəndangi yer tüzümini üzül-kesil islah kilix qarisini əməlgə koyup, Sun Zhongshən əpəndining “Yer terioquqining yer bolsun” digən təxəbbusini ixka axurdi. Yirtkuqlarqə otturiqə qikip, 10 yil həlkkə karxi urux yəni “Yer terioquqining yer bolsun” digən təxəbbuska karxi urux elip barəqanlar dəl Sun Zhongshənning barlik yarimas əwlatlirini topliwalqan guruh—guomindang iqidiki həlkkə karxi guruh.

Yapon baskunqilirioqə karxi urux dəwridə, Zhongguo gongchəndangi zor dərjidə yol koyup, “Yer terioquqining yer bolsun” digən siyasətni ijarə wə əsümnü keməytix siyasitigə əzgərtti. Bundak yol koyux toqra idi, bu guomindangning Yapon baskunqilirioqə karxi uruxka katnixixioqə türtkə boldi, xuningdək azat rayonlardiki pomixxiklarning dihan-

larni Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxka kozoximizozə boləjan toskunluqini azaytti. Əgər alahidə toskunluk bolmisa, bu siyasətni uruxtin keyinmu dawamlık yürgüzməkqimiz, əng awal pütün məmlikət dairisidə ijarə wə əsümnı keməytxni əməlgə axurimiz, andin muwapik usullarnı kollinip, “Yər terioquqining yeri bolsun” digən məksətkə pəydingəy yetimiz.

Əmma Sun Zhongshən əpəndigə asilik kiləuqilar “Yər terioquqining yeri bolsun” digən təxəbbuskila qarxi turup kalmay, hətta ijarə wə əsümnı keməytxkimu qarxi turdi. Guomindang həkümiti əzi qikarəjan “ijarini 25 pirsənt keməytx”kə ohxax əmirpərmanlarnı əzi ixka axurmidi, pəkət bizla azat rayonlarda ixka axurduk, xunga bumu bizning bir jinayitimiz boldi: “hainlar rayoni” döp ataxti.

Yapon baskunqiliriqə qarxi urux dəwridə milli inkilap baskuqi, demokratiyə-həlk turmuxi inkilawi baskuqi digən ikki baskuq nəziriyisi otturiqə qikti, bu hata.

Aldimizda qong duxmən turəanda, demokratik islahat wə həlk turmuxi islahati məsilisini otturiqə koymay, Yaponlar kətkəndin keyin otturiqə koyux kerək. — Bu, guomindangning həlkkə qarxi guruhi-ning səpsətisi, buningdin məksidi Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni üzül-kesil qəlibigə erixtürməslık. Bəzilər buningə qarisiqila koxulup, muxu səpsə-ting əgəxkūqiliri bolup kaldı.

Aldimizda qong düxmən turqanda, demokratiyə wə həlk turmuxi məsilisi həl kilinmaydikən, Yapon baskunqiliriqə qarxi genjüdilər kurup Yaponiyining hujumiqə qarxi turqili bolmaydu.—Bu, Zhongguo gongchəndangining təxəbbusi, bu təxəbbus ixka axuruldi wə nahayiti yahxi ünüm bərdi.

Yapon baskunqiliriqə qarxi urux dəwridə ijərə wə əsümni keməytix həm baxka barliq demokratik islahatlar Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxni məksət kilidu. Pomixxiklarning Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxka bolqan toskunluklirini azaytix üqün, ijərə wə əsümni keməytixla əməlgə axurulidu, pomixxiklarning yərgə igidarqilik kilix hokuki əməldin qaldurulmaydu, xuning bilən billə, pomixxiklar bayliqini sanaət tərəpkə kəqürüxkə riqəbtləndürüldü həmdə kəyming shenshilar baxka həlk wəkiliri bilən billə Yapon baskunqiliriqə qarxi ijtimai hizmətlərgə wə həkümət hizmətlirigə katnaxturulidu. Bay dihanlar bolsa ixləpqikirixni rawajlanduruxka riqəbtləndürüldü. Bularning həmmisi yeza demokratik islahatini kət'i ijrə kilix luxiəniğə kirgüzülgən, bular tamamən zərür.

Ikki luxiən turuptu: ya Zhongguo dihanlirining demokratiyə wə həlk turmuxi məsilisini həl kilixiə kət'i qarxi turup, əzini qirik, kabilyətsiz wə Yapon baskunqiliriqə qarxi turalmaydiqan haləqə qüxürüp koyux; ya Zhongguo dihanlirining demokratiyə wə həlk turmuxi məsilisini həl kilixini kət'i kollap,

özini pütүн ahaling 80 pirsəntini təxkil kilidioqan əng uluq ittipaqı qoxunoqa igə kilix, xuning bilən kudrətlik jənggiwar küq uyuxturux. Aldinkisi—guomindang həkümitining luxiəni, keyinkisi—Zhongguo azat rayonlirining luxiəni.

Ikki luxiən otturisida təwrinip, eqızda dihanlarni kollax, lekin ijarə wə əsümni keməytxtə, dihanlarni qorallanduruxta wə yeza demokratik hakimi-yiti kuruxta kət'i bolmaslik jihuyzhuyiqilarning luxiəni.

Guomindangning həlkkə qarxi guruhi barlik küqini səpərwər kilip, Zhongguo gongchəndangiqa axkara wə yoxurun, hərbi wə siyasi, kan təkidiqan wə kan təkəməydiqan həmmə zəhərlik oklirini atti. Ikki partiyə otturisidiki talax-tartixlar, ijtimai haraktiridin eytkanda, mahiyəttə yezilaroqa bolqan munasiwət məsilisidə kərülidu. Biz guomindangning həlkkə qarxi guruhining zadi qaysi ixta aqqioqini kəltürüp koyduk? Dəl muxu məsilə üstidə əməsmu? Guomindangning həlkkə qarxi guruhining Yapon tajawuzqiliri tərpidin qarxi elinixi wə riqəbətəndürülüxi ularning dəl muxu məsilə üstidə Yapon taja-wuzqiliriqa zor yardəm bərgənligidin əməsmu? “Gongchəndang Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxni buzdi, dələtkə həwp yətküzdi” diyixlər, “hain partiyə”. “hain armiyə” wə “hainlar rayoni” diyixlər, “Məmuri buyruk wə hərbi buyrukka boysunmidi” diyixlər Zhongguo gongchəndangining dəl muxu

məsilidə milli mənəpətkə həkiki uyğun kelidiqan toqra ixlarni kilqanliqidin kelip qikkan əməsmu?

Dihanlar Zhongguo ixqilirining təkti. Kəlgüsida yənə birnəqqə on milyon dihan xəhərlərgə, zawutlarqə kiridu. Əgər Zhongguo kudrətlik milli sanaət kurmaqci, nahayiti kəp zamaniwi qong xəhərlər kurmaqci ikən, u halda, yeza əhalisini xəhər əhalisigə aylandıriddiqan uzak bir jəryanni besip ətüxi kerək.

Dihanlar Zhongguo sanaət bazirining asasiy gəwdisi. Pəkət xularla əng mol axlik wə ham əxya yətküzüp berələydu, xuningdək əng kəp sanaət buyumlirini kəbul kilalaydu.

Dihanlar Zhongguo armiyisining mənəbəsi. Əskərlər—hərbi kiyim kiygən dihanlar, ular Yapon taja-wuzqilirining əxəddi düxmini.

Dihanlar hazırki baskuqtiki Zhongguo demokratik siyasisining asasiy küqi. Zhongguo demokratliri əgər 360 milyon dihanlar ammisining yardimigə tayanmisa, heqkandak ixni wujutka qikiralmaydu.

Dihanlar hazırki baskuqtiki Zhongguo mədiniyət hərkitining asasiy düyxiangi. Sawatsizlikni tügitix, maaripni omumlaxturux, ammiwi ədibiyat-sən'ət wə həlk sakliqini saklax digən ixlər 360 milyon dihandin ayrilip kalsa, ularning tolisi kuruk sez bolup kalmamdu?

Mening bundak diginim, əlwəttə, əhalining təhminən 90 milyonini təkil kiliddiqan baxka həlk-lərnin siyasi, iktisadiy wə mədiniyət jəhətlərdiki

mohimliqioğa etiwarsiz qarioanlik əməs, bolupmu siyasi jəhəttə əng anglik boləqan wə xuning üqünmu pütün inkilawiy hərəkətkə rəhbərlik kilix layakitigə igə boləqan ixqilar sinipioğa etiwarsiz qarioanlik əməs, bu həktə hata qüxənqə tuqulmasliqi lazim.

Bularning həmmisini qüxinix Zhongguo kommunistliri üqünla əməs, bəlki barlik demokratlar üqünmu tamamən zərür.

Yər tüzümi islah kilinoqan həttə dəslepki kədəmdə islah kilinoqandin keyin, məsilən, ijarə wə əsüm keməytilgəndin keyin, dihanlarning ixləpqi-kirix kizəqinliqi axidu. Andin dihanlarning yeza igilik ixləpqikirix kopiratiplirioğa wə baxka kopiratiplarğa ihtiyariylik pirinsipi astida pəydin-pəy uyuxuxioğa yardəm berilsə, ixləpqikirix küqliri rawajlinidu. Bundak yeza igilik ixləpqikirix kopiratipliri hazirki wakitta tehi dihanlarning yəkkə igiligi asasioğa (dihanlarning hususi mülki asasioğa) kuruloqan, əzara həmkarlik yoloğa qoyulidioqan kolliktip əmgək təxkilatliridin, məsilən, biən'gongdüy, həmkarlik guruppisi, lapkutlixix bəniqə ohxaxlar-dinla ibarət bolsimu, əmma ularda əmgək ünümdar-liqining əsüxi wə ixləpqikirix miqtarining kəpiyixi kixini həyran kalduroqudək dərrijigə yətti. Bundak tüzüm Zhongguo azat rayonlirida zor dərrijidə rawajlandi, uni buningdin keyin küqning beriqə omumlasturux lazim.

Bu yərdə xuni kərsitip ətüx kerəkki, biən'gong-

düygə ohxax həmkarlik təxkilatlıri dihanlar arisida burundinla bar idi,  mma u qa da u dihanlar  zining e ir turmuxio a dalda kilidio an bir hil usuldinla ibarət idi. H zir Zhongguo azat rayonlıridiki bi n'gongd yl r x kil w  məzmun jəhəttin  zgirix yasidi; ular dihanlar ammisining  z ixl p qikirixini rawajlandurup, bayaxat turmuxka erixixining bir hil usuli bolup kaldı.

Zhongguodiki barlik partiyil rning siyasiti w   miliyitining Zhongguo h lki arisida kərsətkən t sirining yahxi-yaman, qong-kiqik boluxi, ahirki hesapta, ularning Zhongguo həlkining ixl p qikirix k qlirini rawajlanduruxio a yard m bərgən-b rmig nligig  w  bərgən yardiminin qong-kiqikligig , ixl p qikirix k qlirini bo up koyo anlıqi yaki azat kilo anlıqio a ba qlik. Yapon tajawuzqilirini yokitix, y r islahatini əməlgə axurup, dihanlarni azat kilix, zamaniwi sanaətni rawajlandurux, mustəkil.  rkin. demokratik. birlikkə k lg n w  bay-küqlük yengi Zhongguo kurux—p k t muxularla Zhongguoning ijtimai ixl p qikirix k qlirini azat kilalaydu, Zhongguo həlkinin  lkixio a erixidu.

Bu y rd  xunimu kərsitip  t x kerəkki, x h rl rdin yezilaro a kelip ixləwatkan ziyalılar yezilarning həzirmu tarkak. kalak y kk  igilikni asas kiliwatkanlıqidin ibarət hususiyitini, azat rayonlarınin bolsa, yənə kelip, waktinqə d xm n təripidin bel wetilg n w  partizan uruxi boluwatkan xaraitta

turuwatkanlıqıdın ibarət hususiyitini asanlıqqa qü-xənməydu. Ular bu hususiyətlərnı qü-xənmigənliktin, kəpinqə, namuwapik həlda əzlrining xəhər turmuxı yaki xəhər hizmiti nuktiinəziridə turup, yeza məsililirini küzitudu, yeza hizmətlirini bir tərəp kilidu, nətijidə yezilarning əmiliy əhwalidin qətləp ketidu, dihanlar bilən iqkoyun-taxkoyun bolup ketəlməydu. Bundak əhwalni tərbiyə berix usuli bilən tügıtix lazim.

Zhongguoning kəng inkilawiy ziyaliliri əzlrining dihanlar bilən birlixixi zərürlüğini sezixi lazim. Dihanlar ularəqa muhtaj, ularning yardimini kütüwatidu. Ular kizəinlik bilən yezilarəqa berixi, okuəquqilik kiyimini seliwetip, mata kiyim kiyixi, hərəkəndak kiqik ixni kilixtin bax tartmaslıqı, u yərlərdə dihanlarning tələplirini qüxinixi, dihanlarning oyəinixiqə wə təkkillinixigə yardəm berixi, Zhongguoning demokratik inkilawidiki intayin məhim bir hizmətni yəni yeza demokratik inkilawini orunlax üqün kürəx kilixi lazim.

Yapon tajawuzqiliri yokitiləqəndin keyin, Yapon tajawuzqilirining wə əsasiy wətən hainlirining yərlirini musadirə kilix həmdə bu yərlərnı yərsiz wə yeri az dihanlarəqa təksim kilip berix lazim.

Yəttinqi, Sanaət Məsilisi

Yapon tajawuzqilirini məqlup kilix wə yengi

Zhongguo kurux üqün sanaetni rawajlandurux lazim. Əmma, guomindang həkümitining həkümranlıqi həmmidə qət'əllərgə bekinidu, uning maliyə wə iktisadiy siyasiti həlkning həmmə iktisadiy turmuxini wəyran kilidu. Guomindang həkümranlıqidiki rayonlarda bolqan azqina uxxaq sanaətningmu kəp kismi wəyran bolux halitigə qüxməy kalmaydu. Siyasini əzgərtmigəndə, barlık ixləpqikirix küqliri wəyran bolux təkdirigə uqraydu, yeza igiligidə xundak bolidu, sanaəttimu xundak bolidu.

Omumən eytkanda, mustəkil, ərkin, demokratik wə birlikkə kəlgən Zhongguo bolmay turup, sanaetni rawajlandurux mümkin əməs. Yapon tajawuzqilirini yokitix mustəkillik üqün. Guomindangning bir partiyə diktaturisini əməldin kaldurup, demokratik, birlikkə kəlgən birləxmə həkümət kurux, pütün məmlikəttiki koxunlarni həlkning korallik küqlirigə aylandurux, yər islahatini əməlgə axurup, dihanlarni azat kilix ərkinlik, demokratiyə wə birlik üqün. Mustəkillik, ərkinlik, demokratiyə wə birlik bolmay turup, həkiki kəng kələmlik sanaət kurux mümkin əməs. Sanaət bolmisa, mustəhkəm dələt mudapiəsi bolmaydu, həlk parawanlıqi bolmaydu, dələt bay-küqlük bolmaydu. 1840-yildiki əpyün uruxidin buyanki 105 yillik tarix bolupmu guomindang hakimiyət bexiqə qikkəndin buyanki 18 yillik tarix Zhongguo həlkiqə bu mohim nuqtini nahayiti roxən kərsitip bərdi. Zhongguoning kəmbə-

qəl-ajiz bolmay, bay-küqlük boluxi Zhongguoning mustəmlikə, yerim mustəmlikə bolmay, mustəkil boluxi bilən, yerim feodal bolmay, ərkin və demokratik boluxi bilən, parqılanoqan bolmay, birlikkə kəlgən boluxi bilən baqılanoqan. Yerim mustəmlikə, yerim feodal və parqılanoqan Zhongguoda sanaətni rawajlandurup, dölət mudapiəsi kuxux, həlkni parawanlikkə erixtürüx, dölətni bay-küqlük kilixni uzak yillardin buyan nuroqun kixilər hiyal kilip kəlgən idi, əmma bu hiyallarning həmmisi yokkə qikti. Birmunqə yaxxi niyətlük maaripqilar, alimlar və okuquqilar öz hizmiti yaki okuxi bilənla bolup ketip, siyasi bilən kari bolmidi, əzliriqə, hasil kiləqan bilimlirimiz bilən dölətkə hizmət kiliximiz mümkin, dəp oylidi, nətijidə bu oylarmu ham hiyal bolup kəlip, həmmisi yokkə qikti. Bu—bir hux həwər, gədəklərqə kilinəqan bundak ham hiyalning yokkə qikixi Zhongguoni bay-küqlük kilixning dəl baxlinix nuqtisi boldi. Zhongguo həlki Yapon basqunqiliriqə qarxi uruxta nuroqun nərsilərnə üginiwaldi, Yapon tajawuzqiliri məqlup kilinəqandin keyin, mustəkil, ərkin, demokratik, birlikkə kəlgən və bay-küqlük yengi demokratik Zhongguo kuxuxning zərürlüğini bəlki bu xərtlərnəng əzara baqılanoqanliqini, birsi kəm bolsa bolmaydiəqanliqini bildi. Əgər muxundak bolidikən, Zhongguodin ümit bar. Zhongguo həlkining ixləpqikirix küqlirini azat kilip, toluk rawajlinix imkaniyitigə igə kilix yengi demokratik

siyasi xərtlərlərin pütүн Zhongguo ziminida əməlgə exixioğa baqlıq. Buni qüxən'güqilər kündin-kün'gə köpiyatıdu.

Zhongguo həlki wə uning həkümiti yengi demokratik siyasi xərtlərgə erixkəndin keyin, əmiliy tədbirlər kollinip, birkənqə yil iqidə, kədəmmu-kədəm eoqır wə yenik sanaətlərnı kurup, Zhongguoni yeza igilik məmlikitidin sanaət məmlikitigə aylanduruxi lazim. Yengi demokratik dölət əgər özıgə mustəhkəm iktisatni asas kılmisa, əgər iloqar wə hazırkıdin kəp rawajlanoqan yeza igiligini asas kılmisa, əgər pütүн məmlikət iktisadining salmiqıda intayin zor üstünlükni igəllıgən kəng kələmlik sanaətni həm bunınoğa munasip katnax. soda. pul muamilisi ixlırını asas kılmisa mustəhkəmlinəlməydu.

Biz kommunistlar pütүн məmlikəttiki hərkıysi demokratik partiyə-guruhlar bilən wə hərkıysi tarmaqlardiki sanaətqilər bilən birliktə yukurida eytiloqan nıxan üqün kürəx kılixni halaymiz. Zhongguo ixqılar sinipi bu wəzıpını orunlaxta uluk rol oynaydu.

Zhongguo ixqılar sinipi birinqi dunya uruxidin tartipla anglıq kıyapəttə Zhongguoning mustəkılliqi wə azatlıqi üqün kürəx kılixka kirixti. 1921-yili uning xiənfəngdüyi—Zhongguo gongchəndangi dunyaqa kəldi, xuningdin tartip, Zhongguoning azatlik kürixi yengi baskuqqa kirdi. Beyfa uruxi, yər inkilawi uruxi wə Yapon baskunqilirioğa karxi

uruxtin ibarət üq dəwrədə, Zhongguo ixqilar sinipi wə Zhongguo gongchəndangi Zhongguo həlkining azatlik ixliri üqün intayin zor tirixqanlik kərsətti wə intayin kimmətlik təhpə koxti. Yapon tajawuzqilirini üzül-kesil məqlup kilix kürixidə bolupmu qong xəhərlərnə wə mohim katnax yollirini kayturuwəlix kürəxliridə Zhongguo ixqilar sinipi intayin zor rol oynaydu. Aldin həküm kiləqili boliduki, Yapon baskunqiliriqə qarxi urux ayaklaxkəndin keyin, Zhongguo ixqilar sinipining tirixqanliqi wə təhpisi tehimu zor bolidu. Zhongguo ixqilar sinipining wəzipisi yengi demokratik dələt kurux üqünla kürəx kilix bolup kalmay, bəlki Zhongguoning sanətləxixi wə yeza igiligining zamaniwilixixi üqünmu kürəx kilix.

Yengi demokratik dələt tüzümidə əmgək bilən kapital otturisdiki payda-ziyan munasiwitini tənqəx siyasiti kollinilidu. Bir tərəptin, ixqilarning mənəpəti muhəpizət kilinidu, əhwaləqə karap 8 saəttin 10 saətqiğə ixləx tüzümi wə ixsizlarəqə muwapik kutkuzux berix həm muwapik ijtimai baoxiən yoləqə koyulidu, ixqilar uyuxmilirining hokuki koqpdilidu; yənə bir tərəptin, dələt karhaniliri, hususilar karhaniliri wə kopiratip karhanilirining muwapik baxkurux bilən alidiqan orunluk paydisi kapalətləndürülidu; xu arkilik dələt bilən hususilar-din, əmgək bilən kapitaldin ibarət hər ikki tərəp sanəət ixləpqiğirixini rawajlandurux üqün birliktə

tirixidioqan kilinidu.

Yapon tajawuzqiliri məqlup kilinoqandin keyin, Yapon tajawuzqilirining wə asasiy wətən hainlirining karhaniliri həm mal-mülükliri musadirə kilinip, həkümət tərpidin bir tərəp kilinixi lazim.

Səkkizinqi, Mədiniyət, Maarip Wə Ziyalılar Məsilisi

Milli zulum wə feodallik zulumning Zhongguo həlkiqə kəltürgən apətliri iqidə milli mədiniyət üstigə qüxkən apətlərmu bar. Bolupmu ilqar əhmiyətke igə bolqan mədiniyət wə maarip ixliri, ilqar mədiniyətərbaplıri wə maaripqılar uqriqan apət tehimu eqir boldi. Milli zulum wə feodallik zulumni süpürüp taxlax üqün, yengi demokratik dölət kurux üqün nuroqunliqan həlk maaripqiliri wə okutkuqiliri, həlk alimliri, gongchengshiliri, tehnikliri, dohturliri, ahbaratqiliri, yazoquqiliri, ədipliri, sən'ətkarliri wə adəttiki mədiniyət hadimliri kerək. Ular həlk üqün ixləx rohiqə igə boluxi, muxəkkətlik hizmətlər bilən xuqullinixi lazim. Barlık ziyalılar həlk üqün ixligən hizmətliridə közgə kərünərlik utuk qazanqanla bolsa, hərmətlinixi, dölət wə jəmiyətning kimmətlik bayliqi dəp qarilixi lazim. Zhongguo—milli zulum wə feodallik zulum səwiwidin mədiniyəttə arkida kalqan bir məmlikət, Zhongguoning həlk azatlık kürixi ziyalılaraqə intayin muhtaj,

xuning üqün ziyalılar məsilisi alahidə möhim. Ötkən yerim əsir davamida elip berilən həlk azatlık kürəxliridə bolupmu 4-may hərkitidin buyanki kürəxlərdə wə 8 yillik Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxta kəng inkilawiy ziyalilarning Zhongguo həlk azatlık ixliri üqün oyniqan roli nahayiti zor boldi. Buningdin keyinki kürəxlərdə ular təhimu zor rol oynaydu. Xuning üqün, buningdin keyin, həlk həkümiti kəng həlk arisidin pilanlık türdə hər hil ziyali kadirlarni yetixtürüxi, xuningdək qolidin ix kelidiqan hazırki ziyalilarning həmmisi bilən ittipaklixkə wə ularni tərbiyiləxkə əhmiyyət berixi lazim.

80 pirsəntni təxkil kilən sawatsiz əhalə arisida sawatsizlikni tügütix yengi Zhongguoning möhim bir hizmiti.

Barlık kulluk, feodallik, faxistik mədiniyyət wə maaripni muwapik wə kət'i tədbir qollinip süpürüp taxlax lazim.

Həlk arisida kesəllikləarning aldini elixkə wə ularni dawalaxkə aktip kirixip, həlk üqün bolən tibbi dorigərlik wə saklikni saklax ixlirini omumlaxturux lazim.

Kona mədiniyyət hadimliri, kona maarip hadimliri wə kona dohturlarqə tutulidiqan pozitsiyə ularni muwapik usullar bilən tərbiyiləp, yengi nuktiinəzər wə yengi usullarqə igə kilip, həlk üqün hizmət kilduruxtin ibarət.

Zhongguo həlk mədiniyiti wə həlk maaripining

yönlüxi yeni demokratizm boluxi lazim; ikkinqi türlüq kilip eytkanda, Zhongguo özining milli, ilmiy wə həlk ammisiqə mənsub boləqan yeni mədiniyiti wə yeni maaripini bərpa kilixi kerək.

Qət'əl mədiniyitigə nisbətən pəywəyzhuyilik fangzhenini kollinix hata, qət'allərninq iləqar mədiniyitini imkaniyətning beriqə kəbul kilip, uni Zhongguoning yeni mədiniyitini rawajlandurux üqün əynək kilix kerək; karəqlarqə kəqürüp kollinix fangzhenimu hata, qət'əl mədiniyitini Zhongguo həlkining əmiliy ehtiyajini asas kilip, pipənlik halda kəbul kilix kerək. Sovet ittipaki yaratqan yeni mədiniyət bizning həlk mədiniyitini bərpa kiliximiz üqün nəmunə boluxi kerək. Zhongguoning kədimki mədiniyitigə kəlsək, buni birakla qətkimu qakmas-tin, karəqlarqə kəqürüpmu kollanmastin, bəlki pipənlik halda kəbul kilip, Zhongguoning yeni mədiniyitini aləqə sürüxkə payda yətküzüx lazim.

Təkkuzinqi, Az Sanlik Millətlər Məsilisi

Guomindangning həlkkə karxi guruhi Zhongguoda kəp millət barliqini inkar kilip, Hənzulardin baxqə az sanlik millətlərnə "nəsildax uruq"[®] dəp atimakta. Ular pütünləy Qing sulalisi həkümiti wə Beyyang jünfalar həkümitining əksiyətqil siyasətli-rigə warislik kilip, az sanlik millətlərnə ezix wə ekispilatatsiyə kilixta kilmioqini qalmidi. 1943-yili

Ikijaw aymioqidiki Mongoqul həkioqə yürgüzülgən kiroqinqilik wəkəsi, 1944- yildin haziroqə kədər Xinjiangdiki az sanlik millətlər üstidin yürgüzülüp keliwatkan qorallik basturux wəkəliri wə yekinki birnəqqə yildin buyan Gənsu Huyzuliri üstidin yürgüzülgən kiroqinqilik wəkəliri—mana buning oquk dəlili. Bu—qong Hənzuzulikəka اساسlanqan hata milli idiyə wə hata milli siyasət.

1924- yili Sun Zhongshən əpəndi əzi yazqan «Zhongguo guomindangning məmlikətlik 1- kurultiyining hitapnamisi»də mundak digən idi: “Guomindangning milli məsligi ikki mənigə igə: birinqisi Zhongguo milliti əz azatliqini koləqə kəltürəx; ikkinqisi Zhongguo ziminidiki millətlər həkukta barawər bolux.” “Guomindang təntənə bilən jakalayduki, Zhongguodiki millətlərnin əz təkdirini əzi bəlgiləx həkuki etirap kilinidu, jahan'girlarəqə wə jünfalarəqə qarxi inkilap qəlibə kəzanəqəndin keyin, ərkin, birlikkə kəlgən (millətlər ərkin birləxkən) Zhonghua min'guo təxkil kilinidu.”

Zhongguo gongchəndangi Sun Zhongshən əpəndinin yukurida eytiləqan milli siyasitigə pütünləy koxulidu. Kommunistlar az sanlik millətlər kəng hək ammisinin bu siyasətini əməlgə axurux üqün kürəx kilixioqə paal yardəm berixi lazim; az sanlik millətlərnin kəng hək ammisioqə jümlidin amma bilən munasiwət baqləqan barlik rəhbərlirigə ularning siyasi, iktisadiy, mədiniyət jəhətlərdə azatlik wə

tərəkkiyatka erixixigə xuningdək az sanlik millətlərning ammiwi mənپəətini qoqdaydiqan öz koxunlirini kuruxioqa yardəm berixi lazim. Ularning tili, yeziqi, yosuni, aditi wə diniy etikadi hərmətlinixi kerək.

Kəp yillardin buyan, Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayoni wə Huabeydiki azat rayonlarning Mongqul, Huyzu millətlirigə tutkan pozitsiyisi toqra boldi, ularning hizmətliri utukluk boldi:

Oninqi, Taxki Ixlar Məsilisi

Zhongguo gongchəndangi Atlantik xiənzhangioqa wə Moskva. Kahirə. Tehran. Kırım həlkəra yioqinliri^①ning qararlirioqa koxulidu, qunki bu həlkəra yioqinlarning qararliri faxist tajawuzqilarni məqlup kilixka wə dunya teqliqini saklaxka paydilik.

Zhongguo gongchəndangining diplomatik siyasitining tūp pirinsipi Yapon tajawuzqilirini üzül-kesil yokitix, dunya teqliqini saklax, dələtlərnin mustəkilliqi wə barawərlik ornini əzara hərmətləx, dələtlər wə həklərnin mənپəətliri wə dostluqini əzara aləqa sürux اساسida, hərکaysi dələtlər bilən dələt munasiwiti ornitix wə uni mustəhkəmləxtin, əzara munasiwətlik barlik məsililərnini, məsilən, məsilixip urux kilix. teqlik yioqinliri. soda alakiliri. məbləq selix wə baxkılarni həl kilixtin ibarət.

Uruxtin keyinki həlkəra teqlik wə həwpsizlikni təmin etidiqan organ kurux həkkidə, Zhongguo

gongchəndangi Dumbarton-Oks yiqinida qoyulqan təklipkə wə Kirim yiqinining bu məsilə üstidə qikarqan karariqə pütünləy koxulidu. Zhongguo gongchəndangi birləxkən dölətlərninq San-Fransisko yiqinini alkixlaydu. Zhongguo gongchəndangi Zhongguo həlkininq iradisini bildürəx üqün, öz wəkilini Zhongguo wəkillər əmigining tərkiwigə kirgüzüp, San-Fransisko yiqiniqə əwətti®.

Biz, guomintang həkümiti Sovet ittipaqiqa karatqan əqmənligini tohtitip, Zhongguo bilən Sovet ittipaqining dölət munasiwitini tezdin yaxxilixi lazim, dəp qaraymiz. Sovet ittipaki birinqi bolup təng hokuksiz xərtnamilərnə bikar kilqan wə Zhongguo bilən təng hokukluk yengi xərtnamə tüzgən dölət. 1924-yili Sun Zhongshən əpəndi qakiroqan guomindangning məmlikətlik 1-kurultiyi məzgilidə wə uningdin keyin beyfa uruxi elip beriloqan məzgildə, Sovet ittipaki Zhongguoning azatlik uruxiqa yardəm kilqan birdin-bir dölət boldi. 1937-yili Yapon basqunqiliriqa qarxi urux baxlanoqandin keyin, Sovet ittipaki yənə Zhongguoning Yapon tajawuzqiliriqa qarxi turuxiqa birinqi bolup yardəm kilqan dölət boldi. Zhongguo həlki Sovet ittipaki həkümiti wə Sovet ittipaki həlkininq bu yardəmlirigə təxəkkur bildüridu. Biz, Teq okyan məsilisini Sovet ittipaki katnaxmay turup, üzül-kesil, toluq həl kilix mümkin əməs, dəp qaraymiz.

Biz ittipakdax dölətlər həkümətliridin, aldi bilən,

Amerika wə Ən'gliyə həkümliridin Zhongguodiki əng kəng həlkning awaziqə jiddi dikkət kilixni, əzlirining diplomatik siyasitini Zhongguo həlkining iradisigə karxi koyup, Zhongguo həlki bilən boləjan dostlukka ziyan yətküzüp koymaslikni tələp kilimiz. Bizqə, hərəkəndək qət'əl həkümiti əgər Zhongguo əksiyətqilirigə yardəm berip, Zhongguo həlkining demokratik ixliroqə karxi turidoqan bolsa, u qaqda intayin zor hatalik ətküzidu.

Zhongguo həlki birmunqə qət'əl həkümlirining Zhongguo bilən boləjan təng həküksiz xərtnamilərnə əməldin kalduruxni jakaliqanliqini wə Zhongguo bilən təng həkukluk yengi xərtnamilərnə tüzüx yolidiki tədbirlirini karxi alidu. Əmma, bizqə, təng həkukluk xərtnamilərnə tüzülüxi Zhongguoning əmiliyətə həkiki barawərlik orunqə igə boləjanliqini kərsətməydu. Bundək əmiliyətiki həkiki barawərlik orunni hərgiz qət'əl həkümlirining mərhmət kilixioqila tayinip koloqə kəltürgili bolmaydu, uni asasen Zhongguo həlkining əz tirixqanliqioqə tayinip koloqə kəltürüx kerək, tirixning yoli Zhongguoni siyasi, iktisadiy wə mədiniyət jəhətlərdə yengi demokratik dələt kilip kuruxtin ibarət, undək kilmioqanda, mustəkillik wə barawərlik pəkət xəkildila bolidu, əmiliyətə bolmaydu. Dimək, guomintang həkümitining hazırki siyasiti boyiqə Zhongguoni hərgiz həkiki mustəkillik wə barawərlikkə erixtürgili bolmaydu.

Biz, Yapon tajawuzqiliri məqlup kilinğan wə xərtsiz təslim bolqandin keyin, Yapon faxizimini, jün'guozhuyisini wə bularni pəyda kilğan siyasi, iktisadiy, ijtimai səwəplərnü üzül-kesil yokitix üçün Yaponiyə həlkining barlıq demokratik küqlirining Yaponiyə həlkining demokratik tüzümini ornitixioğa yardım berix lazim, dəp karaymiz. Yaponiyə həlkidə demokratik tüzüm bolmisa, Yapon faxizimini wə jün'guozhuyisini üzül-kesil yokatkili bolmaydu, Teq okyan teqliqioğa kapalet bərgili bolmaydu.

Biz, Kahirə yiqinining Chaoxiəning mustəkil-liqi toqrisidiki karari toqra, dəp karaymiz, Zhong-guo həlki Chaoxiə həlkining azatlıkka erixixigə yardım berixi kerək.

Biz Həndistanning mustəkil boluxini ümit kilimiz. Qünki mustəkil, demokratik Həndistan Həndistan həlki üqünla zərür bolup kalmastin, dunya teqliqi üqünmu zərür.

Xərkiy jənubiy Asiya məmlikətliri—Birma, Malaya, Həndoneziyə, Vietnam, Filippinlaroğa kəlsək, biz bu əllər həlkining Yapon tajawuzqiliri məqlup kilinğan keyin mustəkil, demokratik dölət tüzümi qurux hokukiqə erixixini ümit kilimiz. Taylandni bolsa Yawropadiki faxistlaroğa bekinda dölətlərgə kəllinilğan usul boyiqə bir tərəp kilix kerək.

*

*

*

Konkirit gangling toqrisida beridioğan qüxəndü-rüxlirimning möhimli ri ənə xulardın ibarət.

Təkrar eytimənki, əgər məmlikət boyiqə birlikkə kəlgən, demokratik birləxmə həkümət bolmisa, bu konkirit ganglinglarni pütün Zhongguo boyiqə onguxluk əməlgə axurux mümkin əməs.

Zhongguo gongchəndangi Zhongguo həkining azatlik ixliri üqün kürəx kiləqan 24 yil dawamida xundak orunni yarattiki, hərəkandak partiye yaki ijtimai guruh bolsun, xuningdək Zhongguoluk yaki qət'əllik bolsun, Zhongguoqa munasiwətlik məsili-lərdə əgər Zhongguo gongchəndangining pikrigə hərmət kilmaydiqan pozitsiyədə bolidiəqan bolsa, u qaəda intayin eqir hatalik ötküzidu, bəlki mukərrər məqlup bolidu. Bizning pikrimizgə hərmət kilmay, əzining pikrinila akkuzuxka urunidiəqan kixilər ötmüxtimu boləqan, həzirmu bar, əmma nəti-jidə ularning heqkandak pikri aqmidi. Buning səwiwi nimə? Buning səwiwi baxka nərsə əməs, bizning pikrimizning əng kəng Zhongguo həkining mənəpətigə uyəqun boləqanliqi. Zhongguo gongchəndangi—Zhongguo həkining əng sadik wəkili, kimki Zhongguo gongchəndangiqa hərmət kilmaydikən, əmiliyətə u əng kəng Zhongguo həkioqə hərmət kilmioqan bolidu, u qokum məqlup bolidu.

Zhongguoning Guomindang Həkümranlik Qiliwatqan Rayonliridiki Wəzipilər

Partiyimizning omumi ganglingi wə konkirit

ganglingi toqrisida yukurida toluk quxəndürüx berip ettüm. Xübhisizki, bu ganglinglar pütүн Zhongguoda əməlgə axurulidu; pütүн həlkəra wə iqi wəziyət Zhongguo həlkiqə muxundak ümit beqixlidi. Əmma, hazırki wakitta guomindang həkümranlik kiliwatқан rayonlardiki, koldin kətkən rayonlardiki wə azat rayonlardiki bir birigə ohximaydioqan əhwal bizni bu üq hil rayonda ganglingni ijra kixlixta pərklik ix kərüxkə məjbur kilmakta. Ohxax bolmioqan əhwalda ohxax bolmioqan wəzipə tuqulidu. Bu wəzipilərnin bəzilirini yukurida səzləp ettüm, bəzilirini təwəndə yənə toluklap otüxkə toqra kelidu.

Guomindang həkümranliqidiki rayonlarda həlk wətənpərwərlik paaliyətlini elip berix ərkinligigə igə əməs, demokratik hərəkətlər qanunqə hilap hesaplinidu, əmma bu rayonlarda birmunqə təbiki-lər, birmunqə demokratik partiye-guruhlar wə demokratlar katnaxқан ijabi paaliyətlər əwj almakta. Zhongguo demokratiye ittipaki bu yil birinqi ayda guomindangning bir partiye diktaturisiqə hatimə berix wə birləxmə həkümət quruxni tələp kilip hitapnamə elan kildi. Jəmiyətning hərəkəysi səhəlidə muxundak haraktirdiki hitapnamilərnə elan kiləqularmu kəp. Guomindang iqidimu nuroqun kixilər əz rəhbiriy organlirining siyasitidin barqansiri gumanlanmakta wə narazi bolmakta, əz partiyesinin kəng həlk arisida yitim kelix həwpini

barqansiri hes kilip, zamanqa layik bir demokra-
tik islahatning boluxini tölöp kilmakta. Chongqing
katarlik jaylarda ixqilar, dihanlar, mədiniyətqilər,
okuquqilar, maaripqilar, ayallar, soda-sanaətqilər,
hökümət hadimlirining hətta bir kism hərbiölarning
demokratik hərketliri əwj almakta. Bularning həm-
misi barlik ezilgüqi tēbikilörning demokratik hər-
ketlirining pəydin-pəy bir nixanqa qarap birlixi-
watkanliqidin derək bərməktə. Həzirki hərketning
ajizlik nuktisi xu yərdiki, buningqa jəmiyətning
asasiy katlam kixiliri tehi kəng kələmdə katnixip
kətmidi, tutkan orni intayin mohim əmma turmuxi
intayin eqir boləjan dihanlar, ixqilar, əskərlər wə
təwən katlam həkümət hadimliri həm maaripqilar
tehi təkkillənmidi. Həzirki hərketning yənə bir
ajizlik nuktisi xuki, bu hərketkə katnaxkan demok-
ratlardin yənə nuroqun kixilər demokratik pirinsipka
asasən kürəx kozəqax arkilik wəziyətne əzgərtixtin
ibarət tūp fangzhen toqrisida tehi enik wə kət'i
rohka igə boləqini yok. Əmma keguən wəziyət bar-
lik ezilgüqi tēbikilər, partiyilər wə ijtimai gu-
ruhlarni pəydin-pəy oyəqinixka wə ittipaklixixka
məjbur kilmakta. Guomintang həkümiti hərkanqə
basturoqini bilənu, bu hərketning rawajlinixini
tosalmaydu.

Guomintang həkümranlıqidiki rayonlarda ezili-
watkan barlik tēbikilər, partiyilər wə guruhlar
demokratik hərketlərni kəng kələmdə rawajlandurup

wə tarkak küqlərni pəydin-pəy birləxtürüp, milli ittihaklikni əməlgə axurux, birləxmə həkümət kurux, Yapon tajawuzqilirini məqlup kilix wə yengi Zhongguo kurux üqün kürəx kilixi lazim. Zhongguo gongchəndangi wə azat rayonlar həlki ularəqa mümkün boləjan barlik yardəmlərni berixi lazim.

Guomintang həkümranliqədiki rayonlarda kommunistlar Yapon baskunqiliriəqa karxi kəng milli birliksəp siyasitini dawamlıq ijra kilixi lazim. Qandak adəm boluxidin kət'i nəzər, u tünügün bizgə karxi turəjan bolsimu, bügün bizgə karxi turmisila, uning bilən həmkarlixip, ortak nixan üqün kürəx kiliximiz lazim.

Zhongguoning Qoldin Kətkən Rayonliridiki Wəzipilər

Qoldin kətkən rayonlarda kommunistlar Yapon baskunqiliriəqa karxi həmmə həlkni Fransiyə wə Italiyə həlkidin ülgə elip, hər hil təxkilatlarəqa uyuxuxka, yər asti qoxun uyuxturup, qorallik kozoqilang təyyarlarxka, pəyt yetilgən haman, sirtin hujum kiliwatқан qoxunlarəqa maslixip, Yapon tajawuzqilirini iqqi wə taxki jəhəttin birləxkən halda yokitixka qakirixi lazim. Yapon tajawuzqiliri wə ularning sadıq əlalqilirining qoldin kətkən rayonlardiki aka-uka wə aqa-singillirimizni dəpsəndə kiləjanliqi, bulang-talang kiləjanliqi, nomusiəqa

təkkənligi və hakarətligənligi barlik Zhongguoluk-larning kattik qəziwini kozqidi, intikam elip nomusni aklax pəyti yetip keləy döp kaldi. Qoldin kətkən rayonlardiki həlk Yawropa urux məydanining qəlibisi və 8-armiyə. yeni 4-armiyining qəlibisidin ilhamlinip, əzlrining Yapon baskunqiliriqə karxi turux kəypiyatini intayin zor dərjide əstürdi. Mümkün kədər tez azatlikka erixix üçün ular təkkillinixkə intayin muhtaj. Xunga, biz koldin kətkən rayonlardiki hizmətləni azat rayonlardiki hizmətlərgə ohxax möhim orunqə koyuximiz lazim. Kəp- ligən hadimlar koldin kətkən rayonlarqə berip hizmət kilixi kerək. Qoldin kətkən rayonlardiki həlk arisidin kəpligən aktiplarni tərbiyiləp və əstürüp, xu yərdiki hizmətlərgə katnaxturuximiz lazim. Koldin kətkən rayonlar iqidə Dongbey 4 əlkinig koldin kətkinigə əng uzak boldi, uning üstigə bu yərlər Yapon tajawuzqilirining sanaət mərkizi və əskər turquzidiqan möhim jayi, biz u yərlərdiki yər asti hizmətni küqəytiximiz lazim. Guənneyqə sərgərdan bolup kəlgən Dongbey həlki bilən ittipaklikni küqəytip, koldin kətkən yərləni kayturuwelixka təyyarlik kəruximiz lazim.

Qoldin kətkən barlik rayonlarda kommunistlar Yapon baskunqiliriqə karxi əng kəng milli birlik-səp siyakitini ijrə kilixi lazim. Qandak adəm boluxidin kət'i nəzər, Yapon tajawuzqiliriqə və uning sadik qalqiliriqə karxi turidiqanla bolsa, uning

bilən birlixip, ortaq düxmənni yokitix üçün kürəx kilixi lazim.

Düxmən'gə yardəm berip, öz kerindaxliriqə karxi turuwatқан barlik qorqak qoxunlar, qorqak saqqlar wə baxka hadimlarni agahlandurux lazimki, ular əzlrining jinayi hərketlirini tezdin tonup, ketiwatқан yolidin waktida kaytip, kerindaxlirining düxmən'gə karxi turuxiqa yardəm berixi, buning bilən öz jinayətlirini yuyuxi lazim. Undak kilmaydiqan bolsa, düxmən tarmar kilinqan küni milli intizam ularqa kəngqilik kilmaydu.

Kommunistlar amma katnaxқан barlik qorqak təxkilatlarqa nisbətən koləqa kəltürux wə kayil kilix ixlirini elip berip, aldanqan ammuni milli düxmən'gə karxi səpkə ötküzüxi lazim. Xuning bilən billə, wətən zimini kayturuwelinəqandin keyin kanun boyiqə jazalax üçün, jinayiti qekidin axқан wə towa kilixni halimiqan wətən hainliri üstidə təkxürux elip berixi lazim.

Wətən hainlirini uyuxturup, Zhongguo həlkiqə, Zhongguo gongchəndangiqa, 8-armiyigə, yengi 4-armiyigə wə baxka həlk qoxunliriqa karxi turoqan, millətkə asilik kiləqan guomindangqi əksiyətlərgə agahlandurux berip, ularni baldurrak öz jinayətlirigə towa kilixka ündəx lazim. Towa kilmisa, wətən zimini kayturuwelinəqandin keyin, ular jəzmən wətən hainliri bilən bir katarda jazaqa tartilidu, hərgiz kəngqilik kilinmaydu.

Zhongguoning Azat Rayonliridiki Wəzipilər

Partiyimizning pütün yengi demokratik ganglingi azat rayonlarda əməlgə axuruldi wə kəzgə kərünərlik muwəppəkiyətlər koloğa kəltürüldi, Yapon baskunqiliriqə karxi nahayiti zor küq toplandi, buningdin keyin bu küqni həmmə tərəptin rawajlandurux wə mustəhkəmləx kerək.

Hazirki xaraitta, azat rayonlar armiyisi düxmən wə qorqaq koxunlar tərpidin besiwelinəqan əmma kayturuwelix mümkün boləqan barlıq jaylarəqə kəng kələmlik hujum kəzoqixi, xuning bilən azat rayonlarni kəngəytixi, kəldin kətkən rayonlarni taraytixi lazim.

Əmma xuningəqimu diqqət kilix lazimki, düxmənning hazirmu küqi bar, u azat rayonlarəqə yənə hujum kilixi mümkün. Azat rayonlardiki armiyə wə həlk düxmənning hujumini tarmar kilixkə daim təyyar turuxi wə azat rayonlarni mustəhkəmləx ixliriqə əhmiyət berixi lazim.

Azat rayonlar armiyisini, partizan düylirini, minbing, ziweyjünlirini kəngəytip wə tərptip kə selix-təlim berixni küqəytip, ularning jənggiwarlıqini axurup, tajawuzqilarni üzül-kesil məqlup kilix üqün toluk küq təyyarlax kerək.

Azat rayonlarda, bir tərəptin, armiyə həkümətni himayə kilix-həlkni səyüx hizmitini elip berixi, yənə bir tərəptin, demokratik həkümət həlkning armiyini

himayə kilix-Yapon baskunqiliriqə qarxi turu-
watkan hərbi lərning ailə təwəli rigə etiwar berix
hizmitini elip berixiqə rəhbərlik kilixi, xundak kilip
armiyə bilən həlkning munasiwitini tehimu zor dəri-
jidə yaxilixi lazim.

Kommunistlar yərlik haraktirdiki birləxmə həkü-
mətlərning hizmətliridə, ijtimai hizmətlərdə barlik
Yapon baskunqiliriqə qarxi demokratlar bilən yengi
demokratik gangling اساسida dawamlıq obdan hək-
karlixixi kerək.

Xundakla hərbi hizmətlərdə, kommunistlar biz
bilən həkarklixixni halaydiqan barlik Yapon bas-
kunqiliriqə qarxi demokratlar bilən, azat rayonlar-
diki qoxunlarning məyli iqidə, məyli texida bolsun,
obdan həkarklixixi lazim.

Ixqi-dihan əmgəkqilər ammisining Yapon baskun-
qiliriqə qarxi turux wə ixləpqikirixitiki aktipliqini
əstürux üqün, ijarə wə əsümni keməytix, ixqılar
wə hizmətqilərnin təminatini yaxilax siyasitini
toluk ijra kilix kerək. Azat rayonlarning hadimliri
igilik hizmətlirini ixləxnə tirixip üginiwelixi lazim.
Mümkin bolqan barlik küqlərnə səpər wər kilip, azat
rayonlarning yeza igilik, sanaət wə soda-setik ixli-
rini kəng kələmdə rawajlandurup, armiyə wə həlk-
ning turmuxini yaxilax lazim. Bu məksət üqün,
əmgək musabikisini yolə qoyup, əmgək kəhriman-
liri wə hizmət nəmuniqilirini mukapatlax kerək.
Xəhərlərdin Yapon tajawuzqiliri koqlap qikiriloqan-

din keyin, bizning hadimlirimiz xəhərlərnin igilik hizmitini ixləxnı tez üginiwelixi lazim.

Azat rayonlardiki həlk ammisining, əng awal, kəng ixqılar, dihanlar wə əskərlər ammisining ang səwiyisini əstürüx wə köpləp kadir yetixtürüx üqün azat rayonlarning mədiniyət, maarip ixlirini rawajlandurux lazim. Azat rayonlarning mədiniyət hadimliri wə maarip hadimliri əz hizmətlirini aloqa sürüxtə yezilarning hazirki hususiyətlirigə əsasən, yeza həlkining ehtiyajioqa həm ihtiyar kilix pirinsipioqa əsasən muwapıq məzmun wə xəkillərnı kollinixi kerək.

Azat rayonlarning hər hil hizmətlirini aloqa sürüxtə, hərəkəndak jay uzakni közləp, əz yerining adəm küqi wə maddi küqlirigə obdan keyünüxi, kalaymıkan ixlitix wə israp kilixtin saklinixi lazim. Bundak kilix Yapon tajawuzqilirini məqlup kilix üqünla əməs, bəlki yengi Zhongguo kurux üqünmu zərür.

Azat rayonlarning hər hil hizmətlirini aloqa sürüxtə, yərlik ixlarnı yərlik kixilərnin baxkuruxioqa yardəm berixkə toluk əhmiyət berix, yərlik həlk arisidiki munəwwər kixilərdin yərlik kadirlarnı köpləp yetixtürüxkə toluk əhmiyət berix lazim. Qəttin kəlgən barlik kixilər əgər yərlik kixilər bilən iqkoyun-taxkoyun bolup kətmisə, əgər yərlik kadirlarqa tolup taxkan kizojinlik, səmimiyətlilik bilən wə əhwalqa yarixa yardəm bərmisə, ularqa huddi əzining

aka-ukiliri wə aqa-singilliriqə keyün'gəndək keyün-misə, u qaqda yeza demokratik inqilawidin ibarət bu uluk wəzipini orunliyalmaydu.

8-armiyə, yengi 4-armiyə wə baxka həlk qoxunliri barqanla yeridə, dərhal xu yərdiki həlkkə yərdəmlixip, yərlik həlk kadirli ri rəhbərlik kilidioqan minbing wə ziweyjünlərnəni təxkil kilip kalmay, bəlki yərlik həlk kadirli ri rəhbərlik kilidioqan yərlik budüylər wə yərlik bingtuənlərnəni təxkil kilixi lazim. Xuningdin keyinla yərlik kixilər rəhbərlikdiki asasiy budüylər wə asasiy bingtuənlər barliqka kəlidu. Bu—intayin mohim bir wəzipə. Əgər bu wəzipə orunlanmisa, Yapon baskunqiliriqə qarxi mustəhkəm genjüdlərnəni kuroqili bolmaydu, həlk armiyisini kəngəytkilimu bolmaydu.

Əlwəttə, barliq yərlik kixilər qəttin kəlgən inqilawiy hadimlar wə həlk qoxunlirini kizəqin qarxi elixi wə ularqə yərdəm berixi lazim.

Yoxurunqan milli buzəqunqilarqə kəndək muamilə kilix məsilisi toqrisida kəpqilikning dikkitini kəzoqax lazim. Qünki axkara düxmənlərnəni, axkara milli buzəqunqilarnəni tonuwelix asan, bir tərəp kilixmu asan; yoxurunqan düxmənlərnəni, yoxurunqan milli buzəqunqilarnəni bolsa tonuwelix asan əməs, bir tərəp kilixmu asan əməs. Xuning üqün, keyinki hildikilərgə kəskin pozitsiyə tutux lazim, bir tərəp kilixta bolsa ehtiyatqan pozitsiyə tutux kərək.

Diniy etikət ərkinligi pirinsipioqə asasən, Zhong-

guo azat rayonlirida hər hil dinlarning məwjut bolup turuxioqa yol koyulidu. Məyli hristiyan dini, katolik dini, islam dini, budda dini wə baxka dinlar bolsun, ularqa etikət kiləuqular həlk həkūmitining kanunlirioqa riayə kilidioqanla bolsa, həlk həkūmiti ularni koqdaydu. Dinqa etikət kilix, etikət kilmaslik hərkinning öz ərki, ularni zorlax yaki kəmsitixkə yol koyulmaydu.

Azat rayonlarning hərəkətlirini birlikkə kəltürəx, azat rayonlarning Yapon baskunqilirioqa karxi turux hizmətlirini küqəytix, guomindang həkūmranlik kiliwatkan rayonlardiki həlkning Yapon baskunqilirioqa karxi demokratik hərəkətlirigə yardəm berix, koldin kətkən rayonlardiki həlkning yər asti koşun hərkitigə yardəm berix, pütün məmlikət həlkining ittipakliqini wə birləxmə həkūmətning kuruluxini aləqa sürəxni muhakimə kilix üqün bizning qurultiyimiz azat rayonlar həlkiqə Yən'əndə Zhongguo azat rayonliri həlk wəkilliri yioqini®ni mümkin kədər tez qakirix toqrisida təklip berixi kerək. Zhongguo azat rayonliri hazır pütün məmlikəttiki kəng həlkning Yapon baskunqilirioqa karxi turux-wətənni kutkuzuxining mərkizi bolup qaldi, pütün məmlikəttiki kəng həlk ammisi ümidini bizgə baqlimakta, bizning ularni ümitsizləndürüp koymaslik məs'uliyitimiz bar. Zhongguo azat rayonliri həlk wəkilliri yioqinining qakirilixi Zhongguo həlkining milli azatlik ixlirida qayət zor türtkilik rol oynioqusi.

5. Pütün Partiyə İttipaklixip, Partiyining Wəzipilirini Orunlax Üqün Kürəx Kılayli

Yoldaxlar, biz özimizning wəzipilirimizni wə bu wəzipilərnı orunlaxta kollinidiqan siyasətlirimizni qüxiniwalduk, əmdi bu siyasətlərnı ijra kılıxta wə bu wəzipilərnı orunlaxta kandaq hizmət pozitsiyı-sidə boluximiz kerək?

Hazirki həlkara wə iqki wəziyət bizning aldimizda wə Zhongguo həlki aldidə nurluk istikbalni oquk kərsətti, misli kərülmigən paydilik xaraitni hazirlap bərdi, bu roxən wə xək-xübhısiz. Əmma, xuning bilən billə, eqir dərijidiki kıyin xarait helimu məwjut. Kimki yoruk tərəpnıla kərüp, kıyinqilik tərəpnı kərmisə, u partiyining wəzipilirini orunlax üqün obdan kürəx kılalmaydu.

Partiyimiz Zhongguo həlki bilən billə turup, məyli əzining pütün 24 yillik tarıhida bolsun, məyli 8 yillik Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxta bolsun, Zhongguo həlki üqün qayət zor kük-kuwwət yaratti, bizning hizməttiki utuklirimiz nahayiti roxən wə xək-xübhısiz. Əmma, xuning bilən billə, hizmətlirimizdə helimu kəmqiliklər məwjut. Kimki utuk tərəpnıla kərüp, kəmqilik tərəpnı kərmisə, umu partiyining wəzipilirini orunlax üqün obdan kürəx kılalmaydu.

Zhongguo gongchəndangi 1921-yili dunyaoqa kəlgəndin buyan, əzining 24 yillik tarixida üç ketimlik uluq kürəxni bəxidən kəqürdi, u bolsimu bəyfa uruxi, yər inkilawı uruxi wə hazır tēhi dawam kiliwatkan Yapon baskunqiliriyoqa karxi urux. Partiyimiz baxtinla Marksizim-Leninizim nəziriyisini əsas kiləjan partiyo bolup kəldi, buning səwiwi—Marksizim-Leninizimning pütүн dunya puroletariyatining əng toqra, əng inkilawiy boləjan ilmiy idiyisininə jəwhiri boləjanliqi. Marksizim-Leninizim omumi həkikiti Zhongguo inkilawining konkirit əmiliyiti bilən birləxtürəlgən haman, Zhongguo inkilawining kiyapiti birdinla yengilinip, yeni demokratik pütүн tarihiy baskuq barlikka kəldi. Marksizim-Leninizim nəziriyisi wə idiyisi bilən korallanoqan Zhongguo gongchəndangi Zhongguo həlki arisida yeni hizmət istilini barlikka kəltürdi, bu, əsasən, nəziriyə bilən əmiliyətəni birləxtürəx istili, həlkə ammisi bilən ziq munasiwət baqlax istili wə əz əzini tənkit kilix istili.

Pütүн dunya puroletariyatining əmiliy kürixini əks əttürəngən Marksizim-Leninizim omumi həkikiti Zhongguo puroletariyatining wə kəng həlkə ammisi-ning inkilawiy kürəxlirining konkirit əmiliyiti bilən birləxtürəlgəndə, Zhongguo həlkəning yengilməs koraliyo aylinidu. Zhongguo gongchəndangi dəl xundak kildi. Partiyimizning tərəkkiyati wə aləqa bəsixi muxu həkikətkə hilap boləjan həmmə jiaotiazhu-

yiqa wə təjribiqilikkə qarxi kət'i kürəx kilix jər-yanida məydanqa kəlgən tərəkkiyat wə aloqa besix. Jiaotiaozhuyi konkirit əmiliyəttin qətləydu, təjribiqilik kismən təjribini omumi həkikət dəp hata qüxinidu, bu ikki hil jihuyzhuyilik idiyining ikkilisi Marksizimoqa hilap. Partiyimiz özining 24 yillik kürixi dawamida, bu hata idiyiləni tügətti wə tügi-tiwatidu, nətijidə partiyimiz idiyə jəhəttin intayin zor dərjidə mustəhkəmləndi. Partiyimizning hazir 1 milyon 210 ming əzasi bar. Bularning mutlək kəpçiligi Yapon baskunqiliriqa qarxi urux dəwridə partiyağə kirgən, ularning arisida hər hil sap bolmiqan idiyilər məwjut. Yapon baskunqiliriqa qarxi urux baxlinixtin ilgiri partiyağə kirgən əzalar arisidimu xundak əhwallar bar. Birnəqqə yildin buyanki istil tüzitix hizmiti nahayiti zor muwəppəkiyətlərgə erixti, nətijidə bundak sap bolmiqan idiyilər kəp tüzitildi. Buningdin keyin bu hizmətni dawamlaxturup, "ətmüxtikidin sawak elip, keyinkigə ibrət kilix, kesəlni dawalap, adəmni kutkuzux" rohi bo-yiqə partiyağə iqidiki idiyiwi tərbiyini tehimu zor dərjidə kanat yaydurux kerək. Partiyining hər dərjilik rəhbiriy tayanqliriqa xuni qüxəndürux lazimki, nəziriyə bilən əmiliyətəni bundak ziq bir-ləxtürux gongchəndangni baxka hərқandak parti-yidin pərkləndüridiqan roxən bəlgiləarning biri. Xuning üqün, idiyiwi tərbiyini qing tutux pütün partiyni ittipaklaxturup, uluk siyasi kürəx elip

berixning mərkiziy halkisi. Əgər bu vəzipə həl kilinmisa, partiyining barlik siyasi vəzipilirini orunliqili bolmaydu.

Gongchəndangni baxka hərəkəndək partiyidin pərkləndüridiqan yənə bir roxən bəlgə—əng kəng həlk ammisi bilən əng ziq munasiwət baqlax. Jan-dil bilən həlk üçün hizmət kilix, ammidin bir minutmu ayrılmaslik; həmmə ixta xəhsning yaki kiqik guruhning mənəpətini əməs, bəlki həlk mənəpətini kəzdə tutux; həlk aldida jawapkar bolux bilən partiyining rəhbərlik orgini aldida jawapkar boluxning birdəkligi—bular bizning qikix nuktimiz. Kommunistlar həkikəttə qing turuxka daim təyyar turuxi lazim, qunki hərəkəndək həkikət həlk mənəpətiyə uyqun; kommunistlar hatalikni tüzitixkə daim təyyar turuxi lazim, qunki hərəkəndək hatalik həlk mənəpətiyə uyqun əməs. 24 yillik təjribilər bizgə xuni kərsətiki, toqra bolqanlıki vəzipə, siyasət wə hizmət istili—həmmisi xu wakit wə xu jayda ammining təliwigə muwapik kəlgən bolidu, həmmisi amma bilən baqlanqan bolidu; hata bolqanlıki vəzipə, siyasət wə hizmət istili—həmmisi xu wakit wə xu jayda ammining təliwigə muwapik kəlmigən bolidu, həmmisi ammidin ayriloqan bolidu. Jiaotiaozhuyi, təjribiqilik, buyrukqilik, kuyrukqilik, məzhəpqilik, guənliaozhuyi, təkəbburluk hizmət pozitsiyisi wə xuningqə ohxax illətlər xuning üçün jəzmən naqar, jəzmən yarimaski wə xuning üçün kim muxundək

illətlərgə gırıptar bolup kalqan bolsa, jəzmən tüzitixi lazımkı, bu illətlər ammidin ayrılıp kelixka elip barıdu. Bizning kurultiyimiz pütün partiyini huxyar bolup, hər bir hizmət halkısidiki hər bir yoldaxning ammidin ayrılıp kalmaslıqıqə dikkət kılıxka qakırixı lazı. Hər bir yoldaxka xundak tərbiyə berix kerəkki, u həlk ammisini kızıqın səyidiqan, ammining awaziqə ihlas bilən kulak salidiqan bolsun; barqanla yeridə xu jaydiki amma bilən iqkoyuntaxkoyun bolsun, əzini ammidin yukuri koymastin, bəlki amma arisiqə qongkur qekidiqan bolsun; ammining ang səwiyisigə asasən, ularning engini oyotidiqan wə əstüridiqan, amma qin kenglidin ihtiyar kılıx pirinsipi astida ammining pəydin-pəy təkkillinixigə wə xu wakit. xu jayning iqki-taxki xaraiti yar bərgən həmmə zərür kürəxləni pəydin-pəy kanat yayduruxıqə yardəm beridiqan bolsun. Barlık hizmətlərdə buyrukqilik hata, qünki u—ammining ang səwiyisidin exip kətkənlik, amma ihtiyar kılıx pirinsipi qə hilaplik kılqanlik, aldirangquluk kesiligə gırıptar bolqanlik. Bizning yoldaxlırimiz, biz qüxən'gən nərsini kəng amminu bizgə ohxax qüxinidu, dəp karımaslıqı lazı. Ammining qüxən-gən-qüxənmigənligini wə əmiliy hərəkətkə kelixni halaydiqan-halımaydiqanlıqını amma arisiqə berip təkxürgəndila bilgili bolıdu. Əgər biz muxundak kıl-sak, buyrukqiliktin saklıalaymiz. Barlık hizmətlərdə kuyrukqilikmu hata, qünki u—ammining ang

səwiyisidin arkida qaloqanlik, ammining yənimu aloqa besixioqa rəhbərlik kilix pirinsipioqa hilaplik kiləqanlik, sərəlmilik kesiligə giriptar boləqanlik. Bizning yoldaxlirimiz, biz tehi qüxənmigən nərsini ammi-mu zadi qüxənməydu, dəp qarimasliqi lazim. Kəp wakitlarda kəng amma bizning aldimizəqa ətüp ketip, yənimu aloqa besixni jiddi tələp kiləqanda, bizning yoldaxlirimiz kəng ammining rəhbiri bolalmay, bir kisim qaləqlarning pikrini əks ətürüp həmdə muxundəq qaləqlarning pikrini hata həlda kəng ammining pikri dəp bilip, qaləqlarning kuyruqi bolup qalidu. Kiskisi, hər bir yoldaxka xuni qüxəndürüx kerəkki, kommunistlarning barlik səz-hərkətliri əng kəng həlk ammisining əng zor mənəpətigə uyquun kelixni, əng kəng həlk ammisining himayisigə erixixni əng ali əlqəm kilixi lazim. Hər bir yoldaxka xuni qüxəndürüx kerəkki, biz pəkət həlkkə tayan-sak, həlk ammisining ijadiy küqining pütməs-tügiməs ikənligigə kət'i ixənsək, xuning bilən həlkkə ixənq baqlap, həlk bilən iqkoyun-taxkoyun bolup kətsəkla, hərəkəndəq kiyinqilikni yəngələymiz, hərəkəndəq düxmən bizni besip qüxəlməydu, bəlki biz uni besip qüximiz.

Əz əzini əstayidil tənkit kilixning bolux-bolmasli-qimu partiyimiz bilən baxka partiyilərnə bir biridin pərkləndüridioqan roxən bəlgilərnə yənə biri. Biz, əyni daim süpürüp turux lazim, süpürmigəndə, qang-tozang besip ketidu; yüzni daim yuyup turux

lazim, yumioqanda, kirlixip ketidu, döp eytip ötkən iduk. Yoldaxlirimizning idiyisi wə partiyimizning hizmitigimu qang-tozang konup kalidu, unimu sü-rürüp wə yuyup turux lazim. “Ekin su sesimaydu, ixik ülgüjigi qiriməydu” digən söz ularning tohtimay həkətlinip turux jəryanida mikruplar yaki baxka janlik məwjudatlarning qiritixigə karxi turidioqan-liqini kərsitidu. Biz üqün eytkanda, hizmətlərnı daim təkxürüp turux, təkxürüxtə demokratik istilni kengəytix, tənkit wə öz özini tənkitin korkmaslik, Zhongguo həkining “bilgənni eytmay koymaslik, eytkandimu kaldurmay eytix”, “Sözligüqidə əyip yok, angliqıqi ibrət alsun”, “bar bolsa tüzitix, yok bolsa saklinix” digən paydilik bolqan hikmətlik səzlırigə əməl kilix hər hil siyasi qang-tozanglar wə siyasi mikruplarning yoldaxlirimizning idiyisigə wə partiyimizning tenigə ziyan yətküzüxigə karxi turuxning birdin-bir ünümlük usuli. “Ötmüxtikidin sawak elip, keyinkigə ibrət kilix, kesəlni dawalap, adənni kutkuzux”ni məksət kilqan istil tüzitix həkıti xuning üqün nahayiti zor ünüm bərdiki, bu həkət dawamida biz burmilanoqan əməs, bəlki toqra bolqan, yüzəki əməs, bəlki əstayidil bolqan tənkit wə öz özini tənkitni kanat yaydurduk. Zhongguodiki əng kəng hək ammisining əng zor mənəpəətini qikix nuktisi kilqan Zhongguo kommunistliri öz ixining tamamən hək ikənlıgigə ixinip, özining həmmə nərsisini qurban kilixtin ayanmay,

bizning iximiz üqün öz jenini pida kilixka hərqaqan təyyar turoqan yərdə, həlk ehtiyajioqa muwapik kəlməydioqan idiyə, nuqtiinəzər, pikir wə qariləрни taxliwetixkə kiymasmu? Biz hərқandak siyasi qang-tozang wə siyasi mikrupning pakiz yüzimizgə daq təkküzüxini wə bejirim bədinimizni zedə kilixini karxi alimizmu? San-sanaksiz inkilawiy kurbanlar həlk mənпəəti üqün öz hayatini kurban kildi, hayat yaxawatkan hər bir kixi ularni əsliginimizdə kənglimiz buzulidu, bizdə kurban kiləqili bolmaydioqan yənə қandak xəhsi mənпəəт bar, wazkəqkili bolmaydioqan yənə қandak hatalik bar?

Yoldaxlar, kurultiyimiz yepiləqandin keyin, jəng məydanlirioqa barimiz, kurultayning qararioqa asəsən, Yapon tajawuzqilirini üzül-kesil məqlup kilix wə yengi Zhongguo kurux üqün kürəx kilimiz. Bu məksətkə yetix üqün pütүн məmlikət həlki bilən ittipaklixiximiz lazim. Təkrar eytimənki, məyli қandakla sinip, қandakla partiyə, қandakla ijtimai guruh yaki xəhs bolsun, Yapon tajawuzqilirini məqlup kilix wə yengi Zhongguo kuruxni yaklaydioqanla bolsa, biz ular bilən birlixiximiz lazim. Bu məksətkə yetix üqün partiyimizning barlik küqini demokratiyə-mərkəzləxtürүx tüzümining təxkiliy wə intizam pirinsipliri اساسida mustəhkəm ittipaklaxtuximiz lazim. Məyli қandakla yoldax bolsun, partiyə ganglingi, partiyə nizamnamisi wə partiyə qararlirioqa boysunuxni halaydioqanla bolsa, uning

bilən ittipaklıximiz lazim. Partiyimizning əzaliri beyfa uruxi dəwridə 60 mingdin axmaytti, keyin ularning kəpqiligi xu wakittiki dūxmən zərbisi arkisida tarkilip kətti; yər inkilawi uruxi dəwridə 300 mingdin axmaytti, keyin bularningmu kəpqiligi xu wakittiki dūxmən zərbisi arkisida tarkilip kətti. Hazir bizdə 1 milyon 200 mingdin artuq partiye əzasi bar, bu ketim kandaqla bolsun, ular dūxmən zərbisi arkisida tarkilip kətməsligi kerək. Biz üq dəwrning təjribilirini kəbul kilip, kəmtər pozitsiyidə bolup, təkəbburluk pozitsiyisidin saklinidiqan, partiye iqidə barlıq yoldaxlar bilən tehimu yahxi ittipaklıxidiqan, partiye sirtida pütün məmlikət həlki bilən tehimu. yahxi ittipaklıxidiqanla bolsak, xuningoqa kapalət bərgili boliduki, dūxməning zərbə berip bizni tarkitiwetixi u yakta tursun, əksiqə, biz qokum Yapon tajawuzqilirini wə ularning sadik qalqilirini kət'i, təltəküs, pak-pakiz wə toluq yokitimiz, xuningdək ularni yokatkandin keyin, yengi demokratik Zhongguoni kurup qikimiz.

Üq ketimlik inkilapning təjribiliri bolupmu Yapon baskunqiliriqa karxi uruxning təjribiliri bizgə wə Zhongguo həlkiqə mundak bir ixənq beqixlidi: Zhongguo gongchəndangining tirixqanlıqi bolmisa, Zhongguo kommunistliri Zhongguo həlkining mstəhkəm tüwrügi bolup turmisa, Zhongguoning mstəkil wə azat boluxi mümkin əməs, Zhongguoning sanaətlixixi wə yeza igiligining zamaniwilixiximu

mümkün əməs.

Yoldaxlar, üç ketimlik inkilapning təjribilirigə igə boləqan Zhongguo gongchəndangi boləqanliktin, mən kət'i ixinimənki, biz əzimizning uluq siyasi wəzipilirimizni orunliyalaymiz.

Mingliəqan, on mingliəqan inkilawiy kurbanlar həlk mənəpəti üçün bizning aldimizda baturlarqə kurban boldi, biz ularning bayriəqini igiz kətirip, ularning qan izlirini besip aləqa qamdayli!

Yengi demokratik Zhongguo tezdin dunyaoqa kelidu, biz bu uluq künni kütüwalayli!

Izahlar

① Zhonghua milli azatlik xiənfəngdüyi—9-dikabir hərkitigə katnaxkan iləqar yaxlar Zhongguo gongchəndangining rəhbərliğidə 1936-yil 9-ayda təxkil kıləqan inkilawiy yaxlar təxkilati. Yapon baskunqilirioqa karxi urux partliəqandin keyin, uning nurqun əzaliri uruxka wə düxmənning arka sepidə genjüdi qurux hizmətlirigə katnaxti. Uning guomindang həkümranliəqidiki rayonlarda kuruləqan təxkilatliri 1938-yili Jiang Jieshi həkümüti tərripidin zorluq bilən tarkitiwetildi. Uning azat rayonlardiki təxkilatliri keyin kəlimi tehimu kəng boləqan yaxlar təxkilati—Yaxlarning wətən kutkuzui jəmiyitigə qoxulup kətti.

② Muxu tomdiki «Guomindang zhongyangining 11-omumiəqiniəqa wə 3-nəwətlik guomin cənzhenghuyning 2-yiqiniəqa bəhə» digən əsərdə Jiang Jieshining gongchəndangəqa karxi kəzoəqan üç ketimlik dolkuni toərisida kərsitilgən pakitlarəqa karalsun.

③ Skobi Ən'gliyə jəhan'girligining Yunanda turuxka əwət-kən tajawuzqi qoxunining silingi. 1944-yil 10-ayda Germaniyə karəqiliri Yawropa kurukluəqida məəqlup bolup kaqkəndin keyin, Skobi Ən'gliyə qoxunini baxlap, Yunanning Londonəqa kəqip

barqan əksiyətqi həkümitini elip, Yunanqa kirgən. U Yunan əksiyətqi həkümitining Germaniyə qarəqiliriqa uzəq muddət baturanə karxi turqan Yunan hək jiefangjünigə hujum kilixiqa, Yunanning wətənpərwər həkini kirip, Yunanni terorluk qan dengiziqa taxlixiqa yol kərsətkən wə yərdəmləxkən.

④ Bao-jia tüzümi—guomindang əksiyətqilirining faxistik həkümrənlikni yürgüzidiqan əsasiy katlam siyasi tüzümi. 1932-yil 8-ayning 1-küni Jiang Jieshi Henən, Hubey, Ənhuy əlkilliridə «Nəhiylərdə bao-jia təxkilləx wə nopus təxkürəx tiaolisi»ni elan kildi, uningdə: «Bao-jia təxkil kilixta ailə birlik kilinidu, ailidə ailə baxliqi bolidu, 10 ailə bir jia bolup, jiada jiazhang bolidu, 10 jia bir bao bolup, baoda baozhang bolidu» dəp bəlgilinip, aililər bir birigə nəzarət kilidiqan wə bir birini qəqixturidiqan əzara jawəparlik qanuni xuningdək əksil'inkilawiy bolqan məj-buri əmgək kildurux qariliri yürgüzüldi. 1934-yil 11-ayning 7-küni guomindang həkümiti öz həkümrənliqidiki əlkə wə xəhər-lərninğ həmmisidə muxundəq faxistik həkümrənlik tüzümi yürgüzüldiqanliqini rəsmi jakalidi.

⑤ Bu guomindang həkümiti yürgüzgən feodallik, məybənlik, faxistik maaripni kərsitidu.

⑥ Kəhirə yiqini 1943-yil 11-ayda Zhongguo, Amerika, Əngliyə dölətliri Misirning paytəhti Kəhiridə ətküzgən həkəra yiqin. Bu yiqinda Zhongguo, Amerika, Əngliyə dölətlirininğ Kəhirə hitapnamisi elan kilindi. Bu hitapnamidə Təywən wə baxkə yərlərninğ Zhongguoqa qayturulidiqanliqi enik bəlgiləndi. 1950-yil 6-ayda Amerika həkümiti Zhongguoni Təywən'gə bolqan zimin igilik həkükidin məhrum kilix kəstidə, bu keliximğə oquktin-oquq hiyanət kilip, dengiz armiyisini əwətip, Təywənni öz qənggiliqa eliwaldi.

⑦ Emeyshən teqi Sichuən əlkinsinğ qərbiy jənubidiki məx-hur taq. Yoldax Mao Zedong bu yərdə Jiang Jieshi həkümrən guruhi Yapon bəskunqiliriqa karxi urux dawamida əng ahirki uwa kiləqan Sichuən taqliqini kərsitidu.

⑧ Muxu tallanma əsərlərninğ 2-tomidiki «Əksiyətqilərnə jazalax kerək», «Barlik Yapon bəskunqiliriqa karxi küqlər bilən

ittipaklixip, gongchəndangəja kərxi jahillərəja kərxi turayli), «Guomindangəja on tələp» digən əsərlərgə qaralsun.

⑨ Bu Sun Zhongshənni 1924- yil 11- ayning 10- kuni elan kiləjan «Ximaləja berix hitapnamisi»din elinəjan.

⑩ Bu Jiang Jiəshini «Zhongguoning təkdiri» digən əksil-inkilawiy kitapqisidiki jəylüxlirini kərsitidu.

⑪ Atlantik xiənzhang 1941- yil 8- ayda Amerika-Ən'gliyə Atlantik yiqini ayaklaxkanda, birliktə elan kiləjan həjjet. Moskva yiqini 1943- yil 10- ayda Sovet ittipaki, Amerika, Ən'gliyə taxki ixlar buzhangliri Moskvada ətküzgən yiqin. Tehran yiqini 1943- yil 11- aydin 12- ayqiqə Sovet ittipaki, Amerika, Ən'gliyə dələtliri Iranning paytəhti Tehrandə ətküzgən yiqin. Kırım yiqini 1945- yil 2- ayda Sovet ittipaki, Amerika, Ən'gliyə dələtliri Sovet ittipakining jənubiy kismidiki Kırım yerim ariliqə jaylaxkan Yaltida ətküzgən yiqin. Xu qaqdiki bu həlkəra yiqinlar faxist Germaniyə wə Yaponiyini birləxkən kük bilən məqlup kilixni xuningdək uruxtin keyin tajawuzqi küqləning wə faxizim qalduklirining yengiwaxtin bax kətirixini tosuxni, dunya teqliqini saklaxni, hərəkəsi əllər həlkəning mustəkillik wə demokratiyə yolidiki arzulirini kollap kuwətəlxni karar kiləjan idi. Əmma uruxtin keyin, Amerika wə Ən'gliyə həkumətliri bu həlkəra keliximlərgə hiyanət kildi wə ularni buzdi.

⑫ 1944- yil 8- aydin 10- ayqiqə Sovet ittipaki, Amerika, Ən'gliyə wə Zhongguo wəkilliri Moskva yiqinining wə Tehran yiqinining kararliri boyiqə, Amerikining Dumbarton-Oks digən yeridə yiqin ətküzüp, birləxkən dələtlər orginining təkiliy layihisini tüzüp qikti. 1945- yil 4- aydin 6- ayqiqə Amerikining San-Fransisko xəhridə 50 dələt wəkili katnaxkan birləxkən dələtlər yiqini ətküzüldi, xu qaqda Zhongguo azat rayonlirimu bu yiqinqə katnixix üçün yoldax Dong Biwuni wəkil kilip əwətkən idi.

⑬ Zhongguo gongchəndangining məmlikətlik 7- kurultiyidin keyin, Yən'əndə «Zhongguo azat rayonliri həlkə wəkilliri yiqiniqə təyyarlik kərux weyyüənhuyi» kuruləjan wə azat rayonlar wəkilliri birliktə təyyarlik kərux weyyüənhuyining kurulux yiqinini ətküzgən idi. Yaponiyə təslim boləqandin keyin, wəziyət əzgərgənliktin, Zhongguo azat rayonliri həlkə wəkilliri yiqini qakirilmidi.

YÜGONGNING TAÖINI YÖTKIXI*

(1945-yil 6-ayning 11-küni)

Bizning kurultiyimiz nahayiti obdan kurultay boldi. Biz üq ix kilduk: Birinqi, partiyining luxiënini bəlgiliduk, bu luxiën ammuni dadil həkətləndürüp, hək küqlirini uləqaytip, partiyimizning rəhbərliğidə Yapon tajawuzqilirini məqlup kilip, pütün məmlikət həkini azat kilip, yengi demokratik Zhongguo kuruxtın ibarət. İkkinqi, yengi partiyə nizamnamisini maqulliduk. Üqinqi, partiyining rəhbərlik orginini — zhongyang weyyüenhuyini saylap qıktuk. Buningdin keyinki wəzipə pütün partiyigə rəhbərlik kilip, partiyining luxiënini əməlgə axuruxtın ibarət. Bizning kurultiyimiz qalibiyət kurultiyi, ittipaklik kurultiyi boldi. Wəkillər üq doklatka qarita nahayiti obdan pikirləрни bərди. Nuroqun yoldaxlar öz özini tənkit kildi, ittipaklik nixanini nəzərdə tutup, öz özini tənkit arkilik ittipaklikka erixti. Bu ketimki kurultay ittipaklikning nəmunisi, öz özini tənkitning nəmunisi, xuningdək partiyə iqidiki demokratiyining nəmunisi boldi.

* Bu—yoldax Mao Zedongning Zhongguo gongchəndangining məmlikətlik 7-kurultiyini yepix nutqi.

Kurultay yepilöqandin keyin, nuroqun yoldaxlar özlirining hizmet orunliriöqa kaytidu, hërkaysi jëng mëydanliriöqa baridu. Yoldaxlar jaylaröqa baröqanda, kurultay luxiënini tëxwik kilixi hëmdë pütün partiyidiki yoldaxlar arkilik hëlkkë këng türdë qüxëndürüxi kerëk.

Bizning kurultay luxiënini tëxwik kiliximiz pütün partiye wë pütün mëmlikët hëlkidë, inkilap qokum öqelibë kilidu, digën ixënqni tiklëx üqün. Aldi bilën xiënfengdüyni oyöqitip, kët'i niyëtkë kelip, kurban boluxtin korkmay, hër hil kiyinqiliklarni yengip, öqelibini kolöqa këlüridiöqan kilix lazim. Lekin bu tehi kupayë kilmaydu, yënë pütün mëmlikëttiki këng hëlk ammisini oyöqitip, biz bilën billë kürëx kilixni qin kënglidin halap, öqelibini kolöqa këlüridiöqan kilix lazim. Pütün mëmlikët hëlkini, Zhongguo äksiyätqilërning Zhongguosi ämäs, Zhongguo hëlkining Zhongguosi, digën ixënqkë igë kilix lazim. Zhongguoda kädimki zamandin qalöqan "Yügongning taqni yetkixi" digën bir mäsäl bar. Uningda mundak diyilidu: Kädimki zamanda Huabeyda ximaliy taqlik Yügong digën bir boway ötkän ikän. Uning ixigining jënup täripidë ikki qong taq bolup, uning yolini tosüp turidikän, biri Tëyhangshën, yënë biri Wangwushën döp atilidikän. Yügong oqullirini baxlap qikip, bu ikki qong taqni jotu bilën qepip eliwetixkë bël baqlaptu. Zhisou digën yënë bir boway bu ähwalni körüp, külüp ketip: Silërning bundak

kilixinglar tolimu ahmaklik boluptu, siler ata-bala birnəqqə kixining bundak qong ikki taqni eliwetixinglar zadi mümkin əməs, dəptu. Yü Gong uningə: Mən əlsəm, oqullirim kalidu, oqullirim əlsə, nəwrlirim kalidu, uruk-əwladim tügiməydu; bu ikki taq nahayiti igiz bolsimu, lekin əmdi igizliməydu, qap-kansiri pəsləydu, uni nimixka tüzliwətkili bolmaydikən? dəp jawap beriptu. Yü Gong Zhisouning hata pikrini rət kiləandin keyin, heqbir ikkilənməstin, hər küni taqni qepiwriptu. Bu ix hudani təsirləndürəptu, huda yər yüzigə ikki pərixte əwətip, bu ikki taqni aldurup ketiptu^④. Hazir Zhongguo həlkinimu ikki qong taq besip turuwatidu, uning biri jahan'girlik, yənə biri feodalizim dəp atilidu. Zhongguo gongchəndangi bu ikki taqni eliwetixkə allikaqan bəl baqlıqan. Biz buningda qokum qing turimiz, qokum üzlüksiz ixləwerimiz, bizmu hudani təsirləndürələymiz. Bu huda baxka birsə əməs, pütүн Zhongguodiki həlk ammisi. Pütүн məmlikəttiki həlk ammisi birdək kozqilip, biz bilən billə bu ikki taqni qapsa, uni nimixka tüzliwətkili bolmaydikən?

Tünügün ikki Amerikilik Amerikioğa kaytmakqi bolqan ikən, mən ularəya eyttim, Amerika həkūmiti bizgə buzoqunqilik kilmakqi boluwatidu, buningəya yol koymaymiz. Biz Amerika həkūmitining Jiang Jieshini yələx-gongchəndangoğa qarxi turux siyasi-tigə qarxi turimiz. Lekin biz, birinqidin, Amerika həlki bilən ularning həkūmitini bir biridin pərk

etimiz, ikkinqidin, Amerika h k mitidiki siyasət bəlgiləydiqan kixilər bilən təwəndiki addi hadimlarni bir biridin p rk etimiz. Mən bu ikki Amerikalikka mundak didim: H k mitinglardiki siyasət bəlgiləydiqan kixilərgə eytip koyunglar, bizning azat rayonimiz sil rning bu y rg  kelixinglarni mən'i kilidu, q nki sil rning siyasitinglar Jiang Jieshini y l x, gongchəndangoqa karxi turux, biz hatirjəm bolalmaymiz. Mubada silər azat rayonlaroqa Yapon baskunqiliriqa karxi urux kilix m ksidid  k ls nglar, bu mümkin, lekin x rtnam  t z x ker k. Əgər silər həmmila y rd  oq rilikq  katrap y r-m kqi bolidik nsil r, buningoqa yol koymaymiz. Herli Zhongguo gongch ndangi bil n h mkarlamaydiqanliqini oquktin-oquq jakalidi , xundak bolup turukluk, nim   q n y n  azat rayonlirimizoqa kelip, katrap y rm kqi bolisil r?

Amerika h k mitining Jiang Jieshini y l x-gongch ndangoqa karxi turux siyasiti Amerika  ksiy tqilirining qaljliraxkanliqini k rsitidu. Lekin barlik Zhongguo w  q t' l  ksiy tqilirining Zhongguo h lkining q lib  qazinixiqa toskunluk kilix k stliri qokum m qlup bolidu. H zirki dunya ekimida demokratiy —asasiy ekim, demokratiyig  karxi  ksiy tqilik bolsa p k t bir t t r ekim. H zir  ksiy tqil t t r ekim milli must killik w  h lk demokratiyisidin ibar t asasiy ekimni besip ketixk  urunuwatidu, lekin  ksiy tqil t t r ekim b ribir asasiy ekimoqa

aylinalmaydu. Hazirmu, Stalin burunla eytip ötkändək, kona dunyada üq qong ziddiyət bar: birinqisi jahan'gir mämlikətlərdiki puroletariyat bilən burzua-ziyə otturisidiki ziddiyət, ikkinqisi jahan'gir dölətlər otturisidiki ziddiyət, üqinqisi mustəmlikə wə yerim mustəmlikə mämlikətlər bilən jahan'gir zongzhugolar otturisidiki ziddiyət[®]. Bu üq türlük ziddiyət helimu məwjut bolupla kalmay, bəlki rawajlinip tehimu kəskinləxti, tehimu kengəydi. Sovet ittipakioqa qarxi, kommunistiqoqa qarxi, demokratiyigə qarxi tətür ekim məwjut bolsimu, lekin yukuridiki ziddiyətlərləning məwjut bolup turuxi wə rawajlinixi səwiwidin bundak əksiyətqil tətür ekim ahir bir kün yengilidu.

Həzir Zhongguoda ikki kurultay ötküzüləwatidu, biri—guomindangning 6-kurultiyi, yənə biri—gongchəndangning 7-kurultiyi. Ikki kurultayning məksidi bir birigə pəkət ohximaydu: biri gongchəndangni wə Zhongguoning demokratik küqlirini yokitip, Zhongguoni karangqulukqa baxlimakqi; biri Yapon jahan'girligini wə uning Zhongguodiki yaləqisi bolqan feodal küqlərnə yokitip, yengi demokratik Zhongguo kurup, Zhongguoni yoruklukqa baxlimakqi. Bu ikki luxiən əzara kürəx kiliwatidu. Biz kət'i ixinimizki, Zhongguo həlki Zhongguo gongchəndangining rəhbərligidə, Zhongguo gongchəndangi 7-kurultiyi luxiəninəning rəhbərligidə toluk qələibə kazinidu, guomindangning əksil'inkilawiy luxiəni

bolsa mukərrər məqlup bolidu.

Izahlar

① Yügonning taqni yetkixi digən qəqək toqrisida (Liezi) namlıq kitapning (Tangwen) babıqə qaralsun. Uningda mundak bayan kilinidu: “Təyhangshən, Wangwushən digən ikki taq bar ikən, bular tet ətrapi 700 li kelidiqan asman pələk taqlar ikən. Bu taqlar Jizhouning jənubıqə, Heyangning ximalıqə jaylaxkan ikən. İxigi muxu taqlarqə qarap turidiqan bir əydə yexi 90 qa berip qalqan ximaliy taqlik Yügon digən kixi turidikən. Uning yolini taq tosüp turqanlıktin, bir yərgə berix-kelixtə taqni aylinip etüxkə toqra kelidikən, u əyidikilirini yiqip, ularqə: Biz barlık küqimiz bilən taqni tüzliwetip, Yüzhouning jənubidin etüp, udul Hən dəryasining boyıqə baridiqan yol aqsak qandak? dəp məslihət saptu. Buningqə həmmisi koxuluptu, əmma uning hotuni gumanlinip, Kuyfu dənglugini tüzliwetix kolunglardin kəlmigən idi, əmdi Təyhangshən, Wangwushən taqlirini tüzliwetix kandakmu kolunglardin kələr? Uning üstigə, tax-topisini nəgə apirisilər? dəptu. Qalqanlar: Bohəy dengizining ayıqı—Yintuning ximalıqə apirip təkimiz, dəptu. Andin Yügon əzining oqul wə nəwriliridin ixka yaraydiqan üqini baxlap berip, taqni qəpixka wə uning tax-topisini sewət bilən Bohəy dengizining ayıqıqə toxuxka kirixiptu. Hoxnisi Jing Chengdin tul qalqan ayalning əmdila 7 yaxka kirgən oqli bar ikən, umu yardəmlixix üqün hoxallıqidin kin-qiniqə patmay yügürüp ketiptu. Ular bir ketim topa təküp kaytip kəlgıqə yaz etüp, kix kəptu. Hequlük Zhisou ularni məs'hirə kilip, ixidin yaltaytmaqı boluptu-də: Həy, tolimu ahmaq ikənsən, sening bəx künlük əmrüng kaldı, sən bu taqning bir tal giyasınimu təwritəlmigən iding, uning tax-topisini qandak kilisən? dəptu. Ximaliy taqlik Yügon uluq-kiqik tinip: Sən xunqə dət ikənsənki, muxu tul hotunning balisıqilikmu əkling yök ikən; mən əlsəm, balilirim qalidu, balilirimdin nəwrilər tuqulidu, nəwrilirim balilik bolidu, ularning balilirimu balilik

bolidu; xundak kilip, uruk-əwladim tügiməydu, taq bolsa igizli-məydu, nimixka uni tüzliwətiki bolmaydikən? dəp jawap beriptu. Heqülük Zhisou buningqa jawap berəlməptu. Buningdin həwər tapқан taq muəkkili Yü Gongning bu ixtin yaltaymaydiqanliqidin kōrkup, hudaqa məlum kiptu. Yü Gongning qəyritidin təsirlən'gən huda Kua Ening ikki oqlini bu taqlarni yetkiwetixkə əwətiptu, ular taqning birini Shuozhouning xərkiqə, yənə birini Yongzhouning jənubiqa apirip koyuptu, xu wakittin baxlap, Jizhouning jənubidin Hən dəryasining boyiqiqə bolqan arilikni tosup turidiqan taqlar kalmaptu."

② Herli Amerika jumhuriyətqilər partiyisining əksiyətqi siyasətwazliridin biri. U 1944-yilning ahirida Amerikining Zhongguoda turuxluk bax əlqisi bolqan, u Jiang Jieshining gongchəndangqa kərxi turux siyasetini kollap kuwwətligənligi üqün, Zhongguo həkining kattik kərxiliqiqə uqrap, 1945-yil 11-ayda ixtin boxanqanliqini elan kilixka məjbur boldi. Herli Zhongguo gongchəndangi bilən həkərlaxmaydiqanliqini oquktin-oquk jakalidi, digən səz uning 1945-yil 4-ayning 2-küni Waxin'gtonda guowuyən təripidin ötküzülgən muhbirlarni kütüwelix yiqinida kilqan səhbitini kərsitidu. Bu həktə muxu tomdiki «Herli bilən Jiang Jieshining shuanghuang oyuni bərbat boldi» digən əsərgə kəralSun.

③ Stalinning «Leninizim əsasli toqrisida» digən əsirining 1-kismi «Leninizimning tarixiy yiltizliri»qa kəralSun.

ARMİYINING IXLƏPQIKIRIX ARKILIK ÖZ ÖZINI TƏMINLIXI TOOIRISIDA HƏM ISTIL TÜZITIX WƏ IXLƏPQIKIRIXTIN IBARƏT IKKI QONG HƏRKƏTNING MOHIMLIQI TOOIRISIDA*

(1945-yil 4-ayning 27-küni)

Bizning armiyimiz intayin eçir maddi kiyinqilik-larəqa uqrawatkan wə tarkilip urux kiliwatkan hazirki əhwalda, maddi təminat jəhəttiki həmmə məs'uliyətni yukuri rəhbiriy organlarning öz üstigə eliwelixiəqa hərgiz bolmaydu, undak kilidiəqan bolsa, həm təwəndiki kəng hadimlarning put-kolini qüxəp koyidu, həm təwəndikilərnəning tələplirini kanduralmaydu. Yoldaxlar, həmmimiz kol selip ixləp, kiyinqiliklarni yengəyli, diyix kerək. Pəkət yuku-ridikilər wəzipini mahirlik bilən otturiəqa koyup, təwəndikilərnəning öz küqigə tayinip ix kerüxigə dadil yol koysila, məsilini həl kiləyli bolidu, bəlki tehimu

* Bu—yoldax Mao Zedong Yən'an «Jiefang ribao» geziti üqün yezip bərgən baxmaqala.

obdan həl kiləjili bolidu. Əgər yukuridikilər bundak kilmay, əmiliyətə əzi kətirəlməydiqan yükning həmmisini haman öz üstigə artiwelip, təwəndikiləring ixlixigə dadil yol koyuxka jür'ət kilmaydikən, kəng ammining öz küqigə tayinip ix kərux aktipliqini kəzəqimaydikən, yukuridikilər hərkanqə küq qikarəqan bilənmu, nətijidə yukuridikilərmu, təwəndikilərmu kiyinqilikta kelip, hazirki xaraitta məsilini zadi həl kiləjili bolmaydu. Birnəqqə yildin buyanki təjribilər buni toluk ispatlidi. "Bir tutax rəhbərlik kilix, tarkak baxkurux" pirinsipi azat rayonlirimizning hazirki xaraitta barlik iktisadiy turmuxni uyxturuxining toqra pirinsipi ikənligi ispatlandi.

Azat rayonlarning armiyisi 900 ming kixidin exip kətti. Yapon tajawuzqilirini məqlup kilix üçün, armiyini yənə kengəytip, birnəqqə 900 ming kixigə yətküzux kerək. Lekin biz tehiqə taxki yadəmgə igə əməsmiz. Kəlgüsidə taxki yadəmgə igə boləqan təkdirdimu, turmux wastiliri jəhəttə, bəribir, əzimizni əzimiz təminləxkə toqra kelidu, buningda kilqimu zhuguənzhuylilik kilixka bolmaydu. Yəkin kəlgüsidə, bizning zərür boləqan bingtuənlərnəni topliximizə toqra keliduki, bu bingtuənlər hazir tarkilip urux kiliwatkan rayonlardin yətkilip, bəlgilik hujum nixanliriqə berip jəng kilidu. Toplinip hərəkət kilidiqan bundak qəng bingtuənlər ixləpqi-kirix arkilik öz əzini təminliyəlməyla kəlmay, bəlki

arka səpning maddi jəhəttin köpləp təminlixigə muhtaj bolidu; pəkət kaldurulojan yerlik budüylər wə yerlik bingtuənlər (Ularning sani yənla kəp bolidu) yənə burunkidək bir tərəptin urux kilip, bir tərəptin ixləpqikirix bilən xuqullinixi mümkin. Buningdin qarışanda, pütün armiyimizning hazirki pəytni qənimət bilip, urux kilixka wə hərbi təlimgə dəhli yətküzməslük xərti astida, ixləpqikirix arkilik öz özini kismən təminləx wəzipsisini orunlaxni birdək üginiwelixi lazimliqida yənə xək-xübhə barmu?

Armiyining ixləpqikirix arkilik öz özini təminlix, bizning xaraitimizda, xəkil jəhəttə kalaklik wə arkiqə qekin'gənlük bolsimu, mahiyəttə ilqarlik bolup, zor tarihiy əhmiyətke igə. Xəkil jəhəttə biz ix təksumati pirinsipiqa hilaplik kilduk. Lekin, bizning xaraitimizda — məmləkət kəmbəqəl bolqan wə bəlün'gən (Bular guomindangning asasiy həküm-ran guruhi pəyda kilqan jinayi akiwət) xuningdək tarkak, uzak muddətlik həlk partizan uruxi boluwatqan xaraitta bizning bundak kilqanliqimiz ilqarlik. Karanglar, guomindang əskərlirining awakliqini, azat rayonlar jəngqilirining timənligini. Karanglar, biz ixləpqikirix arkilik öz özimizni təminləxke kirixmigən qaqda, nəkədər kiyinqilikta kalqan iduk, ixləpqikirix arkilik öz özimizni təminləxke kirixkəndin keyin, nəkədər rahətlinip kalduk. Əmdi, aldimizda 2 budüy, məsilən, 2 liən turidu, dəyli, ular munu ikki hil qarining birini talliwalsun:

ya turmux wastiliri bilən pütünləy yukuridin təminlənsun; ya təminlənməy, yaki azrak təminlinip, uning həmmisini yaki köprəgini, yerimini yaki azraqini əzi ixləpqukirip öz özini təminlisun. Kaysisining nətijisi yaxxirak bolidu? Ular kaysisini kobul kilixni halaydu? Ixləpqukirix arkilik öz özini təminləxni bir yil əstayidil sinap kərgəndin keyin, qokum, keyinki qarining nətijisi yaxxirak ikən, dəp tonuydu wə uni kobul kilixni halaydu; qokum, aldinki qarining nətijisi naqarrak ikən, dəp tonuydu wə uni kobul kilixni halimaydu. Buning səwiwi xuki, keyinkisi budüylirimizdiki həmmə kixining turmuxini yaxxiliyalaydu; aldinkisi bolsa hazirki maddi kiyinqilik xaraitida, yukuridin məyli kanqilik təminlisun, bəribir, ularning təliwini kanduralmaydu. Biz muxundak kərünüxtə “kalak”, “arkioqa qekin’gən” qarini kollanqanliqimiz üqün, armiyimizni turmux wastiliri jəhəttiki kiyinqiliklarni yengix, turmuxni yaxxilap, həmmini timən kilix imkaniyitigə igə kilduk, xundak kilip, biz bilən billə kiyinqilik tartiwatқан həlkning üstidiki bajselikni yeniklitip, həlkning himayisigə erixtuk, uzak muddətlik uruxka bərdaxlik bərduk wə armiyini kengəyttuk, xuning bilən azat rayonlarni kengəytix, qoldin kətkən rayonlarni taraytix imkaniyiti wə tajawuzqilarni üzül-kesil yokitix. pütүн Zhongguoni azat kilix məksidigə yetix imkaniyitigimu erixtuk. Buning tarihiy əhmiyiti uluk əməsmu?

Armiyining ixləpçikirix arkilik öz özini təminlixi turmuxni yaxilap, həlk üstidiki yükni yeniklitip, buning bilən armiyini kengəyitixkə imkaniyət beripla kalmay, bəlki dərhal birmunqə qoxumqə nətijələr-nimu elip kəldi. Bu qoxumqə nətijələr munular: (1) Jün'guənlər bilən əskərlər munasiwiti yaxilandi. Jün'guənlər bilən əskərlər birliktə ixləpçikirix əmgigə katnixix arkilik aka-ukidək yekinlixip kətti. (2) Əmgək kəzkarixi küqəydi. Həzir yürgüzüwatkinimiz koniqə əskər yallax tüzümimu əməs, xuningdək əskərlikkə qakirix tüzümimu əməs, bəlki hərbi hizmət etəxning üqinqi hil tüzümi—səpərwerlik tüzümi. Bu tüzüm əskər yallax tüzümigə kəriqanda yaxirak, xunqə kəp bikar tələplərnə pəyda kilmaydu; ləkin əskərlikkə qakirix tüzümigə kəriqanda naqarrak. Bizning həzirki xaraitimiz səpərwerlik tüzümini kolliniximizqila yar beridu, əskərlikkə qakirix tüzümini kolliniximizqə tehi imkaniyət bərməydi. Səpərwer kilix arkilik elinqan əskərlər uzak muddət armiyə turmuxini kəqürüxkə toqra kəlgənliktin, ularning əmgək kəzkarixi ajizlixidu, xuning bilən bikar tələplər pəyda bolidu wə jünfalar qoxuning bəzi yaman adətliri yukup kalidu. Ixləpçikirix arkilik öz özini təminləx yolə qoyulqandin beri, əmgək kəzkarixi küqəydi, bikar tələplik aditi əzgərtildi. (3) Intizamqanlik küqəydi. Ixləpçikirix dawamida əmgək intizamining ijra kilinixi jəng intizamini wə hərbi turmux intizamini ajizlax-

turux u yakta tursun, əksiqə, küqəytti. (4) Armiyə bilən həlk munasiwiti yaxilandi. Budüylərning öz igiligi boləanliktin, laobəyxinglarning mal-mülkigə tegix ixliri azaydi, yaki tamamən tügidi. Ixləp-qikirix dawamida armiyə bilən həlk lapkutlixix yoli bilən əzara həmkarlasti, ularning dostanə munasiwiti tehimu küqəydi. (5) Armiyining həkü-məttin aqrinix ixlirimu azaydi, armiyə bilən həkü-mət munasiwitimu yaxilandi. (6) Həlkning kəng kələmlik ixləp-qikirix hərkiti aləqa sürüldi. Armiyə ixləp-qikirix bilən xuqullanəqandin keyin, idarilər-ning ixləp-qikirix bilən xuqullinixining zərürlügi tehimu oquq kəründi, qəyriti tehimu axti; pütün həlkning omumyüzlük ixləp-qikirixni axurux hərki-tining zərürlügi, əlwəttə, tehimu oquq kəründi, qəyriti tehimu axti.

1942-wə 1943-yilliri ilgir-ahir baxlanəqan omumi haraktirlik istil tüzitix hərkiti wə ixləp-qikirix hər-kiti mənəwi turmux wə maddi turmux jəhətliridə, ayrim-ayrim türdə həl kiləuq rol oynidi wə oy-nimakta. Əgər bu ikki həlkini muwapik pəyttə tutuwalalmisak, pütün inkilap zənjirini tutuwelixta amalsiz qalimiz, küriximiznimu dawamlik aləqa basturalmaymiz.

Həmmigə məlumki, 1937-yildin ilgiri partiyigə kirgən partiyə əzalirimizdin birnəqqə on ming kixi-la kaldı, hazır bolsa partiyə əzalirimiz 1 milyon 200 mingdin axidu, bularning zor kəpqliligini dihan-

lar wə baxqa uxxak burzuaziyidin kelip qikkanlar təxkil kildu, ular nahayiti kədirləxkə ərziydioqan inkilawiy aktiplikqa igə həm Marksizimlik tərbiyə elixni halaydu; lekin, ular əzlidirning Marksizimqə uyqun kəlməydioqan yaki anqə uyqun kəlməydioqan burunki idiyilirini partiyigə əzliri bilən billə elip kirgən. Bundak əhwal 1937-yildin ilgiri partiyigə kirgən partiye əzaliri arisidimu məwjut. Bu—intayin jiddi ziddiyət wə intayin zor kiyinqilik. Bundak əhwalda, əgər biz omumyüzlük Marksizimlik tərbiyə hərkitini yəni istil tüzitix hərkitini elip barmioqan bolsak, onguxluk alqə besiximiz mümkünmidi? Roxənki, mümkün əməs idi. Lekin, biz köpligən kadirilar arisida bu ziddiyətni—partiyə iqidə puroletariyat idiyisi bilən puroletariyatka yat idiyə (uxxak burzuaziyining, burzuaziyining hətta pomix-xiklar sinipining idiyisi, əsasən, uxxak burzuaziyə idiyisi) otturisdiki ziddiyətni yəni Marksizimlik idiyə bilən Marksizimqə yat idiyə otturisdiki ziddiyətni həl kilduk wə həl kiliwatimiz, bizning partiyimiz idiyiwi, siyasi wə təxkiliy jəhətlərdə misli kərülmigən birlik bilən (tehi toluq birlik bilən əməs), zor kədəmlər bilən, lekin xundakla, salmaq kədəmlər bilən alqə basalaydioqan bolup qaldi. Partiyimiz buningdin keyin tehimu zor dərjide rawajlinidu wə rawajlinixi kerək, əmdilikte biz kəlgüsi tərəkkiyatni Marksizimlik idiyiwi pirinsip əsasida tehimu yahxi igəlliyələydioqan bolup kalduk.

Yənə bir halka ixləpçikirix hərkiti. Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxka 8 yil boldi, dəsleptə bizdə tehi ozuk-tülük, kiyim-keqək bar idi. Keyin baroqansiri kiyinqilikta həтта zor kiyinqilikta kalduk: axlik yetixmidi, yaq wə tuz yetixmidi, kiyim-keqək, yotkan-kərpə yetixmidi, hirajət yetixmidi. Bu 1940-yildin 1943-yiləiqə düxməning kəng kələmdə hujum kiləqanlıqi wə guomintang həkümitining həlkkə qarxi üq ketim kəng kələmdə kürəx (“gongchəndangə qarxi dolkun”) kəzoqiəqanlıqi arkisida kelip qikkən intayin zor kiyinqilik, intayin zor ziddiyət idi. Əgər biz bu kiyinqilikni həl kilmiəqən bolsak, bu ziddiyətni həl kilmiəqən bolsak, bu halkini qing tutmiəqən bolsak, Yapon baskunqiliriqə qarxi küriximizni aləqə basturuximiz mümkinmidi? Roxənki, mümkin əməs idi. Ləkin biz ixləpçikirix bilən xuqullinixni üginiwalduk wə üginiwatimiz, xundak kilip, biz yənə janlanduk, yənə rohlənduk. Yənə birnəqqə yildin keyin, biz heqkəndak düxməndin kərkəmaydiəqən bolup ketimiz, həmmə düxmənni besip qüximiz.

Buningdin kəriəqanda, istil tüzitix wə ixləpçikirixin ibarət ikki qong hərəkətning nəkədər tarihiy mohimlikkə igə ikənlighi enik wə xübhisiz.

Bu ikki qong hərəkətni bəxka həmmə jənggiwar wəzipilərnig əsasi süpitidə yənimu ilgirilighən halda omumyüzlük kəngəytəyli. Xundak kiləlisak, Zhongguo həlkining təltəküs azatliqi ixənqkə igə

bolidu.

Hazir dəl ətiyazlik teriləu məwsümi, azat rayonlardiki barlik rəhbiriy yoldaxlarning, hizmətqiləring, həlk ammisining pürsətni kəldin bərməy, ixləpqikirix halkisini qing tutup, bulturkidinmu zor utuk qazinixini ümit kilimiz. Bolupmu ixləpqikirix bilən xuqullinixni tehi üginiwalmioqan rayonlar bu yil tehimu zor kəq qikirixi lazim.

HERLI BİLƏN JIANG JIESHINING SHUANGHUANG OYUNI BƏRBAT BOLDI*

(1945-yil 7-ayning 10-küni)

Jiang Jieshining hakim mutlək həkümranlıqini pədəzləx məksididə qakiriləjan 4-nəwətlik guomin cənzhenghuyning 1-yiqini 7-ayning 7-küni Chongqingda eqildi. Bu yiqinqa katnaxkanlar xunqilik azki, bundak əhwal ilgiriki cənzhenghuy yiqinlirining heqkaysisida kərülgən əməs. Yaloquz Zhongguo gongchəndangi tərəptin kixi katnaxmayla qalmasin, baxka tərəplərdinmu nuroqun kixilər katnaxmidi. 290 cənzhengyüəndin aran 180 cənzhengyüən katnaxti. Jiang Jieshi, yiqin eqiləjan qaəda, bir talay gəplərnı kildi. Jiang Jieshi: “Həkümət guomindahuy qakirixka dair məsililər toqrisida heqkandak konkrit fang’ən koymaqi əməs, hər birlirining toluk muhakimə kilixliriqa imkaniyət beridu. Həkümət hər birlirining bu məsililər toqrisidiki pikirlirini əng səmimi wə əng ak kəngül pozitsiyə bilən angli-

* Bu—yoldax Mao Zedong Xinhuashe üqün yezip bərgən pinglun.

maqı” didi. Bu yıl 11-ayning 12-küni guomindahuy qakirix toqrisidiki qoqqa, bəlkim, xuning bilən ayaklaxsa kerək. Bu qoqqa jahan’gir Herli bilənmu munasiwətlik. Əslidə bu jahan’gir Jiang Jieshini muxundak hilə-nəyrəng ixlitixkə küqining beriqə kutratkan ikən, xunga Jiang Jieshi bu yılki yengi yıl nutki^①da bir az ketiwaldi, 3-ayning 1-künidiki nutki^②da bolsa tehimu ketiwelip, qokum 11-ayning 12-küni “Hakimiyət həlkkə kayturulidu” didi. Jiang Jieshi 3-ayning 1-künidiki nutkida, Zhongguo gongchəndangining Zhongguo həlkining omumi pikrigə wakaliten otturiqqa koyqan partiyə-guruhlar yiqini qakirix wə birləxmə həkümət kurux toqrisidiki təxəbbusini altə taqning arkisiqqa qərüwətti. Amerikilik katnaxkan 3 kixilik weyyüənhuy digən bir-nimini təxkil kilip, Zhongguo gongchəndangining koxunlirini “əzgərtip təxkilləx” toqrisida bolsa po etip özini yokitip koydi. Jiang Jieshi hətta, Zhongguo gongchəndangi aldi bilən öz armiyisini mənğa etküzüp bərsun, andin mən Zhongguo gongchəndangiqa “kanuniy orun” in’am kilimən, dəp eytixkimu petinalidi. Bularning həmmisidə Herli loyining yəlixı həl kiləuq rol oynidi. Herli 4-ayning 2-küni Waxin’gtonda bəyanat elan kilip, Zhongguo gongchəndangining ornini yokka qikirix, Zhongguo gongchəndangining paaliyətlirini qarilax, Zhongguo gongchəndangi bilən həmkarlxmaydiqanliqini bildürükə ohxax jahan’girlik səpsətilirini satkan-

din taxkiri, Jiang Jieshining “guomindahuy” oʻqah oxax sesik mallirinimu küqining beriqə mah-tap uqurdi. Xundak kilip, Amerikilik Herli bilən Zhongguoluk Jiang Jieshining Zhongguo həlkinini kur-ban kilixtin ibarət ortak nixan astida bir birigə jor bolup oynawatkan oyuni taza kizip kətkən idi. Xuningdin keyin yeli qikip ketix təkdirigə karap yūztutti. Buningə qarxi turəuqular, məyli Zhong-guoluklar wə qət’əlliklər arisida bolsun, guomin-dangning iqidə wə guomindangning texida bolsun, partiyə-guruhluk zatlar wə partiyə-guruhsiz zatlar arisida bolsun, həmmila yərdə bar, sanap tūgətkili bolmaydu. Buning pəkət birla səwiwi bar, u bolsimu, Herli bilən Jiang Jieshi bu nimisini məyli kanqə kamlasturup kəkkə kətərsun, bəribir, Zhongguo həl-kinining mən-pəətini kurban kilmaqci, Zhongguo həl-kinining ittipakliqini tehimu buzmakci, Zhongguoqa kəng kələmlik iqki urux dileyi kəmməkci, xundak kilip, Amerika həlkinining wə baxka ittipakdax dələtlər həlklirining faxizimə qarxi urux wə uruxtin keyin teqlikta billə turuxtin ibarət ortak mən-pəətinimu buzmakci boləanliqi. Būgünki kündə Herlining nimi-gə palaklap yūrgənligini bilgili bolmaydu, kiskisi, waktinqə yoxurunuwaləandək turidu, buning üqün Jiang Jieshi cənzhenghuyda birmunqə igiz-pəs gəp-lərnı kildi. 3-ayning 1-küni Jiang Jieshi: “Məmlikiti-mizning əhwali baxka məmlikətlərnıngkigə ohximay-du, guomindahuy eqilixtin ilgiri bizdə həlkkə wəkil-

lik kilalaydiqan, h k m tk  h lk pikri  stid  m slih t berip turidiqan bir r m s'ul t xkilat yok" didi. Xundak ik n, bizning weyy enzhangimizning nim   q n y n  c nzhenghuyning "pikir"lirini "anglimaq-qi" bolup k l qanliqini bilgili bolmaydu. Weyy enzhangning eytixiq , Zhongguo ziminida heqkandak "h lk pikri  stid  m slih t berip turidiqan m s'ul t xkilat" yok ik n, c nzhenghuy p k t k sak baki-
diqan bir "t xkilat" ik n, dim k, b g nki k nd  uning pikrini "anglax"ka heqkandak kanuniy asas yok. Lekin, m yli kandakla bolsun, c nzhenghuy heliki sahta "guomin"dahuyning eqilixini tohtitix toqrisida bir eqiz söz kilidiqanla bolsa, 3-ayning 1-künidiki muq dd s yarlikka hilaplik kildi, han kanunini buzdi, diyilsimu, obdan bir ix kil qan, sawap tapkan bolatti.  lw tt , c nzhenghuy qa b g nla ba a berix tehi baldurluk kilidu, q nki c nzhenghuyning weyy enzhang qa zadi kandak n rsil rni "anglitixi"ni k r x  q n y n  birn qq  k n t hir kilixka toqra kelidu. Birak xunisi enikki, Zhongguo h lki top-topi bilən karxi qikkandin keyin, "hanlik asasiy kanun" qa kizikidiqan ad ml rmu bizning hanimiz  q n  nsir p, uningəqa setilma guohuy d p atal qan sirtmakni  z boyni qa seliwalmaslikni, Y n Shik y uqriqan akiw tk  duqar bolup kelixtin ehtiyat kilixni təwsiyə kilmakta. Buning bilən, bizning hanimizning  z p ylidin kaytip keliximu ehtimal. Lekin bizning hanimiz həm uning

ətrapidikilər özlrining bir tal moyioqa ziyan yetidi-
qan bolsa, həkning zərriqə hokukka asanla igə
boluxioqa əsla yol koymaydu. Buning kəz aldimiz-
diki dəlili xuki, bu janabi han həkning muwapik
tənkitlirini “bixəmlik bilən kilinqan hujum” dəp
atidi. Bu han mundak didi: “Urux xaraitida, koldin
kətkən rayonlarda heqkandak omumi saylamni
ətküzüx əsla mümkin əməs. Xunga, buningdin 2 yil
ilgiri, guomindang zhongyangining omumyiqini urux
ayaklixip bir yil iqidə guomindahuy qakirip, xiən-
zhengni əməlgə koyuxni karar kiləqan idi. Bəzi
tərəplər xu wakitta bixəmlik bilən hujum kildi.”
Ular, keqiktürüwətti, dəp hesaplaptimix. Xuningdək
bizning hanimiz “uruxning toluk ayaklixixining heli
uzakka sozuluxi ehtimalliqini, urux ayaklaxkan tək-
dirdimu jaylarning tərwiini kiska wakit iqidə əsligə
kəltürüxning təsligini nəzərdə tutup, urux wəziyiti
pəsəygən qaoqdila guomindahuy qakirixni kuwwət-
ligən”də, kütülmigən halda heliki adəmlər yənə
“bixəmlik bilən hujum kiləqan” imix. Xundak kilip,
bizning hanimiz nahayiti kiyin əhwaləqa qüxüp kap-
tu. Lekin Zhongguo həkli Jiang Jieshioqa wə uning
guruhioqa xuni agahlandurup koyuxi zərürki, silər-
ning nimilərnə digininglar wə nimilərnə kiləqininglar-
din kət'i nəzər, hək iradisigə hilap boləqan hərkan-
dak aldamqilikka əsla yol koyulmaydu. Zhongguo
həkioqa kerək boluwatkini dərhal demokratik isla-
hat yürgüzüx, məsilən, siyasi məhbuslarnə azat

kilix, ixpiyonlukni əməldin kaldurux, həlkkə ərkinlik berix, hərkaysi partiyə-guruhlarəqa kanuniy orun berix wə baxkilar. Silər bularning heqbirini ixliməy, “guomindahuy” qakirix digən nimining wakit məsilisi üstidə hilə-nəyrəng ixlitiwatisilər, bu 3 yaxlık balinimu aldiyalmaydu. Həkiki wə əng təwən demokratik islahat bolmioqanda, hərəkandak guomindahuy-pomindahuy larmu tərəthanoqə taxlinidu, halas. “Bixəmlik bilən kilinəqan hujum” dəp atisimu atawərsun, bundak aldamqiliklarning hərəkandioqini hujum bilən kət'i, təltöküs, pak-pakiz wə toluk yokitix kerək, uning zərriqə bolsimu saklinip kelixioqə hərgiz yol qoyulmaydu. Buning səwiwi baxka nərsə əməs, uning aldamqilik bolqanliqi. Guomindahuyning bolux-bolmasliqi bir ix, əng təwən demokratik islahatning bolux-bolmasliqi yənə bir ix. Aldinkisi hazırqə bolmisimu bolidu, keyinkisi dərhal əməlgə axurulmisa bolmaydu. Jiang Jieshi wə uning guruhi “baldurrak” “həkimiyətəni həlkkə kayturux”ni halaydikən, nimə üçün bəzibir əng təwən demokratik islahatlarni “baldurrak” əməlgə axuruxni halimaydu? Guomindangqi janaplar, mən muxu ahirki birnəqqə kurni yeziwatkinimda, silər xuni etirap kilixinglar kerəkki, Zhongguo kommunistliri hərgiz silərgə “bixəmlik bilən hujum” kiliwatkini yok, pəkət birla soal koyidu, bundak kilix tegixlik əməsmu? Silərning buningə jawap bərməy turuwelixinglar mümkinmu?

Silەر munu soalqa jawap berixinglar keräk: siler “hakimiyetni hëlkkê kayturux”ni halaysileru, nime üqün demokratik islahat yürgüzüxni halimaysiler?

Izahlar

① Bu Jiang Jieshining 1945- yil 1- ayning 1- künidiki radiyo nutkini kersitidu. U öz nutqida, ötkän bir yil iqidê Yapon karakqilirining hüjumi aldida guomindang armiyasining xermendilêrqê tarmar bolqanliqi toqrisida bir eqizmu sêz kilmay, æksiqê, hëlknî aqziqa këlginiqê karilidi, pütün mæmliket hëlki wê Yapon baskunqiliriqa qarxi partiyê-guruhlar himayê kilqan tæxæbbuska yêni guomindangning bir partiyê diktaturisini æmældin kaldurux hæmdê birlæxmê hækümæt wê birlæxmê tongshuøybu kurux toqrisidiki tæxæbbuska qarxi turup, guomindangning bir partiyê diktaturisida qing turdi hêm pütün mæmliket hëlki qerüp taxliqan wê guomindangning kolqomiqi bolqan “guomindahuy” digen nimini qakirmakqi bolqanliqini hëlkkê qarxi turuxning kalkini kilmaq-qi boldi.

② Bu Jiang Jieshining 1945- yil 3- ayning 1- küni Chongqing xiænzhenqing æmælgê koyuluxini alqa sürüx jæmiyitidê sæzligän nutkini kersitidu. Bu nutuqta Jiang Jieshi “yengi yil nutki”diki æksiyetqil tæxæbbusida qing turqandin taxkiri, yænê Amerika wækili katnaxkan 3 kixilik weyyüenhuy kurup, 8- armiyê wê yengi 4- armiyini “æzgærtip tækillæx”ni otturiqa koydi, Amerika jahân’girlingining Zhongguoning iqki ixliriqa arilixixini oquktin-ouqk tælöp kildi.

HERLI SIYASITINING HƏWPI TOOIRISIDA*

(1945-yil 7-ayning 12-küni)

Amerikining Zhongguoqa karatkan, Amerikining Zhongguoda turuxluk bax əlqisi Herli wəkillik kil-qan siyasiti Zhongguoning iqki urux weyjisini bar-qansiri oquq tuqduruwatmakta. Əksiyətqil siyasəttə qing turqan guomindang həkümiti buningdin 18 yil ilgiri kurulqan künidin tartipla iqki urux bilən kün kəqürüp kəlgən idi; pəkət 1936-yili Xi'ən wəkəsi yüzbərgən wə 1937-yili Yaponiyə Zhongguoning iqki kismiqa besip kirgən qaqdila, pütün məmlikət kələmlik iqki uruxtin waktinqə wazkeqix-kə məjbur boldi. Lekin 1939-yildin baxlap, kismən iqki uruxni yənə kozqidi, zadi tohtatmidi. Guomindang həkümiti “gongchəndangqə karxi turux birin-qi” digənni əzining iqki səpərwərlük xoari kildi, Yapon baskunqilirioqa karxi turuxni ikkinqi orun-qa koydi. Hazir, guomindang həkümitining həmmə hərbi orunlaxturuxlirining eqirlik mərkizi Yapon

* Bu—yoldax Mao Zedong Xinhuashe üqün yezip bərgən pinglun.

tajawuzqiliriqə karxi turux tərīpigə karitiloqan əməs, bəlki Zhongguo azat rayonliridin “koldin kətkən yərlərnī kayturuwelix” wə Zhongguo gongchəndangini yokitix tərīpigə karitiloqan. Məyli Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning qəlibisi üqün bolsun, yaki uruxtin keyinki teq kurulux üqün bolsun, bundak əhwalni jiddi hesapka elix zərür. Rozvelt zongtong hayat waktida buni hesapka aloqan idi, u Amerikining mənəpəətini kəzdə tutup, guomindangning Zhongguo gongchəndangioqə korallik küq bilən hujum kilixioqə yardəm berix siyasetini kollariniqan idi. Herli 1944-yil 11-ayda Rozveltning xəhsi wəkili süpitidə Yən’an’gə kəlgən waktida, Zhongguo gongchəndangi tərəp otturiqə koyoqan guomindangning bir partiyə diktaturisini bikar kilix wə demokratik birləxmə həkümət kurux pilanini maqul kərgən idi. Lekin Herli keyin əzgiriwaldi, əzining Yən’əndə eytkan səzigə hilaplik kildi. Herlining bundak əzgiriwelxi uning 4-ayning 2-küni Waxin’gtonda elan kiləqan bayanatida nahayiti oquq ipadiləndi, xu wakitta, yənə xu Herlining aqzida, Jiang Jieshi wəkilligidiki guomindang həkümiti pərizatka aylandı, Zhongguo gongchəndangi bolsa alwastioqə aylandı; yənə kelip u toqridin-toqra: Amerika pəkət Jiang Jieshi bilənla həmkarlixidu, Zhongguo gongchəndangi bilən həmkarlxmaydu, didi. Əlwəttə, bu Herliningla xəhsi pikri əməs, Amerika həkümitidiki bir guruh kixilərnig pikri, lekin bu—hata

bəlki həwplik pikir. Dəl muxu wakıtta, Rozvelt wap-
pat boldi, Herli hoxallıqıdın özını yokıtıp kəyqan
haldə Amerikining Chongqingdiki bax əlqihanisiqə
kaytıp kəldi. Amerikining Zhongguoqə karatkan,
Herli wəkillik kılqan bu siyasitining həwplikligi
xu yərdiki, bu siyasət guomintang həkūmitining
əksiyətqiligini əstürdi, Zhongguoning iqi urux
weyjisini kükəytti. Əgər Herli siyasiti dawamlıxi-
weridiqan bolsa, Amerika həkūmiti Zhongguo əksi-
yətqilirining həm sesik, həm qongkur nijasət orisi-
qə petip kalidu-də, uningdin putini tartıwalalmaydu,
oyqanoqan wə dawamlıx oyqiniwatkan birnəqqə yüz
milyon Zhongguo həlki bilən düxmənlixix tərıpige
ətüp kalidu, hazir Yapon baskunqiliriqə karxi
uruxkə toskunluk kilidu, kəlgüsıdə dunya teqliqiqə
toskunluk kilidu. Bundak mukərrər yüzlinixni oquk
kərwəwəlılı bolmamdu? Zhongguoning istıkbali mə-
silisidə, Zhongguo həlkining mustəkillik, ərkinlik
wə birlikni tələp kiliwatkan, toskili bolmaydiqan
kūqliri mukərrər yosunda milli zulum wə feodallik
zulurning ornini elip, bax kətirip qikidiqanlıqini
oquk kərwəlılıgən bir kisim Amerika jamaətqiligi
Zhongguoqə karıtilqan Herliqə həwplik siyasəttin
təxwıxlənməktə wə bu siyasətni əzgərtixni tələp
kilməktə. Lekin Amerikining siyasiti zadi əzgirəmdü
wə kaqan əzgiridu, biz hazir tehi birnimə diyəlməy-
miz. Xuni enik eytixkə boliduki, Zhongguoda həlkkə
karxi kūqlərnı kollaydiqan wə muxundak kəng

Zhongguo həlkiqə düxmənlik kilidiqan bu Herliqə siyasət əgər özgərməy ketiweridiqan bolsa, Amerika həkümitigə, Amerika həlkiqə nahayiti eqir yük bolup kalidu wə qəksiz apət kəltüridu, buni Amerika həlkiqə enik tonutup koyux kerək.

YOLDAX FOSTERQA ƏWƏTILGƏN DIƏNBAO

(1945-yil 7-ayning 29-küni)

Yoldax Fosterqa wə Amerika gongchəndangi zhongyang weyyüənhuyiqa:

Amerika kommunistik siyasi jəmiyiti pəwkul'ad-də yiqinining Browderning xiuzhengzhuyilik yəni təslimqilik luxiəni^①ni irəqitip taxlap, Marksizimlik rəhbərlikni qayta tikləxni karar kiloanliqidin, xundakla, Amerika gongchəndangini əsligə kəltürgənligidin hoxallik bilən wakip bolduk. Biz Amerika ixqilar sinipining wə Marksizim hərkitining bu uluk qəlibisini kizəqin təbrikləymiz. Browderning pütən xiuzhengzhuyilik—təslimqilik luxiəni (Bu luxiən Browder yazəqan «Tehran» digən kitapta toluq ipadilən'gən), mahiyəttə, Amerika əksiyətqi kapital guruhining Amerika ixqilar hərkitidiki təsirini əks əttürdi. Bu əksiyətqi kapital guruhi hazir Zhongguodimu öz təsirini kengəytixkə küqining beriqə urunup, Zhongguo guomindangi iqidiki əksiyətqi guruhning millətkə karxi, həlkkə karxi hata siyasitini kollap, Zhongguo həlkini jiddi iqki urux weyjisiəqa uqratmaqta, Zhongguo, Amerika ikki qong

məmləkət həlkining mənپəätigə ziyan yətküzməktə. Amerika ixqilar sinipining wə uning xiənfəngdüyi—Amerika gongchəndangining Browder xiuzhengzhuyisi—təslimqiligigə karxi qələbisi Zhongguo, Amerika ikki məmləkət həlkining hazir elip beriwatkan Yapon baskunqiliriqə karxi urux wə bu uruxtin keyin teq, demokratik dunya kuruxtin ibarət uluk ixiqə, xühhisizki, zor təhpə koxidu.

Izah

① Browder 1930- yildin 1944- yilqigə Amerika gongchəndangining zongshujisi boləqan. Ikkinqi dunya uruxi dawamida Amerika gongchəndangi iqidə Browder wəkillik kiləqan ongqil idiye Marksizimqə karxi xiuzhengzhuyilik—təslimqilik luxiəni bolup xəkillən'gən idi. Browder 1943- yil 12- aydin tartip nurəun nutuk wə makalilirida bundak xiuzhengzhuyilik—təslimqilik təxəbbusini tərəp kildi; xuningdək 1944- yil 4- ayda əzining ongqil jihuy-zhuyilik ganglingi boləqan «Tehran» digən kitawini nəxr kildi. Browder Leninizimning jəhan'girlikning longduən, qirigən wə əlüwatkan kapitalizim ikənligi toqrisidiki tıp nəziriyisigə “tüzitix” kirgüzdi, Amerika kapitalizimining jəhan'girlik haraktirini inkar kildi, Amerika kapitalizimi tehi “yax kapitalizim tüzümining bəzibir hususiyətlirini saklimakta” dəp qaridi, Amerika puroletariyati bilən qong burzuaziyə otturida “ortak mənپəət” bar, dəp qaridi, trist tüzümini koqdaqni kuwətlidi, “sinipiy murəssə” arkilik Amerika kapitalizimini kutuldurqili bolmaydiqan weyjidin kutuldurux ham hiyalida boldi. Browder Amerika kapitalizimiqə bərgən bimənə bahasiqə əsaslinip, longduən kapitaləqə qarita sinipiy həmkarlik yürgüzidiqan təslimqilik luxiənigə əsaslinip, 1944- yil 5- ayda Amerika puroletariyatining partiyisi—Amerika gongchəndangini tarkitiwetixkə baxqilik kildi

wə partiya haraktirida bolmiqan Amerika kommunistik siyasi jəmiyitini təxkil qildi. Browderning bu hata luxiəni baxtila yoldax Foster baxqiliqidiki nurqunliqan Amerika gongchəndangi əzalirining qarxiliqığa uqridi. 1945-yil 6-ayda Amerika kommunistik siyasi jəmiyiti yoldax Fosterning rəhbərliğidə Browder luxiənini pipən kilix kararini maqullidi. Xu yil 7-ayda yənə Amerika kommunistik siyasi jəmiyitining məmlikətlik pəwqul-addə wəkillər yiqini ətküzülüp, Browder luxiənini üzül-kesil tüzitix, Amerika gongchəndangini qayta qurux qarar kilindi. Browder keyin yənə özining puroletariyatka hainlik kilix təxəbbusida qing turup, Trumen həkümitining jahan'girlik siyasi-tini oquqtin-oquq himayə qildi wə partiyağə qarxi guruhwazlik həkətlirini elip bardi, xuning üqün 1946-yil 2-ayda partiyağın koqlap qikirildi.

YAPON ҚАРАҚҚИЛІРІОІА ҚАРХІ ӘНГ АHIRҚІ ЖӘНГ

(1945-йил 8-айның 9-күни)

Sovet ittipaki hөkүmiti 8-ayning 8-kүni Yaponiygө karxi urux elan kildi, Zhongguo hөlki buni kizöqin alkixlaydu. Sovet ittipakining bu hөrkiti nөtijisidө Yaponiygө karxi uruxning wahti көp kiskiridu. Yaponiygө karxi urux әng ahirki baskuqta turmaqta, Yapon tajawuzqiliri wө ularning barlik öalqilirini үzöl-kesil yengix wahti yetip kөldi. Bundaq әhwalda, Zhongguo hөlkining Yapon baskunqiliriöqa karxi barlik küqliri pütүн mөmlikөt mikyasida kayturma hujumöqa ötөp, Sovet ittipaki wө baxka ittipakdax dөlөtlөр bilөн ziq wө ünümlük halda maslixip jөng kilixi lazim. 8-armiyө, yengi 4-armiyө wө baxka hөlk қoxunliri barlik мүmkin bolöqan xөrt-xaraitta, tөslim boluxni halimioqan barlik tajawuzqilar wө ularning öalqiliriöqa көng көlөmdө hujum yürgüzөp, düxmөnlөrning bu küqlirini yokitixi, ularning koral-yarak wө mal-mүlүk-lirini tartiwelixi, xiddөtlik түrdө azat rayonlarni kengөytixi, koldin көtkөн rayonlarni taraytixi lazim. Korallik hizmөt düylirini dadil uyuxturux

lazim, bu qorallik hizmet dūyliri dūxmən arka sepining arka sepigə yūzləp wə minglap iqkiriləp kirip, həkni təkkilləp, dūxmənning katnax yollirini buzup taxlix, muntizim armiyigə maslixip urux kilixi kerək. Qoldin kətkən rayonlardiki milyonliqan ammini dadil həkətləndürüp, dərhal yər asti qoxun uyuxturup, qorallik qozqilang təyyarlap, sirttin hujum kilivatkan qoxunlarqə maslixip dūxmənni yokitix lazim. Azat rayonlarni mustəhkəmləx hizmitigə helimu əhmiyət berix kerək. Bu yil kix wə kelər yil ətiyazda, hāzirki 100 milyon hək arisida wə barlik yengi azat rayonlardiki hək arisida ijərə wə əsūmni keməytixni omumyūzlük yūrgūzūx, ixləp qikirixni rawajlandurux, hək hakimiyiti wə hək qorallik kūqlirini təktil kilix, minbing hizmitini kūqəytix, armiyə intizamini kūqəytix, hər sahə həkklirining birliksepini kət'i dawamlaxturux, adəm kūqi wə maddi kūqlərnə israp kilixtin saklinix kerək. Bularning həmmisi armiyimizning dūxmən'gə karxi hujumini kūqəytix ūqūndur. Pūtūn məmlikət həkli iqki urux həwpini tosuxka dikkət kilixi, demokratik birləxmə həkumət kuruxni tirixip aləqə sūrūxi lazim. Zhongguo milli azatlik uruxining yengi baskuqi yetip kəldi, pūtūn məmlikət həkli ittipaklikni kūqəytip, əng ahirki qəlibini koləqə kəltürūx ūqūn kūrəx kilixi kerək.

本书根据人民出版社1969年5月第一版北京第十次印刷版本出版。译文是根据我社1968年第二版北京第三次印刷出版的维吾尔文版转写成维吾尔文新文字排印的，排印时对译文作了校订。

Bu kitap Həlk nəxriyati təripidin nəxr kiliŋan 1969-yil 5-ay 1-nəxri Beyjing 10-basmiŋa asasən nəxr kilindi. Təjimiŋi nəxriyatimiz təripidin nəxr kiliŋan 1968-yil Uyŋurqə 2-nəxri Beyjing 3-basmiŋidin yeni yezikka ɵzŋertip elindi, ɵzŋertip elix waktida təjimiŋigə tüzitix kirgüzildi.

MAO ZEDONG TALLANMA ӨSÖRLIRI

3-tom

Millətlər nəxriyati təripidin təjime wə
nəxr kilindi

Xinhua kitaphaniŋi təripidin tarkitilidu

1971-yil 7-ayda 1-ketim nəxr kilindi

1971-yil 7-ayda Beyjingda 1-ketim besildi

0.64 yüen

毛 泽 东 选 集

第 三 卷

(维吾尔文)

民族出版社翻译出版 新华书店发行

民族印刷厂印刷

1971年7月第一版

1971年7月北京第一次印刷

书号M1049(4)155 每册0.64元

